2387. d. 85

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
VEERTIGSTE DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VEERTIGSTE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.
MDCCCVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZESTIENDE BOEK.

INHOUD

Voorloopige verschynzels van misnoegen tegen het Landsbestuur. Het voorgevallene met DAENDELS *ten huize van* DE LA CROIX. DAENDELS *des onderhouden, trekt na Parys. Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds. Proclamatie van 't zelve aan den Volke. Deeze door de beide Kamers bekragtigd.* VAN DER HOEVENS *tafereel van den staat der zaaken. Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent* DAENDELS. *De Generaal en Chef* JOUBERT *hadt Vrygeleide aan* DAENDELS *gegeeven. Schryven van* JOUBERT, *wegens* DAENDELS. *Wederkomst van* DAENDELS *en het daar by voorgevallene. Gunstige bejegening van* DAENDELS. *Maaltyd in den Ouden Doele.* FOKKER *en* WILDERICK *maaken zwaarigheid in het Uitvoerend Bewind te blyven. De drie andere Leden houden vol. Toebereidzels tot de Staatsomwenteling. Maatregels door het Uitvoerend Bewind*

CXVI. BOEK.

Digitized by Google

CXVI. BOEK.

wind omtrent JOUBERT *genomen. Het Uitvoerend Bewind door* DAENDELS *overvallen. Het lot der Leden des Uitvoerenden Bewinds. Wat met de Leden van de Eerste Kamer gebeurde. Hoe het in de Tweede Kamer toeging. Proclamatie aan den Volke door de Agenten. Naamlyst van Persoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd. Aanmerking op deeze Naamlyst. Onderscheide inzigten wegens deeze gebeurtenis. Hoe door de Hoofdbewerkers zelve toegelicht. Eerste Zamenkomst der Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafsche Republiek door* SPOORS *geopend. Aanspraak des Voorzitters* VERBEEK. *Eerste schikkingen. Veele Burgers door voorheen genomene Besluiten van het Stemregt ontzet, tot hetzelve toegelaaten. De verkoozene Leden komen, van tyd tot tyd, ter Vergaderinge. Begroetingen en Gelukwenschingen. Bezending uit Leyden.* JAN DE KRUYFS *Aanspraak. Hoe door* POMPE VAN MEERDERVOORT *beantwoord.* DE LA CROIX *vóór de Omwenteling na Frankryk opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.* R. J. SCHIMMELPENNINCK *als Gezant na Parys. Gegeevene gerustftelling wegens Frankryk. Laatere verzekering deswegen. Regeeringsveranderingen. Een en ander der Zuiveraaren van de voorige Grondvergaderingen beklaagt zich. Intrekking van de strenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds. De geweezene Vergaderingsleden weder in hun eer hersteld. Laate slaaking der gevangen gezette Staatsleden. Het voorgevallene omtrent* NOLET *en* VAN DER

JAGT

JAGT. *Oproerigheden te Amsterdam. Publikatie daar tegen. Proclamatie aan den Volke, wegens de Verkiezing der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam. Ongeregeldheden by de verkiezing op zommige plaatzen. Noodige herinneringen. Eenige verzoeken te Amsterdam en elders vergeefsch ontslag van de op hun gevallene verkiezingen.* BEZIER *verkrygt zulks. Gewraakte Gekoozenen. Verwerping der Adresſen. Aanmerking van* VAN DE KASTEELE *wegens die Adresſen. De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.* G. A. VISSCHER'S *Afſcheidsreden.* VAN DE KASTEELE *aanvaart het Voorzitterſchap.*

CXVI. BOEK.

Niet dan in het voorbygaan hebben wy, in het laatst voorgaande Boek, opgemerkt, dat, te midden der Feestviering over de jongst ingevoerde Staatsregeling, zich de algemeene vreugd benevelende wolken van ongezindheid, ten aanziene van het tegenwoordig Landsbeſtuur, opdeeden; en teſſens, met een kort woord, melding gemaakt van de hoofdbronnen deezes misnoegens. Korten tyd vóór dat Feest greep 'er een voorval plaats, 't welk, meer dan iets anders, op het kennelykst, aan den dag ſtelde, hoe, in den Lande, en wel naby den zetel des Staatsbewinds, iets verandering, zo geene volkomene omwenteling, dreigends, in til was.

1798. Voorloopige verſchynzels van misnoegen tegen het Beſtuur.

Te zonderling, en voor 't vervolg van te veel aanbelangs, om hier geene plaats

Het voorgevallene

CXVI. BOEK. 1798. met Daendels ten huize van de la Croix.

te vinden, was het reeds, den zestienden van Bloeimaand, voorgevallene naa een Middagmaal by den Minister DE LA CROIX, waar op zich de Generaal DAENDELS bevondt. Het gesprek liep, als by geval, op een veel opziens baarend Dagblad, *de Politieken Blixem* getyteld. Tegen 't zelve verklaarde zich DE LA CROIX, in sterke bewoordingen, als zeer slegt, schandelyk, en dat men, op deeze wyze, het Gouvernement poogde om te keeren, door het algemeen daar van een belachlyk denkbeeld te doen vormen. DAENDELS voegde daar op den Minister toe, dat dit Papier nog niets was in vergelyking met een ander 's voorigen daags uitgekomen, de *Constitutioneelen Vlieg* ten tytel voerende, waar in de Minister zelve en DUGANGE, die zich by dit gesprek tegenwoordig bevondt, beiden niet onduister voorkwamen. DE LA CROIX merkte op, dat dit alles zeer strafbaar was, gaf zyne verwondering te kennen, dat het Gouvernement zulke stukken niet ten strengste vervolgde (*).

DAENDELS beweerde, dat egter het begin van dit Blad zeer goed was. Hy ving aan 'er eene Vertaaling van voor te leezen. Weinig indruks scheen zulks te baaren. Alleen volgden 'er eenige wederzydsche aanmerkingen over dusdanige geschriften

(*) Wy hebben reeds, in het voorgaande Deel, bl. 283. vermeld, hoe eene Publikatie ter beteugeling van de Drukpers eerlang volgde, waar in beide deeze Bladen, met naame genoemd worden.

Digitized by Google

ten in 't algemeen. — Te midden van CXVI.
dit gesprek maakte DAENDELS een zeer BOEK.
onverwagten overgang. Hy verklaarde, —
met zo veele woorden, „dat het Volk 1798.
„ misnoegd was, en alles in het Land zeer „ flegt ging?" — Beiden, de Minister en DUCANGE, *betoonden* hunne verwondering over dit zeggen, en vroegen, *Wat hy hier mede bedoelde?* — DAENDELS, zich tot den Burger DUCANGE wendende, voerde hem, op een driftigen toon, te gemoet, „ Elk is misnoegd, en gy zyt het, „ die het Land ongelukkig maakt!" — Op diens vraage, *Hoe dat mogelyk was? en wat hy gedaan hadt?* vervolgde de Generaal, „ Gy, gy zyt het, die, op den vier„ den Mey, uwen invloed aan de Con„ stitueerende Vergadering hebt doen ge„ voelen, en dezelve het Decreet doen „ neemen, waar by zy zich in Twee Ka„ mers geconstitueerd heeft!" — De Minister rees op, en zeide met veel nadruks, *Neen, het is de Burger* DUCANGE *niet, ik ben het, die reeds lang te vooren daarop heb aangedrongen, of liever het is de Constitutie zelve; en ik ben zeer verwonderd U op deeze wyze te hooren spreeken!* (*). — De Generaal baarde nog grooter verwondering, als hy, zich ten vollen ontdekkende, beweerde, „ Dat de Minister en het Volk „ beiden bedroogen waren; dat de dag „ van den vierden van Mey alles bedor„ ven

(*) Deeze eigene bekentenis staaft het door ons vermelde in onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl 261.

CXVI. BOEK. 1798.

„ ven hadt, dat het zestig Schurken wa„ ren, die in het Wetgeevend Lichaam „ gebleeven waren; dat, wat het Direc„ toire aanbelangde, het vyf Menschen „ waren, die hy veragtte, dat zy in drie „ Partyen verdeeld waren, en dat WYBO „ FYNJE, dien hy niet meer beminde of „ hooger agtte, dan de andere, nog voor „ twee dagen belet hadt, dat dertig andere „ Bloedzuigers niet mede in den Raad „ Zitting namen." – DE LA CROIX stondt vol drifts op en bragt den Generaal DAENDELS, met veel leevendigheids, de geringe vastheid zyner gevoelens onder 't oog: dewyl hy dezelfde Man was, die, op den twee en twintigsten van January, tot het vestigen der tegenwoordige Orde van zaaken medewerkte (*).

DAENDELS des onderhouden, trekt na *Parys.*

Het Uitvoerend Bewind, door DE LA CROIX verstendigd, dat de Generaal DAENDELS zich aan verregaande *Taxatoire* en *Contrarevolutionaire* uitdrukkingen hadt schuldig gemaakt, schreef een Brief aan het Vertegenwoordigend Lichaam, met bericht, dat zy DAENDELS daadlyk voor zich ontbooden, en deswegen zeer ernstig onderhou-

(*) Dit is het hoofdzaaklyke eener *Verklaaring van* DUCANGE *omtrent het gepasseerde tusschen den Generaal* DAENDELS *en den Franschen Minister* DE LA CROIX *den* 18 *Mey in 't licht gegeeven. Jaarb. der Bat. Republiek* XIII D. bl. 21. – Een allerongunstigst Leevensberigt en Characterbeschryving van deezen DUCANGE wordt gevonden in de *Authentique Bydraagen tot de Gebeurtenisse van den* 12 *Juny* N. 7. Het wonderlyke en raadzelagtige van dit voorval zal zich vervolgens ontwikkelen.

Digitized by Google

houden hadden; met dat gevolg, dat hy, op 't geen ten zynen laste werd ingebragt, niets dan blootlyk ontkennen wist by te brengen. — Zonder het besluit, door het Uitvoerend Bewind, ten zynen opzigte genomen, af te wagten, was hy 's nagts uit den *Haag* vertrokken, en wel, zo men wilde, *na Parys*. Geen *verlof* daar toe *bekomen* hebbende, hieldt men *hem* aan Dienstverlaating schuldig, en gaf des den Advocaat Fiscaal kennis.

Vermoeden des Uitvoerenden Bewinds.

Dit vertrek van den Luitenant Generaal DAENDELS, als mede de byzonderheden, die 't zelve voorafgegaan en vergezeld hadden, vergeleken met de verschynzelen, welke het Uitvoerend Bewind, zedert eenige dagen, en wel byzonder naa den vierden van Meymaand, bespeurd hadt, deedt by 't *zelve* een hevig vermoeden gebooren worden, dat heimlyk in den Lande, eene Party woelde, die 'er op uit was om de vastgestelde orde van zaaken, ware het mogelyk, om te keeren.

Proclamatie van 't zelve aan den Volke.

Ingevolge hier van zonden zy, ter Eerste Kamer, het ontwerp eener Proclamatie aan den Volke, van welke het dienstig zal weezen, een* gedeelte af te schryven, *als ten besten* blyke strekkende hoe het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, den staat van 's Lands zaaken beschouwde en wilden dat dezelve door de Ingezetenen zou beschouwd worden. — Naa den Dag van twee en twintig January, als een Dag in zegening by allen, die Vryheid beminden, vermeld te hebben, voer het Be-

Digitized by Google

CXIV. BOEK. 1798.

wind den Volke te gemoet. „ Het is niet „ dan met verbaazing en verontwaardi- „ ging, dat wy ontwaar worden de aan- „ houdende woelingen en tegenkantingen „ der zodanigen, die Vryheid en Vader- „ landliefde in den mond hebben; maar „ wier harten van de snoodste bedoelingen „ zwanger gaan, en die in de daad geene „ andere bedoeling hebben, dan om hun „ Heerschzugt en Zelfbelang te voldoen, „ en den vryen *Batavier* aan vergulde ke- „ tens vast te klinken. Geen wonder dat „ de zodanigen, in het eerst, door den Ma- „ jestueusen slag, die hun, op dien Dag, „ verplette, voor het hoofd geslaagen, „ dat schuldig hoofd hangen lieten; doch „ allengskens van den schrik bekomende, „ hunne van een gestrooide kragten ver- „ zamelen en op nieuw weder beginnen „ zich te vereenigen. Geen wonder dat „ zy, die aan heerschen gewoon zyn, en „ zich daar voor geschaapen rekenen, niet „ kunnen verdraagen het Niet, waar in „ zy verzonken liggen, noch dulden, dat „ zy, onder het zagt en gemaatigd Be- „ stuur van anderen hunner Medeburge- „ ren, moeten leeven, die zy vermeenden, „ dat nooit anders, dan om hun te ge- „ hoorzaamen, bestonden.

„ Het is hier aan toe te schryven, het „ is toe te schryven aan de snoode poo- „ gingen van *Federalisten* en *Aristocraaten* „ alle de woelingen, die, zedert eenigen „ tyd, de rust der *Bataafsche* Natie ver- „ stooren. Hier van daan alle die gehei-

„ me

„ me uitstrooizels, al die laster en leugen, die onder de hand verspreid worden. Hier van daan dat verregaand misbruik, dat zints kort, en dagelyks meer en meer van de vryheid der Drukpers gemaakt wordt: waar door men, in plaats van de daaden van al die in *het Bewind zyn*, voegzaam, zo als een vry Volk past, te beoordeelen, *in tegendeel* zich veroorlooft, de haatlykste onwaarheden voort te brengen, en zich van verdraaijingen en laffe bespottingen te bedienen, die tot niets anders kunnen strekken, dan om de hooge Vergaderingen van het Bestuur in verragting te brengen, en dus eene ommekeer van zaaken te begunstigen. Hier van daan dat men zich niet vergenoegt met binnenlands alleen te wroeten; maar tevens poogingen aanwendt om ook buitenlands, door bedrog en onwaarheden, een steun te vinden in hoope van aan hunne magtlooze woelingen steun by te zetten.

„ Maar dank, eeuwig dank, *Bataaven!* aan het Decreet van de Constitueerende Vergadering van den *vierden Mey*, waar op zy zich in Twee Kamers, uitmaakende het Vertegenwoordigend Lichaam der *Bataafsche* Natie, veranderd heeft; en daar door alle de Vyanden van ons Geluk en Vryheid heeft te leur gesteld, die zich reeds gespitst en met de hoop gekitteld hadden, door allerlei intrigues, meester te

CXVI. BOEK. 1798.

„ worden van de Volkskeus, om alzo in „ de plaatzen van die Mannen, die thans „ in het Bewind zyn, op te ſtappen, om „ de oude Verdrukking en Heerschzugt „ weder in te roepen en uit te oefenen. — „ Dank! eeuwig dank! aan dien grooten „ Dag, zonder welke de Gebeurtenis van „ Twee en twintigſten January, met de „ daad vernietigd was, en het roer der „ Regeering, naa verloop van ſlegts wei- „ nige dagen, weder zou zyn terug ge- „ komen in handen van hun, wien het, „ tot behoud des Vaderlands, zo geluk- „ kig was ontwrongen geworden. —— „ Dank! eeuwig dank! voor dat groot en „ gewigtig Beſluit, door den dringenden „ nood, tot behoud van Vryheid en Va- „ derland volkomen geregtvaardigd. —— „ Het moge teleurgeſtelde Ariſtocraaten; „ het moge hunne ſnoode Aanhangelin- „ gen, doen vloeken, de wel onderrigtte „ vriend des Vaderlands zal het aanzien „ als een tweede redding van de in ge- „ vaar gekome Volkszaak; en, zo hy hier „ aan, tot nog toe, heeft kunnen twyfelen, „ zal hy thans zich hier van ten vollen „ moeten overtuigd houden. Dat dan de „ Natie zich geruststelle, en als één eenig „ man zich om de Conſtitutie vereenige, „ en Burger en Beſtuurder hand aan hand „ blyven gaan, om over alle Vyanden te „ zegepraalen.

„ Het Vertegenwoordigend Lichaam, „ het Uitvoerend Bewind zullen niet aar- „ zelen, om aan alle die Snoodaarts het

„ hoofd

„ hoofd te bieden; zy zullen niet nalaa-
„ ten het heilig pand der Conſtitutie, dat
„ hun is aanvertrouwd, met kragt te hand-
„ haaven: integendeel zy zullen voort-
„ gaan met Vriend noch Vyand te ont-
„ zien; maar elk, die tegen het Vader-
„ land misdoet, hy zy wie hy zy, tot
„ *zynen pligt terug brengen*, of de ver-
„ diende ſtraf doen toekomen.

„ Dat een Generaal DAENDELS, naa
„ zo veele blyken gegeeven te hebben
„ van dapperheid en trouwe aan zyn Va-
„ derland, eindelyk, door een ſtrafwaar-
„ dig vertrek, den dienst van zyn Vader-
„ land ontloope, en zich bovendien in
„ de hoogſte verdenking brenge, dat hy
„ mede tot die *Clique* behoort, die de
„ vastgeſtelde Orde poogen om te kee-
„ *ren.* Dat hy door zyne Deſertie het
„ vermoeden bevestige, dat, in de daad de
„ ſtrafſchuldige uitdrukkingen door den
„ Burger DE LA CROIX, Minister Pleni-
„ potentiaris van de *Franſche* by de *Ba-
„ taafſche* Republiek, met en benevens
„ andere, aan het Uitvoerend Bewind aan-
„ gegeeven, met 'er daad uit zyn hart
„ zyn voortgekomen, hy zal de ſtraf niet
„ ontloopen, die hem regtvaardig toe-
„ komt, en daar hy de gemaatigde behan-
„ deling van het Uitvoerend bewind heeft
„ miskent, zal hy, en zullen het allen
„ ondervinden, dat wy zo genegen zyn
„ tot gemaatigdheid als ſtreng in het hand-
„ haaven der Wetten, wanneer de pligt
„ des Vaderlands en de geheiligde zaak
„ des

CXVI. BOEK. 1798.

„ des Volks vorderen, dat wy de Magt „ gebruiken, die ons, tot behoud van „ beiden, is toevertrouwd.

„ Nog eens dan, *Bataaven!* dat wy ons „ allen, als één eenig man, om het Al- „ taar des Vaderlands en het geheiligd „ Wetboek der Constitutie, dat daar op, „ op uwe vrye keuze geplaatst is, te za- „ men vereenigen. Geen Magt zal ons „ verpletten, daar wy het Regt voor ons „ hebben, en eensgezind zyn, om ons „ te verzetten tegen alle Vyanden van „ ons gemeen belang. — De Vryheid zal „ zo doende zegevieren, het knarsfetan- „ den der snoodaarts, die hunne dolken „ tegen haar hebben durven opheffen, zal „ haare zegepraal bevestigen."

Deeze door de beideKamers bekragtigd.

De Voorzitter OCKERSE oordeelde, dat, daar dringende omstandigheden buitengewoone maatregelen vorderden, het Uitvoerend Bewind moest gelast worden de medegedeelde Proclamatie, met den meesten spoed, aan alle de Administrative Bestuuren te verzenden; dit punt, als van onverwylde noodzaaklykheid, aan de Tweede Kamer ter bekragtiging te zenden, met eenen aanmaanenden Brieve om onverwyld over dit stuk eene buitengewoone Vergadering te beleggen. Hy voegde, daar zyn Voorzitterschap ten einde liep, een treffende aanspraak by deeze omhelsde voordragt, de Leden tot moed, standvastigheid en getrouwe waarneeming hunner posten opwekkende. — Nog dien eigen nagt ontving de Eer-

ste

Digitized by Google

ſte Kamer het bekragtigend Beſluit der Tweede.

CXVI. BOEK.

De Burger Repreſentant C. VAN DER HOEVEN, in het Voorzitterſchap OCKERSE opvolgende, herinnerde, by eene Aanſpraake, de Vergadering, dat zy zich geenzins te verbeelden hadt, dat, door het *daarſtellen der Staatsregeling*, zo onlangs met een ſtaatlyk Feest gevierd, *'s Lands* Vryheid, Onafhanglykheid, Voorſpoed en Welvaard reeds zo gevestigd waren, dat deeze voor geene vyandlyke aanſlagen op dezelve meer bevreesd zou behoeven te zyn; hier in te willen berusten zou even roekloos als misdaadig weezen. Het Kabinet van *St. James*, een PITT bleeven de vrye Republikeinen vyandig. Dan, laat hy woordlyk volgen. „ Niet minder „ *vereiſchen* de inwendige omſtandigheden van ons Vaderland onze aanhoudende zorge en waakzaamheid — nutloos „ zou ik den Nationaalen tyd aan Ulieden verſpillen met een tafereel te ſchetzen van alle de machinatien en intrigues, welke 'er nog, by aanhoudenheid, „ in het werk geſteld worden, om de tegenwoordige Orde van zaaken den bo„ *dem in* te ſlaan. Neen! het is Ulieden „ allen bewust, hoe zy, die wy op den „ Twee en twintigſten January de teugels van het Bewind, hunne regeerzieke handen ontwrongen hebben, benevens hun verfoeilyke Aanhang, niet ophouden werkzaam te zyn om het *Bataafſche* Volk wederom dienstbaar te

1798. VAN DER HOEVENS tafereel van den ſtaat der zaaken.

„ maa-

CXVI. BOEK. 1798.

„ maaken aan hunne vuige inzigten. Wy „ behoeven flegts de jongst ingekomene „ Boodfchap van het Uitvoerend Bewind „ in te zien, om daar van ten vollen „ overtuigd te worden: reeds zag men „ op het gelaad van veelen deezer on- „ verlaaten, een blos van vergenoegen, „ welke hun aanftaand plan van Verraad „ tegen de geheiligde Volkszaak deedt ken- „ merken. — Dan, dank zy der vigi- „ lantie van de verdienstlyke Leden des „ Uitvoerenden Bewinds; zy zyn reeds „ gedeeltlyk ontdekt en de overigen zul- „ len hunne waakzaamheid niet ontfnap- „ pen, en voor hun hoogstftrafwaardig „ beftaan moeten boeten.

„ Welaan dan Burgers Reprefentanten! „ laaten wy gezamenlyk, met ftandvastig- „ heid, de moeilyke loopbaan vervolgen, „ die wy zyn ingetreeden! Dat wy niet „ rusten voor dat wy het einde daar van „ zullen bereikt hebben! — Veele hin- „ dernisfen, fterken tegenftand, hebben „ wy nog op dezelve te verwagten — „ daar de Vyanden van 's Volks geluk, „ de Voorftanders van heerschzugt en ge- „ weld, niet zodanig verflaagen zyn, dat „ zy geheel magtloos zyn. — Neen! „ toonen wy flegts de minfte kleinmoe- „ digheid, wankelen wy één oogenblik „ in onze tot hier toe betoonde fermiteit „ en energie, dan rukken zy wederom „ uit hunne verfchansfingen, en dreigen „ daar door het Vaderland en de Vry- „ heid, op nieuw, eene doodwonde toe

„ te

Digitized by Google

„ te brengen. Het is dus onze taak, de „ Ondermyners van het Volksgeluk de „ wapenen uit de handen te wringen en „ daar door te noodzaaken, voor altoos, „ te moeten afzien van hunne verfoeilyke „ oogmerken (*).”

CXVI. BOEK. 1798.

Handelingen des Uitvoerenden Bewinds omtrent DAENDELS.

Het vertrek van DAENDELS na *Parys* was, door een zamenloop van omstandigheden, hoogstbedenkelyk geworden. Het Uitvoerend Bewind hadt door de Advocaat Fiscaal TULLINK VAN OLDENBARNEVELD, hem in Persoon doen dagvaarden, en de stukken, betreklyk de door dien Generaal gebezigde beledigende uitdrukkingen, ten nadeele van het *Bataafsche* Gouvernement, als door den wereldlyken Regter moetende beoordeeld worden, in handen des Agents van de Justitie gesteld, en teffens, om den beklaagden ombelemmerden toegang tot diens Regters te bezorgen, den last ingetrokken aan den Extraordinaris Minister Plenipotentiaris der *Bataafsche* by de *Fransche* Republiek gegeeven, om dien Luitenant Generaal te *Parys* politiquement te doen vatten; doch daar en tegen aanschryving aan den Agent van Oorlog gedaan, om te zorgen, dat, hangende die Regtsvordering, geene Militaire Orders van DAENDELS, door wien het ook zyn mogte, zouden mogen worden opgevolgd (†).

Wel-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vertegenw. Lichaam des Bat. Volks* I. D. bl. 142—148.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 50.

XVI. BOEK.

1798.

Joubert hadt Vrygeleid-Brieven aan Daendels gegeeven.

Welhaast kreeg deeze zaak eene geheel andere gedaante. Het bleek, dat Daendels van den Generaal en Chef Joubert verlof ontvangen hadt om na *Parys* te gaan, met last om, binnen vyftig dagen, by zyne Divisie terug te zyn. Vrygeleidbrieven tot de heen- en wederreize waren gegeeven, en in den laatsten werden alle Militaire Posten niet alleen gelast hem, van *Parys* komende, te laaten doortrekken; maar hem van een vryen doortogt te verzekeren, en alle uitvoering van daar mede strydige bevelen te beletten, ja zelfs, als hy gewapende geleide begeerde, hem dat te moeten geeven.

Schryven van Joubert, wegens Daendels.

De met duisterheid omwonde zaak kreeg meer klaarheids, wanneer de Generaal Joubert aan den Minister van Oorlog der *Bataafsche* Republiek, op den zevenden van Zomermaand, eenen Brief toeschikte. Naa vermeld te hebben, dat hy uit het schryven diens Agents, vernomen hadt het schortsen des Generaals Daendels, tot dat zyne zaak, by regterlyke uitspraak, zou zyn afgedaan, vervolgt hy woordlyk, „ Ik „ dagt, dat de omstandigheden aan het „ Uitvoerend Bewind genoegzaam de „ oogen zouden geopend hebben, om „ aan hun Vaderland, in deeze hachlyke „ oogenblikken, waar in de *Brit* uwe „ Kusten vermoedelyk met eenen Aanval „ bedreigt, te hergeeven een Generaal, „ die my voorkomt zo wel aan 't zelve „ verdient te hebben, dat alle zyne Krygs- „ kamaraaden hem de hoogagting zyn bly-

„ ven

„ ven toedraagen; nu vooral dat zyn De- „ nunciateur DUCANGE erkend is een ge- „ vaarlyk weezen en een trouwlooze Agent „ te zyn, die als zodanig, door het *Fran-* „ *ſche* Directoire, in den Brieve aan des- „ zelfs Minister alhier in den *Haage*, den „ twintigſten *Mey laatstl. beſchreeven* is. „ *Dan* nu ik het tegendeel van myne ver- „ wagting zie, vind ik my verpligt, van „ myne zyde, te verklaaren, dat de Lui- „ tenant Generaal DAENDELS, ingevolge „ van eene uitdruklyke Authoriſatie, die „ ik hem daar toe gegeeven heb, als Com- „ mandant en Chef der *Franſche* Troe- „ pen, is na *Parys* gegaan; iets dat ik U „ reeds te verſtaan heb gegeeven, wan- „ neer gy my, van wegen het Uitvoerend „ Bewind, omtrent zyn vermeend weg- „ loopen, kwaamt ſpreeken. Ik heb myn „ Gouvernement kennis gegeeven van den „ maatregel, welke ik gemeend heb ten „ deezen opzigte, te moeten neemen (*)."— VAN DEDEM TOT DEN GELDER, ten dien tyde, mede tot het *Bataafſche* Gezantſchap behoorende, ſchryft, in eene gedrukte Verantwoording, dat de Generaal DAENDELS, by den Minister der Buitenlandſche Zaaken TALLEYRAND, een gunſtigen toegang vondt, en van daar met de Agenten en anderen in 't geheim briefwisſeling hieldt.

CXVI. BOEK. 1798.

Weder-komst van DAEN.

Weinig dagen naa dit ſchryven keerde de Generaal DAENDELS daadlyk in *'s Gravenhaage* weder. Onmiddelyk naa zyn aankomst

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 61.

CXVI BOEK.

1798.

DAENDELS en het daar by voorgevallene.

komst deedt hy den Agent van Oorlog vraagen om de Schildwagten voor zyn Huis. Zonder voorafgaand verlof des Gouvernements maakte de Agent zwaarigheid daar in toe te ſtemmen. De Generaal JOUBERT ſchikte aan DAENDELS onverwyld twee *Franſche* Schildwagten toe. Het Uitvoerend Bewind gaf terſtond last aan den Agent van Oorlog om zich na den Generaal JOUBERT te begeeven, en dien, uit naam des Uitvoerenden Bewinds, aan te zeggen, dat het niet anders, dan met de hoogſte bevreemding en verontwaardiging, vernomen hadt, dat de Generaal JOUBERT, tegen het duidelyke aan hem gebleeken oogmerk en met verſmaading des Gezags van het Uitvoerend Bewind, het verleenen der Schildwagten van zich hadt kunnen verkrygen, hem te gelasten die Schildwagten in te trekken; met verdere kennisgeeving, dat, ingevalle hy mogt weigeren hier aan terſtond te gehoorzaamen, het Bewind, ten zynen aanziene, zodanige maatregelen zou weeten te neemen, welke met de waardigheid en onafhanglykheid der *Bataafſche* Republiek, zouden bevonden worden overeen te komen, welke niet konden gedoogen, dat dezelve, door een Officier, op eene zo hoonende wyze, werd gecompromitteerd.

Gunſtige bejegening van DAENDELS.

Deeze Gezagshandhaaving hadt weinig gevolgs. Alles duidde by het Uitvoerend Bewind, 't geen dagt van de goede gezindheid des *Franſchen* Bewinds, ten vollen

len verzekerd te zyn, zo 't scheen, weinig eene gevreesde Omwenteling aan. Zo ras DAENDELS, den tienden van Zomermaand, zeer openlyk, in een koets met vier paarden *'s Gravenhaage* was binnen gereeden, verwelkomde hem de Generaal JOUBERT. *Dit deeden*, *'s volgenden daags, alle de Officieren*, die by *hem* hunne opwagting kwamen maaken, als of, ten zynen opzigte, van wege het Uitvoerend Bewind, niets gebeurd was.

XCVI. BOEK. 1798.

Het bepaalde zich niet tot deeze openbaare betooningen van agting. Men richtte, in den *Ouden Doelen*, een pragtigen Maaltyd aan, en gaf een Bal, waar by DAENDELS, de voornaamste Bevelhebbers van de *Fransche* en *Bataafsche* Krygsmagt zich tegenwoordig bevonden. Hier waren ook de Agenten van het Uitvoerend Bewind, benevens allen, die als Voorstanders van de meer gematigde Party bekend stonden, genoodigd. Het doel deezes Maaltyds gaf een verlicht Chasinet, aan den ingang des gebouws, met groote letteren, den voorbygangeren te leezen, VOOR DE CONSTITUTIE! (*).

Maaltyd in de *Oude Doelen.*

By het einde van deezen zo bedenklyken Maaltyd stelde men vast een Vertoogschrift aan het Vertegenwoordigend Lichhaam in te dienen. Het was reeds door eenige honderden getekend. Het vorderde, in

Vertoogschrift aan het Vertegenwoordigend

(*) Dergelyk een pragtige Maaltyd, die al het vertoon hadt van een *Vereenigings Feest* hieldt men ook te *Amsterdam* in den *Doelen*.

XXVI. BOEK. 1798. Lichaam niet aangenomen.

in de nadruklykste en volernstigste bewoordingen, het terug roepen van de bekende en zo veel opziens baarende Besluiten van den zeventienden van Lente- en den vierden van Bloeimaand. — Geen voortgang egter hadt de aanbieding van dit Geschrift. Het Uitvoerend Bewind deedt de Commissarissen ter tekening POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR in verzekering neemen.

FOKKER en WILDERICK maaken zwarigheid om in het Uitvoerend Bewind te blyven.

Eenstemmig waren de Leden des Uitvoerenden Bewinds niet. FOKKER vaardigde aan het Vertegenwoordigend Lichhaam des *Bataafschen* Volks, den twaalfden van Zomermaand, eenen Brief af, waar in hy te verstaan gaf, aan het Uitvoerend Bewind, ten dien dage, voorgesteld te hebben, om aan het Vertegenwoordigend Lichaam, op het ernstigste en eerbiedigste, voor te draagen, het neemen van een maatregel, waar door, zyns inziens, de zaak des Vaderlands zou kunnen gered worden, zonder 't zelve aan verdere schokken bloot te stellen, om naamlyk het Besluit van den vierden Mey aan 's Volks goed of afkeuring voor te draagen, of wel de verkiezing over het volle getal der Representanten uit te strekken. Hy hoopte dat deeze zyn stap niet zou miskend, maar aan zuivere Vaderlandsliefde toegeschreeven worden. De gronden van zyne hoop hadt hy kortlings opengelegd en te verstaan gegeeven, dat hy zwaarigheid moest maaken om verder, als Lid van het Uitvoerend Bewind, aan te blyven. 's Mans voor-

voordragt vondt geen ingang by zyne Amptgenooten VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, schoon WILDRICK, door ziekte afweezig, by eenen Brieve, verklaarde met FOKKER in een zelfde gevoelen te staan (*).

CXVI. BOEK. 1798.

De meerderheid des *Uitvoerenden Bewinds*, was niet te beweegen van het aangenomene stelzel af te wyken, of maatregelen tot eigen veiligheid te neemen. Het kon zich zeker voor hun niet verbergen, dat 'er iets in til was. Dan zy steunden op de hun verklaarde gezindheid des *Franschen* Bestuurs, als geheel afkeerig van alle Wederwerking of eene Tegenomwenteling. Zy meenden, uit dien hoofde, weinig te vreezen te hebben, en waren afkeerig om het gezag, dus lang bekleed, neder te leggen. Op eigen beveiliging betoonden zy zich niet bedagt, noch ook op het beraamen van maatregelen, die misschien geweldaadige stappen zouden veroorzaakt hebben.

De Meerderheid houdt vol.

Het in verzekering neemen der Burgers POMPE VAN MEERDERVOORT en CRETSCHMAR deedt de Zamenverbondenen van het aanbieden des Verzoekschrifts afzien; waar op nu geene andere dan schadelyke gevolgen te wagten scheenen. Dit bewoog hun den stap te verhaasten om het gevestigd Gezag, geweldiger hand, om te keeren. Aan de *Bataafsche* Krygsmagt, van welke zy, in

Toebereidzels ter Staatsomwentelinge.

(*) Men vindt deeze Brieven in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 419. 421.

CXVI. BOEK. 1798.

in dit geval zich zouden bedienen, deeden zy, in alle ſtilte, bevelen uitvaardigen. De vroege morgen, op den twaalfden van Zomermaand, vondt DAENDELS met de zynen, in dit voorbereiden eener groote gebeurtenis bezig.

Maatregels door het Uitvoerend Bewind, omtrent JOUBERT genomen.

Het Uitvoerend Bewind, hoe weinig bevreesd 't zelve zich toonde, was egter verre van onverſchillig, op het beſpeuren van de werkzaamheden, die, ten opzigte van het Krygsvolk, plaats greepen, en niet verhoolen konden blyven. Naardemaal de *Franſche* Generaal JOUBERT het Opperbevel over de ganſche Gewapende Magt bekleedde, kon dit alles niet zonder diens medeweeten en toeſtemming geſchieden. Vol misnoegen over 's Generaals tegenkanting aan hunne bevelen, ſtelde het aan 't Vertegenwoordigend Lichaam voor, deezen wederhoorigen Man van het Opperbevel over de *Bataafſche* Krygsmagt te ontzetten, en diens gedrag ter kenniſſe van het *Fransch* Beſtuur te brengen.

't Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt.

Meer dan het Uitvoerend Bewind was het Vertegenwoordigend Lichaam op eigen veiligheid bedagt. De Voorzitter VAN ROSEVELD CATEAU opende de Vergadering, die, van 's morgens ten tien uuren, in een Committé Generaal vergaderd was geweest, omtrent drie uuren, met kennisgeeving, dat zy, daar zommige woelzieke Perſoonen de goede orde en rust in *'s Haage*, op heden, zouden kunnen ſtooren, de noodige bevelen gegeeven hadden, dat de Lyfwagt van het Vertegenwoordigend Lich-

Lichaam, op het Binnenhof, zou byeenkomen, gelyk geschied was, teffens de Vergadering voor *permanent* verklaarende. CXVI. BOEK. 1798.

By al den toestel der Omwentelaaren hadden zy de noodige voorzorg gedraagen, dat niemand *'s Haage* kon verlaaten. Omtrent vyf uuren begaf zich DAENDELS, *vergezeld van zyn Staf en eenige* anderen, met ontbloot geweer en voorzien van pistoolen, gevolgd door eene bende Grenadiers, na het Hotel des Uitvoerenrenden Bewinds. Het gezigt van deeze overmagt wederhieldt de gestelde Wagten eenigen tegenstand te bieden. Zonder verhindering drong de Generaal, met zyne Volgers, door tot in de Zaal, waar drie Bewindsleden, VREEDE, FYNJE en VAN LANGEN, benevens den *Franschen* Gezant DE LA CROIX, eenige Leden van het Vertegenwoordigend Lichaam, en anderen, nog onder den maaltyd zaten. — Op de onthutste vraag, „Wien zoekt gy?" hoorde men dit kort schrikbaarend antwoord; „De Leden van het Uitvoerend „Bewind!" Een zeggen, onmiddelyk gevolgd van een heesch en dreigend geschreeuw, „Die Schelmen! die Landver„raaders! dood of leevend moeten wy „ze hebben!" Het Uitvoerend Bewind door DAENDELS overvallen.

VREEDE en FYNJE hadden zich van de eerste verwarring bediend, en in dezelve gelegenheid gevonden, om ter Eetzaal uit en verder zodanig weg te geraaken, dat alle nasspeuring ydel was. — VAN LANGEN werd gegreepen, in verzekering ge- Het lot der Leden.

CXVI. BOEK. 1798. nomen en na het huis des Agents van Oorlog en vervolgens na *Woerden* overgebragt. — FOKKER en WILDRICK viel het zelfde lot van gevat te worden ten deele; schoon zy beiden, als niet ten einde toe, in de maatregelen hunner Amptgenooten volhard hebbende, nog dien eigensten dag, hunne vryheid herkreegen.

Bekendmaaking van DE LA CROIX. Onmiddelyk geleidde een gewapende Ordonnance den *Franschen* Gezant na zyne wooning. Eene bekendmaaking, welke hy nog dien zelfden avond deedt aanplakken, draagt getuigenis hoe zeer euvel hy het gebeurde opnam. Dezelve was van deezen inhoud — „ In naam der FRANSCHE REPUBLIEK! — De gevolmagtigde Minister van gezegde Republiek protesteert, in haar naam en naamens het *Directoire Executief*, tegen de Feitlykheden, die, op dit oogenblik, DAENDELS en zyne Satelliten, tegen de *Bataafsche* Republiek, en derzelver Uitvoerend Bewind, begaan hebben. Hy stelt alle de geenen daar voor verantwoordelyk, die eenige posten bekleeden, welke hun het regt geeven, dit te beletten!" (*).

Wat met de Leden der Eerste Kamer gebeurde. Naa dit vernietigen des Uitvoerenden Bewinds toog DAENDELS, aan het hoofd eener talryke bende Paarden- en Voetvolk na het Binnenhof, vaardigde eenige manschap-

(*) Ter Vergaderinge kwamen vervolgens Adressen, strekkende tot goedkeuring en onderschraaging van dit Protest; doch zy werden van de hand geweezen. *Dagverh. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 612.

Digitized by Google

schappen af om ook het Wetgeevend Lichhaam te verstrooijen, en eenige van deszelfs Leden in verzekering te neemen. De Lyfwagt boodt geen tegenweer, en trok, op de eerste wenk af. De Eerste Kamer was, naa eene korte zitting, tot 's avonds ten zeven uuren gescheiden. Doch eenige Leden, *als de Voorzitter* VAN ROSEVELT CATEAU, VONCK, RANT, VAN DER HOEVEN, OCKERSE en DE BEERE, nam men, ten hunnen huize, in bewaaring. Eerlang voerde men deezen weg.

CXVI. BOEK.

1798.

Hoe het in de Tweede Kamer toeging.

De Tweede Kamer was byeen en met het behandelen der zaaken aan de orde van den dag bezig. De gewapende Magt nadert, ontmoet eenigen tegenstand; doch dringt door, de Schildwagt ontwapend hebbende. Gedruis wordt 'er in de Vergaderzaal *gehoord*, en dit, ondanks 's Voorzitters aanmaaning tot stilte, gevolgd van de verschyning eens Officiers met Krygsvolk. Deeze maakte bekend, gelast te weezen om uit de Tweede Kamer in verzekering te neemen en na de Casselany over te brengen, den Voorzitter C. VISSER, PLOOS VAN AMSTEL, B. BOSCH en THEODORUS VAN LEEUWEN.

C. VISSER voerde hem onverschrokken te gemoete; „ Aan dien last niet te kun„ nen gehoorzaamen; dat dit eene daad „ van geweld was, en hy zyne plaats niet „ zou verlaaten dan door geweld gedron„ gen." Eenige Leden ondersteunden dit zeggen des Voorzitters, die, wanneer de Officier zyn last herhaalde, even zo, by her-

XXVI. BOEK. 1798.

herhaaling betuigde, „ Ik zit hier als Re„ presentant van het *Bataafsche* Volk, dat „ my hier geplaatst heeft; ik zit hier als „ een eerlyk Man, en ik zeg nogmaals „ dat ik deeze plaats niet verlaaten zal!" — De Officier sprak van ongeduldig te zullen worden, by een langer draalen. De Voorzitter houdt vol. Van zyn Stoel gerukt, werd hy, nevens de drie gemelde Leden, weggeleid. — Alle de overige Leden bleeven zitten, zagen elkander met zeer sterke en verschillend gewyzigde gemoedsbeweegingen aan en zweegen. — Midderich breekt het stilzwygen af met de vraage, „ Wie hier het Commando „ hadt? dat hy anders zou vraagen of „ de Leden hier gearresteerd waren, dan „ niet?" Onbeantwoord bleef natuurlyk deeze vraag; en de Vergadering scheidde (*). — Zo zag men, in weinige uuren, een Landsbestuur geheel uit een gebragt en vernietigd, en zy, die weleer gezegepraald hadden, ontmoeten kort daar op, hunne Verwonnelingen, ter zelfder plaatze. Het Lusthuis in 't *Bosch* herbergde thans de de yverigste Voorstanders van tegen elkander strydende Staatsbegrippen.

Proclamatie aan den Volke door de Agenten.

Vernietigd was hier mede de onlangs door den Volke omhelsde Staatsregeling niet. De Hoofdbewerkers dier Omwentelinge, J. Spoors Agent der Marine, G. J. Pyman Agent van Oorlog, J. J. A. Go-

GEL,

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoordigend Lichaam* I. D. bl. 335.

GEL Agent van Finantie, R. W. TADAMA Agent van Justitie, en A. J. LA PIERRE Agent van Inwendige Politie, deeden, op dien eigen dag, een Proclamatie aan den Volke, in welke zy den door hun gedaanen stap verdeedigden. Deeze is als 't ware een *tegenhanger van* die des Uitvoerenden *Bewinds*, korten tyd te vooren, den *Bataafschen* Volke gedaan (*). Hebben wy dezelve grootendeels vermeld, ook deeze verdient, in onze *Vaderlandsche Historie*, geleezen te worden: daar dezelve tot opheldering dient van de stappen, gedaan door Mannen, die in de jongste Omwenteling gedeeld, en grootlyks de hand gehad hadden in het daarstellen der Staatsregeling.

CXVI. BOEK.

1798.

In dit *breedvoerig* stuk haalen zy op het *aan de beginzelen* der Staatsomwenteling *niet* beantwoordend gedrag tot den Twee en twintigsten van January laatstleden gehouden. Zy stellen vast, de Ingezetenen, uit welk een oogpunt zy ook anders de gebeurtenissen van dien Dag, of de eerste maare mogten beschouwen, zy egter allen bereid waren, om het onregelmaatige, 't geen daar by plaats gegreepen hadt, om der zaake wille en den drang der omstandigheden te verschoonen; dat zy niet anders vorderden dan de ontwikkeling der maatregelen van het nieuw Tusschenbestuur, om zich ook met de Persoonen, die zy in de Geconstitueerde Vergadering of in

(*) Zie hier boven bl. 7.

CXVI. BOEK. 1798. in het Uitvoerend Bewind, geplaatst zagen, welmeenend te vereenigen en derzelver besluiten te onderschraagen. Dat het Volk alleen het bewys vorderde, dat het geen der Factien was, welke zich, op den Twee en twintigsten van January, onder het mom der beginzelen verscholen hadt; maar dat, integendeel, de Gebeurtenisfen van dien Dag de zegepraal van de Beginzelen zelve en van de Volkszaak waren geweest.

„ Onder deeze voorwaarden waart Gy, „ *Bataaven!*" wy hebben reden om de Agenten hier woordlyk te laaten spreeken, „ bereid Uw geheel vertrouwen aan het „ Tusschenbestuur weg te schenken; onder deeze voorwaarden zoudt Gy de „ Naamen van hun, die hier hervoort traden, met vergulde Letteren in de rolle „ uwer Gedenkboeken geplaatst en met „ eerbiedige dankbaarheid aan het laate „ Naageslacht overgeleverd hebben.

„ Dan, *Bataaven!* deeze reine en edele „ genoegens waren voor Ulieden, tot nog „ toe, niet bespaard. Het bleek al ras, „ dat de geest van het nieuw Tusschenbestuur de strekking niet hadt om de „ voorige Verdeeldheden, op eene edele „ en grootmoedige wyze, te doen vergeeten. Het bleek al ras, dat Gy, in stede van de beginzelen zelve, met welker sluier men zich valschlyk hadt omhangen, op eene vaste en manlyke wyze, en zonder aanzien van Persoonen, „ ingevoerd, verdeedigd en geëerbiedigd

„ te

„ te zien, integendeel niets anders dan
„ eene nieuwe omwending van Perfoo-
„ nen hadt ondergaan, gelykfoortig in zo
„ verre aan alle de voorigen, die Uw Ge-
„ meenebest, zedert meer dan twee Eeu-
„ wen, hadt gefchokt; doch egter te ge-
„ vaarlyker, *dan deeze allen*, naar maate
„ *zy door overyling en onkunde*, alles
„ onbedagtlyk het onderfte boven keer-
„ den, door zwakheid en Volksbejag, of
„ liever Volksbedrog, Regeeringloosheid
„ en Overheerfching ten throone bragt,
„ en door Dweep- en Factiezugt, een
„ Geweetensdwang invoerde, waar van de
„ Jaarboeken van dit Land geen voor-
„ beeld in zich bevatten.

„ Het werd reeds, van den beginne af,
„ misdaadig, *in* de algemeene gisting der
„ *voorige* verdeeldheden, ter goeder trou-
„ we, andere gevoelens aangekleefd of
„ ontwikkeld te hebben: en, wel verre,
„ dat deeze Omwending enkel de Hoof-
„ den van het Federatief en Ariftocratisch
„ Beftuur buiten het Bewind gefteld, en
„ door kragtige middelen zou hebben be-
„ dwongen, maakte, integendeel het on-
„ verftand en vermomd eigenbelang byna
„ al wat *kundig* was in den Lande ver-
„ dagt. Braave Lieden, en zelfs de zo-
„ danigen, die de thans gevestigde begin-
„ zelen te vooren openlyk gepredikt had-
„ den, die de Volkszaak onveranderlyk
„ waren toegedaan geweest; doch die te-
„ vens moeds en eerlykheids genoeg ge-
„ toond hadden te bezitten om dezelve

„ nim-

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798. „ nimmer tot eenige Factie, of Vergo„ ding van zommige Persoonen te verlaa„ gen, werden zo wel uit de Gewestly„ ke, als Gemeentebestuuren, verbannen; „ en men gebruikte hier toe meestal Zen„ delingen, die, of om hun voorig Bur„ gerlyk Leeven by de Natie veragt wa„ ren, immers geene andere aanpryzing „ hadden, dan dat zy blinde Voorstanders „ van de Factie, die zich thans ontmas„ kerde, waren geweest.

„ En, het geen een zeker voorteken is „ van den aannaderenden val van Gemee„ nebesten, de Justitie zelf werd openlyk „ beschimpt, Bannelingen keerden eigen„ dunklyk in den Lande terug, Vonnissen „ tegen misdaadigen geweezen en zelfs „ aanhangige Twistgedingen, tegen hun, „ die van misdaad waren aangeklaagd, „ werden vernietigd.

„ Eindelyk de Amptshonger, zo ver„ nederend voor den geest der Natie, „ verdrong, door geheel het Land heen, „ eene menigte eerlyke en kundige Lie„ nen uit hunne Posten; en de gegeeven „ last, om onwaardige Amptenaaren daar „ van te ontzetten, werd, door de op „ nieuw aangestelde Bestuuren, op de al„ lerwillekeurigste wyze, uitgevoerd.

„ Zodanige, *Bataaven!* waren de woe„ lingen van eenige weinige Regeering„ loosheidgezinden, die, in alle plaatzen, „ in uw midden zamenschoolden, en, zo „ wel de meerderheid van de Constituee„ rende Vergadering, als het Uitvoerend

„ Be-

„ Bewind der *Bataafsche* Republiek, be-
„ gunftigden dezelve, en waren of dwaas
„ genoeg om zich een duurzaamen fteun
„ daar van te belooven, of te zwak, om
„ zich daar tegen door klem van maatre-
„ gelen te verzetten. Doch het bleef hier
„ niet by, veelen van hun, die Leden
„ van de laatfte Nationaale Vergadering
„ waren geweest, die zelfs getoond had-
„ den de beginzelen toegedaan te zyn, en
„ wier eenige misdaad was, dat zy, zon-
„ der uwe voorafgaande toeftemming, het
„ Federatief Reglement, voor de Natio-
„ naale Vergadering vastgefteld, niet ver-
„ nietigen wilden, noch Zitting in de Con-
„ ftitueerende Vergadering neemen, wer-
„ den, by plegtige befluiten verklaard het
„ vertrouwen des Volks verlooren te heb-
„ ben, en van hun Stemregt beroofd."

Op deezen zelfden toon en zeer uitgebreid vaaren zy uit tegen verfcheide andere maatregelen, die eenzydigheid en willekeur ademden; die vryheid van fpreeken deeden verlooren gaan; die aan Een- en Onverdeelbaarheid eene ftrekking gaven, welke dezelve in eene volflaagene Dwinglandy hervormde. —— Van den tyd des aanbods van het Ontwerp der Staatsregeling vermelden zy dat de openlyke verguizing der gevestigde beginzelen eenen aanvang namen, dat de geest des Tusfchenbeftuurs zich ontmaskerde. Het zich zelven plaatzen aan het Uitvoerend Bewind; het op eigen gezag zich verklaaren voor het Wetgeevend Lichaam des *Bataafschen*

Volks

CXVI. BOEK. 1798. Volks waren kwetzingen van de Oppermagt des *Bataafschen* Volks en indragten op de Staatsregeling.

Dit alles wydluftig voorgedraagen hebbende, vaaren zy voort — „ Deeze dingen, *Bataaven!* hebt gy allen gezien, „ zy hebben aan het oog van niemand „ uwer kunnen ontglippen. Doch wy, „ die „ in de verschillende Posten, waar in „ wy geplaatst waren, het Tusschenbestuur omringden, wy hebben insgelyks „ het geheele zamenweefzel en de springveeren van alle dezelve kunnen ontdekken, en de gevolgen gadeslaan, die hier „ uit voor den Lande zyn geboren geworden. Klagten op klagten der Ingezetenen, die 'er, zonder de voorgemelde slegte bewerktuiging der omwending „ van Twee en twintig January, nimmer „ zouden zyn geweest, hebben de aandagt van het Tusschenbestuur onophoudelyk van de grootere belangen van den „ Lande afgetrokken, en aan loutere kleinigheden gekluisterd. Het groote overzigt van het gansche stelzel is geheel en „ al agterwege gebleeven; wanstaltigheden, erger dan de voorgaande, zyn van „ Oord tot Oord, van Gemeente tot Gemeente, uit hetzelve ingesloopen; en „ zo niet wy, en met ons eenige andere „ Braaven, het werktuig aan den gang „ gehouden hadden, eene algemeene stremming en stilstand zou reeds over lang „ ons noodlot zyn geworden. Algemeen „ misnoegen, ontevredenheid, en geterg-

„ de

„ de wrevel hebben de harten van allen CXVI.
„ bevangen." BOEK.

„ En," vervolgen zy, „ zoudt gy dan
„ *Bataaven!* het onregt en leed U aange- 1798.
„ daan, langer blyven aanzien en zwygen?
„ Of gevoelt Gy nog, als uwe Voorva-
„ ders, de *waarde der Burgerlyke Vry-*
„ *heid?* Weet gy nog de waarheid van
„ den fchyn, het weezen van het mom,
„ te onderfcheiden? Verwagtte gy niet
„ reeds lang, dat Wy, die het Vaderland
„ boven alles trouw gezwooren hebben,
„ die, door onzen ftand in de mogelyk-
„ heid waren U te redden, ons aan uwe
„ redding niet zouden onttrekken? De
„ opftand des Volks is heilig tegen de on-
„ derdrukking; en ieder *Bataafsch* Bur-
„ ger, die zyne waarde kent, gevoelt
„ *zich*, op dit oogenblik, in eenen ande-
„ ren BRUTUS herfchaapen. Ziet daar dan
„ *Bataaven!* wy hebben het openbaar ge-
„ zag aan uwe Dwinglanden ontwrongen.
„ Zy hadden het Uwe fchandelyk ge-
„ roofd: onder den mom van uwe Vrien-
„ den te zyn, het aan U ontftoolen."

Voorts beloofden zy der *Bataaven* onvervreemdbaar eigendom, ten hunnen behoeve, te zullen bewaaren; het hun niet langer, dan de nood zulks vorderde, te zullen onthouden, of, in dien tusfchentyd, aan onwaardige handen vertrouwen.

Zy deeden het Volk de weete, dat al zodanig Wetgeevend Gezag des *Bataaffchen* Volks, welks uitoefening de dagelykfche en noodzaaklyke waarneeming van deszelfs

XVI. BOEK. 1798. belangen vereifchen, door hun, binnen den kortst mogelyken tyd, zou worden opgedraagen aan zodanige Burgers, welker braafheid, eerlykheid en cordaatheid, boven bedenking was. — Dat dit Tusfchenbewind, op deszelfs verantwoordelykheid verpligt, voornaamlyk zou ftrekken om de Conftitutie van het *Bataaffche* Volk, op eene fpoedige, richtige en geregelde wyze, in werking te brengen, tot de daarftelling en inhuldiging van het Conftitueerend Wetgeevend Lichaam. — Dat alle Gezag van Wetgeeving, of in 't gemeen van Souverainiteit, aan dat Tusfchenbewind opgedraagen, terftond naa die inhuldiging op het Wetgeevend Lichaam des *Bataaffchen* Volks zou overgaan: en dat, naa de Conftitutioneele Verkiezing door dit laatfte, van een wettig Uitvoerend Bewind der *Bataaffche* Republiek en inhuldiging van 't zelve, ook alle gezag van Uitvoering, 't geen zy genooddrongen geweest waren, tot redding van het Vaderland zich aan te maatigen, aan 't zelve zou worden overgedraagen. — En eindelyk, dat zy voor de richtige en getrouwe waarneeming van hun gezag en den daadlyken afftand, ten gemelden tyde, verantwoordelyk zouden weezen aan het te verkiezen Wetgeevend Lichaam, of wel, by delegatie van 't zelve, aan het mede te verkiezene Nationaal Geregtshof (*),

's Vol-

(*) *Jaarb. der Bat. Republ.* XIII. D. bl. 66.

's Volgenden daags reeds gaven de Agenten, die op gemelde wyze het Bestuur in handen genomen hadden, den Volke te kennen, dat zy, tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam deezer Republiek, de volgende Persoonen verzogt hadden, A. J. VERBEEK, C. SCHEFFER, C. G. R. VAN MARLE, A. HARTEVELD, A. POMPE VAN MEERDERVOORT, G. A. VISSER, J. B AUFFMORTH, H. COSTERUS, G. F. VAN HUGENPOOT TOT AERT, E. LEWE, J. H. SICCAMA, J. D. VAN LEEUWEN, F. L. RAMBONET, DIONISIUS WERNER, J. H. MEYER, H. VAN ROOYEN, J. J. BRANDS, J. PROOT, C. VAN FOREEST, U. J. HUBER, P. V. DE LA COURT, H. RABINEL, A. VAN DOORN, H. REMMERS, M. M. DE MONCY, T. CREMER, J. DRUIVESTEIN, RIBBIUS KRANS, J. VAN HAAFTEN, D. C. DE LEEUW, S. KAMP, E. EYSINGA, J. H. VAN DYK STEENWINKEL, P. L. VAN DE KASTEELE, L. J. VITRINGA VERSTEGE, F. BLONDEL, B. WILDRICK, J. P. FOKKER, B. BRUINS, T. CANTER VISSER en F. GULJE (*).

CXVI. BOEK. 1798. Naamlyst der Persoonen tot het Intermediair Wetgeevend Lichaam benoemd.

Deeze Naamlyst vertegenwoordigt ons een aantal Persoonen, die, naa den Twee en twintigsten van January, geweigerd hadden, in de Constitueerende Vergadering zitting te neemen. Met verwondering zagen veelen op dezelve de naamen van WILDERICK en FOKKER, Leden des even vernietigden Uitvoerenden Bewinds, die eene

Aanmerking op deeze Naamlyst.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 74.

CXVI. BOEK. 1798.

eene kortstondige in hegtenisneeming verwisseld zagen, met de Zitting in een zo aanzienlyke Vergadering, en benevens deezen verscheide Mannen, die tot den veel gerugtmaakenden stap van den vierden van Bloeimaand hadden medegestemd, of ten minsten daar in berust.

Onderscheide inzigten van deeze Gebeurtenis.

Hoe zeer men in den Lande aan Omwentelingen in het Staatsbestuur als gewoon geraakte, gaf de wyziging deezer laatste, stoffe tot wydverschillende aandoeningen en uitzigten. Vertrouwen mogten de onderneemers en bewerkers, dat geen gering gedeelte des Volks dit hun bedryf zou toejuichen. De vuurigste Revolutionairen hadden zeker eene gebeurtenis als deeze onder de onmogelykheden gerangschikt; zy waren als door dezelve verpletterd; andere, min driftige Voorstanders van Revolutionaire maatregelen durfden zich naauwlyks verklaaren over een bedryf, uitgevoerd door Lieden, welker Vaderlandsliefde by hun nimmer den minsten twyfel leedt, te minder verkoozen zy zich des te uiten, daar verscheide daaden des voorigen Bestuurs, in hun oog, geene verontschuldiging gedoogden. Onder de gemaatigde Patriotten, met den naam van *Slymgasten* veel al bestempeld, bevonden 'er zich zeker niet weinigen, die oordeelden thans den dag te zien aanbreeken, op welken, onder eene behoorelyke wyziging der Staatsregeling, het geluk des Vaderlands zou kunnen gevestigd worden. En geen twyfel viel 'er aan, of de Stadhou-

houdersgezinden verheugden zich over eene Gebeurtenis, welke hun waarborgde voor de vervolgingen, die zy van de nu te ondergebragte Party te duchten hadden.

CXVI. BOEK. 1798.

Hoe door de Hoofdbewerkers toegelicht.

Niet weinig duisters omwolkte dit Bedryf. Misschien treffen wy eenige opklaaring aan by de *Hoofdbewerkers* deezer *Gebeurtenissen*. De Agenten van het gehouden gedrag des Uitvoerenden Bewinds spreekende, zeggen deswegen; „ *Zommige* „ daaden diens Bewinds waren ons geheel onbekend; omtrent andere, egter, „ konden wy gissingen maaken, welke „ door de uitkomst volkomen zyn bevestigd; en de meeste kenden wy, uit „ hoofde onzer betrekkingen, zeer van naby. Wy zagen inzonderheid den gang „ van het *groote* werk; wy zagen de *Leden van* het Uitvoerend Bewind voor „ goeden raad doof, en het oor hoe langs „ hoe meer aan zedelooze Intriguanten en „ vuige Fortuinzoekers leenende; wy zagen het ongenoegen alomme vermeerderen het getal van kundige medewerkers verminderen; de verwarring, en, „ met dezelve, het geheele bederf van „ dit Gemeenebest, met rasse schreeden, „ naderen; zulks ziende, besllooten wy, „ des noods, een grooten stap tot redding „ en behoud van 't Vaderland te waagen.

„ Tevens overtuigd, dat iedere schok „ een bron van nieuwe rampen is, begreepen wy eerst tot dezelve te moeten besluiten, wanneer alle andere middelen vrugtloos beproefd zouden zyn.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Het was in deezen geest, dat wy, en „ eenige andere waare Vaderlanders, ons, „ zo veel mogelyk rondsom het Uitvoe-„ rend Bewind vereenigden, en tragten „ hetzelve door onzen raad en invloed, „ tot een meerder beleid en gemaatigd-„ heid terug te brengen (*). Het was in „ deezen geest, dat wy ons beyverden „ om den *Franſchen* Minister geheel voor „ de goede zaak te winnen, en den ver-„ agtlyken DUCANGE van zyn Perſoon „ te verwyderen, dat zommigen van ons, „ reeds in de maand April, hunne gedag-„ ten aan de by hun bekende Leden van „ het Gouvernement der *Franſche* Repu-„ bliek, ſchriftlyk openleiden en de mis-„ ſlagen der toenmaalige Beſtuurderen ont-„ vouwden, welke ons tot nutlooze Bond-„ genooten van dat magtig Gemeenebest „ moesten maaken; in hoope, dat de „ *Franſche* Minister zelve op 't rechte „ ſpoor gebragt, door zynen welbeken-„ den invloed op de Leden van het *Ba-„ taafsch* Gouvernement, deezen bewee-„ gen

(*) De Schryver van het Stukje *De Staatsomwenteling van 1795 in haaren loop en gevolgen beſchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon*, ſchoon geen Vriend deezer Omwentelaaren, erkent het doen deezer poogingen bl. 104. En kan ook de Brief door alle de Leden des toenmaaligen Uitvoerenden Bewinds getekend, en gericht aan de Ministers BUYS en VAN DEDEM, van het verwerpen deezer poogingen, ten voldingenden bewyze ſtrekken. Dezelve is voorhanden in de *Memorie der Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek* bl. 178.

„ gen zou om het waar belang des Lands, CXVI.
„ en, in hetzelve, hun welbegreepen ei- BOEK.
„ genbelang, door een wys en gematigd
„ Bestuur, te behartigen. 1798.

„ Naa dat vervolgens de vierde Mey
„ was verscheenen, en het nieuw gevormd
„ Wetgeevend Lichaam zyn aanweezen
„ aan *Intrigue en Schennis der Staatsre-*
„ *geling verschuldigd geworden was*, wer-
„ den meer ernstige maatregelen nood-
„ zaaklyk, en zonder de verwydering van
„ die Bewindslieden, welke deezen stap
„ hadden bevorderd en toegejuicht, zon-
„ der intrekking van het genomen De-
„ creet, zonder eene nieuwe Volkskeu-
„ ze, welke het Bestuur van zaaken aan
„ Lieden toevertrouwde, die de algemee-
„ ne agting bezaten en verdienden, was
„ alle *hoop* op redding onmogelyk ge-
„ worden.

„ Het mislukken van vroegere en her-
„ haalde poogingen, by die Leden van
„ het Bestuur, welke den meesten in-
„ vloed, in het beleid der groote zaaken,
„ bezaten, liet geen anderen weg overig
„ om alles zonder opzien te regt te bren-
„ gen, dan den Minister der *Fransche*
„ Republiek, op eenen toon van waarheid
„ en openhartigheid, de hoogte te doen
„ zien, tot welke het bederf reeds was
„ gekomen en of aldus, door zynen in-
„ vloed, het oogmerk eener regelmaatige
„ verandering onder de Leden van het
„ Uitvoerend Bewind, en het zich noe-
„ mend Vertegenwoordigend Lichaam,

 „ door

CXVI. BOEK. 1798.

„ door de alleen wettige Volkskeuze, te „ bereiken, of om zich te overtuigen, „ dat ook by dien Minister niets, ten „ deezen opzigte, met vrugt, te verrig„ ten viel, en in deeze overtuiging de „ regtvaardiging te vinden voor de kragt„ daadige maatregelen, tot welke men „ zich genoodzaakt zou mogen zien.

„ De Generaal DAENDELS scheen het „ meest geschikt tot het houden van een „ zo belangryk en beslissend gesprek, „ even zo bekend door zyne onveran„ derlyke gehegtheid aan de Grondbegin„ zelen der Staatsomwenteling van den „ Jaare MDCCXCV en aan het Systema „ van Eenheid, den Twee en twintigsten „ January in zyne geheele uitgestrektheid „ ingevoerd, als door den onverschrok„ ken moed, met welke hy, onder de ze„ gevierende *Fransche* Vaanen, was voort„ gerukt om de Vryheid voor zyn Va„ derland te winnen, hadt hy zich hier„ te Lande, en in het *Fransch* Gemee„ nebest, een naam van Volksgezindheid „ verworven, welke zyn bekende afkeer „ voor de willekeurige stappen van het „ thans vernietigd Bestuur niet dan be„ vestigen konde, en dus moest zyn ge„ tuigenis meerder geloof, zyn gevoelen „ meerder ingangs, dan dat van iemand „ anders, vinden. Bereid zyn Vaderland, „ des noods, met zelfverzaaking te red„ den, was deeze Generaal ook tot die „ laatste pooging bereid, en het zo veel „ gerugtsmaakend Gesprek van den zes-

„ tien-

„ tienden Mey (*) was het beredeneerd „ gevolg van het by ons ontworpen Plan, „ zo als dan ook het meer onverhoopt „ dan onverwagt mislukken van deeze „ laatste poging, en de dreigende hou„ ding van het vernietigd Uitvoerend Be„ wind, het temporaire afweezen van den „ Burger DAENDELS en diens verblyf „ te *Parys*, ten gevolge hadden; maar zy„ ne en onze pogingen, door het onbe„ raaden, onzeker en veranderlyk gedrag „ van het toenmaalig *Bataafsch* Gouver„ nement, en deszelfs uit een loopende „ Proclamatie en Orders, vooral ten op„ zigte van den Generaal DAENDELS ge„ wyzigd, ons nog altoos de hoop lieten „ om een dringende Verandering in het „ Bestuur, met het minst mogelyk gerugt, „ en zonder zweem van sterke maatrege„ *len*, te zullen kunnen bewerken (*).”

CXVI. BOEK. 1798.

SPOORS opent de Vergadering.

Dan laaten wy van deeze tusschen ingevlogte ophelderende Bydraage tot het verhaal der Gebeurtenisse terug keeren. Een aantal der boven opgemelde verkoozene Persoonen bevondt zich in '*s Haage*. Voorafgegaan door de Agenten, verscheenen zy, den dertienden van Zomermaand, ter Vergaderinge. De Agent SPOORS opende de Zamenkomst met eene Aanspraak eene

(*) Wy hebben dit zonderling Gesprek, in den aanvange dezes Boeks opgegeeven.

(†) *Memorie door de Leden van het Intermediair Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichbaam* bl. 49—52.

CXVI. BOEK. 1798. eene Verdeediging van zyn en zyner Mede Agenten gedrag behelzende. Hy sprak uit naam zyner vier Amptgenooten. „ Toen „ de algemeene kreet tegen het schande„ lyk gedrag der Meerderheid van het In„ constitutioneel Uitvoerend Bewind, 't „ welk zich, door list en geweld, eenige „ weinige weeken heeft weeten staande „ te houden, opging — toen veele Le„ den van het even Inconstitutioneel Wet„ geevend Lichaam, met dat Bewind zigt„ baar zamenstemden om de Vryheid voor „ eeuwig te kluisteren, op gisteren ons „ noodzaakte het ondraaglyk geworden „ juk af te schudden, was onze bedoeling „ geene andere dan *'s Volks Heil.*

„ Wy willen ons zelven het ongelyk „ niet aandoen van te veronderstellen, „ dat eenig weldenkend Vaderlander daar „ aan twyfelen kan. Wanneer zelfs de „ blindste of kwaadwilligste Aanhanger van „ het verbryzeld Schrikbewind, binnen „ weinig dagen, het onderdrukt Volk her„ steld ziet in het regt, hetwelk hen by „ de Staatsregeling daar aan is toegekend; „ wanneer hy elken Burger de vrye stem „ zal zien uitoefenen in de verkiezing van „ die Vertegenwoordigers, waar in hy het „ meeste vertrouwen stelt; wanneer hy ons „ blymoedig, met afstand van allen gezag, „ tot onzen voorigen kring zal zien we„ derkeeren; wanneer hy ons gereed zal „ vinden, om ons gedrag aan het onder„ zoek van eenen wettigen Regter te on„ derwerpen, zal de zodanige zeker ge„ nood-

„ noodzaakt zyn te erkennen, dat onze
„ pogingen geene andere ftrekking heb-
„ ben gehad, dan om het Volk te redden
„ uit de klaauwen van Monfters, wier drift
„ na fchatten en gezag toeneemt, naar
„ maate van den ryken buit, welke zich
„ onder hun bereik vindt.

„ *Dan Burgers! wy erkennen gaarne*,
„ dat, hoe zeer de bereidwilligheid geene
„ paalen kent, onze fchouders te zwak zyn
„ voor den geheelen last der Regeering;
„ waar van de Analogie der Conftitutie,
„ in gevallen als het tegenwoordige, ook
„ alleen het Uitvoerend Gedeelte aan ons
„ fchynt op te draagen. —— De overtui-
„ ging hier van en van onzen pligt om
„ ook in de Wetgeeving, voor zo verre
„ thans noodig is, te voorzien, heeft ons
„ bewoogen om toevlugt te neeemen tot
„ eerlyke, kundige, onbefprooken en be-
„ proefde Mannen, die zich, in de on-
„ derfcheidene Factien, welke van tyd
„ tot tyd deeze Gewesten beroerden, niet
„ onderfcheiden, en den roem van op-
„ regte Vaderlanders te zyn, behouden
„ hebben. —— En dan moest onze keuze
„ zich onder andere bepaalen, tot de hier
„ vergaderde Burgers, waar onder het ons
„ tot een ftreelend genoegen ftrekt onder-
„ fcheiden te mogen aantreffen, die reeds,
„ by geregelde Verkiezingen, met het ver-
„ trouwen des Volks zyn vereerd gewor-
„ den. De overigen, welke door afge-
„ legenheid hunner wooningen, ziekte of
„ andere oorzaaken, nog niet zyn opge-
„ ko-

CXVI. BOEK. 1798.

„ komen, zyn niet minder het vertrouwen van elken braaven man, van elken „ *Batavier* waardig.

„ Deeze Requisitie moge den schyn hebben van dwang en geweld. Een deugniet of een dwaas moge onze inzigten „ laaken — wy kennen, wanneer het op „ 't behoud der Vryheid en het Geluk „ des Volks aankomt, geenen anderen regel, dan welke ons *daar* door wordt „ voorgeschreeven; en *deeze* dringt ons „ dermaate, dat wy liever alles zullen „ waagen, alles opofferen, dan gedoogen „ dat zich iemand, onder welk voorwendzel ook, daar aan onttrekke."

Den last, dien SPOORS hun, te deezer gelegenheid, opdroeg geduurende dit Tusschenbestuur, was eensdeels om de loopende en voorkomende zaaken, tot de Wetgeeving betrekkelyk, en die geen uitstel konden lyden, af te doen — en anderdeels om het Volk zo spoedig doenlyk, op te roepen tot de keuze van Leden voor het Wetgeevend Lichaam; terwyl de Agenten zich in dien tusschentyd, onledig zouden houden met het werk door de Staatsregeling aan het Uitvoerend Bewind opgedraagen. Op dien voet verklaarde SPOORS de thans daar zynde Leden aan te stellen tot de *Intermediaire Wetgeevende Vergadering van de Bataafsche Republiek.*

Aanspraak des Voorzitters VERBEEK.

Allen beloofden, als Mannen van Eer, in de waarneeming van de opgedraage post, in alles de gronden der goedgekeurde Staatsregeling te zullen volgen. By de

de opneeming der Stemmen om een Voorzitter te benoemen, bleek de Burger J. A. Verbeek, bykans met eenpaarigheid, daar toe gekoozen te zyn. Hy beklom het Voorzitters Gestoelte en liet zich op deezen trant hooren — „ Ja, gewislyk, Medeburgers! Leden van het Intermediair „ *Wetgeevend Lichaam des Bataafschen* „ Volks! Gy hebt het gehoord, — ons „ Vaderland was op den oever van zynen ondergang — daar was een stap „ noodig, niet minder gewigtig, dan welken wy, op den dag van gisteren, hebben „ zien gebeuren, om den gewissen ondergang, die ons dreigde, voor te komen.

CXVI. BOEK. 1798.

„ Heb dank, braave Volksvrienden! „ Leden van het Intermediair Bestuur! „ voor uwen onbezweeken moed en standvastigheid, die gy betoond hebt om „ het Vaderland te behouden, en het Volk „ zyne geschondene Regten weder te geeven — Heb dank, kloekmoedige Daendels! die, als een andere Brutus, de „ Dwinglandy in 't hart hebt aangetast, „ en ons aan ons zelven wedergegeeven — „ Uwe Naamen zullen met gulden Letters staan in de Jaarboeken van ons Vaderland — Zy zullen leeven in de harten der dankbaare Tydgenooten, die onderscheid weeten tusschen Vryheid en „ Slaaverny, die in de gedaante der Vryheid werd voorgesteld, zy zullen die „ aan hunne Kinderen vermelden, op dat „ de Naakomelingschap, van geslacht tot „ geslacht, weeten moge, wie zy, onder

„ de

CXVI. BOEK. 1798.

„ de Verlosfers des Vaderlands te eerbie-
„ digen hebben.

„ Laaten wy, die deeze hooge plaat-
„ zen zyn ingetreeden, alleen, (dit weet
„ de Hemel, die getuigen is van onze
„ daaden!) alleen om het Vaderland te
„ behouden en voor Regeeringloosheid te
„ bewaaren, onze harten vereenigen tot
„ heil des Volks — Laaten wy kloek-
„ moedig ons werk beginnen, en met
„ voorzigtigheid bewandelen de loopbaan,
„ die ons is voorgefteld; dat de liefde tot
„ de Vryheid ons allen beziele, en de
„ heerschzugt verre van ons verwyderd
„ zy; op dat onze Vrienden zich over
„ ons verblyden, en zelfs onze Vyanden
„ geene reden hebben om ons te be-
„ fchuldigen!

„ En gy, Medeburgers! die Leden
„ waart der voorige Vergadering of van
„ het Uitvoerend Bewind, en die wy met
„ genoegen op deeze plaats aanfchouwen,
„ om dat zulks een blyk is, dat gy zyt
„ getrouw gebleeven aan uwen pligt, en
„ niet fchuldig ftaat aan misdaaden, waar
„ over wy anderen veragten. Gy zult
„ ons, door uwe meerdere ondervinding,
„ wel willen voorlichten op den moeilyken
„ weg, dien wy te bewandelen hebben,
„ en klippen aanwyzen, die wy vermyden
„ moeten.

„ De Almagtige Oorzaak aller dingen,
„ zegene onze poogingen, op dat het den
„ Volke welga en het Vaderland behou-
„ den worde!"

De

Digitized by Google

De leevendigste toejuichingen vervulden de Vergaderzaal. Tot Secretaris werd voorgedraagen en opgeëischt de Burger FLOH, die deeze post op zich nam. Behalven de noodige beraamingen op de Orde der Vergaderinge, en schikkingen tot dezelve behoorende, kenmerkte deeze eerste Vergadering zich door een veelen zo hoogstwelkom besluit, waar by, op 's Voorzitters voordragt, de Vergadering eenstemmig toetradt, om naamlyk alle de voorheen genomene Besluiten, waar by zo veele Burgers, op eene willekeurige wyze, van het Stemregt werden uitgesllooten, in te trekken en te vernietigen. Dit verwekte een genoegen waar van de toejuichingen der menigte blyk gaven (*). CXVI. BOEK. 1798. Eerste schikkingen.

De naastbywoonende opgeëischte Leden tot deeze Vergadering verscheenen weldra, en werden eerlang door de overigen gevolgd. Zy namen, naa in handen des Voorzitters van het Intermediair Uitvoerend Bewind de Verklaaring te hebben afgelegd, zitting (†). De Leden komen van tyd tot tyd.

By geen der Staatsomwentelingen ontbrak het aan Vervoegingen en Gelukwenschingen, ook die vloeiden by deeze welhaast, in grooten getale, uit Steden en Dorpen toe. De Land- en Zeemagt boezemden haare Zegengroeten uit. Eene groote eenpaarigheid van toon liet zich in Begroetingen en Gelukwenschingen.

(*) *Dagverb. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I D bl. 357.
(†) *Ald.* bl. 359. 361. 371. 375. 378.

XXVI. BOEK. 1798.

in dezelve hooren, zo om het te nedergeploft Landsbestuur te wraaken, als om het thans opgereezene den hoogstklinkendsten lof toe te zwaaijen (*).

Bezending met Gelukwensching uit *Leyden*.

Onder alle deeze begroetingen onderscheidde zich, op de in 't oog loopendste wyze, de Stad *Leyden*, daar uit de Burgery eene Bezending ter Vergadering verscheen, bestaande uit de Burgers Mr. JAN DE KRUYFF, Mr. PIETER VAN LELYVELD, de Hoogleeraar J. H. VAN DER PALM, J. A. VAN CLEEF en J. L. DOZY. De Aanspraak, te dier gelegenheid, door den eerstgemelden Burger gedaan, verdient, om verscheidene redenen, bewaard te blyven en hier plaats te vinden. DE KRUYFF liet zich op deezen toon hooren.

J. DE KRUYF's Aanspraak.

„ Burger President! en Leden van het „ Intermediair Wetgeevend Lichaam! Was „ het — by alle veelvuldige Staatsverwis„ selingen, welke ons Vaderland, als 't „ ware reeds van het eerste oogenblik zy„ nes onafhanglyken Bestaans tot op he„ den toe, ondergaan heeft, en waar van „ zommige met zo jammerlyke beroerten, „ zo gevaarlyke worstelingen, zo schan„ delyke tooneelen gepaard gingen — „ was het, onder alle Omwentelingen en „ door alle tyden heen, den rechtschaa„ pen Burger alleen te doen om de ver„ nietiging van Geweld en Overheersching, „ de handhaaving van wet en orde, de „ be-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 412. 414.

Digitized by Google

„ behartiging van 's Lands waare belangen, de bevordering van algemeene welvaard en de vestiging van echte Burgerlyke Vryheid — Gewislyk die zelf. de zuivere en edele beginzelen, de eenige onveranderlyke en onbedrieglyke kentekenen *van waar Patriotismus*, ver*liezen nimmer hunne kragt in welge*stelde harten; zy verduuren de hevigste schokken, den geweldigsten tegenstand, de grievendste teleurstellingen, en hoe zeer ook zomwylen, voor eene poos, in hunne heilryke werkingen belemmerd, of schynbaar geheel verstikt, straks echter herleeven zy en bezielen den welmeenenden Vaderlander met eene nieuwe veerkragt, zo dra slegts een straal *van hoope* den reinen boezem *verwarmt*, en hy, met den dageraad van gunstiger tyden, ook maar van verre de mogelykheid ontdekken mag, van, door hervatte poogingen, eens eindelyk zyn doel bereikt — dat is — de goede zaak behouden te zien.

CXVI. BOEK.

1798.

„ Zulk een bemoedigend, zulk een belangryk tydstip is, GODE dank! ook voor ons nog eenmaal daar — eene blyde lichtscheemering breekt onverwagt door de somberste duisternis heenen — hoop, vertrouwen, eensgezindheid en goedwillige yver vervangen allengskens moedeloosheid, schrik, verwarring en wrevele onverschilligheid, en de opregte Vriend zyns Vaderlands, offschoon reeds byna in sombere kwyning weg-

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798.

„ gezonken, voelt zich nog eenmaal op„ gewekt tot eene vernieuwde hartlyke „ deelneeming in de bemoeijing en werk„ zaamheden, van welke hy of door eene „ vervolgzieke Factie geweldddadig was „ uitgeslooten, of door de blykbaare nut„ loosheid zyner reeds aangewende poo„ gingen, voor altoos scheen afgeschrikt.

„ Ja, Burgers! de gebeurtenissen van „ den Twaalfden Juny hebben voor den „ welmeenenden nieuwe uitzigten geo„ pend; uitzigten hoedanige alleen geschikt „ zyn om het byna uitgebluschte vuur „ van Patriottische geestdrift, in verschen „ gloed te doen ontbranden, — uitzigten, „ die, ja, in de wenschlyke gevolgen, „ van den Twee en twintigsten January, „ zich reeds als in het verschiet ver„ toonden; maar helaas! al spoedig door „ de zwartste nevelen, verdonkerd wer„ den; — uitzigten naamlyk op vernie„ tigde Factien, herstelde Orde, geves„ tigd Staatsbestuur, verzekerde Vryheid, „ herleevende Welvaart — en in deeze „ allen op algemeen en duurzaam Volks„ geluk.

„ Geen wonder, derhalven, dat het „ beste deel der Natie — indien ander„ zins eerlyke, welgevestigde, welden„ kende, welwillende, trouwe en verlich„ te Burgers dien eernaam waarlyk ver„ dienen — geen wonder, dat dit beste „ gedeelte der Natie die belangryke ge„ beurtenissen van alle zyden toejuicht, „ derzelver moedige bewerkers dankbaar

„ hul-

„ hulde doet, en, van uit zyne jongste „ vernedering, als tot een nieuw leeven „ opryze, geene andere wenschen voedende, geene andere bedoelingen kennende, dan om, met vereenigde poogingen, ieder in zyn kring, werkzaam te „ zyn tot behoud des lieven Vaderlands, „ en alzo van dit beslissend tydstip, misschien wel het laatste, maar voor zeker „ het gunstigste, het best mogelyke gebruik te maaken. CXVI. BOEK. 1798.

„ Ziet daar ook onze gevoelens, onze „ aandoeningen, onze wenschen, onze „ bedoelingen, wy doen van dezelve openlyk betuiging, niet slechts voor ons „ zelven; maar ook voor een aantal onzer braave Medeburgeren, in wier naam „ het ons vergund is te spreeken, en het „ is ons een waare wellust dit te mogen „ doen in het midden eener Vergaderinge, wier geheel bestaan op dezelfde beginzelen, op dezelfde verwagtingen, rust, en die, gelyk zy gewisselyk instemt met de reine uitboezemingen onzer Vaderlandsche harten, zo ook door „ het aan haar toevertrouwd gezag, de „ gelukkige magt bezit, om tot derzelver „ vervulling kragtdaadig mede te werken.

„ Denkt niet, Burgers! dat wy van de „ weldaad onzer jongste verlossingen een „ flaauw gevoel hebben, om dat de taal, „ waar mede wy onzen boezem voor U „ uitstorten, meer den zagten toon van „ blydschap, hoop, vertrouwen en goedwilligheid ademe, dan wel in heete drift

CXVI. BOEK. 1798.

„ opbruifche by den gloed van verontwaar-
„ diging over geledene verongelykingen,
„ gefchondene regten en verkragte Con-
„ ftitutie, en verwaarloosde Volksbelan-
„ gen. — Immers waar toe de fmertly-
„ ke herinnering van zo veele dwaashe-
„ den en gruwelen? Zou het zyn om
„ derzelver gedagtenis leevendig te hou-
„ den tot eene heilzaame waarfchuwing?
„ Ach! zo de bedroogen, mishandelde,
„ verguisde Burger nog niet geleerd heb-
„ be, wie zyne Verleiders en Verdruk-
„ kers, wie zyn waare Vrienden, heeten
„ mogen, dan heeft hy ook die kennis
„ niet dan met zyn geheel en onherftel-
„ baar verderf te wagten; of zou die her-
„ denking moeten dienen tot een nieuw
„ voedzel voor den geest van partyfchap,
„ bitterheid, wraakzugt en vervolging?
„ Neen; gevloekt zy die geest, die elken
„ rechtgeaart Patriot tot in de ziel be-
„ droeft, die het *Bataaffche* Volk reeds
„ maar al te lang verblind heeft voor zy-
„ ne waare belangen, die de beste raad-
„ flagen, de heilzaamfte poogingen very-
„ delt en by welks geduchte voortduu-
„ ring ons jammerlyk gefchokt Vaderland,
„ te gelyk met de goede zaak, moet ver-
„ looren gaan.

„ Met welk een ftreelend genoegen en
„ dankbaare goedkeuring zien wy U, uit
„ eigen bezef, en eenftemmig met een
„ verlicht Uitvoerend Bewind, reeds daad-
„ lyk werkzaam, zo tot vernietiging van
„ alle verderflyke maatregelen, en herftel

„ van

„ van aangedaane grieven, als tot de ſpoe- CXVI.
„ dige vestiging en kloeke handhaaving BOEK.
„ der aangenomene Staatsregeling — Ja,
„ gy weet het, Burgers! hoe alle Be- 1798.
„ ſtuur, dat op geweld en verdrukking
„ gegrond is, zich zelfs vernietigt; gy
„ weet, dat orde, billykheid, regtvaar-
„ digheid en goede trouwe, eensgezind-
„ heid en algemeene weltevredenheid de
„ eenige vaste zuilen zyn van elk Be-
„ wind, onder welke benaaming het zyn
„ gezag moge uitoefenen — gaat voort
„ deeze eenvoudige maar waaragtige leer
„ door uwe daaden te bekragtigen, de
„ groote en heilryke beginzelen der Om-
„ wenteling, door eene verſtandige en
„ gelukkige toepasſing alomme in werking
„ te brengen, de braaven van allerlei
„ denkwyzen onderling te vereenigen, de
„ Wet en uwe Beſluiten klem en kragt
„ te geeven door waare energie, en alzo
„ de weinige dagen van uw kortſtondig
„ Tusſchenbeſtuur tot een gedenkwaardig
„ en zegenryk Tydperk te maaken in de
„ Geſchiedenisſen van ons Vaderland."

Hoe door Pompe van Meerdervoort beantwoord.

A. Pompe van Meerdervoort, toen Voorzitter, ſprak de *Leydſche* Bezending in deezer voege toe; „ Geagte Medebur-
„ gers! 't was geen zugt om te heer-
„ ſchen, die ons, kort naa de heilvolle
„ Gebeurtenis van Twaalf Juny, de teu-
„ gels der Regeering, aan de Heersch-
„ zugt ontrukt, deeden aangrypen; maar
„ het was alleen op den roepſtem van
„ hun, die de zieltoogende Vryheid haare

 „ Over-

CXVI. BOEK. 1798.

„ Overweldigers ontrukt hadden, dat wy, „ altoos getrouw aan onze beginzels, oor„ deelden ons niet te mogen onttrekken „ in de oogenblikken, toen het Vaderland „ onzen dienst vorderde, om van hetzelve „ de heilloozé gevolgen der Regeering„ loosheid af te wenden.

„ Daar over de goedkeuring onzer Me„ deburgeren te mogen ontvangen, kan „ niet anders dan het ſtreelendst genoe„ gen in ons verwekken, en in onze har„ ten vermeerderen den brandenden yver, „ die ons allen bezielt om het *Bataafſche* „ Volk eenmaal het loon zyner veelvul„ dige opofferingen te doen ondervinden, „ en het volle genot van die Staatsrege„ ling te doen ſmaaken, welke het zich „ zelve gegeeven heeft. Wanneer dat ge„ zegend oogenblik zal daargeſteld zyn, „ leggen wy de teugels van ons Beſtuur „ blymoedig neder, in de hoop, dat het „ *Bataafſche* Volk, voor wiens geluk wy „ allen werkzaam zyn, het zegel zyner „ goedkeuring zal drukken op onze han„ delingen, en in die aangenaame over„ tuiging dat wy iets hebben toegebragt „ tot heil des Vaderlands. — Het ſtrekt „ my tot een byzonder genoegen, om de „ Tolken van de Vaderlandlievende ge„ voelens van een gedeelte van *Leydens* „ Burgery de eer der Zittinge in deeze „ Vergadering aan te bieden (*)."

Wan-

(*) *Dagv. van het Interm. Wetg. Lich.* I. D bl. 499. Deeze gehoorverleening geſchiedde den 9 July.

CXVI. BOEK. 1798.

De la Croix voor de Omwenteling opontboden. Ongerustheid wegens diens Opvolger.

Wanneer de zaaken in den Lande in de gisting waren, die deeze Omwenteling ten gevolge hadt, maakte DE LA CROIX aan het Uitvoerend Bewind bekend, dat hy na *Frankryk* opontboden was; dan dat hy zynen post zou blyven waarneemen tot dat zyn Opvolger BERNADOTTE hem was komen aflosfen (*). *Eenigen tyd vroeger was reeds het Uitvoerend Bewind in* ongerustheid gedompeld, op het verneemen der bedoelde terugroeping van DE LA CROIX, en dat de Burger RAMEL, als diens Plaatsvervanger, zou optreeden. Van diens komst konden zy zich niets goeds fpellen, uit hoofde der bekende betrekkingen tusfchen dien Man en veele Hoofden van de toen onderliggende Party, aangegaan by diens voorige tegenwoordigheid in den Lande. *Zy* hielden zich daar van zo wel overtuigd, dat zy den Buitengewoonen Gezant BUYS last gaven, niet alleen ten fpoedigften te fchryven wat 'er van deeze zaak was; maar tevens te tragten om, op allerlei wyzen, die benoeming te keeren, en zelfs des noods, op eene voorzigtige wyze, te doen gevoelen, dat RAMEL, om de bovengemelde reden, in de *Bataaffche* Republiek, dat geen niet zou kunnen doen, wat een Minister van *Frankryk* behoorde te doen, daar hy ongetwyfeld de Republikeinfche Party in den Lande geheel

(*) *Dagverb. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 315.

CXVI. BOEK. 1798. heel tegen zich zou hebben (*). — Noch BERNADOTTE, noch de door deeze Party gevreesde RAMEL, werd de Opvolger van DE LA CROIX; deeze was ROBERJOT, en nam tot diens komst CHAMPAGNY AUBIN, als *Charge de Affaires* der *Fransche* Republiek de zaaken waar (†). — Het toenmaalig Uitvoerend Bewind bleef niet onkundig dat in Bloeimaand, door de Dagbladen te *Parys* ongunstige denkbeelden, ten aanziene van het inwendige der *Bataafsche* Republiek, den geest van het Landsbestuur, en de Leden van 't zelve, verspreid werden. Het wilde deeze wedersprooken hebben; al oordeelde BUYS het noodig om een *Fransch* Dagblad, tot dat einde, byzonder te doen aanleggen, waar toe 't zelve de stukken zou verschaffen, den Minister volmagtigende om ten dien einde de noodige uitgaven te doen (§).

SCHIMMELPENNINCK als Gezant na *Frankryk*. Gerustftelling wegens *Frankryk*. Onmiddelyk naa de Omwenteling werd de Burger BUYS uit diens Gezantschap te *Parys* terug geroepen, en R. J. SCHIMMELPENNINCK tot Gezant na de *Fransche* Republiek bestemd (**). Het hadt niet ontbrooken aan ongerustheidwekkende maaren, wegens der *Franschen* Gezindheid ten op-

(*) *Mem. van het Interm. Uitvoerend Bewind* bl. 187.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D bl. 367.
(§) *Mem. van het Interm. Uitvoerend Bewind* bl. 184.
(**) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 359.

Digitized by Google

opzigte van de bewerkte Ommekeer der zaaken in den Lande. Heuchlyk was derhalven de gerustſtellende berigtgeeving van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind aan het Wetgeevend Lichaam, ſtrekkende om 't zelve de ſtelligſte verzekering te ſchenken, dat het Beſtuur der *Franſche Republiek zich* zeer gunſtige denkbeelden vormde van de zuiverheid der bedoelingen, die den Twaalfden van Zomermaand hadden doen gebooren worden; dat de gedagten aldaar deswegen zo zeer gevestigd waren, dat het niet, dan met het uiterſte genoegen, zou zien, dat het *Bataafſche* Volk, alle hinderpaalen overwinnende, welke ſchandelyke eigenbaat aan de volkomene bevestiging van dien gedenkwaardigen Dag zou mogen in den weg leggen, zich in ſtaat ſtelde, om alle de heilryke gevolgen daar van, in eene ruime maate, te genieten. — De verzekering van de deelneeming deezes Magtigen Bondgenoots moest het tegenwoordig Landsbeſtuur gerust ſtellen tegen de woelingen van de zodanigen, die, om kortzigtige Medeburgers, in hunne misdaadige oogmerken mede te ſleepen, zich niet ontzagen van Buitenlandſche hulp te ſpreeken (*).

Laatere verzekering deswegen.

Met hoe veel verzekerings dit Bewind des ter gerustſtelling ſprak, hebben wy reden om vast te ſtellen, dat zulks op zyde-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 462. Dit ſtuk kwam in den 25 Juny.

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798. delingsche en geen rechtstreeksche berigtgeevingen steunde, en deeze laatste eerst laater opdaagden, te weeten ter gelegenheid van het openbaar gehoor aan den Burger SCHIMMELPENNINCK als Buitengewoon Minister, op den zeventienden van Oogstmaand, verleend, wanneer hy van de Constitutioneele Organisatie des Uitvoerenden Bewinds hier te Lande, aan het *Directoire Executif* der *Fransche* Republiek kennis gaf. —— Deezen Brief kunnen wy ons niet wederhouden, hier plaats te geeven. De Voorzitter van het *Directoire* TREILHARD lag de gevoelens van 't zelve in deezer voege bloot.

„ Ontvangt, Burgers Directeurs! de „ opregte uitdrukking van ons hartlyk ge- „ noegen. —— Uw Brief van den dertig- „ sten *Thermidor* heeft onzen wensch ver- „ vuld. —— Geduurende den loop van „ vier Jaaren, zagen wy, met verlangen, „ dat beslisschend oogenblik te gemoet, „ waar op een Constitutioneel Bewind, „ een einde maakende aan die binnenland- „ sche woelingen, welke uw Vaderland „ zo zeer hebben afgemat, hetzelve „ zou in staat stellen, om wederom het „ volle gebruik van alle deszelfs midde- „ len van magt en voorspoed te kunnen „ maaken; en aan hetzelve dien rang on- „ der de Mogenheden van *Europa* te „ geeven, waar op het eene billyke aan- „ spraak heeft.

„ Het smertverwekkend tooneel van zo „ veele bedriegeryen, welke de daarstel- „ ling

„ ling van eene vaste Orde van zaaken CXVI.
„ zo lang vertraagd hebben, heeft dik- BOEK.
„ wyls onze bekommeringen opgewekt:
„ vooral hebben wy met een diep gevoel 1798.
„ van ſmarte gezien, dat Mannen, die
„ zich zelven alomme aangekondigd had-
„ den als de yverigſte Voorſtanders der
„ *Vryheid, en die, naa den* behaalden
„ *Zegepraal* op de Aanhangers van het
„ Oude Bewind, tot de eerſte Waardighe-
„ den der Republiek opgeklommen wa-
„ ren, geen ander gebruik van die, aan
„ hun voor een korten tyd toevertrouw-
„ de Magt gemaakt hadden, dan alleen
„ om te onderneemen om zich het voort-
„ duurend bezit dier Waardigheden aan
„ te maatigen, en om, tot bederf der al-
„ gemeene zaake des Vaderlands, alleen
„ *hunne byzondere* bedoelingen en drif-
„ *ten* ten dienſte te ſtaan.

„ De ſpoedige val dier Weezens, als
„ het gewoone lot van Menſchen, die
„ zich in een onwettig gezag indringen,
„ heeft ons weinig verwonderd; maar wy
„ hebben gemeend, alvoorens onze denk-
„ beelden omtrent de gebeurtenis, welke
„ dien val te wege gebragt heeft, te ves-
„ tigen, het tydſtip te moeten afwagten,
„ waar op de Algemeene Stem der Natie
„ zou zyn uitgebragt, en waar op het
„ ontwyfelbaar zou zyn dat het Interme-
„ diair Gouvernement, het welk zich in
„ de noodzaaklykheid gebragt zag, de
„ teugels van het Bewind op te vatten,
„ zich met yver werkzaam hieldt om de
„ door

CXVI. BOEK. 1798. „ door het Volk aangenomene Conſtitutie
„ met ſpoed in werking te brengen. Dit
„ tydſtip is aanweezig, het gevoelen der
„ *Bataafſche* Natie is bekend, al het geen
„ tot hier toe ſlechts kortſtondige ſchik-
„ kingen uitmaakte, heeft nu plaats ge-
„ maakt voor vaste Wetten, voor een
„ duurzaam Gouvernement, en de Natie
„ zelve, door in het Wetgeevend Lich-
„ haam en in het Uitvoerend Bewind
„ Mannen te plaatzen, die noch door ge-
„ brek aan doorzigt verdoold, noch door
„ partyſchap weggeſleept zyn, heeft het
„ zegel van goedkeuring aan de Gebeur-
„ tenisſen gegeeven, welke deeze geluk-
„ kige ontwikkeling voorbereid hebben.

„ Het Conſtitutioneele Tydvak, 't welk
„ uwe Republiek nu is ingetreeden, kan
„ haar tot eene beſtemming opleiden,
„ wanneer en de Wetgeevers, en zy,
„ die het Uitvoerend Bewind in handen
„ hebben, ſteeds bedagt zyn, om, zon-
„ der onderſcheid, alle Partyſchappen te
„ bedwingen, welke zich mogten veroor-
„ loven, om een gevaarlyken invloed te
„ herneemen, tevens zorgen om alle uit-
„ werkzels van eene reactie te verwyde-
„ ren, welke niet anders zyn kan, dan
„ een eeuwigduurende bron van haat en
„ rampen.

„ Dat hunne poogingen ſteeds eensge-
„ zind mogen gericht zyn tegen het *En-*
„ *gelsch* Gouvernement, als den onverzoen-
„ lyken Vyand van den bloei van uw
„ Vaderland, en dan ſtaan wy U borge
„ dat

Digitized by Google

„ dat de *Bataaffche* Republiek, onder-
„ fteund door haare magtige Bondgenoo-
„ te, weldra haaren Koophandel zal zien
„ herleeven, haare fchaden vergoed, haa-
„ re Zeemagt herbooren, en dat zy in-
„ wendig gelukkig, dag aan dag, heil-
„ zaame vrugten zal genieten van eene
„ vrye reprefentative Regeeringsvorm."

Deeze verzekeringen van *Frankryk* vernam het Landsbeftuur met verrukking. Ter Eerfte Kamer drukte de Voorzitter VAN HALL, naa het mededeelen de gevoelens van zyn hart deswegen uit, en zyn Amptgenoot VAN LENNEP ter tweede Kamer floeg denzelfden toon (*).

Regeeringsveranderingen.

Groot waren de veranderingen, ten aanziene van de Intermediaire Adminiftrative Beftuuren der Gewesten, door het Intermediair Bewind daargefteld. Eenige werden van hunne Posten ontflaagen, en door anderen vervangen, anderen bleeven hun plaats bekleeden (†). Commisfarisfen door

dat

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenw. Lich.* II. D. bl. 112. 401. 425.

(†) Zie ten opzigte van *Holland*, *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. bl. 81. De verandering daar gemaakt verdient onze korte overneeming. Van hunne posten werden ontflaagen, de Burgers C. VAN DER COCQ, J C TEN NOEVER, A. OLTMANS, D. POMPEYRA, A. COOMANS, H. J KOSTERS, A. DE MONYE, J. VAN DER POST en P C. WENNEKERS, nevens den Secretaris HEUVELMAN. De aanblyvende waren K. HOVENS, B. COOL, A. VAN DEN DUSSEN, D. HOITSMA, P. PIETERSE, J. OCKHUIZEN, J. KEIZER, C. NOLET, W. RIS en J. ROMSWINKEL; de nieuwaangeftelden waren J. COUPERUS, F. VAN DER GOES, TEYLER VAN HALL, A. E. BRANGER, P. H.

CXVI. BOEK. 1798. der Bestuur aangesteld, bragten in de Municipaliteit en het Committé van Justitie te *Amsterdam* geene geringe omschepping te wege (*). Overal viel dit niet in den smaak der Ingezetenen. In *Rotterdam* ontstonden zo hevige beweegingen, dat het Intermediair Uitvoerend Bewind des eene welscherpe Publikatie liet uitvaardigen (†). Voorts hadt dit Bestuur het Administratief Bestuur van het voormaalig *Holland* aangeschreeven en gelast om zodanige Leden der Municipaliteit, welke hun ongeschikt of onbevoegd tot het behoorelyk waarneemen hunner Posten mogten toeschynen, uit dezelve te ontslaan en door andere kundige en geschikte Persoonen te doen vervangen. Zeer kort maakte dit Bestuur zich van deeze zaak af. Daar aan 't zelve gebleeken was, dat deeze maatregel niet zo zeer strekte, om, geduurende den korten tyd van het Tusschenbestuur, buiten dringende redenen van noodzaaklykheid, eene geheel nieuwe omschepping te doen plaats grypen; maar voornaamlyk ten oogmerke hadt om zorg te draagen, dat door de byzondere denkwyze van een of meer Leden der Municipaliteiten, het Stemregt niet onthouden werd aan Burgers, daar toe, uit kragte van de Staatsregeling be-

P. H. KLAARENBEEK, L. T. DE KEMPENAAR, VAN DER KUN, W. L. KERKMAN, HAVART en A. LOOSJES Pz. Tot Secretaris vondt zich benoemd REINIER VAN SPAAN.

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 83.

(†) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 94.

Digitized by Google

bevoegd. Hierom gaven zy den Ingezetenen kennis dat zodanige hunner Medeburgeren, die vermeenden gegronde reden van klagten te hebben tegen hunne Municipaliteiten, of zommige Leden van dezelve, voornaamlyk met betrekking tot het weigeren of *afneemen* van het Stemregt, *zich*, met den meest mogelyken spoed, aan hunne Vergadering hadden te vervoegen (*). — Een zeer eigenaartige maatregel ook elders in den Lande gevolgd. Waar uit voortvloeide, dat veele der ontwerpen deezes Landbestuurs, ten halven, en veel al met wederzin, werden volbragt, en dat, wanneer vervolgens de beslissing over de klagten der afgezette Amptenaaren aan de Tusschenbestuuren der voormaalige Gewesten, *werd* overgelaaten, deeze of geene *grieven* hoegenaamd, herstelden, of met de sterkste tegenstribbelingen by de Plaatslyke Bestuuren in het volbrengen hunner besluiten te worstelen hadden. Het gevolg hier van was, dat, ten deezen opzigte, de zaaken op een verschillenden en dikwyls zeer onregelmaatigen voet behandeld werden. Stoffe van klagten vonden hier alle de Partyen naar maate van de verschillende handelwyze der onderscheidene Bestuuren, weinigen slegts hielden eene juiste middelmaat.

Van allerwegen kwamen ter Vergadering de klagten in, wegens de zuiveringen, die plaats gegreepen hadden ten aanzie- *Een en ander der Zuiveraaren van*

(*) *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 106.

CXVI. BOEK. 1798. deGrondvergaderingen beklaagt zich.

ziene der Grondvergaderingen, van welke wy reeds gewaagden (*). Gergrondheid kon aan veele niet ontzegd worden. Dan een en ander der aangestelde Zuiveraaren, die oordeelden zo ruwlyk met dit werk niet omgegaan, waardige Vaderlanders uitgeslooten of onwaardige den toegang opengesteld te hebben, deeden des voordragten, met verzoek dat hun gehouden gedrag mogt getoetst worden (†).

Intrekking van de strenge maatregelen tegen de Leden des Ouden Bewinds.

Streng, zeer streng waren de maatregelen, in Lentemaand deezes Jaars genomen, zo ten opzigte der Regeeringspersoonen naa den Jaare MDCCLXXXVII tot de Omwenteling in MDCCXCV, als ten aanziene van hunne Goederen. Derzelver daarstelling was niet zonder tegenstand doorgegaan (§). Thans diende het Intermediair Uitvoerend Bewind een Vertoogschrift in, strekkende om aan te toonen, hoe die Besluiten gegrond waren op de onbillykste en onregtvaardigste beginzels, met den voorslag om dezelve in te trekken. Nogthans met dien verstande, dat zodanige van de geweezene Regenten, Ministers en Amptenaaren, als door derzelver byzondere daaden of verrigtingen, in hunne onderscheidene betrekkingen of posten, zich aan eenige misdaaden of wanbedryven mogten hebben schuldig

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIV. D. bl. 240.

(†) *Dagverb. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 539. 617. *Dagverb. van het Vertegenwoordigend Lichaam* II. D bl. 306

(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 179.

Digitized by Google

dig gemaakt, niet zouden verſtaan worden door de intrekking ontſlaagen te zyn van derzelver verantwoordelykheid deswegen, noch ook van de verpligting tot ſchadeloosſtelling, of andere ſtraffen, wegens de door hun gepleegde onregtvaardige en onbehoorelyke *vervolgingen* of plunderingen *of opſtookingen* daar toe. — Naa eenige overweegingen droeg zulks de goedkeuring der Vergadering weg; met de byvoeging, dat het herroepen Plakaat bevonden was te ſtryden tegen de beginzelen der aangenomene Staatsregeling (*).

CXVI. BOEK. 1798.

De geweezene Vergaderingsleden in hunne eere herſteld.

Was het eene der eerſte verrigtingen des tegenwoordigen Landbeſtuurs geweest in 't algemeen de Beſluiten, die zo veele Burgers van het Stemregt uitſlooten, te vernietigen (†), het Intermediair Uitvoerend *Bewind* deedt der Vergaderinge een meer bepaalden voorſlag, ter vernietiging van de Beſluiten, die de Leden, welke naa den Twee en twintigſten January, by Brieven van hun Lidmaatſchap in de Conſtitueerende Vergadering afſtand hadden gedaan, verklaard werden het vertrouwen des *Bataafſchen* Volks verlooren te hebben; als mede om als kragtloos te verwerpen eene Publikatie, waar by die zelfde Burgers van het Stemregt uitgeſlooten en onbekwaam verklaard werden ooit eenige post in dit Gemeenebest te bekleeden. Hier

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D bl. 402.

(†) Zie hier boven bl. 47.

CXVI. BOEK.

1798.

Laate slaaking der gevangen gezette Staatsleden.

Hier toe viel het wel te wagtene Besluit (*).

Billyk mogten de Leden, by de Omwenteling van Twee en twintig January, in verzekering genomen, zich, by deezen ommekeer van zaaken, verlossing uit die Staatkundige Gevangenis belooven. Tot veeler verwondering brak die dag niet aan voor den negenden van Hooimaand, wanneer, van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind, ten hunnen opzigte, een voorstel geschiedde. In het verloop van vier maanden tyds waren, ten hunnen opzigte, geene beschuldigingen van eenige Staatsmisdaad door het nu verwyderde Uitvoerend Bewind te berde gebragt, met hoe veel ophefs men ook van Staatsmisdryven door de gevangenen gepleegd, hadt gesprooken. Dit strekte ten oogenschynlyken blyke, dat de voorziening, ten hunnen opzigte genomen, den oorsprong veel eer verschuldigd was aan persoonlyken haat tegen de bewaarden en bewaakten, voornaamlyk steunende op een verschil in Staatkundige begrippen, dan dat dezelve, zo als men het den Volke hadt doen voorkomen, voor de veiligheid van den Staat noodzaaklyk zou geweest hebben. — Aan hun waren geene Staatsmisdaaden tegen die Burgers voorgekomen, en was hun geen de minste rede bekend waarom dit Arrest langer zou voortduuren; billykheid vorderde, dat het, zo spoedig mogelyk, een ein-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 454.

einde name; hier toe ftrekte hun voordragt. — Dan, fchoon 'er onmiddelyk toe beflooten en last gegeeven wierd om des den Volke by Publikatie te verftendigen, bleef dit onvolvoerd, en zagen zy hun arrest verlengd tot aan het geheel afloopen der *Verkiezingen* van het Vertegenwoordigend Lichaam (*). Niet gering

CXVI. BOEK.

1798.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 502 De handelwyze omtrent hun door 't Intermediair Bewind, als mede dit verwyl, wordt in eenen ongunftigen dag gefteld door den Schryver van de *Staatsomwenteling in haaren Aart, Loop en Gevolgen befchouwd*, te *Leyden* by DU MORTIER *en Zoon* 1801. bl 117. — Schoon verre de meesten hun geheel ontflag kreegen op den 14 July, moest G. W. VAN MARLE, benevens drie anderen, tot 18 *Augustus*, onder toezigt blyven. Om welke rede was den Heere SCHELTEMA niet gebleeken, noch is ook aan ons zulks openbaar geworden. VAN MARLE hadt op den 22 Juny een deftig Request aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, om teregtftelling en ontflag. *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van* 22 *Jan.* 1798. No. 75. 86. 94. Men zie wegens deezen Vaderlander SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* II. D. I. St. bl 63.

Die zelfde Schryver, welke zich mede onder de gevangenen op 't *Huis in 't Bosch* bevonden hadt, tekent, in 't gemelde Werk, van JORDENS gewaagende, aan: De Perfoonen, die by 't ontflag deezes Staatsmans op 't Huis te *Hondsholredyk*, de teugels in handen hielden, zouden gaarne zyne en zyner Lotgenooten onfchuld, naar waarde, erkent hebben; dan toevallige omftandigheden hielden de afkondiging van eene gearresteerde en reeds gedrukte Proclamatie tegen. Dit merkwaardig ftuk is egter voor de Naakomelingfchap bewaard in de *Authentique Bylagen tot de Omwenteling van den* 22 *January* 1798. No. 83. bl. 169.

CXVI. BOEK.

1798.

Het voorgevallene omtrent NOLET en VAN DER JAGT.

ring waren de kosten op deeze en andere Staatsgevangenschappen (*).

Onafgedaan hing de zaak der gevangen gezette Volksvertegenwoordigers NOLET en VAN DER JAGT (†). Eerstgemelde ging het Intermediair Bestuur aan met een breed Vertoog over het ongelyk hem bejegend, zich over de hem aangedaane behandeling hoogst beklaagende. Tot het beoordeelen van diens zaak, als mede van zyn Lotgenoot VAN DER JAGT, die zich desgelyks aan dat Bewind vervoegd hadt, waren, naa veel omhaals, gedelegeerde Regters benoemd en te *Utrecht* reeds byeen. De Volksvertegenwoordiger VITRINGA stelde by de overweeging der Verzoekschriften dier beide Staatsgevangenen voor, hun af te vraagen, of zy voor als nog geene zwaarigheid zouden maaken om te staan voor het Hof van Justitie over de

(*) Het Intermediair Uitvoerend Bewind geeft in deezer voege die post op.

Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen te *Hondsholredyk* . .	f 8135-17-4
Wegens reeds voldaane onkosten op het Arrest der Staatsgevangenen op het Huis in 't *Haagsche Bosch*	f 22871-5-10
Wegens zo betaalde als onbetaalde en naa 12 Juny laatstleden ingekomen rekeningen, van zo in de Castelenye als in *Friesland* en elders gearresteerde Persoonen .	f 6802-15-19
	f 37,809-19-1

Jaarb. der Bat. Republiek XIII. D. bl. 184.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIX. D. bl. 289.

de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, daar toe byzonder benoemd? en indien zy daar toe mogten neigen, dat, als dan de benoemde en nog niet daadlyk in werking zynde Gedelegeerde Regters, voor ontbonden gehouden zouden worden, en vervolgens *na hunne huizen* terug keeren konden. — De Voorzitter VERBEEK, wilde overeenkomstig dit voorstel het besluit opmaaken, ondanks veeler tegenbedenkingen en zwaarigheden; hy herinnerde de Vergadering, dat elke Dag, welke de benoemde Regtbank te *Utrecht* aanweezig was, den Lande Duizend Guldens kostte. Het leedt slegts tot den volgenden Dag, dat het besluit overeenkomstig het voorstel viel. — De afgevaardigde Vergaderingsleden tot die beide Gevangenen gaven te verstaan, dat en NOLET en VAN DER JAGT, het Hof over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor hun wettigen Regter hielden, en zich aan 't zelve onderwierpen: onder verklaaring, dat zy zulks deeden, zonder de Leden der Regtbank te *Utrecht* zamengeroepen, eenigzins van onregtvaardigheid of eenzydigheid te verdenken. Eene door NOLET verzogte ontzegeling van eenige vertrekken in diens huis, als mede op zyne Kamer in *'s Haage*, werd toegestaan (*).

CXVI. BOEK. 1798.

Oproerigheden in *Amsterdam*.

Door alle de genomene maatregelen, om zich in het gezag te vestigen, bleef het

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam*, I. D. bl. 379. 384. 411 en 560.

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798. het niet ongemoeid. Een ontrustend bericht van het Intermediair Uitvoerend Bewind, wegens den ſtand der zaaken in *Amſterdam*, deedt, den negentienden van Hooimaand, eene buitengewoone Vergadering byeen roepen. Het gaf daar by te verſtaan, zeer vroeg in den morgen, onderrigt te zyn van de misdaadige woelingen, welke de *Anarchisten* en Voorſtanders van het *Schrikbewind*, in die Stad zich veroorloofden, welke aldaar ſtoorenis der openbaare rust ten gevolge zouden kunnen hebben. Men verſpreidde daar ontrustende gerugten van veelerleien aart, ſtrekkende om de menigte in den waan te brengen, als of de tegenwoordige Orde van zaaken gevaar liep. Deeze ſteunden op de vervanging des *Franſchen* Generaals JOUBERT door den Generaal HATRY. Dan, zonder zich in te laaten, om de Natie te doen zien de valschheid deezer veronderſtellingen, en te bewyzen, dat het vertrek van den Generaal JOUBERT, en diens aanſtelling tot Opperbevelhebber van het Rhynleger, geenzins moest gezogt en gevonden worden in het gedrag diens Generaals, geduurende zyn verblyf in de Republiek, als mede dat de komst diens Plaatsbekleeders, den Generaal HATRY, hun de tegenwoordigheid verzekerde van eenen Grysaart, bekend wegens braafheid en zagtheid van zeden, en dat diens komst tevens het bewys met zich zou brengen van de gezindheid des *Franſchen* Staatsbeſtuurs, om, aan de eene zyde, den verdienstlyken ou-

ouderdom rust, en aan de andere zyde, aan deeze Staat de bevestigende overtuiging te verschaffen van deszelfs onveranderlykheid in gevoelens ten onzen opzigte, oordeelden zy, ten aanziene dier rustverstoorderen andere middelen te moeten aanwenden, *vrees voor straf* was het eenig *middel 't welk hier* kon en moest werken. CXVI. BOEK. 1798.

De Voorzitter POMPE VAN MEERDERVOORT hadt, op het leezen diens Briefs, reeds eenige Artykelen van eene Wet, om tegen deeze woelingen en rustverstooringen te voorzien, en door de sterkste maatregelen te keer te gaan, ontworpen. Hy deelde dezelve der Vergaderinge mede. Niet weinige aanmerkingen vielen 'er op; dan het besluit was om ze het Uitvoerend *Bewind* ter hand te stellen, met last, om, by openbaare Afkondiging, den Volke des kennis te geeven.

Publikatie daar tegen.

De Publicatie door het Intermediair Uitvoerend Bewind, daar op gegrond, wyst, by den aanhef uit, dat, schoon wel *Amsterdam*, in deeze woelingen, het meest uitstak, egter andere plaatzen des niet vry waren. By dezelve werd den Volke aangekondigd, dat allen, die openbaare gesprekken voerden, of eenig deel hadden aan het maaken, drukken, uitgeeven of verspreiden van geschriften, ingerigt om de tegenwoordige Orde van zaaken en Bestuur in een haatlyk daglicht te stellen, te belaagen of omver te werpen, en die geschikt waren om andere tegen dezelve op te hitzen, of, om het zy door 't op-

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798.

zettelyk verzinnen en verſpreiden van valſche tydingen, gerugten te doen ontſtaan, of hoop te doen voeden van eene aanſtaande Omwenteling, en het herleeven van het onderdrukt Systhema van Geweld en Regeeringsloosheid, aan den lyve met eene geſtrenge geesſeling en daar op volgende Gevangenis van vyf jaaren, en Bannisſement uit de geheele Gemeente, te worden geſtraft. —— De houders van openbaare of heimlyke byeenkomſten ter bevordering van dusdanige einden, werden met ſtrenge ſtraffen bedreigd; en zy die daaden van Oproer en Geweld te deezer oorzaake pleegden met den dood. Alle Intermediaire Adminiſtrative Beſtuuren en Municipaliteiten van Steden en Plaatzen werd dit op het ernſtigst aanbevolen. En zouden allen, die door de Dienaars des Regts, en andere daar toe behoorelyk aangeſtelde Magten, in het bedryf van eenige dier oproerige daaden, op heeter daad, werden betrapt, naa het blyken des misdryfs aan den Regter, onmiddelyk worden geſtraft (*). —— Deeze maatregel hadt de bedoelde uitwerking.

Proclamatie aan den Volke wegens de Verkie-

By het naderen van den gewigtigen Dag ter Verkiezing der Volksvertegenwoordigeren, deedt het Intermediair Uitvoerend Bewind eene Volksoproeping. Te meermaalen bevonden wy ons, in de Geſchiede-

(*) *Dagverh. van de Handel. des Interm. Wetg. Lichaams* I. D. bl. 564—567. *Jaarb. der Bat. Republiek* XIII. D. bl. 169.

denis, tot zodanige hoogtens opgevoerd, van waar wy niet konden nalaaten op het voorledene terugge te zien: — immers wanneer, by Regeeringsverwisfeling het Volk gekend wordt, rekenen de Bewerkers daar van het hunne zaak deswegen in 't breede tot den Volke te fpreeken. *Zeer wydluftig gefchiedde zulks tegenwoordig.* Te lang ter geheele overneeming is de toen uitgevaardigde Publikatie; doch wy mogen niet voorby het een en ander aan te ftippen.

CXVI. BOEK. 1798 zing der Leden voor het Vertegenwoordigend Lichaam.

De aanhef luidde; „ *Bataayen!* De dag
„ nadert dan, waar op gy, ten blyke van
„ uwe Oppermagt, ten blyke dat alle wet-
„ tig Gezag uit den boezem des Volks
„ ontleend moet zyn, de Leden van uw
„ Vertegenwoordigend Lichaam zult ver-
„ *kiezen* — de dag nadert, waar op gy
„ dit voor het eerst, zedert het aanzyn
„ van dit Gemeenebest, naar zodanig eene
„ Staatsregeling zult verrigten, als het *Ba-*
„ *taaffche* Volk zelve aan ieder ftembe-
„ voegd Burger heeft voorgefchreeven."

Naa de dagbepaling vaart de Publikatie voort om den *Twee en twintigften van January* en *Twaalf Juny* beide te huldigen, zonderling genoeg om hier plaats te vinden — „ Dan *Bataayen!* wy zouden on-
„ trouw handelen omtrent uwe tederfte
„ belangen, wy zouden het groot eind-
„ doel der jongfte gebeurtenisfen, die de
„ verkragters van uwe Oppermagt en ver-
„ treeders van uwe Regten van hunnen
„ waggelenden zetel rukten, lafhartig ver-

 „ raa-

CXVI. BOEK. 1798.

„ raaden, wy zouden den *Twee en twin-*
„ *tigsten January* en *Twaalf Juny* ontee-
„ ren, indien wy niet, te deezer gelegen-
„ heid, den loop uwer geheele Omwen-
„ teling kortlyk afschetzen, en hier uit,
„ als welmeenende Raadslieden, de hoofd-
„ trekken afleiden, die, ten uwen eigen
„ nutte, uwe keuze moeten bepaalen.

„ De vernietigtng van het Stadhou-
„ derlyk Bewind, in 't begin van 't Jaar
„ MDCCXCV, de verwydering uit het Be-
„ stuur van alle Regenten, die openlyk
„ zyne zyde gekoozen hadden, de ver-
„ breeking der banden, die U aan het
„ heerschzugtig en roofziek *Engeland* boei-
„ den, bleeken al ras niet genoegzaam
„ te zyn om U dien staat van meerderen
„ veerkragt, aanzien en voorspoed te ver-
„ zekeren, welken gy billyk geoordeeld
„ hadt van de nieuwe Orde van zaaken
„ te mogen verwagten.

„ Een aantal Patriciers en bekrompene
„ Verstanden, en onder de eersten vee-
„ len, wier Geslachten, in Stadhouder-
„ looze tyden, in meerder aanzien waren
„ geweest, hadden zich onder uwe ba-
„ nieren geschaard, en met hun, die *niet*
„ om vermeende beledigingen, of andere
„ vernederende driften, *maar* om de groo-
„ te belangen van den Lande, tegen het
„ Stadhouderschap waren geweest, de-
„ zelfde leer gepredikt. Zelve met ge-
„ noegen het Stadhouderlyk Bewind af-
„ geschaft ziende, hadden zy egter te
„ veel belang by de oude Inrigtingen van

„ Kerk

„ Kerk en Staat, of waren te zeer aan CXVI. BOEK. 1798.
„ oude vooroordeelen gekluisterd, om de
„ groote waarheden, die uwe Staatsom-
„ wenteling tot eene Volkszaak maaken
„ konden, hulde te doen; en hier door
„ werd de loop derzelve vertraagd, hier
„ door werd *gy drie jaaren* lang van de
„ *groote voordeelen, die zy U, op den*
„ duur moesten aanbrengen, verstooken.

„ Daarentegen voegden zich onder uwe
„ zuivere Republikeinen, onder hun, die
„ de Volkszaak belangloos toegedaan wa-
„ ren, die de Een- en Ondeelbaarheid
„ van dit Gemeenebest, en de andere
„ groote beginzelen der Omwendinge, met
„ beleid en voorzigtigheid, vestigen wil-
„ den, eene menigte weezens, die of hun-
„ ne verwaarloosde zaaken, ten koste van
„ *hunne* Medeburgeren, of zelfs van den
„ Lande, poogden te herstellen, of aan
„ laage en veragtlyke driften den vryen
„ teugel vierden, of eindelyk door kort-
„ zigtigheid en overdryving wel ras alle
„ de belangen van den Staat stonden te
„ bederven. — En, daar deezen de leu-
„ ze der waarheid voor de hunne aanna-
„ men, zich onder het mom van yverige
„ Voorstanders der Volkszaak verborgen,
„ daar hunne minderheid in de Vergade-
„ ringen hunne snoode bedoelingen kon-
„ den bedekken, was het U moeilyk hun
„ spoedig genoeg van uwe opregte Vrien-
„ den te onderscheiden; en 'er was niets
„ minder noodig dan een tydvak waar in
„ zy toomloos den boventoon konden
„ zin-

Digitized by Google

CXVI. BOEK. 1798. „ zingen, om ook aan den min opmerk„ zaamen menschenkenner, aan den ligt„ geloovigen en vertrouwenden Burger, „ kortom aan een ieder van U, die door „ den schoonen schyn zich hadden laaten „ verblinden, de oogen te openen, en „ dat soort van weezens in alle derzelver „ afschuwlykheid te vertoonen.

„ Beide deeze Factien egter, *Bataaven!* „ hebt gy thans verpletterd. Beiden wa„ ren zy even gevaarlyk, even doodlyk, „ voor uwe belangen en toekomend ge„ luk. De eerste hadt alle veerkragt aan „ uw bestaan ontnomen, en zouden den „ staat van Omwending onder U vereeu„ wigd, of U tot den ouden doolhof van „ allerlei Gewestlyke en andere kleine be„ langen terug gevoerd hebben. De on„ kunde, de overdryving en het schaamt„ loos zelfbelang van de laatste, bragten, „ in weinige maanden, eene algemeene „ verwarring te weeg, veroorloofden zich, „ om al wat orde en regel was, te ver„ strooijen, alle banden van maatschappy „ los te rukken: en om het moeilyk werk „ van uwe geheele Omwending, de ge„ regelde inrigting van de Staatswet te „ verrigten, meende deeze Factie zich, „ met uitsluiting van al wat kundig en „ eerlyk was in den Lande, van de laag„ ste en veragtlykste hefboomen te kun„ nen bedienen.

„ En zoudt gy dan niet, *Bataaven!* naa „ alles wat uwe oogen hebben gezien, „ naa de groote gebeurtenissen inzonder-

„ heid

„ heid van *Twaalf Juny*, welke die van CXVI.
„ *Twee en twintig January* bevestigd heb BOEK.
„ ben, omzigtig en angstvallig in uwe
„ keuzen zyn? Of zoudt gy het willen 1798.
„ waagen, om tot de voorige uiterften
„ weder te keeren, en uw eigen welvaard
„ en die van het geheele Land, andermaal
„ *in de waagfchaal te ftellen.*"

Hier op het Volk herinnerd hebbende aan de afgelegde Verklaaring als Stemoefenend Burger, luidt de verdere opwekking; „ Ontkomen aan het Stadhouderlyk
„ Bewind, ontkomen vervolgens aan het
„ Federatief en Ariftocratisch Beftuur, en
„ nu onlangs eindelyk ontkomen aan de
„ gevaarlykfte van alle, de Regeeringloos-
„ heid en het Schrikbewind, hebt gy te
„ zeer alle de tydperken uwer Staatsom-
„ *wenteling* doorloopen, om niet de Hoof-
„ den van alle de zo evengenoemde Fac-
„ tien te onderkennen. Wy fpreeken hier
„ niet van die vaste en waardige Repu-
„ blikeinen, die op en naa den Twee en
„ twintigften van January de fchuldlooze
„ flachtoffers der heerschzugt geworden
„ zyn. Doch 'er is niemand van hun,
„ die uw vertrouwen onwaardig zyn, of
„ hy draagt den tytel zyner uitfluiting op
„ zyn voorhoofd. De deugd heeft zich
„ van de ondeugd, het wikkend oordeel
„ van de drieste onkunde en verwaaten-
„ heid, het belangloos Republikeinisme
„ van de Volksverleiding genoegzaam on-
„ derfcheiden."

Ten aanziene van de eigenfchappen der te

CXVI. BOEK. 1798. te verkiezene Perſoonen luidt de raadgeeving. „ Vestigt, in alle Standen, uw oog „ op het burgerlyk leeven van hun, die „ gy zoudt willen verkiezen. Laat nie„ mand, laat vooral geen geheim Zende„ ling van het *Engelschgezind* Systhema, „ van het Federalisme, van de Ariſtocra„ tie of Regeeringloosheid, uwe keuze „ bepaalen; doch ziet zelve rondsomme, „ en raadpleegt alleenlyk met uw Gewee„ ten. De zedige, verlichte, deugdzaa„ me man, de man, die belang heeft by „ de welvaart van zyn Vaderland, en de „ handhaaving van den Staatsregel, is al„ leen uwe keuze waardig. Hy zal zich „ aan dezelve niet opdringen, geen eer„ zugt betoonen, of eenen aanhang maa„ ken, om door U benoemd te worden. „ Doch gy zult hem aan zyne ingetogen„ heid, aan zynen eerbied voor de Wet, „ aan de agting zyner Medeburgeren, aan „ het huislyk geluk, dat hy onder de zy„ nen verſpreidt, aan zyne nyverheid, en „ naauwgezetheid in het gemeene leeven „ onderkennen. Is hy reeds in aanzien„ lyke posten geweest, hy zal uw ver„ trouwen, door het zorgvuldig myden van „ alle gevaarlyke uiterſtens, geregtvaardigd „ hebben; en zaagt gy hem tot nog toe, „ niet op den voorgrond geplaatst, de „ roem, dien hy ook in mindere posten „ verworven heeft, zal U niet onopge„ merkt gebleeven zyn.

„ Met één woord, *Bataaven!* de tyd „ der misleiding is voorby gegaan. Noch

„ lis-

Digitized by Google

„ listige tegenstreevers der groote waarheden van uwe Omwending, noch snoode en eigenbaatzoekende Volksverleiders, zullen uwe keuzen verkloeken; maar den man, die alle de uitersten standvastig heeft doorgestaan, die zaaken van persoonen heeft afgescheiden, die *zonder terugge te deinzen*, op het afschuwelyk mom, waar mede men de Vryheid misvormde, haare zaak met beleid aangekleefd en voorgestaan heeft, deezen zult gy, by voorrang met uwe keuze vereeren."

Het groot aanbelang der te doene keuze, ten opzigte van het in werking brengen der omhelsde Staatsregelinge, geschetst hebbende, is hun taal; „ *Bataaven!* gy zult thans zelve over uw aanstaand lot *beslissen.* Gy zult uwen voorspoed of ondergang zelve bewerktuigen. Uwe keuzen zullen, of de eensgezindheid, tevredenheid, veiligheid, aanzien, en bronnen van welvaard aan uw Vaderland wedergeeven, of verdeeldheden, misnoegdheid, misdaaden, veragting en uitteering zullen 't zelve vervolgen (*)."

Ongeregeldheden by de Verkiezing op sommige plaatzen.

Ondanks de sterke aanmaaning ten slotte deezer Publikatie, ondanks algemeene, gewestlyke en plaatslyke voorzorgen, om die Stemming geregeld, naar eisch des voorschrifts, en volgens nadere aanduidingen, te doen afloopen (†), was allerwegen, in de

(*) *Jaarb. der Bat. Rep.* XIII. D. bl. 107 enz.
(†) *Ald.* bl. 133. 134. 156.

CXVI. BOEK. 1798.

de Grondvergaderingen de verlangde geregeldhed, niet te vinden, en klagten by klagten, over het beleid daar in gehouden, lieten zich hooren. Het onderzoek van derzelver gegrond of ongegrondheid verschafte aan de Leden benoemd om de Geloofsbrieven der verkoozene Leden na te gaan, niet weinig werks, en der Vergaderinge by de deswegen ingediende berigten stoffe van hoogstonaangenaam onderzoek.

Noodige herkiezingen.

Eenige Vaderlandsche Mannen, ook die zich by de eene of andere Party eenen naam verworven hadden, werden op onderscheidene Plaatzen, bestemd; en riep men gevolglyk de Plaatsvervangers om op te treeden; nu en dan was mede de Plaatsvervanger elders benoemd, en moest 'er dus eene nieuwe stemming voor beiden plaats hebben (*). Schoon zulks eenige meerdere werkzaamheid baarde, was het van minder aangelegenheids, dan het veelvuldig ontslag verzoeken van de voldoening aan de gedaane keuze tot Leden des Wetgeevenden Lichaams.

Eenige verzoeken te *Amsterdam* en elders ontslag van de op hun ge-

Niet minder dan een zevental *Amsterdamsche* Burgers Cornelis van Lennip, J. Hooft, M. C. van Hall, J. F. Leemans, H. van Tomputte, Teyler van Hall en J. S. Wentholt, by voorbeeld, bragten hunne redenen in, om zich van die benoeming te verschoonen. Ontken-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Intermediair Bestuur* I. D. bl. 582. 593. 625 *en elders*.

Digitized by Google

kennen konden de Gelastigden tot het onderzoek der Credentiaalen van benoemde Leden niet, dat de redenen, door die Burgers aangevoerd hun van 't grootste gewigt voorkwamen; dan zy oordeelden dat het *Bataaffche* Volk altoos in deszelfs Vertegenwoordigende Hoogste Magt, en wel byzonder in het tegenwoordig tydvak, waar in de Acte van Staatsregeling in werking zou worden gebragt, Mannen behoefde, op wier kunde en ondervinding, vastheid van character en republikeinsche beginzels, men ten vollen kon staat maaken. De redenen deezer Burgeren opgegeeven en gewoogen hebbende, werden by hun te ligt gevonden. De nood des Vaderlands erkenden zy, drong hun tot zulke strenge raadslagen. De Vergadering billykte het niet luisteren na dusdanige inbrengingen, hoe gewigtig zy ook anderzins mogten weezen (*). — Het geen P. CATS te *Sneek* en J. C. DRUMAN te *Ommen* verkoozen, inbragten, mogt niets baaten (†). E. A. DAENDELS, te *Harderwyk* tot Representant benoemd, die mede zyn ontslag verzogt, welk verzoek onderschraagd werd door eenen Brieve der Generaliteits Rekenkamer, by welke hy de post van Secretaris bekleedde, en voor onmisbaar gehouden werd, moest nogthans optreeden (§). Al-

CXVI. BOEK.
1798.
vallene keuze te vergeefs.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Intern. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 583.
(†) *Ald.* bl. 583.
(§) *Ald.* bl. 625 en 634.

CXVI. BOEK. 1798. Bezier verkrygt zulks. Alleen kreeg de Burger A. G. Bezier, thans Directeur by het Agentschap der Marine, van de Commissie ontslag en ook, naa eenige tegenspraak, van de Vergadering, zonder daar door aan de straffe op het bedanken of weigeren gesteld, zich onderhevig te maaken (*).

Gewraakte Persoonen, en eenige Adresfen. Verwerping dier Adresfen. Alle verkoozenen waren, op verre na, niet naar elks smaak. Uit *Amsterdam* kwam een Vertoogschrift van zonderlingen inhoud, gericht tegen byzondere Persoonen, niet alleen met Naamen aangeduid (†); maar ook met aanhaaling van de bedryven waarom de Inleeveraars oordeelden dat aan hun het Bestuur van 's Lands zaaken niet moest worden toevertrouwd. — Een en twintig Adresfen van soortgelyken aart verscheenen eerlang uit dezelfde Stad. Behalven dat de tyd, om bezwaaren in te zenden, reeds verstreeken was, oordeelde men, dat deeze Adresfen alleen geschikt scheenen om den geest van Factiezugt, die zo noodzaaklyk verdoofd diende te blyven, op nieuw te ontsteeken en zy overzulks buiten beraadslaaging moesten blyven (§). Het zenden van dusdanige Adres-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl 658.

(†) A. J. Zubli, G. W. S. van Lamsweerde, D. van Horbach, M. Siderius, J. A. ten Berge, G. J. G. Bacot, E. M. van Beyma, J. A. Krieger, J. W. Tichler, A. C. van Haersolte tot den Doorn en J. S. Wentholt. *Dagverh.* als boven bl. 608.

(§) *Ald.* bl. 609.

Digitized by Google

Adresſen hieldt aan, en lieten zich de Inleveraars, door dit ter zyde leggen, niet afſchrikken. De *Amſterdammers*, die het eerſte hadden ingediend, lieten het daar by niet berusten; maar verzogten en vorderden des noods, dat het aan de Commisſie tot onderzoek werd ter hand geſteld; doch zonder vrugt (*).

CIVIL BOEK. 1798.

Aanmerking van VAN DE KASTEELE deswegen.

By de onderhandeling over deeze Verzoekſchriften maakte VAN DE KASTEELE eene aanmerking op het klein getal der Ondertekenaaren uit eene zo volkryke Stad als *Amſterdam*. Wel ſtondt hy in 't begrip, dat niet zo zeer het getal der Ondertekenaaren, als wel de gegrondheid en het gewigt der voorgedraagene redenen, in aanmerking kwam; dat hy gaarne in een onderzoek zou willen treeden van de redenen by die Verzoekſchriften voorgedraagen; ten einde die Medeburgers van dwaling te overtuigen: dewyl hy geloofde, dat het, in allen gevalle best was, door wederlegging de dwaalenden terug te brengen, waar toe hy vertrouwde dat die Adresſen overvloedige gelegenheid zouden geeven; doch daar de bekrompenheid van het tegenwoordig tydſtip zulks niet gedoogde, kon hy in het beſluit der terzyde legging wel treeden, en het by deeze aanduiding laaten berusten (†). — Men hieldt denzelfden

(*) *Dagverb. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 657.
(†) *Ald.* bl. 626.

Digitized by Google

CXVI BOEK. 1798.

den voet met soortgelyke Verzoekschriften uit *Nymegen* en elders opdaagende (*). — De Commissie tot het onderzoek der Geloofsbrieven vondt zich nu en dan over gedaane verkiezingen in moeilykheden ingewikkeld, en deedt des verslag, met verdeediging van hunne gehoudene handelwyze in een ander geval, tot genoegen van de meerderheid der Vergaderinge (†).

De verkoozene Leden komen ter Vergaderinge.

Middelerwyle waren de verkoozene Leden in 's *Gravenhaage* verscheenen, en werden, ten bestemden dage, den laatsten van Hooimaand, volgens daar toe gemaakte schikkingen, ter Vergaderzaale binnengeleid, en lagen de by de Staatsregeling bepaalde Verklaaring hoofd voor hoofd af. By mondelyke stemming viel de keuze tot Voorzitter ter Algemeene Vergaderinge op P. L. VAN DE KASTEELE.

VISSCHERS affcheidsrede.

De Voorzitter G. A. VISSCHER lag deeze waardigheid neder, en voerde, te dier gelegenheid, der Vergadering dit afscheidswoord toe. „ Het gevoel der plegtige en belangryke Gebeurtenissen van „ deezen Dag, myn Pligt en de uitdruklyke wil van zodanige Vaderlanders, die „ met my, om het vervaarlykste voor alle „ Burgermaatschappyen — ik bedoel de „ Regeeringloosheid, als waar door tooneelen van oproer en geweld worden „ gebooren, voor te komen en aan hun „ op-

(*) *Dagverh. der Handel. van het Interm. Wetg. Lichaam* I. D. bl. 631 en 648.
(†) *Ald.* bl. 653 – 657. 661.

„ opgelegde Eeden van hunne tot heil CXVI.
„ des Vaderlands gevorderde pligten zich BOEK.
„ niet hebben kunnen of mogen onttrek-
„ ken. — Alle deeze redenen, waarde 1798.
„ Medeburgers! vorderen van my dat ik
„ hartlyk, doch opregtlyk, de gevoelens
„ van myn hart, dat ik vertrouw by UL.
„ *bekend te zyn, openlegge.*

„ Gy, die met my het roer van het
„ door zo veele orkaanen geslingerd Schip
„ van Staat, voor een poos in handen ge-
„ nomen hebt. — Gy zult overtuigd zyn,
„ dat geene voor my aan Uliedeu toe te
„ zwaaijen loftuitingen van eenig belang
„ zyn.

„ Zy onder de Natie, die alle *Secte*,
„ *Factie* en *Pecunieel belang* verfoeijen —
„ Zy, die van hunne byzondere gevoe-
„ lens, opofferingen ten nutte van het al-
„ gemeen, en tot instandhouding van Een-
„ dragt en *Vertrouwen* willen doen — op-
„ offeringen, waar toe alleen waare en wel-
„ denkende Vaderlanders geschikt zyn —
„ zy, die overtuigd zyn, dat alle de be-
„ velen over de geschillen van Godsdien-
„ stige begrippen gebooren, en die he-
„ laas! de pas aan de kimmen opkomen-
„ de Zon der Vryheid hebben verduis-
„ terd, moeten weggenomen worden, op
„ dat dezelve byeentrekkende, geen ake-
„ ligen nagt van onheilen over ons Va-
„ derland doen gebooren worden; ja, in
„ één woord, alle Menschenvrienden,
„ welmeenende en kundige Patriotten,

 „ zul-

CXVI. BOEK. ,, zullen moeten beoordeelen of de werk-
,, zaamheden van het *Intermediair Wetgee-*
,, *vend Lichaam*, welmeenend, belangloos
1798. ,, en tot instandhouding der goede Orde,
,, zonder welke geene Maatschappy ge-
,, lukkig kan zyn, hebben gestrekt, en
,, of die Vergadering zich immer eenig
,, regt heeft aangemaatigd, dan dat, het-
,, welk de gebiedende noodzaaklykheid,
,, om Regeeringloosheid voor te komen,
,, volstrekt vorderde.

,, Het is derzelver goed- of afkeuring,
,, die nu, en vooral by 't volgend Ge-
,, slacht, uwe daaden en verrigtingen op
,, den waaren prys zullen doen stellen.
,, Eindelyk het is, om de woorden van
,, den voortreflyken POPE te gebruiken,
,, in de weloverdagte toestemming van
,, eigen geweeten, waar in Gylieden meer
,, voldoenings zult moeten zoeken, dan
,, in het luidrugtig geschreeuw van onkun-
,, de, al duurde zulks ook eene geheele
,, Eeuw.

,, Keert dus, in zo verre Gylieden niet
,, tot dienst van het Vaderland, in het
,, Wetgeevend Lichaam zyt geroepen, ge-
,, rustlyk, zo ik vertrouwe en wensche,
,, van uwe plaatzen, die het belang des
,, *Bataafschen* Volks vorderde, dat Gyl.
,, voor eenen tyd, bekleedde, na uwe
,, haardsteden terug — voldoet aan uwen
,, pligt als Burgers van de *Bataafsche* Re-
,, publiek, en helpt ook in den kring,
,, waar in gy gesteld zyt, het Geluk, de
,, Een-

Digitized by Google

„ Eendragt en Vryheid des Vaderlands „ handhaaven (*).

„ Thans keer ik my tot Ulieden, die „ door de aanneeming der Staatsregeling, „ door het *Bataafsche* Volk, en deszelfs „ daar by gevorderde pligten, tot Ver„ tegenwoordigers van 't zelve zyt ver„ kooren (†).

„ Verheugt Ulieden met my, Mede„ burgers! met alle welmeenenden dan „ over het daarstellen eener vaste Staats„ regeling, welke, wat bedenkingen daar „ ook tegen zouden worden voortge„ bragt, het eenig middel was, om de „ vyanden onzer waare Vryheid en On„ afhanglykheid de schapenvagt af te ruk„ ken, met welke zy hunne wolvenge„ stalte wisten te dekken. Zonder Staats„ regeling, op Eenheid, en dus op ver„ eende werkzaamheid in alles, gegrond, „ konden wy noch op binnenlandsche „ rust en welvaard, noch op buitenland„ sche vryheid, noch vertrouwen van „ vreemde Mogenheden, noch een zo „ gewenschten Vrede, hoopen. — In „ vroegere dagen was onze Republiek „ door Verdeeldheden, die onze Vyan„ den listig wisten aan te stooken, en „ door hunnen onbepaalden invloed op „ de Souveraine gedeeltens onzer Repu„ bliek

(*) Volgens eene gemaakte schikking tot deeze staatlyke Byeenkomst hadden die Leden zich op de onderste Zitbanken geplaatst.

(†) Zy hadden de Nummer hunner Zitplaatzen getrokken en bekleedden dezelve.

CXVI. BOEK. 1798.

„ bliek in gevaar; en voor weinige da-
„ gen wisten de Vyanden door *Twist* en
„ *Factiezugt* deeze hunne oogmerken nog
„ voort te zetten, en ons Vaderland op
„ den rand des verderfs te brengen.

„ Ik zal, als behoorende zulks thans
„ niet tot myn vak, hier niet verder in
„ treeden — en wensch dan Ulieden, ja
„ de geheele Natie, geluk, dat gy in ſtaat
„ geſteld zyt eenmaal het gordyn der
„ vergetelheid voor al het gebeurde, dat
„ de Eendragt en dus het geluk der Na-
„ tie hinderde, te doen nedervallen, en
„ al wat aanleiding tot nieuwe ſchokken
„ zou kunnen geeven, voor te komen.

„ Ja, Burgers! gy moogt thans vrylyk
„ en zonder belang der Gewesten, of,
„ even als de voorige Nationaale Verga-
„ dering, door een onvolmaakt Federa-
„ listisch Reglement gehinderd te wor-
„ den, de aan Ul. toevertrouwde Wet-
„ geevende Magt gerustlyk en ongeſtoord
„ uitoefenen.

„ Het *Bataaſſche* Volk wagt dus met
„ my billyk, dat Gylieden, het Charac-
„ ter der Natie kennende, de noodzaak-
„ lykheid der beſcherming van een vryen
„ Koophandel inziende, den calculativen
„ geest des Volks in aanmerking neemen-
„ de, hunne vooroordeelen door verlich-
„ ting zoekende te overwinnen, hunne
„ buitenlandſche betrekkingen in het oog
„ houdende, en in één woord, alle de
„ bronnen van derzelver welvaard, in alle
„ derzelver betrekkingen naſpeurende, dat,

„ zeg

„ zeg ik, Gylieden alles zult aanwenden CXVI.
„ om de Republiek van binnen gelukkig, BOEK.
„ by haare Bondgenooten geagt, en by
„ haare Vyanden gevreesd, te maaken. 1798.

„ Het Opperbeſtuur zegene daar toe „ uwe poogingen, en doe ons en vooral „ het Naageſlacht, uwe daaden zegenen, „ en daar *van eendragtlyk* de *gewenschte* „ *vrugten plukken!*"

Van de Kasteele aanvaardt het Voorzitterſchap.

Zo de Leden der Vergaderinge als de Toehoorders betoonden, door de leevendigſte toejuiching, hunne goedkeuring. Onder deeze verliet de Voorzitter het Geſtoelte, ontdeedt zich van de Eeretekens aan die waardigheid verknogt, ſtelde dezelve aan daar toe benoemde Leden ter hand, die met dezelve den nieuw verkoozen Voorzitter VAN DE KASTEELE bekleedden, die onmiddelyk den Voorzitterlyken Zetel beklom.

By deeze verwisſeling ſluiten wy een Boek, 't geen onzer Geſchiedpenne zo vreemde, zo woelige ſtoffe aanboodt, en gebeurtenisſen deedt beſchryven, van het uiterſte gewigt op zich zelven, en zwanger van gevolgen, welke wy in een volgend Boek zullen aanvangen te vermelden.

Digitized by Google

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ZEVENTIENDE BOEK.

INHOUD

CXVII. BOEK.

Zamenhang met het voorgaande Boek. P. L. VAN DE KASTEELE *vangt het Voorzitterschap aan. Diens Aanspraak by het openen der Algemeene Vergaderinge. Verdeeling in Twee Kamers. Vorming van de Eerste Kamer.* VAN DE KASTEELE *Voorzitter. Besluit om, by voorraad het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten. Vorming van de Tweede Kamer.* D. C. DE LEEUW *Voorzitter. Diens Aanspraak.* GOVERS *maakt zwaarigheid om van de daarstelling der Tweede Kamer het Intermediair Uitvoerend Bewind kennis te geeven. Inzending van het besluit der Eerste Kamer deswegen.* HOITSMA'S *wederspraak. Geschillen deswegen. Het besluit der Eerste Kamer bekragtigd. Bekendmaaking van wegen het Intermediair Uitvoerend Bewind. 't Zelve levert eene Memorie in. Aanmerking van* DE HAAN *daar op gemaakt. Gelastigden tot het ondezoek dier*

Digitized by Google

dier Memorie benoemd. Ingediende Verzoekschriften tegen het gedrag dier Agenten uit Delft. Dergelyke uit Amsterdam en Rotterdam. DE SONNEVILLES *aanmerking op de behandeling dier Verzoekschriften.* VAN GALENS *aanmerking hier op. Raadslag van* COUPERUS. *Aanmerking van* DE SONNEVILLE *op de benaaming van Anarchisten. Uitgebragt Verslag. 't Zelve overwoogen en daar mede overeenkomstig besllooten. De Memorie van Agenten overwoogen. Uitgebragt Verslag.* VAN BENNEKOMS *zeggen daar op.* GUILJÉS *gevoelen.* VAN HAEFTENS *denkbeeld.* VAN GALEN *en* COUPERUS *verdeedigen het Verslag.* VAN LEYDENS *raadslag.* DE SONNEVILLES *sterke taal.* VAN HALLS *begrip. Besluit der Eerste Kamer overeenkomstig het Verslag. Handelingen daar over ter Tweede Kamer. Gevoelen van* GOVERS. *Hoe* QUESNEL *'er over dagt.* HOITSMAS *denkbeeld.* BACOTS *gevoelen. Gevoelens van eenige Leden. Gunstig besluit. Raadpleegingen ter Eerste Kamer over het aanstellen van Leden tot het Uitvoerend Bewind. Raadslag hier op uitgebragt en omhelsd. Raadpleegingen over de daadlyke Aanstelling. Goedgekeurd ontwerp. Benoemde der Eerste Kamer. Gekoozene Leden ter Tweede Kamer. Geen hunner, dan alleen* HETTEMA *ontslaagen. Vier Leden ingehuldigd. Aanspraak van* VAN LEYDEN. *Zittingneeming des Uitvoerenden Bewinds.* VAN HOOFF *in* HETTÈMAS *plaats gekoozen. Ongelyk lot der geweezene Leden des Uitvoerenden Bewinds. Vertoogschrift van den Burger* P. VREEDE. *Verslag*

CXVII. BOEK.

ʃlag hier op van 's Lands Advocaaten. Oordeel der Eerʃte Kamer. Verantwoording van VREEDE. *Beʃluit hier op.* W. FANJE *levert een ʃtuk in waar by hy verklaart in den Haage te zullen komen. Welk eene aandoening zulks ter Vergaderinge baarde. In hegtenis genomen. Geʃchillen over den Regter in deezen. Onderʃcheidene gevoelens over de Regter voor welke* VAN LANGEN *zou geʃteld worden.* ROSEVELT CATEAU *vordert zyn ontʃlag Oordeel des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. Diens nadere vervoeging. Verzoekʃchriften van* B. BOSCH *en* L. C. VONCK. *Wat des ter Vergaderinge voorviel. Uitgebragt Verʃlag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds. De Eerʃte Kamer keurt de ʃlaaking der drie Gevangenen goed. Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer en beʃluit tot ʃlaaking der Gevangenen.* C. L. VAN BEYMA *beklaagt zich over zyne gevangenhouding. Ontʃlaagen.* J. BLAAUWS *Verklaaring wegens zyne tegenwoordige Staatkundige Begrippen. Brief van het Uitvoerend Bewind wegens eene bedoelde Staatsomwenteling en gevangenneeming eeniger Perʃoonen. Uitgebragt Verʃlag op dit ʃchryven. Overweegingen en Beʃluit daar op. Bekendmaaking dat de Repreʃentant* HOITSMA *zich in het gezelʃchap der gevatte Perʃoonen bevonden hadt.* HOITSMA *zelve brengt dit ʃtuk ter Tweede Kamer. Diens Voordragt. De Tweede Kamer bekragtigt het Beʃluit der Eerʃte, ten opzigte van de middelen aan te wenden tot voorkoming eener Tegenomwenteling. Proclamatie deswegen. De Eerʃte Kamer houdt het*

Digitized by Google

het daar voor dat het stuk van HOITSMA *als nog te dier Kamer niet behoorde. De Tweede Kamer oordeelt dat die zaak ter Eerste Kamer behoorde. Beraadslagingen ter Tweede Kamer op het Verslag. De zaak sluimert in. Voorslag eener Amnestie van den den Franschen Gezant* LOMBARD DE LANGRES, *in welke* VAN LANGEN *en* FYNJE *begreepen waren. Uitgebragt Verslag. Aanmerkingen daar op ter Eerste Kamer. Tegenspreekers en Voorstanders. Overeenkomstig Besluit. Thans werden ook* L. P. VAN DE SPIEGEL *en* BENTINCK *ontslaagen.*

CXVII. BOEK.

1798. Zamenhang met het voorgaande Boek.

Het slot des voorgaanden Boeks geeft ons de merkpaal op, van welke wy het tegenwoordige moeten aanvangen, en de beschryving voortzetten van 't geen omtrent het staag afwisselend Landsbestuur, ten deezen omwentelenden Jaare, voorviel, en de voornaamste gebeurtenissen in 't zelve te vermelden. Eene nieuwe Orde der dingen, gebouwd op dezelfde Staatsregeling, door den Volke aangenomen, en, voor eene wyle, gevolgd op eene wyze, die gelegenheid gaf tot de jongste Ommekeer voor veelen zo onverwagt als groot; en die zelfs by de herdenking, op zulk eenen afstand van jaaren, als 'er zints verloopen zyn, nog met bevreemding zal geleezen, en verschillend beoordeeld worden.

Daar wy, meest al de pen der Geschiede-

CXVII. BOEK. 1798.

denisse voerden, hebben wy aan onzen Leezeren het oordeel over Gebeurtenissen vrygelaaten, hoe zeer wy menigmaalen gelegenheid hadden, en hoe vaak ons de lust bekroop, om Aanmerkingen op het voorgevallene te maaken, door de Onpartydigheid ingegeeven, welke 'er verre af is van partydige gezegdens en gedraagingen goed te keuren of te omhelzen. In al dien kans- en lotwisfel vertoonen zich de Hoofdbedryvers en mindere Speelders op het Staatstooneel, niet altoos in eenen onbezwalkten dag. Het ophaalen hunner gezegdens, het vermelden van hunne daaden, is veel al toereikende voor den Menschkenner; om een welgewikt oordeel te vellen over gebeurtenissen, voor ons Land zo belangryk en in de gevolgen hoogst gewigtig, als mede van de wydverschillende Characters der Landsbestuurderen van meerderen en minderen naame. — Dan dat wy, zonder hier over breedspraakiger te worden, ons tot het vermelden der gebeurtenissen zetten.

Van de Kasteele vaart het Voorzitterschap aan.

Pieter Leonard van de Kasteele, die, van den aanvange der Omwentelinge af, by veele gewigtige Tydperken, den Voorzitterlyken Zetel beklom, erkende, dat hy, door het *Bataaffche* Volk tot Lid deezer Vergadering geroepen, en door de Leden der Vergaderinge tot Voorzitter begeerd, die keus eerbiedigde, den wil der Volksvertegenwoordigeren gehoorzaamde, met een oog op God geslaagen, die post aanvaardde. De Burgers van Leyden

DEN en APELIUS benoemde hy, om, voor eene korte pooze, zyne Secretarisſen te weezen. Eene benoeming, door de Vergadering goedgekeurd. Hy boodt de Leden van het geweezene Wetgeevend Lichhaam, als die zich by het Vaderland en by alle Beminnaars der waare Vryheid zeer *verdienstlyk* gemaakt *hadden*, de eer der Zittinge aan.

CXVII. BOEK.

1798.

Diens Aanſpraak by het openen der Algemeene Vergadering.

De Voorzitter, die zo veele maalen, by treffende gelegenheden, het woord voerde, ſprak thans de Leden der Algemeene Vergadering op deezen trant aan — „ Burgers Vertegenwoordigers! Zo zyn „ wy dan, ingevolge de ſtem en den wil „ des *Bataafſchen* Volks hier zamengeko„ men om 't zelve te vertegenwoordigen — „ zo hebben wy ons dan, door het af„ leggen der gevorderde Verklaaring, pleg„ tig tot onzen pligt verbonden; waar op „ zullen wy nu, by het conſtitueeren dee„ zer Vergaderinge onze aandagt vestigen?

„ Zullen wy met onze gedagten terug „ treeden tot de tyden onzer Voorvade„ ren, of tot de voorige wisſelvalligheden „ van onzen eigen leeftyd? — Wy zou„ den ons leerzaame lesſen kunnen herin„ ren; maar wy zouden ook aandoenin„ gen verwekken, die de gewigtige in„ drukzelen onzer verpligting zouden kun„ nen verdooven.

„ Zullen wy de toekomst voor ons uit„ breiden, en den wensch onzer harten, „ het heil van ons Vaderland, als de vrugt „ van de aangenomene Staatsregeling, en

„ als

Digitized by Google

„ als het gevolg onzer poogingen, aan „ onze daar na reikhalzende Medeburge- „ ren voorſpellen en belooven, en ons „ in de beſchouwing van die tafereelen „ onzer verbeelding reeds, by voorraad „ vervrolyken? — Maar wy zouden ge- „ vaar loopen om zo te ſtaroogen op de „ uitkomst dat wy het ſpoor onzer tegen- „ woordige verpligting uit het oog ver- „ looren.

„ Neen! — myne Medebroeders! de „ uitgebreidheid en het gewigt van de „ verpligting, waar toe wy ons zo even „ plegtig verbonden hebben, heeft onzer „ aller harten zo zeer vervuld, dat niets „ ons opbeuren, niets ons verblyden kan „ dan de overdenking der middelen, waar „ door ons de vervulling onzer pligten „ veraangenaamd en gemaklyker zal ge- „ maakt worden.

„ Ja, Medeburgers! deeze Vergadering „ is geheel nieuw in ons Vaderland; nim- „ mer zag het *Bataafſche* Volk eene Ver- „ gadering, ingevolge eener Staatsregeling, „ door dat Volk zelfs verkoozen. Dit too- „ neel was voor deezen Dag geſpaard — „ nimmer zag men by ons eene Vergade- „ ring, waar aan zo veele, en zulke uit- „ gebreide werkzaamheden waren aanbe- „ volen, als door de Staatsregeling aan „ ons zyn voorgeſchreeven. — Ons hart „ deinst terugge op deeze gedagten. — „ Maar dewyl het voorſchrift der Staats- „ regeling ons de wet ſtelt, en aan ons „ geene keuze laat, roept het ons tot ver-

„ zaa-

„ zaaking onzer byzondere begrippen en CXVII.
„ ontwerpen; het wyst ons op het mid- BOEK.
„ denpunt onzer vereeniging, en het nood- ———
„ zaakt ons om, alle onze byzondere opi- 1798.
„ nien ter zyde ſtellende, tot die broeder-
„ lyke zamenſtemming te komen, welke
„ alleen in *ſtaat is, om de moeilykſte*
„ *onderneemingen kloekmoedig aan te*
„ vangen en gelukkig te volbrengen.

„ Dat dan broederlyke eensgezindheid
„ onze harten verbinde, onze kragten ver-
„ dubbele, het Volk verblyde, en het
„ Land behoude!

„ Ons voorbeeld zal de leus zyn, waar
„ naar het geheele Volk zich rigten zal;
„ zo de eensgezindheid onze Vergadering
„ bezielt, dan zal eendragt onder onze
„ Medeburgeren heerſchen —— En, zo
„ de Verdeeldheden onder onze Landge-
„ nooten een einde genomen hebben, dan
„ zal men de rampen draaglyker, de op-
„ offeringen gemaklyker, en de uitoefe-
„ ning der maatſchaplyke pligten aange-
„ naamer, het genot der Vryheid en On-
„ afhanglykheid zekerder, en het uitzigt
„ op 's Volks geluk gegronder maaken.

„ Hoedanig dan onze byzondere begrip-
„ pen mogten zyn, de Staatsregeling, wel-
„ ke ons zulk eene moeilyke taak op de
„ ſchouderen legt, maakt deezen last lig-
„ ter, door ons het middenpunt van ver-
„ eeniging te geeven, terwyl wy, in de
„ getrouwe volbrenging van haare voor-
„ ſchriften geene verantwoording hebben
„ wegens de uitkomst, welke het Volk,

Digitized by Google

XXVII. BOEK. 1798.

„ door deszelfs aanneeming voor *zyne* re„ kening heeft genomen, gelyk de be„ wustheid van onzen pligt betragt te heb„ ben, het loon onzer getrouwheid zyn zal.

„ En, in het midden van het akelig „ bederf der zeden, zal de *belanglooze* en „ ſtipte voldoening van onzen pligt eene „ verleevendiging geeven aan de trouw „ en deugd onzer Voorvaderen, die, te „ midden der gebreken van hunne Staats„ vorming, door den Zegen des Aller„ hoogſten, dien zy eerden, eene wel„ vaard genooten hebben, welk alle Vol„ ken tot verbaazing geſtrekt heeft, en „ nog op dit oogenblik de grond is, waar „ op wy ſtaande zyn gebleeven. De za„ menſtemming onzer aller harten, tot „ één middenpunt vergaderd, zal orde „ aan onze Deliberatien, en daar door „ ſpoed aan onze werkzaamheden geeven. „ Geene uitbundige redentwisten zullen „ ons vermoeijen, geene perſooneele ver„ deediging onzen tyd verſpillen — Ons „ doelwit zal één, en alle onze kragten „ zullen daar toe zamengevoegd zyn. Dat „ wy ons dan haasten om onze werkzaam„ heden aan te vangen."

Naa deeze aanſpraak, dekte zich de Voorzitter by het doen der gewigtige Verklaaring; *In den Naam des Bataafſchen Volks, welks Oppermagt wy eerbiedigen, terwyl wy die vertegenwoordigen, proclameer ik deeze Vergadering als de Algemeene Vergadering van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks!*

Eene

Eene algemeene toejuiching verhief zich, en werd deeze afgewisseld door de welluidende toonen der Speelkunst op het Binnenhof. 's Lands Watervlag werd opgeheesen, en wapperde van het *Observatorium*. Het bulderen des Geschuts maakte wyder deeze groote gebeurtenis bekend.

CXVII. BOEK. — 1798. Toejuiching.

Het voorschrift der Staatsregeling hieldt in, dat een derde gedeelte deezer Vergaderinge 's jaarlyks moest aftreeden. Looting bepaalde aan wie zulks het eerste, tweede en derde Jaar zou te beurt vallen. Die zelfde Staatsregel schreef voor, dat de Vergadering zich zou verdeelen in eene Eerste en Tweede Kamer. Laatstgemelde zou uit dertig, en de andere uit de overige Leden bestaan. Stembilletten bepaalden dit dertigtal, en was hier mede de eerste Algemeene Vergadering afgeloopen (*).

Verdeeling in twee Kamers.

De Leden tot de Tweede Kamer overgebleeven, de Vergaderzaal van het Intermediair Wetgeevend Lichaam verlaaten hebbende, in staatlyken optocht onder het Muzyk van de op het Binnenhof geplaatste Krygsbende, aanvaardde de oudste van jaaren onder de Leden der Eerste Kamer, J. LUBLINK *de Jonge*, het Voorzitterschap. In die hoedanigheid bewerkstelligde hy de benoeming eens Voorzitters. Deeze viel op VAN DE KASTEELE, die zyne post aanvaardde met de Verklaaring, *dat deeze Vergadering was de Eerste Kamer van het Ver-*

Vorming van de Eerste Kamer. VAN DE KASTEELE Voorzitter.

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vertegenwoord. Lichaam* II. D. bl. 1.

CXVII. BOEK. 1798

Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafſchen Volks, 't welk de Voorzitterlyke hamerſlag als een Beſluit bekragtigde. Hy benoemde ten Secretaris buiten het midden der Leden den Burger FLOH (*).

Beſluit, om, by voorraad het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten.

De Staatsregeling hieldt in, dat nimmer de Uitvoerende en Wetgeevende Magt in een en hetzelfde Lichaam mogten berusten; doch daar zich hinderpaalen opdeeden om de benoeming der Leden der Uitvoerende Magt onmiddelyk aan te vangen, werd vastgeſteld, om de Leden, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, te volmagtigen om hier mede, overeenkomſtig de gronden der Staatsregeling, voort te gaan tot dat het Uitvoerend Bewind, naar het voorſchrift der Staatsregeling, zou zyn benoemd.

Vorming van de Tweede Kamer. D. C. DE LEEUW Voorzitter. Diens aanſpraak.

By de Tweede Kamer bekleedde KOENRAAD HOVENS, als oudſte, het aanvanglyk Voorzitterſchap, welke waardigheid vervolgens, met eene groote meerderheid, aan D. C. DE LEEUW werd opgedraagen. Hy ving, naa de Burgers BANNIER en ONDORP tot Secretarisſen by voorraad benoemd en daar op de goedkeuring der Vergadering verworven te hebben, zyn Voorzitterſchap aan met deeze Aanſpraak — „ Burgers Repreſentanten! Geagte Medeleden! Naa de invoering van eene „ Staats-

(*) Deeze benoeming, by voorraad, werd eerlang door eene vaste aanſtelling gevolgd *Dagverb.* I. D. bl. 7 en 1083. Over diens Jaarwedde van 4000 Guldens handelde men lang en breed. *Ald.* bl. 593 *enz.*

Digitized by Google

„ Staatsregeling is, naar myn inzien, ie- CXVII.
„ der Burger verpligt, den last, die hem BOEK.
„ wordt opgelegd, aan te neemen, ten ——
„ zy hy, in conscientie, voldoende rede- 1798.
„ nen van weigering hebbe; het bezef en
„ de overtuiging van deezen pligt heeft
„ my de Verklaaring als Lid van het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam des *Bataaf-*
„ *schen* Volks doen afleggen, en nood-
„ zaakt my thans deezen Stoel te beklee-
„ den. —— Als Voorzitter deezer Verga-
„ deringe benoemd zynde, onderzoek ik
„ niet wat ik kan, maar wat men van my
„ vordert, hier aan zal ik gehoorzaamen,
„ en al wat ik, uit gebrek van vermo-
„ gens, kennis of ondervinding, te kort
„ kome, is niet myne schuld; maar der
„ geenen, die zich eene te groote gedag-
„ te van my gevormd hebben. —— Om-
„ wonden van myne welmeenende Vader-
„ landsliefde, vol betrouwen op de be-
„ stuuring, en ondersteuning van een al-
„ genoegzaam en weldoend Opperweezen,
„ aan wien het my steeds een groot ge-
„ noegen, ja het grootste geluk is, by
„ alle gelegenheid, openlyk hulde te doen
„ van onderwerping, vertrouwen en dank-
„ baarheid, aanvaard ik het Voorzitter-
„ schap deezer Vergadering, met dezelve,
„ in naam van het *Bataafsche* Volk, te
„ verklaaren *als de Tweede Kamer van het*
„ *Vertegenwoordigend Lichaam des Bataaf-*
„ *schen Volks!*"

Het geeven van den bekragtigenden hamerslag werd gevolgd door de toejuichingen

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. gen der zamengevloeide menigte, en het geroep *Vive la Republique!* — De ſtilte herbooren zynde, vervolgde de Voorzitter zyne reden — „ Thans zyn wy op den „ weg, Burgers Repreſentanten! om het „ doelwit der groote Revolutie na te jaa- „ gen en te bereiken. Ik behoef U de „ pligten niet voor te houden, welke wy „ te betragten hebben; ook niet hoe wy, „ als Repreſentanten, ons hebben te ge- „ draagen. Ik zal U, derhalven, niet „ langer bezig houden met onnoodige uit- „ weidingen; maar gun dat uw Voorzit- „ ter eenige aanmerkingen maake op dee- „ zen te lang verwagten dag, op den- „ welken de door het *Bataaſſche* Volk „ aangenomene Staatsregeling, daadlyk in „ werking wordt gebragt, en voorts het „ geen voor myn Vaderland in deeze Ver- „ gadering, naar myn inzien, wenschlyk „ is, uitſpreeke.

„ De Revolutionaire tyd is voorby: de „ Revolutie immers hadt geen ander doel- „ wit, geene andere ſtrekking, dan het „ daarſtellen eener vaste Orde van zaa- „ ken – Deeze beſtaat — ja, ik durf zeg- „ gen beſtaat op eene wyze, waar door „ geene Revolutie meer kan of behoort „ plaats te hebben: vermids de geregelde „ wyze is vastgeſteld, waar op, voor het „ vervolg, in het Maatſchappelyk Ver- „ drag, 's Volks wil tot verandering ten „ uitvoer moet gebragt worden — Over- „ heerſchers alleen kunnen de Conſtitutie „ verbreeken, en aan deeze ook heeft

„ het

„ het *Bataafsche* Volk geene vrywaaring „ toegezegd. CXVII. BOEK. 1798.

„ Ik wensch dat de *Bataafsche* Burgers, „ met de waare en zuivere beginzelen in „ 't hart en de Staatsregeling in de hand, „ alle de nadeelige gevolgen mogen voor- „ komen of verydelen, die te vreezen „ zyn, van vermetele onkunde, — stoïsche „ werklooze gerustheid — nydige mis- „ noegdheid — tegenstreevend eigenbe- „ lang — alles afkeurende geest van ver- „ warring — van deugd- en waarheidver- „ zaakende Intriguanten, die, warm en op- „ gewonden, in gebaarden, woorden en „ geschriften, een kilkoud hart bezitten, „ ten opzigte van het Algemeen Welzyn, „ en alleen hun doemwaardig Eigenbelang „ bedoelen.

„ Ik wensch, dat alle vooroordeelen en „ partyschappen aan het algemeen belang „ mogen worden opgeofferd — dat men „ niet langer onuitvoerelyke denkbeelden „ zal najaagen — hersfenschimmen willen „ bereiken — het onmogelyke vorderen, „ of maatregelen verydelen, die men wel „ kan afkeuren en tegenwerken; maar „ geene betere in plaats stellen; op dat „ aldus, allen, die van den weg van het „ mogelyk Volksgeluk, om welke rede- „ nen ook, afgedwaald zyn, mogen we- „ derkeeren in het algemeen huisgezin „ des *Bataafschen* Volks, en een gelukki- „ ge geest van vereeniging, zonder welke „ 'er voor dit geslacht geen geluk te ver- „ wagten is, daar van het gevolg zy.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798.

„ Ik wensch dat de poogingen, werkzaamheid en moed van waare Vryheid- en Vaderlandminnaars mogen aanwakkeren en vermeerderen, zonder aanzien van opofferingen en gevaaren, naar maate het voorſtaan der goede zaak vereischt; op dat eindelyk het doelwit onzer Revolutie getroffen worde, hier in beſtaande, dat de groote en verheevene vermogens door de Godheid den menſchen gegeeven, geene ſtrekking langer hebben, tot verheffing van eenigen en onderdrukking van veelen; maar tot verkryging van eene algemeene genieting, in de daarſtelling van de grootstmogelyke Vryheid en de minstmogelyke Ongelykheid, overeenkomſtig de gronden van waare Godsdienst en zuivere Zedekunde; want dan alleen zal beveiliging van perſoon, leeven, eer en goederen beſtaan, beſchaaving van verſtand en zeden verkreegen, in één woord, het oogmerk der maatſchaplyke vereeniging bereikt worden.

„ Laaten wy, met deeze denkbeelden bezield, ons werk aanvaarden, dat wysheid ons voorlichte; regtvaardigheid ons beſtuure; doorzigt en vooruitzigt ons geleide; bedaardheid ons vergezelle; eensgezindheid, goede trouw en waare broederſchap ons verbinden; de kragt der rede en waarheid ons overtuige; waare deugd ons ſteeds byblyve; eene gezonde ſtaatkunde ons opmerkzaam maake; Godsdienst ons behoede; moed

„ en

„ en voortvaarenheid ons nimmer ontbree-
„ ken; op dat alle de Besluiten deezer
„ Kamer de keus mogen billyken der gee-
„ nen, die de verdeeling van het Wetgee-
„ vend Lichaam in Twee Kamers, waar
„ van aan deeze de beoordeeling en be-
„ kragtiging is aangeweezen, als nuttig
„ en dienstig aan eene Volksregeering by
„ Vertegenwoordiging, geoordeeld hebben,
„ en het Vaderland daar van het beste
„ genot erlange.

„ Van U, myne gewenschte Amptge-
„ nooten! verwagt ik, dat gy myne poo-
„ gingen zult ondersteunen, myne mis-
„ vattingen verbeteren, myne dwaalingen
„ herstellen. Ik zal, van myn kant, met
„ alle onzydigheid, uwe deliberatien trag-
„ ten te bestuuren; terwyl ik de Orde
„ der Vergadering, zo noodig om dezelve
„ eene nutte agtbaarheid by te zetten, en
„ eene geregelde werking te doen aannee-
„ men, zorgvuldig zal handhaaven.

„ En Gy, o God onzer Vaderen! ze-
„ gen de opregtheid der welmeenenden,
„ en laat het oogenblik, waar in zy zich
„ schuldig maaken, aan het geen in an-
„ deren wordt veroordeeld, ook het oogen-
„ blik der ontdekking hunner ontrouw,
„ en van het daadlyk gevoel uwer Regt-
„ vaardigheid zyn; op dat wy dus, met
„ dankbaarheid mogen gewaar worden, dat
„ uw doelwit met ons Vaderland in 't al-
„ gemeen geluk van het *Bataafsche* Volk
„ bestaat, en ondervinden, dat Gy alle
„ noodige middelen, op zyn tyd, om het-

CXVII. BOEK. 1798.

„ zelve te bereiken, wilt doen werkzaam „ zyn!"

Govers maakt zwaarigheid om, van de daarstelling aan het Intermediair Uitv. Bewind kennis te geeven.

De voorslag des Voorzitters, overeenkomstig de Staatsregeling, aan de Eerste Kamer, als mede het Intermediair Uitvoerend Bewind, by eenen Brieve, kennis te geeven, dat de Tweede Kamer van het Wetgeevend Lichaam daargesteld was, ontmoette, ten aanziene van de Eerste Kamer, geene tegenspraak; dan GOVERS verzette zich sterk om die kennisgeeving aan het Intermediair Uitvoerend Bewind te laaten doen. Hy sprak lang van dit Bewind, 't geen, als 't ware, zich zelven hadt geschaapen, en veele dingen zich aangemaatigd; het Uitvoerend Bewind was, naa de aanneeming der Staatsregeling, dat Bewind, 't geen door het Lichaam der Vertegenwoordigende hoogste Magt, buiten zich gekoozen werd; zodanig een Bewind bestondt 'er niet, en zou het, zyns inziens, weinig strooken met de waardigheid der Tweede Kamer, en inloopen tegen de Staatswet, aan eenig ander Lichhaam, hoe 't zelve zich ook noemen mogt, kennis te geeven van haare daarstelling. — HOITSMA, ONDORP en eenige anderen, ondersteunden GOVERS zulker wyze, dat de Voorzitter de kennisgeeving alleen tot de Eerste Kamer bepaalde. Intusschen gaf die Kamer kundschap van haare daarstelling.

Inzending van het besluit der Eerste

De stil afgedreeve storm, wegens het Intermediair Uitvoerend Bewind, stak welhaast op nieuw op: daar de Eerste Kamer bekend maakte, op het voorstel des Voorzit-

zitters, onverwyld besloote te hebben om de Agenten der onderscheidene betrekkingen, uitmaakende het Intermediair Uitvoerend Bewind, tot zo lange te doen aanblyven, tot door het Wetgeevend Lichhaam, ingevolge de Staatsregeling, een nieuw Constitutioneel Uitvoerend Bewind, zou *zyn daargesteld*. De Voorzitter toonde zich genegen, om dit te bekragtigen: daar de Vergadering ongetwyfeld de volstrekte noodzaaklykheid zou erkennen om zorg te draagen dat de Uitvoerende Magt geen oogenblik in deszelfs werkzaamheid vertraagd wierde.

1798. Kamer deswegen.

Hoitsma gaf in bedenking, of, daar de Staatsregeling uitdruklyk inhieldt, dat de Agenten van het Uitvoerend Bewind nimmer onder elkanderen eenen afzonderlyken Raad zouden vormen; maar bepaaldlyk elk aan deszelfs persoonlyke werkzaamheden verbonden waren, dezelve als Leden van het Uitvoerend Bewind konden of mogten erkend worden? —— Hy kon zyne verwondering niet verbergen, dat de Eerste Kamer tot een besluit hadt kunnen komen, zo klaarblyklyk en zo in 't oogloopend strydig met de Staatsregeling, hy wilde het, als onbestaanbaar met de Staatsregeling, verworpen hebben. —— De Voorzitter erkende de gronden waar op Hoitsma zyn raadslag vestigde, en dat hy het volkomen met hem eens zou weezen, indien het mogelyk ware de zaak te veranderen, en in zodanig een plooi te brengen, dat men, in dit buitengewoon geval, en aan de Staats-

Hoitsma's wederspraak

CXVII. BOEK.

1798. Geschillen deswegen. Het Besluit der Eerste Kamer bekragtigd.

Staatsregeling, naar den strikften zin genomen, voldoen, en aan de bewaaring der goede Orde en uitvoering van de bevelen des Wetgeevenden Lichaams, zodanigen ingredient wist te vinden, om alle stagnatie in de laatste, als ten hoogsten gevaarlyk, voor te komen. Andermaal stelde *hy* de bekragtiging voor — HOITSMA bondt zyn voorstel ter verwerping nader aan, riep de Staatsregeling andermaal in, beweerde, dat de vyf Burgers, in den Brieve van de Eerste Kamer voorgedraagen, nog werklyk *Agenten* en ieder in zyn vak daar aan verbonden waren, en niet vermogten een Intermediair Uitvoerend Bewind uit te maaken. „ Men „ voere my," dus drukte hy zich uit, „ niet tegen, dat diezelfde Agenten nu „ reeds een geruimen tyd, als Leden van „ dat Bewind hebben gefungeerd. Dat „ laat ik ter verantwoording van hun zel„ ven, en die geenen, welke dat met hun„ ne goedkeuring hebben bekragtigd. Ik „ voor my zal hier aan nimmer myn ze„ gel hegten."

De Voorzitter herhaalde zyn Voorstel, bekleed met dezelfde redenen en de onmogelykheid om een ander middel ter wegneeming der zwaarigheden te vinden. — HUBER ondersteunde hem; dan HOITSMA vondt een sterk medestander in GOVERS. E. M. VAN BEYMA schraagden den Voorzitter, ook VAN LENNEP. De beide tegenstreevers hielden vol. HOITSMA en anderen vorderden hoofdlyke stemming,

Digitized by Google

ming, by welke eene meerderheid van vyftien tegen vier ſtemmen het Beſluit der Eerſte Kamer bekragtigde (*).

CXVII. BOEK.

1798. Bekendmaaking van wegen het Interm. Uitv. Bewind.

Het Intermediair Uitvoerend Bewind, deezer wyze met magt bekleed, vaardigde eene Publikatie uit aan den Volke, bekend maakende de aanſtellinge van de Voorzitters en *Secretarisſen* der beide Kameren, als mede dat zy Agenten, op verzoek der Wetgeevende Magt, op zich genomen hadden om, tot den tyd toe, dat 'er een Uitvoerend Bewind, op den voet der Staatsregeling, zou zyn aangeſteld, by voortduuring, de werkzaamheden van dat Bewind waar te neemen; daar zy ten Voorzitter benoemd hadden J. J. GOGEL, en als Secretaris aangehouden S. DASSEVAEL (†).

't Zelve levert eene Memorie in.

Dit vyftal Agenten leverde, zo vroeg als den eerſten van Oogstmaand, eene Memorie in aan de Eerſte Kamer, houdende hunne Verantwoording van het door hun verrigtte op en naa den Twaalfden van Juny, met eene Schets van 't geen verder diende te worden gedaan; vergezeld van een aantal Bylaagen. Het ſtuk behelsde een breed Verſlag, zo der redenen, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind, benevens nog eenige Mannen, hadden aangeſpoord tot den ſtap ten dien dage genomen, gepaard met eene breede ont-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 9—31.

(†) *Ald.* bl. 37.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. ontvouwing van hunne gedraagingen, zedert dien tyd, in voldoening aan de Publikatie aan het Volk van *Nederland* ten

1798. dien dage uitgegeeven (*).

Aanmerking van DE HAAN daar op gemaakt.

De breedspraakigheid van dit Stuk kwam den Voorzitter te regt voor, van dien aart te weezen, dat niemand der Leden, op de eerste voorleezing, tot een besluit zou verkiezen te komen, dat het gedrukt en in handen eener Commissie zou gesteld worden. DE HAAN, die een der Leden van det vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam hadt helpen uitmaaken, kon zich niet wederhouden het woord te vraagen, en op dit stuk te zeggen. „ Men „ zou op de ingeleverde *Memorie*, die eene „ aaneengeschakelde Beschuldiging behelst „ tegen de Leden, die het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam en Uitvoerend Bewind hebben uitgemaakt, (welker verantwoording men diende aan te „ hooren om deswegen juist te kunnen „ beslissen,) als ook eene Verdeediging „ van het Intermediair Uitvoerend Bewind, kunnen aanmerken, dat hy, die „ zich verdeedigt, vóór dat hy beschuldigt „ wordt, zich zelven beschuldigt. —— „ Doch hoewel ik het gedrag van het „ Intermediair Uitvoerend Bewind, op „ den Twaalfden Juny, steeds als eene „ schending van de Oppermagt des *Bataafschen* Volks beschouwd heb, en blyf „ beschouwen, zo ben ik egter van oor-

„ deel

(*) Zie hier boven bl. 26.

„ deel, dat deeze Vergadering niet be- „ voegd is, 't gedrag van het Intermediair „ Bewind, op en naa dien Dag goed of „ af te keuren; maar dat zulks, zo wel „ als dat van die Leden, die het vernie- „ tigd Vertegenwoordigend Lichaam en „ Uitvoerend Bewind hebben uitgemaakt, „ moet overgelaaten worden aan daar toe „ bevoegde Regters, welke de Staatsre- „ geling aan de hand geeft: aan wier uit- „ ſpraak ik my, en myn gedrag, gerustlyk „ durf onderwerpen, — ten einde de Na- „ tie deswegen, met volkomen kennis van „ zaaken, oordeele, en de ſchuldigen de „ verdiende ſtraffe niet ontduiken." — Op deeze gronden wilde hy eene Commisſie benoemd hebben om te onderzoeken aan welke of hoedanig een Regtbank deeze zaak moest worden toevertrouwd.

CXVII. BOEK. — 1798.

De Voorzitter benoemde ten onderzoek de Burgers VAN HALL, COUPERUS, DA COSTA ATHIAS, DE SONNEVILLE en G. SCHIMMELPENNINCK Gz. Eene be noeming, die wederſpraak van een en ander der benoemden ontmoette. DE SONNEVILLE verontſchuldigde zich, daar hy Lid geweest zynde zo der Conſtitueerende Vergadering, als van het vernietigd Wetgeevend Lichaam, een der Perſoonen was tegen wien beſchuldigingen werden voortgebragt. — VAN HALL betuigde te behooren onder het getal der Perſoonen, aan welken, door het voormaalig Inconſtitutioneel Uitvoerend Bewind, zwaare Grieven waren aangedaan, en dus met gee-

Gelastigden tot onderzoek dier Memorie benoemd.

CXVII. BOEK. 1798. Ingediende Verzoekschriften tegen 't gedrag dier Agenten uit *Delft*.

geene voegelykheid, die Commisſie kon bekleeden; STEIN PARVE en VAN REES werden in deezer plaatzen benoemd (*).

Het bedryf van de Agenten op den Twaalfden van Hooimaand was verre van eene algemeene goedkeuring weg te draagen. Het morrend misnoegen deswegen hieldt aan. Onder de gewapende Burgers te *Delft* bevonden 'er zich, die een Verzoekſchrift ingediend en hunne gevoelens geopenbaard hadden tegen het gebeurde, ten gemelden dage, onderſchraagende het Protest door den geweezen *Franſchen* Minister DE LA CROIX in het licht gegeeven (†). Zy hadden deswegen hunne zwaarigheden by het Intermediair Wetgeevend Lichaam ingediend, en dit ten gevolge gehad den last des Agents van Oorlog om hun de wapenen te doen ontneemen, ingevolge waar van zy daadlyk, op de markt, voor het front der aldaar ſtaande *Franſche* Krygsbenden, waren ontwapend geworden, en onder het oog van een groot aantal toeſchouwers weggezonden. Zy verzogten, dat het gedrag der Agenten, en wel byzonder dat des Agents van Oorlog, mogt onderzogt en aan hun eene voldoening bezorgd worden, overeenkomſtig den hoon hun aangedaan. — Verſcheide Officieren van het Bataillon der Gewapende Gardes te dier Stede leverden ter Eerſte Kamer een Verzoekſchrift over, in-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* I. D. bl. 14 *enz.*
(†) Zie hier boven bl. 24.

Digitized by Google

inhoudende, hoe verscheide Leden van dat Corps, in de voorgaande week, ontwapend zynde, zulks veroorzaakte, dat men eene geheele ontbinding der gewapende Burgeren begon te bespeuren; daar verscheide Burgers weigerden wagten en tochten te doen, vóór dat hunne Spitsbroeders *hersteld* waren; weshalven zy om die Eerherstelling en het terug geeven der Wapenen verzogten (*).

CXVII. BOEK. 1798.

Uit *Amsterdam* en *Rotterdam*.

Niet minder dan dertien Verzoekschriften kwamen uit *Amsterdam*, van inhoude dat zy, gebruik maakende van het regt, hun by de Staatsregeling toegekend, zich verklaarden tegen den stap door den Generaal Daendels en de vyf Agenten van het Uitvoerend Bewind gedaan op den Twaalfden Juny; daar zy, tot verbaazing van Burgers en Vreemdelingen, zich veroorloofd hadden, het Wetgeevend Lichhaam, door den Gewapenden Arm, uit elkander te dryven. Eene daad, welke zy beschouwden als een inbreuk op de Staatsregeling, met verzoek dat hunne klagten onderzogt mogten worden. — De Raad van Administratie en Discipline der halve Brigade Gewapende Burgers der Stad *Rotterdam* verzogt, dat het der Vergaderinge mogt behaagen, het Intermediair Uitvoerend Bewind, of zodanig ander als in den tyd mogt bestaan, te gelasten de in den Schutterlyken dienst geschorte Burgers te herstellen, en wanneer 'er beschuldigin-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19, 33.

xxvii. BOEK. 1798.

digingen tegen mogten zyn, derzelver Wapenbroeders niet eer uit hun midden te verwyderen, dan naa dat dezelve, volgens het Artykel der algemeene beginzelen van de aangenomene Staatsregeling, daar op ſlaande, zouden zyn behandeld (*).

De Sonnevilles aanmerking op de handelwyze omtrent die Verzoekſchriften.

De Sonneville hadt, op het verneemen dat het Intermediair Bewind als nog voortging met alle zodanige Burgers te ontwapenen en te agtervolgen, van welken geene andere ſchuld bekend was, dan dat zy Verzoekſchriften tegen het gebeurde op den Tienden Juny ingediend, en ſchriftlyke aanklagten deswegen, overeenkomſtig met de Staatsregeling, gedaan hadden, den voorſlag in 't midden gebragt om het Intermediair Uitvoerend Bewind te gelasten, om onmiddelyk die Ontwapening te ſtaaken. — Dit voorſtel werd in handen van van Hall, de Witt, van Leyden, Kuipers en van Hooff geſteld. — Hangende deeze zaak kwam het laatstgemelde *Rotterdamſche* Verzoekſchrift ter tafel. Het voorſtel om het in handen der gemelde Repreſentanten te ſtellen, wekte den yver van de Sonneville op, hy gaf zyne verwondering te kennen, dat men, ondanks het deswegen ingediende voorſtel, met dit bedryf voortſloeg. Van den Braak ſprak in denzelfden trant.

Van Galens aanmerking hier op.

Van Galen verzette 'er zich ten ſterkſten tegen; op een tydſtip, gelyk hy betuigde, dat 'er misdaadige woelingen der *Anar-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34.

Anarchisten plaats hadden, welke met de ſcherpſte maatregelen behoorden tegengegaan te worden. Hy wilde het aan het Intermediair Uitvoerend Bewind verzonden hebben, op dat het mogt zorgen dat de Wapenen, ter beveiliging van den Staat, niet aan verkeerde handen werden toevertrouwd.

CXVII. BOEK. — 1798.

Raadſlag van COUPERUS.

COUPERUS maalde een tafereel van het opwekken en verleevendigen der oude Partyſchappen, van de woelingen daar uit voortſpruitende, en hieldt hy het daar voor, dat het Uitvoerend Bewind, met die Ontwapening, niets anders, niets meer, gedaan hadt, dan in dit tydſtip, *Maatregelen van zekerheid* te neemen: als zodanig, en niet als *Strafaandoeningen*, wilde hy de Ontwapening dier Burgeren doen voorkomen — zogt men het Uitvoerend Bewind, in eenen tyd als deeze, de handen te binden, „ dan verlamde men het Be„ ſtuur, dan verkragtte men de Staatsre„ geling, dan ſtelde men het Vaderland, „ op nieuw, aan ſchok op ſchok bloot." Wel mogt hy lyden, dat de Verzoekſchriften nader door de Commisſie zouden onderzogt, dan dat het Uitvoerend Bewind niet behoorde gelast te worden, om zodanige maatregelen te ſtaaken als het tot de algemeene rust noodig mogt oordeelen.

Aanmerking van DE SONNEVILLE op de benaaming

De haatlyke naam van *Anarchisten*, door VAN GALEN gebezigd, belgde DE SONNEVILLE grootlyks: dewyl men daar uit zou kunnen afleiden, dat allen de zodanigen, waar tegen, wegens het tekenen der be-

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. van *Anarchisten.*

kende Adresſen, eenige voorziening was genomen, *Anarchisten* waren, 't welk, ten zynen opzigte, een ingewikkelde beſchuldiging ſcheen te kennen te geeven; als ware hy, door het verdeedigen van zodanige Requestranten, een byzonder Voorſtander der zogenaamde *Anarchisten*, welke benaaming men thans geſtadig in den mond hadt. Hier omtrent wilde hy zyne gevoelens nader openleggen, „ hy was," dus drukte hy zich uit, „ van oordeel, dat „ alle die geenen, welke met daaden toonden, de opregte goede zaak van ons „ Vaderland tegen te gaan, ten ſtrengſten „ behoorden geſtraft te worden; maar dat „ men thans zeer veele eerlyke Patriotten „ daar onder rangſchikte, en met dien naam „ beſtempelde, daarom dezelve al zeer „ ligtvaardig beſchuldigde en ſtrafte; dan „ zou hy nimmer, onder dat voorwendzel, Perſoonen, maar daaden als daaden „ blyven beoordeelen (*)."

Uitgebagt verſlag.

Welhaast bragten de Gelastigden een Verſlag uit, wegens de Ontwapening der zich des beklaagende Burgeren. Zy hielden het twee en veertigſte Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Acte van Staatsregeling geplaatst, door den Repreſentant DE SONNEVILLE, in dit geval, ingeroepen, niet alleen als het voornaame ſteunpunt der Burgerlyke en Staatkundige Vryheid in ons Vaderland;

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 19. 32. 34. 84—86.

land; maar zich ook volkomen overtuigd, dat het, ten allen tyde, een der heiligste pligten van het Vertegenwoordigend Lichhaam des *Bataafschen* Volks zyn moest, ieder Burger by de uitoefening van het regt, hun daar by toegekend, onschendbaar te bewaaren. — Hadt, derhalven, het Intermediair Uitvoerend Bewind, met voorbyzien daar van, de klaagende Burgers doen straffen, of het tekenen van dusdanige Adresſen verboden, dan was het noodig geweest, dit Bewind tot zynen pligt terug te roepen; dan 't zelve hadt, huns oordeels, de Burgers, wegens welken klagten vielen, „ voor zo verre zy „ Leden der Gewapende Burgermagt wa„ ren, niet doen straffen, en niets anders „ gedaan, dan, by voorraad, en zonder „ dat hier aan eenig denkbeeld van Straf „ of Eerloosverklaaring aan kon worden „ gehegt, de wapenen alleen ontnomen „ aan zodanige Burgers, die, uit hoofde „ van hunne aan den dag gelegde gevoe„ lens, niet geoordeeld konden worden, „ de Wapenen, ter inwendige beveiliging „ van den Staat, te willen gebruiken." — Uit kragte van de Staatsregeling moest het Uitvoerend Bewind zorge draagen voor de inwendige veiligheid van den Staat. — Daarenboven mogt men het afkeuren van den stap, ten meergemelden Dage gedaan, aanzien als eene afkeuring van het daarstellen en bestaan des tegenwoordigen Wetgeevenden Lichaams, aan lieden, die zulk eene denkwyze aan den dag legden, kon

CXVII. BOEK.

1798.

CXVII. BOEK. 1798.

men de wapenen niet veilig in handen laaten. Het was op deeze gronden dat zy geene vryheid vonden om een gunſtigen raadſlag op het voorſtel huns Medelids DE SONNEVILLE uit te brengen; maar het verwerpen daar van moesten aanraaden. — Stoffe van wederſpraak en redentwist. De zaak werd uitgeſteld (*).

't Zelve overwogen en daar mede overeenkomſtig beſloten.

By het hervatten was te wagten dat 'er wederſpreekers van het Verſlag zouden opſtaan. Onder deezen liet zich VAN BENNEKOM eerst hooren. Hy onderzogt in hoe verre de Commisſie regt hadt om te kunnen zeggen, dat de Verzoekers geoordeeld mogten worden zich tegen de plaats hebbende orde van zaaken te verzetten; dat het geen Straf zou zyn een vry Burger van zyn wapenen te berooven; als mede of het ſchriklyk gevolg, door de Commisſie vermeld, uit het aanneemen des voorſtels van DE SONNEVILLE voortvloeide. Ontkennend was op alles zyn beſluit, en ſtrekte dus tot verwerping van het verſlag. — VAN DEN BRAAK ſtemde hier in met dien Spreeker overeen. Voorſtanders vondt het verſlag in SCHIMMELPENNINCK en VAN FOREEST. DE SONNEVILLE verdeedigde, met ophelderingen, zynen Voorſlag. VAN HALL onderſchraagde het door hem uitgebragt Verſlag, overeenkomſtig met 't welk de meerderheid beſloot (†).

Schoon

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 34. 108.
(†) *Ald.* bl. 119—124.

Schoon het tot den achttienden van Herfstmaand aanliep, en 'er dus veele tusschengebeurtenisfen zeer meldenswaardig, waren voorgevallen, dunkt het ons voegelykst hier te gewaagen van 't gebeurde ten opzigte der ingediende Memorie door de Vyf Agenten, te hunner Verantwoording ingeleverd, die gedrukt en door geheel het Land verfpreid zynde, reeds zeer verfchillende oordeelvellingen by den Volke ondergaan hadt. De aanmerkingen by het indienen gemaakt (*), als mede die wy hoorden voordragen by het behandelen der ingeleverde Verzoekfchriften, ten behoeve der ontwapende Burgeren, wegens het afkeuren van het bedryf der Agenten op den Twaalfden van Juny (†) moesten elk doen verwagten dat dit ftuk ter Vergaderinge, en in eene en in andere Kamer, geene zagte behandeling zou ontmoeten, en veelvuldige wederfpraak aantreffen, terwyl het even zeer te voorzien ware, hoe het aan geen Verdeedigers zou ontbreeken.

CXVII. BOEK.

1798.

De Memorie der Agenten overwogen.

Het Stuk zelve was zeer breedvoerig. Wy hebben 'er reeds eenig gebruik van gemaakt, in ons laatst voorgaande Boek, om de Gefchiedenis dier Omwenteling toe te lichten. Op een Staatsftuk, zo verfchillend ingezien, kwam een gunftig uitvoerig Verflag. In 't zelve fchetfte COUPERUS de oorzaak der rampfpoeden, die ons

Uitgebragt verflag.

(*) Zie hier boven bl. 110.
(†) Zie hier boven bl. 113.

CXVII. BOEK. ons Vaderland, zedert eenigen tyd, schokten, — rampspoeden, die, zyns oordeels, den oorsprong alleen ontleenden uit ver-
1798. keerden yver, byzondere bedoelingen, gehegtheid aan vooroordeelen, of plaatslyke belangen, rampzalige Kerkgeschillen, listige woelingen van binnen- en buitenlandsche Vyanden, blindheid by de Bestuurders, dwaaling en ligtgeloovigheid by de Burgers gebrek aan eene vaste Staatsregeling, schaamtloos Volksbedrog, en hoogst verderflyke zugt na Grootheid. — Hy betreurde het noodlottige, 't welk zelfs de wyste besluiten, en best zamengevoegde gebeurtenissen, in zo veele onheilen, scheen om te scheppen; waar door het gefolterd Vaderland telkens een schreede nader aan het verderf gesleept werd. — Hy schilderde de alles verlammende Tweespalt in de beide Nationaale Vergaderingen, van welke men, niet zonder grond, 's Lands Redding beloofde, met de leevendigste kleuren.

Uit alle deeze oorzaaken leidde Couperus de noodzaaklykheid af van den anders, uit zynen aart, verderflyken stap, op den Twee en Twintigsten van January gedaan. Hy herinnerde de Vergadering, hoe deeze zelfde Dag, op welken de laatste hoop van herstelling gevestigd was, en die, indien men van denzelven een verstandig en met de gezonde Staatkunde strookend gebruik hadt willen maaken, als een uiterst hulpmiddel, als vergif in de handen van een kundig Geneesheer, de heil-

heilzaamste gevolgen met zich hadt kunnen brengen, in de handen van onkundigen en eigenbelangzoekers, tot een dolk werd, om het Vaderland den laatsten steek toe te brengen.

By dit alles herinnerde hy de Vergadering aan het gedrag der Agenten tot heromscheppinig der Bestuuren, aan de willekeurige en schreeuwend onbillyke Uitsluitingen uit het Stemregt, de tegen de Staatsregeling strydige verlenging van het Uitvoerend Bewind, en eindelyk aan het schreeuwend Decreet van den vierden Mey, „ een Decreet," op dat wy de eigene woorden der Verslagdoeneren gebruiken, „ waar van de onwettigheid zonne-
„ klaar was, en de gevolgen niet te be-
„ rekenen zouden geweest zyn, zo niet
„ eindelyk, toen de nood op het hoogst
„ was, en men of het Vaderland moest
„ zien verlooren gaan, of de handen, tot
„ redding, aan het werk slaan, Vyf Agen-
„ ten, door hunne Posten meest in staat
„ om de begaanwordende Onregtvaardig-
„ heden na te speuren, en de verderflyke
„ bedoelingen der Intriganten te ontdek-
„ ken, in spyt van eigen leevensgevaar,
„ door een even zo snel en met energie
„ daargestelde, als wyslyk tot haar doel-
„ einde bestuurde Omwenteling, eene paal
„ aan zo veele schandelykheden gesteld
„ hadden, zo niet zy, aangezien de door
„ hun bekleedde waardigheden, by eene
„ pooging tot omstorting van het Bestuur,
„ veel te vreezen, niets te hoopen kon-

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798.

„ den hebben, de zaak des Vaderlands
„ boven eigenbelang en grootheid gesteld
„ hadden — eene Vaderlandsliefde en edel-
„ moedigheid op welke de tegenwoor-
„ dig door hun ter Vergadering overge-
„ leverde Memorie de kroon drukte, als
„ waar by zy niet alleen vrywillig zich
„ verantwoordden; maar ook ongevergd
„ het Vertegenwoordigend Lichaam, tot
„ het oordeel over hun gedrag bevoegd
„ verklaarden."

Naa dus eene inleiding, was geen ander dan een allergunstigst besluit te wagten op de Memorie, en eene verwerping der veelvuldige Verzoekschriften, door tusschen de elf en twaalf honderd Stembevoegde Burgers, tegen het gedrag der Agenten, uit verscheide punten des Lands, ingediend. Hetzelve kwam hier op neder — Dat de Ontbinding van het Inconstitutioneel Vertegenwoordigend Lichhaam, naa dat hetzelve zich in twee Kamers hadt verdeeld, gelyk mede van het Inconstitutioneel Uitvoerend Bewind, op den Twaalfden Juny deezes Jaars voorgevallen, tot behoud der Vryheid, tot herstel van de geschondene Oppermagt des Volks, mitsgaders tot handhaaving der Staatsregeling, noodig geweest zynde; mits deezen de Leden van het geweezen Intermediair Uitvoerend Bewind, en alle die Vaderlanders, welke daar toe, ieder in zyne betrekking, hadden medegewerkt, of welke, ter voorkoming van Regeeringloosheid, geduurende het Tusschenbestuur,

tot

tot beheer van 's Lands zaaken waren opgeroepen, als Handhaavers der Staatsregeling en belanglooze Voorſtanders van de Regten des Volks, zich by het Vaderland alleszins verdienstlyk hadden gemaakt.

Zy voegden 'er nevens, dat, daar door deeze Verklaaring ongetwyfeld zouden ophouden *alle die* bekommeringen en verkeerde begrippen, welke, te deezer zaake, aan mindoorzigtigen waren ingeboezemd, of, by gebrek aan noodig onderricht, opgevat, ieder zich van nu voortaan, van alle dergelyke, of andere Licentieuſe Geſprekken, Geſchriften of Adresſen, omtrent deeze belangryke zaak, ſtiptlyk behoorde te onthouden; ten einde zich niet bloot te ſtellen aan de Straffen, door de Wet bepaald tegen alle poogingen om de tegenwoordige Conſtitutioneele Orde van zaaken te ondermynen en om te keeren.

Ingevolge hier van wilden zy alle Verzoekſchriften tegen deeze Gebeurtenis ingediend, voor volſtrekt vervallen verklaard hebben (*).

VAN BENNEKOMS raadſlag.

VAN BENNEKOM opende by de beraadſlaaging op 't zelve, het tooneel. Hy ving aan op een trant, die zyne gevoeligheid met de ſterkſte trekken kenmerkte. Hy ſprak, „ Burgers Repreſentanten! in de „ onaangenaame noodzaaklykheid gebragt „ zynde, van myne gevoelens te moeten „ uiten over eene zaak, waar in ik niet „ on-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 414 *enz.*

CXVII. BOEK. 1798. „ onpartydig mag verondersteld worden, „ zal ik egter, met die bescheidenheid en „ bedaardheid spreeken, welke men, naar „ billykheid, kan verwagten van iemand, „ die geenzins ongevoelig is, dat hy me- „ de als *Usurpateur* en *Vertrapper* van „ 's Volks Regt, aan de *Bataafsche* Natie „ aangeklaagd, en, op den befaamden „ Twaalfden Juny, van deeze Vergader- „ zaal, door geweld van bajonetten ge- „ weerd is." —— Te vergeefsch betuigde hy, zo in de Justificatoire Memorie, als in het daar op uitgebragt Verslag, gezogt te hebben na die daadzaaken, welke het bedryf der Deelneemeren in den stap van Twaalf Juny hadden behooren te regtvaardigen. Naa veelvuldige aanmerkingen, zo op de Gebeurtenis zelve als op het ingediende Verslag, in 't midden gebragt te hebben, vraagt hy, „ wat zou het voorgestelde gunstig Decreet toch by eene „ Natie afdoen, die de zaak kent, die „ weet wat van dit alles is? —— Is de „ daad goed, wat behoeft 'er dan de „ goedkeuring der Vergadering aan ge- „ geeven te worden? Laat het den Be- „ werkeren dan genoeg zyn, het inwen- „ dig genoegen, zo naauw aan deugdzaa- „ me bedryven verknogt, tot loon met „ zich om te draagen, en het geluk van „ de heilzaame gevolgen huns bedryfs te „ helpen smaaken. —— Is de daad niet „ goed, of zyn 'er by het daarstellen wee- „ zenlyke of schynbaare misdaaden ge- „ pleegd? dat die dan opkomen aan wien de-

Digitized by Google

„ dezelve bekend zyn of in de oogen ftee-
„ ken. Wy hebben immers Regtbanken
„ in de *Bataaffche* Republiek; wy hebben
„ onkreukbaare Regten, om zulk eene
„ aanklagte te beoordeelen; en zodanig
„ eene uitfpraak zal oneindig meer in het
„ oog van *Europa* afdoen, dan eene Po-
„ *litieke* Beoordeeling deezer Vergade-
„ ring." Hy befloot tegen het Verflag en wilde de Memorie als tot geen punt van verdere raadpleeging der Vergadering kunnende ftrekken, uitgegeeven hebben zonder 'er op te befluiten; en tevens de Commisfie verzogt om een nadere voordragt ten aanziene der Verzoekfchriften (*).

Wat DE HAAN op dit ftuk inbragt.

DE HAAN, dien wy reeds, by het eerfte indienen der nu onder handen zynde Memorie hebben hooren voorftellen, dat de Vergadering niet bevoegd was om het gedrag van het Intermediair Uitvoerend Bewind te beoordeelen; maar dat zulks moest gefchieden door daar toe bevoegde Regters, volgens de Staatsregeling daar te ftellen (†), tragtte thans aan te toonen, dat deeze Vergadering niet bevoegd of gefchikt was omtrent de gedraagingen van de Leden, uitgemaakt hebbende het Intermediair Uitvoerend Bewind, even min als omtrent de gedraagingen van die Burgers, die de Conftitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichheam hadden helpen uitmaaken, een juist oor-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 569.
(†) Zie hier boven bl. 110.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. oordeel te vellen. Een Regter kon niet gezegd worden bevoegd of geſchikt te zyn, om eene zaak te beoordeelen, als hy in zodanig eene zaak rechtſtreeks betrokken was. Op deezen grond beſloot hy tot verwerping des Verſlags. Hier by liet hy het niet berusten. Daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Conſtitueerende Vergadering en het vernietigd Vertegenwoordigend Lichaam, of de vyf Agenten hadden de Oppermagt des *Bataafſchen* Volks geſchonden, ſtelde hy voor, het *Bataafſche* Volk in de Grondvergaderingen te doen oproepen; ten einde dit teder en gewigtig geſchilpunt te beſlisſchen; mits men vooraf, in de menigvuldige klagten, wegens het toelaaten van onbevoegde Perſoonen tot het Stemregt, voorzage, of anders, dat de Vergadering het overliet aan een met de Staatsregeling overeenkomend daar toe te ſtellen Nationaal Gerigtshof (*).

GUILJES gevoelen. GUILJÉ was van gevoelen, dat een aanmerkelyk getal Leden der Vergaderinge zo zeer in de zaak betrokken was, dat dezelve ongeſchikt moest geoordeeld worden om deswegen uitſpraak te doen. Het *Bataafſche* Volk kon dezelve niet als onpartydig genoeg beſchouwen, om hier beſlisſend te oordeelen. Hy kon gevolglyk niet inſtemmen met een Verſlag daar toe ſtrekkende (†).

Tot

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 572.
(†) *Ald.* bl. 572.

Digitized by Google

Tot het ſtaaven van de twee volgende ſtellingen bepaalde zich VAN HAEFTEN — *Voor eerst:* Het was noodig, tot verbreeking van een ſchadelyk Reglement, tot bevordering onzer buitenlandſche belangen, en het invoeren eener Staatsregeling, een buitengewoon middel op den *Twee en twintigſten January* in 't werk te ſtellen, de botzingen der byzondere begrippen moesten verydeld worden. — *Ten anderen:* De Beſluiten van *Zeven Maart*, en vooral van *Vier Mey*, waren ſtrydig met het regt des Volks, deeze moesten vernietigd worden, en dus was de ſtap van *Twaalf Juny* in zich zelven als 't ware pligtmaatig, voor hun die 's Volks Regt voorſtonden. Reden gaf hy, waarom hy zich met het voorgedraagene Conceptbeſluit, zo als het lag, niet kon vereenigen, en gaf een ander op (*).

VAN HAEFTENS denkbeeld.

VAN GALEN ſtemde niet alleen met het Verſlag in; maar yverde voor 't zelve. COUPERUS, toevallig van de Commisſie, die het Verſlag uitbragt, alleen tegenwoordig, gaf eenig bericht van de gehoudene handelwyze der Verſlagdoeneren, en verdeedigde dezelve. Inzonderheid merkte hy op, dat de Commisſie niet ontveinsd hadt, dat 'er onregelmaatigheden waren voorgevallen, onafſcheidelyke gezellinnen van zodanige gebeurtenisſen; van het maaken van vergelykingen, die hy veel, zeer veel, zou kunnen aanvoeren, ont-

VAN GALEN en COUPERUS verdeedigen het Verſlag.

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 572.

CXVII. BOEK. onthieldt hy zich, om buiten noodzaak, op nieuw geene ftoffe van verwydering te geeven.

1798. VanLeydens raadflag.

Van Leyden, die, geduurende verfcheide maanden, van alle ftaatkundige werkzaamheden verwyderd geweest en niet tot dezelve terug gekeerd was, dan door het Volk, op eene wettige wyze, den laatften van Hooimaand, daar toe opgeroepen, mogt zich zelven, uit dien hoofde, onpartydiger dan veele anderen aanmerken, hy bedankte de Inleveraars voor het fchoon Verflag, en kon zich met de gronden van 't zelve wel vereenigen; alleen hadt hy eenige bedenkingen op het ontworpen Befluit (*).

De Sonnevilles fterke taal.

Zo veel voorfpraaks van het ingediende ftuk, werd afgewisfeld door een breedvoerige tegenfpraak des Reprefentants de Sonneville; daar hy zich verpligt vondt het woord te voeren over eene zaak waar aan zyne Eer, en die van zo veele anderen, verbonden was, een der Beftuurders geweest zynde van den Twee en twintigften January, en Lid van het daar op volgend (zo genoemd) Inconftitutioneel Wetgeevend Lichaam. Hy hadt mede behoort tot de op den Twaalfden Juny uiteengejaagden; hy behoorde tot de met alle zwartverwige kleuren afgefchilderde Perfoonen, die men de naamen van *Volksbedriegers*, *Eigenbaatzugtigen*, *Dweepers*, *Overheer-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 573. 575—578.

heerschers, *Intriguanten* en *Anarchisten* bestempelde. „Wie is 'er," riep hy uit, „die zodanig een laster en eerberooving „ongemerkt kan laaten voorbygaan? En, „daar ik niet beter weete of ik hebbe, „tydens myne zitting, en tydens alle „myne vakken van Bestuur, zo veel my„ne vermogens toelieten, mynen pligt „betragt; daar ik niet weet, my aan „eenige dier voorgemelde beschuldigin„gen te hebben misdaadig gemaakt, zo „vind ik my verpligt, niet alleen, ten „aanzien van *myn* Persoon, maar te ge„lyk van zo veele anderen, dewelke me„de aan de Natie als onwaardigen wor„den voorgesteld en afgemaald, op dee„ze zo delicaate zaak, betreffende den „grootsten Rykdom, die van *Eer*, niet „te mogen zwygen; en uit bewustheid „van altoos daar aan voldaan te hebben, „zo durf ik gerustlyk over deeze zaak „het oordeel der geheele *Bataafsche* Na„tie inroepen, en spreek daarom, ten „aanhooren van dezelve, openhartig en „stoutmoedig." —— Hoe veel hy betuigde met stilzwygen te zullen voorbygaan, en zich niet te zullen bezig houden om, van stuk tot stuk, te wederleggen alle de onwaarheden, twyfelagtigheden, tegen elkander botzende, en geringe waarde van veele beschuldigingen in de omslagtige Verantwoording der Agenten, loopt hy de Tydperken der Omwenteling door, en staat byzonder stil by de laatste, wyst de noodzaaklykheid, de oorzaak, en de gron-

CXVII. BOEK.

1798.

CXVII. BOEK. 1798. den der Staatsomwenteling van *Twee en twintig January* aan, en handelt over de beschuldigingen, zints dien dag, tot den Twaalfden van Juny ingebragt. Hy toetst of alles, door de Verslagdoeners daar toe betrekkelyk, naar waarheid gesteld is, betuigende, „ dat hy, hoe gaarne en opregt, „ verkeerd gedaane stappen erkennende, „ ook zo zeer bloote klanken, zonder genoegzaam bewys, zou blyven ontkennen." — Hier toe brengt hy het zwart tafereel der omstandigheden van ons Gemeenebest naa den vierden van Mey, zo akelig afgeschetst. Hy betuigt plegtig, „ van dit alles, op dien tyd, niet geweeten te hebben, en, tot nu toe, daar van „ onkundig te zyn, en zo lang hem geene duidelyke bewyzen daar van gegeeven werden, alle zodanige gezegden, „ zonder voldoende bewyzen, gerustlyk „ te zullen blyven ontkennen.

„ Dan," vervolgt hy, daar over uitgeweid hebbende, „ eens toegegeeven, dat „ iedere beschuldiging eene waarheid was, „ en dat de tydsomstandigheden verandering in de Regeeringsvorm vorderden, „ dat een Opstand kon gerekend worden „ tot heil der Natie te strekken, moet „ die beoordeeling en uitvoering van eene „ compleete Revolutie, een zaak van zo „ eenen aard, dan overgelaaten worden „ aan weinige Menschen, zonder dat zy „ daar toe, van een zeer aanmerkelyk „ getal, bevoegd zyn verklaard; en moet, „ zonder nog eenige middelen van herstel

„ te

Digitized by Google

„ te hebben beproefd, zo maar direct, en CXVII. BOEK. 1798.
„ met allen geweld, tot het uiterste wor-
„ den overgegaan? Indien zulks door-
„ gaat, kan hy, die in het vermogen is
„ om den Gewapenden Arm aan zich te
„ verbinden, alle oogenblikken van de
„ wettigste Vertegenwoordigers zich mees-
„ ter maaken — dezelve uit elkander jaa-
„ gen, overwinnen, of gevangen neemen,
„ en in hunne plaats de hoogste Magt
„ uitoefenen; en zie daar in ons Vader-
„ land de willekeurigste daaden van *Ro-*
„ *meinsche* Legioenen of *Turksche* Janitsa-
„ ren uitgevoerd!"

Onregelmaatigheden, groote misbruiken, erkende DE SONNEVILLE, hebben 'er den *Twee en twintigsten January*, (naamlyk in de gevolgen,) en in de laatste Omwenteling plaats gegreepen. Veel viel hier op te zeggen, met grond te zeggen: boven al van de wyze hoe de jongste daargesteld was, van welke het Verslag scheen te zwygen: dat egter, gelyk hy zegt, by ieder een, hoe ook denkende, het grootste opzien baarde, en met verontwaardiging beschouwd is. „ Want de Natie heeft
„ moeten zien en gedoogen, dat deeze
„ Revolutie niet is uitgevoerd geworden
„ door het Volk, hetwelk, ten allen ty-
„ de, de magt heeft, om, (hunne Reg-
„ ten vertrapt ziende) dezelve te hernee-
„ men en op te eisschen; maar door een
„ bezoldigd Hoofd der Militaire Magt,
„ dewelke met scherpgeladen geweeren,
„ met geweld, sommigen der als toen be-

 „ winds-

CXIII. BOEK. 1798. „ windsleden in de Vergadering zelve, „ van hunne stoelen rukten, tusschen de „ bajonetten gevanglyk mede voerden, en „ de overigen uit elkander jaagden: ter- „ wyl de Gevangenen in het *Huis in 't* „ *Bosch*, niet als andere Staatsgevangenen, „ maar met koekkoeken voor derzelver „ raamen, als de grootste Snoodaarts, be- „ handeld werden."

Gereed viel hier op tegen te werpen, dat dusdanige ongeregeldheden by alle Staatsomwentelingen plaats greepen, en ook waren voorgevallen by die van *Twee en twintig January*. Dan DE SONNEVILLE wyst aan hoe zeer onderscheiden in de wyze van daarstelling deeze laatstgemelde was, by die waar tegen hy het woord voerde.

De Verklaaringen van de Burgers FRONHOFF, AUFFMORTH en andere, agter de Memorie geplaatst, houdt DE SONNEVILLE voor zeer onvoldoende. Zyne raadslag kwam hier op neder. Dat men de Memorie van het Intermediair Uitvoerend Bewind, het Verslag der Commissie, benevens een afschrift der Verzoekschriften van *Amsterdam* en elders, in de gewoone Grondvergaderingen, eenigen tyd ter leezinge zoude voorleggen; dat die Grondvergaderingen vervolgens moesten worden opgeroepen, en hunne goed of afkeuring aan het gebeurde op en naa den *Twaalfden July* deezes Jaars verrigt, te geeven, en dus te beslissen of zy als verdienstlyke Mannen moesten erkend worden, of als de

de zodanigen, dewelke, zonder 's Volks wil, op dien voet, daaden van Oppermagt, (alleen aan het Volk toebehoorende,) zich hadden aangemaatigd. CXVIII. BOEK. 1798.

Onmiddelyk daar op liet zich VAN HALL op eenen geheel anderen toon hooren; het denkbeeld om het gedrag van DAENDELS en de Agenten by de gewoone Justitie te laaten onderzoeken en beoordeelen, keurde hy geheel ongegrond, met de aart der zaake onbestaanbaar en dus ongerymd. —— Hy verdeedigde het gedrag dier Burgeren als hoogst regtmaatig en strekkende tot behoud des Vaderlands. Het Verslag droeg zyne goedkeuring weg; met VAN LEYDEN wilde hy het Concept Besluit eenigzins veranderd hebben. Dit was ook het gevoelen van VAN DE KASTEELE en van LEWE; VITRINGAS Verslag liep ook daar heenen. — DE HAAN herhaalde nogmaals zyn voorstel (*) en kreeg ondersteuning van RIS. VAN HALLS begrip.

By de omvraage, of de Vergadering zich over 't geheel met het Verslag kon vereenigen, werd hier toe besloten en tevens eene Commissie benoemd om de verschillende gevoelens, wegens het opgemaakt Besluit, tot een te brengen, en het Besluit daar volgens op te maaken. Grootendeels was het eenstemmig met het oorspronglyk voorgedraagene eenige uitdrukkingen ondergingen verzagting. — Schoon eenige Leden, en onder deezen SCHEFFER en Besluit der Eerste Kamer overeenkomstig Verslag.

(*) Zie hier boven bl. 125.

CXVII. BOEK. 1798.

en HARTEVELD zich tegen het op nieuw vervaardigde verklaarden, drong niemand op hoofdlyke ftemming aan, en ftemde dus de Eerfte Kamer in met dit Befluit (*).

Handelingen daar over ter Tweede Kamer. GOVERS gevoelen.

Ontmoette deeze zaak, ter Eerfte Kamer, by de aanvange, zo fterke wederfpraak, dit was ook derzelver lot ter Tweede Kamer. Het Lid GOVERS vroeg het woord. Hy ving aan, „ Burgers „ Reprefentanten! is 'er tot op heden een „ Befluit der Eerfte Kamer aan deeze „ Vergadering ter goedkeuring toegezon„ den, het welk uit deszelfs aart gewig„ tig en in de gevolgen, welke daar uit, „ ten eenigen tyde, kunnen gebooren „ worden, allerbedenkelykst kan worden „ gehouden; is 'er immer een tydftip ge„ weest, waar op het aan de Leden dee„ zer Kamer, uit hoofde van de onder„ fcheidene en veelvuldige betrekkingen, „ waar door veelen derzelve in deeze „ voorhanden zynde Verklaaring en ter „ bekragtiging van het toegezonden Be„ fluit, perfoonlyk zyn ingewikkeld, „ moeilyk ja onmogelyk valt om, met „ de noodige omzigtigheid en niet zon„ der zelfsverlochening, te kunnen oor„ deelen, dan is het zeker in dit gewig„ tig oogenblik." —— De fchets, welke hy van het gebeurde op den Twaalfden Juny ophing, de beoordeeling van de Memorie, in 't algemeen als meer het aan-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 578-591.

aanzien hebbende van een gewrogt, door twee Geleerden eener 's Lands Hoogeschoole in hunne binnenkameren vervaardigd, dan dat van Staatkundige Mannen gelykende, daar zy in veele opzigten de Bataafsche Republiek als een *Metaphisisch* Weezen beschouwden, tekenden genoegzaam, dat hy des geen gunstigen raadslag zou uitbrengen. In tegenstelling hier van, bevlytigt zich GOVERS om het Vaderland te bezien uit het oogpunt van deszelfs betrekking tot nabuurige Volken, tot den staat van *Europa* op dat tydstip; gelyk het daadlyk op den aardbodem, ten dien tyde, bestondt.

CXVII. BOEK.

1798.

Dit, op zynen trant, gedaan hebbende, vraagt hy: „ Is de Constitueerende Vergadering over 't algemeen zo misdaadig geweest? Verdienen alle derzelver Leden zo ruimschoots de benamingen van *Verschalkers van 't Bataafsche Volk*, *Vertrappers van deszelfs Eeuwige Regten*, *Bespotters van deszelfs Oppermagt*, *Volkschenders*, *Overtreeders van de eerste Grondbeginselen der Staatsomwenteling des Jaars* MDCCXCV, en andere dergelyke, waar mede dezelve zo algemeen, in de *Justificative Memorie* der Inconstitutioneele Agenten bestempeld worden? Hebben dezelve hier op bedagt geweest, wanneer zy Twee Leden van het vernietigd Uitvoerend Bewind, en een aantal van niet minder dan twaalf der Constitueerende Vergadering hebben opgeroepen,

CXVII. BOEK. 1798. „ om met de *verdienstelijke en belanglooze* „ *Vaderlanders*, *eene Intermediaire* Wetgee- „ vende Vergadering te helpen uitmaa- „ ken? Waartoe deeze vermenging der „ *Regtvaardigen* met de *Boozen*?"

Naa fcherpe aanmerkingen over het wel gelukken der jongfte Omwenteling in 't midden gebragt te hebben, oordeelt hy de Vergadering niet onzydig en bevoegd genoeg om over deeze zaak te beflisfen: en herinnert dezelve aan de mogelykheid, dat de Groote Natie, over dit ftuk, een ander inzien zou kunnen krygen. — Zyn befluit uit alles was, dewyl hy het voorgeftelde Decreet op geene genoegzaame gronden gevestigd vondt, dat hy de Leden deezer Kamer niet onzydig, niet bevoegd rekende om hier in te beflisfen, en daarenboven het allerbedenklykst voor de Welvaard des Lands, en in de gevolgen allergevaarlykst befchouwde, dat hy tot verwerping van het Befluit der Eerfte Kamer zich bepaalde.

QUESNELS gevoelen. QUESNEL zette alle zyne bekwaamheid te werk om de Vergadering te overtuigen, dat deeze Kamer het Befluit der Eerfte niet *kon*, niet *mogt*, bekragtigen; hy grondde dit gevoelen daar op, dat zulks ftryden zou met de zekerfte regelen van Regtvaardigheid, dat het de Magt der Vergadering te buiten ging — en dat men, ftrydig met eene gezonde Staatkunde zou handelen. Ten flotte geeft hy, wegens de aanfchryving om op alle zodanige woelingen te letten, zyn twyfel te verftaan, of

Digitized by Google

of 'er wel immer door en onder het Oranje Bestuur sterker inbreuk op de Vryheid der Drukpers, dat Palladium der Vryheid, gemaakt was, dan dit Besluit ten gevolge zou moeten hebben. Hy weigerde de bekragtiging van het voorgedragene Besluit ten vollen. CXVII. BOEK. 1798.

HOITSMA was zeer breedspraakig in het voordraagen van de ongepastheid en onwettigheid der middelen, aangewend om die Staatsomwenteling daar te stellen. Het gedrag van DAENDELS, en der Vyf *Agenten*, zet hy in eenen geheel ongunstigen dag, en vraagt daarop: „ Zyn alle deeze gebeurtenissen niet overwaardig een gestreng onderzoek? Is dat „ onderzoek niet allernoodzaaklykst, zo „ met betrekking tot het *Bataafsche* „ Volk in 't algemeen, als tot hun, die „ 'er de Bewerkers van zyn in 't byzonder? Dit vordert 's Volks Oppermagt door ons bezwooren, dit eischt „ deszelfs Onafhanglykheid, de goede „ Orde, de rust der Maatschappy, de „ zekerheid van den Burger van zyn „ Maatschaplyk Verdrag. Dit onderzoek „ wordt geboden door alle Buitenlandsche Betrekkingen, en bovenal door „ die met de groote en braave *Fransche* „ Natie." Zyn Besluit viel om het Verslag te verwerpen; doch, daar het, zyns inziens, vast ging, dat of de Constitueerende Vergadering en het Vernietigd Uitvoerend Bewind, of de Agenten de Oppermagt des *Bataafschen* Volks ge- HOITSMAS denkbeeld.

 schon-

CXVII. BOEK. — 1798. schonden hadden, stelde hy voor, de beoordeeling en beslissing deezer zaake over te laaten aan een met de Staatsregeling overeenkomend daartestellen Nationaal Geregtshof. —— Van de Gaanderyen werd deeze Raadslag dermaate toegejuicht, dat de Voorzitter de vergaderde menigte herinnerde aan de Staatsregeling, welke den Toehoorderen verboodt eenige tekens van goedkeuring te geeven.

BACOTS gevoelen. Terwyl HOOITSMA, in zyn lange Voordragt, eens adem schiep, verzogt BACOT het woord, dan de Spreker teffens om by het woord; reeds door hem verkreegen, gehandhaafd te worden. BACOT vroeg verschooning, als niet ten oogmerk gehad hebbende hem te willen verhinderen. —— De stilte hersteld zynde vatte BACOT het hem gegeeven woord op, en voerde een toon van dien der voorige Spreekeren wyd verschillende. Hy erkende den tederen aart des hier voorgestelden Stuks. Dan hy maakte eene onderscheidende aanmerking ten grondslage van zyn Voordragt, hier in bestaande, „ dat Beschuldigingen over „ byzondere daaden, welker grond van „ waarheid aart en omstandigheden, by „ wederzydsch verhoor van Partyen en „ Getuigen onderzogt, en, benevens den „ eisch der daar op toetepassene Wetten „ beoordeeld moeten worden, aan het „ geregtlyk onderzoek en aan de regter„ lyke uitspraak der daar toe behoorende „ Vierschaaren alleen moest worden over„ gelaaten; maar tot de Staatsbeoordee-

„ ling,

Digitized by Google

„ ling, over eene zaak, het Regt van
„ Oppermagt betreffende, en dus tot het
„ voorloopig onderzoek, of, by de hier
„ ingeleverde klagten van eenigen, ook
„ waarlyk eenige grond van beschuldiging
„ zy, 't welk, volgens de natuurlyke
„ gronden van alle maatschaplyke ver-
„ bindtenis, en den inhoud der Staatswet
„ te beslissen is, zyn wy te deezer Ver-
„ gadering ten volle bevoegd: terwyl
„ een verder Regterlyk onderzoek hier
„ als dan eerst zou behooren plaats te
„ hebben, wanneer het Vertegenwoordi-
„ gend Lichaam bevondt, dat 'er reden
„ van beschuldiging ware. —— In dit ons
„ onderzoek, waar by slegts algemeene,
„ doch vaste grondbeginzelen op het ge-
„ beurde in deszelfs betrekking tot de
„ Staatsregeling zyn toe te passen, kun-
„ nen bloote magtspreuken, verblindende
„ schilderyen, stoute op de verbeelding
„ en hartstogten werkende uitroepingen,
„ of veelal te los heengeworpene en door
„ drift gevormde oordeelvellingen, over
„ byzondere en toevallig opkomende per-
„ soonen of omstandigheden, die tot de
„ hoofdzaak niets toe of afdoen, zeer
„ weinig uitmaaken. Onze beslissingen
„ moeten zich tot het weezen van de zaak
„ bepaalen, en door de ontwikkeling der
„ redenmagtige gronden onzer overtui-
„ ging worden gestaafd; op dat, by het
„ strengste onderzoek, de kragt onzer
„ besluittrekking zo klaar, en het punt
„ zelve in een zo helder daglicht gesteld

„ zy,

Digitized by Google

CXVII. BOEK.

1798.

„ zy, dat naauwlyks voor iemand, die „ by eenige kunde en vatbaarheid, maar „ de minste onzydige waarheidliefde „ paart, de geringste twyfel kan over- „ blyven."

Hoe veel, daar toe strekkende, door de Redenaars in de Eerste Kamer, was bygebragt, oordeelde hy, naar zyne wyze van beschouwing, hier wat meer ontwikkeld te moeten voorstellen, en dewyl hy oordeelde dat de Vergadering hem, wegens het gewigt der zaake, wel eene meer onbeperkte uitvoerigheid, dan hy zich anders zou veroorloven, zou vergunnen, ving hy dit werk aan, en nimmer bykans kort zynde, was hy hier zeer lang. Zyn geheele Stuk eindigde in eene volle bekragtiging van het Besluit.

Gevoelens van eenige andere Leden, en gunstig Besluit.

VAN LENNEP drong op de bekragtiging aan, en verwyderde het denkbeeld van de vrees, dat de beleediging aan den *Franschen* Minister DE LA CROIX, ten dien dage geschied, zeer onaangenaame gevolged zou kunnen hebben en euvel worden opgenomen. LINDHORST, en ONDORP droegen hunne afkeurende raadslagen voor terwyl DE LEEUW zyn goedkeurend aanklemde. HUBER stemde met deezen en BACOT in. SICCAMA wilde het volkomen bekragtigd hebben: zo ook de Voorzitter BUSCH. Deeze, naa eene zo lange beraadslaaging, de zaak tot hoofdlyke omvraag willende brengen, vondt wederspraak by QUESNEL, LINDHORST, GOVERS en HOITSMA, die met de uitspraak op

op een Stuk van zo veel aanbelang's, wilden verwyld hebben. Tot afdoen werd beſlooten, en met achttien tegen vyf Stemmen, het Beſluit der Eerſte Kamer bekragtigd (*).

CXVII. BOEK. 1798.

Niet lang bekleedden de Vyf Agenten, over welker gehouden gedrag, by de jongſte Omwenteling, zo veel te doen viel, eene post, die zy niet zonder de wederſpraak van eenige Leden, in eene en andere Kamer, behielden (†). —— De beide Kamers waren niet in werkzaamheid, of ter Eerſte Kamer, ſtelde men eene Commisſie aan, om ten ſpoedigſten eenen raadſlag in te leveren, over de wyze, op welke de beide Kamers, overeenkomſtig met de Staatsregeling, te treeden hadden, tot het benoemen der Vyf Leden van het Uitvoerend Bewind. Onverwyld waren de Leden dier Commisſie werkzaam om te voldoen aan de hun opgelegde taak. Zy raadpleegden de Staatsregeling om te zien wat dezelve, in dat byzonder en belangryk geval, vorderde; doch vonden geene uitdruklyke bepaaling wat in 't zelve behoorde plaats te grypen. Zy zagen zich genoodzaakt na te ſpooren, wat, uit aanleiding van de op dit geval toepasſelyke Artykelen, als een rigtſnoer behoorde te worden aangenomen.

Raadpleegingen der Eerſte Kamer over het benoemen van Leden tot het Uitvoerend Bewind.

Naa

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 770—792.
(†) Zie hier boven, bl. 100 en 106.

CXVII. BOEK. — 1798. Raadslag hier op uitgebragt.

Naa veel overweegens van de middelen door en wyze op welke die benoeming zou kunnen worden bewerkstelligt, kwam hun raadslag hier op neder. Dat aan elk der Leden van de Eerste Kamer een Papier zou worden ter hand gesteld, met het getal zyner zitplaatse getekend, en verzegeld, om te worden geopend, en ter *Stemminge* op nieuw opgeroepen by aldien hy één of meer onbevoegde Persoonen hadt benoemd. — Door elk der Leden zou, op het aan hem ter hand gesteld Papier de naamen worden geschreeven van Vyftien Persoonen, de vereischte hoedanigheden bezittende, en naar zyn inzien geschikt om op de benoeming tot Leden des Uitvoerenden Bewinds te worden gebragt. — Zo het bleek, dat Vyftien Persoonen door eene volstrekte meerderheid van stemmen der tegenwoordig zynde Leden waren benoemd, zouden dezelve de Benoeming uitmaaken; of anderzins zo veelen op die Lyst worden gebragt, als de volstrekte meerderheid van stemmen hadden. — Bekwamen geen Vyftien Persoonen daadlyk eene volstrekte meerderheid, als dan zou, uit de reeds gestemden, op dezelfde wyze, door ieder der Leden zo veel Persoonen worden benoemd, als noodig waren tot de aanvulling van Vyftien geschikte Persoonen. — Waren 'er by die tweede stemming nog geen Vyftien Persoonen, die de volstrekte meerderheid op zich vereenigden, dan zou men tot eene derde stemming treeden; doch

Digitized by Google

doch, in dit geval, de ſtem der Leden zich moeten bepaalen tot die geenen, welke geene volſtrekte meerderheid, maar egter de meeste ſtemmen in zich vereenigden, en welker getal het dubbel zou weezen van het getal der Perſoonen, nog vereischt om de Benoeming te maaken of aan te vullen. Wanneer in deeze gevallen de ſtemmen ſtaaken zou het lot beſlisſen. —— In de Tweede Kamer zou men op gelyke wyze te werk gaan tot het ſtemmen van Vyf Perſoonen uit die Vyftiental door de Eerſte Kamer uitgebragt. —— Niet vlot was men, in het goedkeuren van die voorgeſtelde Kieswyze; dan dezelve werd, naar eenige beraadſlagingen, omhelsd (*).

Raadpleeging op de daadlyke aanſtelling.

Zo min de Staatsregeling de wyze van Verkiezing der Leden des Uitvoerenden Bewinds bepaald hadt, en zulks de evengemelde ſchikking noodwendig maakte, zo min vondt men in dezelve een Voorſchrift, hoe de daadlyke Aanſtelling dier Verkoozenen moest geſchieden. Wel werd 'er in gezegd, dat ieder Lid van het Uitvoerend Bewind de Belofte zou afleggen in handen van den tydlyken Voorzitter van 't zelve, en dus wat 'er gebeuren moest naa de aanſtelling van een Conſtitutioneel Uitvoerend Bewind; doch het bepaalde niets met betrekking tot de daarſtelling van het eerſte, ingevolge van de Staats-

(*) *Dagverb. van het Vert. Ligbaam* II. D. bl. 25, 29 en 46.

CXVII. BOEK. 1798. Goedgekeurd Ontwerp.

Staatsregeling verkooren Uitvoerend Bewind.

Eenige Leden benoemd om des een Ontwerp voor te draagen, bragten het volgende in 't midden. Dat de Tweede Kamer, naa de gedaane verkiezing van het Uitvoerend Bewind, uit de daar toe voorgestelde Benoeming door de Eerste Kamer, onmiddelyk de lyst der verkoorne Burgers zou verzenden, aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met last om die Persoonen tot het aanvaarden hunner Bediening, op te roepen tegen den zestienden van Oogstmaand, en inmiddels daar van kennis geeven aan de Eerste Kamer. — Dat het Intermediair Uitvoerend Bewind daadlyk aan den Voorzitter der Eerste Kamer zou inzenden de berichten, welke 't zelve van de verkoorene en opgeroepene Burgers zou hebben ontvangen: als mede van derzelver verschyning in den *Haage* kennis geeven, zo ras drie der verkoozene Leden zich aldaar zouden bevinden: waar op de Eerste Kamer terstond den tyd tot derzelver ontvangst en aanstelling zou bepaalen, en des onmiddelyk kennis geeven aan het Intermediair Uitvoerend Bewind. — Dit Bewind zou de verkoozene Leden ter Vergadering van de Eerste Kamer geleiden, waar zy de bepaalde Belofte zouden afleggen, tekenen en ingehuldigd worden door den Voorzitter, met onverwylde kennisgeeving aan de Tweede Kamer van al dit verrigtte. Naa eene staatlyke Uitleiding en Inleiding

ding na het *Oude Hof*, zouden de Leden des Uitvoerenden Bewinds zich daadlyk vestigen als het *Constitutioneel Uitvoerend Bewind der Bataafsche Republiek*, daar van beide de Kamers kennis te geeven, en de Tweede des het Intermediair Uitvoerend Bewind verstendigen, 't welk, op dit ontvangene bericht, zich daadlyk zou ontbinden. — Buiten eenige over- en wederspraak, wegens de bepaling des getals van de in 's *Gravenhaage* tegenwoordig zynde Leden om die plegtigheid te doen plaats grypen, 't geen zommigen op *vier*, liever dan *drie* wilden bepaald hebben, omhelsde men die voordragt (*).

CXVIII. BOEK. 1798.

Benoeming ter Eerste Kamer.

Overeenkomstig met de boven opgegeevene handelwyze geschiedde ter Eerste Kamer, de benoeming, en werd uitgebragt op J. W. VAN HASSELT te *Amsterdam*; FRANS ERMERINS te *Tholen*; A. W. HOETH, te *Groningen*; MONTANUS HETTEMA, te *Leeuwaarden*; DANIEL HOOFT, te *Amsterdam*; M. VAN DER GOES, in 's *Haage*; WILLEM DE LILLE, te *Groningen*; F. L. RAMBONET, te *Kampen*; F. R. E. VAN HAARSOLTE, te *Arnhem*; A. S. ABBEMA, te *Utrecht*, thans in den *Haage*; REINIER VAN SPAAN, thans in den *Haage*; C. G. R. VAN MARLE, te *Leyden*; JAN BROUWER *Joachimsz.* te *Amsterdam*; C. J. BRANGER, te *Amsterdam* (†). Uit

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 65. 66.
(†) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 68. Uit de algemeene Stemlyst blykt, dat van de Vyf

Digitized by Google

CXVII. BOEK.

1798.

Gekooze Leden ter Eerste Kamer.

Uit deeze vyftien Burgers viel de meerderheid der stemmen in de Tweede Kamer op J. W. VAN HASSELT, A. W. HOETH, M. HETTEMA, F. R. E. VAN HAARSOLTE en F. ERMERINS. Onverwyld geschiedde de kennisgeeving aan de Eerste Kamer als mede aan het Intermediair Uitvoerend Bewind, met last aan het laatste om de verkoozenen aan te schryven, om tegen den zestienden van Oogstmaand, ter aanvaarding dier post op te treeden (*).

Geen hunner dan HETTEMA ontslaagen.

Drie deezer verkoozenen VAN HASSELT, HOETH en HETTEMA bragten redenen in om zich van het bekleeden dier gewigtige Staatspost te verschoonen. De Commissie tot de Credentiaalen kreeg last die redenen te wikken. Alles wat VAN HASSELT en HOETH inbragten, werd te ligt bevonden; dan HETTEMA kreeg zyn ontslag: dewyl het bleek, dat hy het vereischte van geduurende de laatste twintig jaaren binnen de *Bataafsche Republiek* zyne vaste Woonplaats gehad te hebben, derfde (†).

Vier Leden ingehuldigd.

Ten bepaalden dage bevonden VAN HAARSOLTE, HOETH en ERMERINS zich in den *Haage*. Het Intermediair Uitvoerend Bewind gaf des kundschap aan de Eerste Kamer. Genoegzaam was dit drietal

Agenten, die het Intermediair Uitvoerend Bewind uitmaakten, slegts twee Leden stemmen hadden gekreegen, naamlyk SPOORS vyf stemmen en PYMAN één stem.

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 111. 126.

(†) *Ald.* bl. 143. 151. 156. 269. 312.

Digitized by Google

tal om de plegtigheid der aanstellinge te doen voortgang hebben; VAN HASSELT daagde desgelyks tydig op, wanneer, overeenkomstig met de gemaakte bepaalingen, de Inhuldiging geschiedde. CXVII. BOEK. 1798.

De Voorzitter VAN LEYDEN voerde hun deeze bewaarenswaardige Aanspraak te gemoete; „ *Zo* mag het dan eindelyk gebeuren, dat het *Bataafsche* Volk niet „ alleen zyne wettige Vertegenwoordigers by den anderen ziet; maar ook dat „ Lichaam daargesteld, aan hetwelk, door „ de Staatsregeling, de Uitvoerende Magt „ is toevertrouwd; en gy, Burgers! staat „ gereed die hooge waardigheid te aanvaarden. — De plegtigheid van deeze „ Dag en het Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam vorderen van my „ dat ik U met eenige woorden toespreeke. Het zou beneden de waardigheid „ zyn van de Twee Hoogste Magten onzer Republiek, dat ik van uwe Persoonen sprak. Door de Eerste Kamer van „ het Vertegenwoordigend Lichaam waardig gekeurd te zyn om tot Lid van het „ Uitvoerend Bewind gekoozen te worden, door de Tweede Kamer daar toe „ verkooren te zyn, is meer dan allen „ lof, hoe verdiend ook, dien ik van U „ zou uitspreeken. Laat ons liever onze „ aandagt vesten op het groote werk, dat „ door U staat aangevangen te worden.

Aanspraak van VAN LEYDEN by de Inhuldiging.

„ Wanneer men met een wysgeerig oog „ den aart der Burgerlyke Maatschappyen, „ en de lotgevallen der Volken, beschouwt,

 „ vindt

CVII. BOEK. 1798. „ vindt men weldra, dat de affcheiding „ der Magten het zekerst bolwerk is der „ Burgerlyke en Staatkundige Vryheid; „ de sterkste waarborg van het Geluk der „ Leden eener Maatschappye. —— Heeft „ het Vertegenwoordigend Lichaam, voor „ al in de eerste maanden zyner Zittinge, „ veele pligten te vervullen, de werk„ zaamheden van het Uitvoerend Bewind „ zyn uitgebreider en niet minder belang„ ryk. —— Groot is de Magt, die door „ het *Bataafsche* Volk aan het Uitvoerend „ Bewind is toevertrouwd; maar het ver„ trouwde dat Mannen zouden worden „ gekoozen, die deeze Magt alleen ten „ goede zouden gebruiken. Gy zult die „ Magt gebruiken om de Grondwet, wel„ ke het *Bataafsche* Volk zich heeft ge„ geeven, om de Wetten, die door des„ zelfs Vertegenwoordigers worden ge„ maakt, te handhaaven, en te doen uit„ voeren; en zo het uitoefenen van dien „ Pligt U wel eens ongelukkigen doet „ aantreffen, die de Wet niet eerbiedi„ gen, zult gy steeds in het oog houden, „ dat het geluk der Maatschappye vor„ dert, en dat de Staatsregeling voor„ schryft, dat de Uitvoerende en Regter„ lyke Magten van elkander onderschei„ den zyn.

„ Heeft ons Vaderland maar al te veel „ ondervonden de nadeelen, welke de „ noodzaaklyke gevolgen zyn van een „ Bondgenootschaplyk Bestuur, thans mo„ gen wy het voorregt genieten, dat die

„ wy-

„ wyzigingen geen plaats meer zullen heb- CXVII.
„ ben; de ondergeschiktheid, in welke de BOEK.
„ Departementaale en Gemeente Bestuu-
„ ren onder uw Bewind geplaatst zyn, 1798.
„ geeven U de gelegenheid om alle in-
„ breuken op het grondbeginzel der Een-
„ heid by de Administrative Lichaamen
„ voor te komen: terwyl uwe wyze voor-
„ zigtigheid zodanige schikkingen zal maa-
„ ken, dat geene onnoodige en ongepaste
„ gevolgtrekkingen, een waar Grondbe-
„ ginzel in een ongunstig daglicht doen
„ voorkomen.

„ Wy verwagten van U eerlang een
„ Reglement ter Organisatie van de Ge-
„ wapende Burgermagt. Het invoeren der
„ Staatsregeling geeft U de middelen aan
„ de hand, welke te vooren niet konden
„ worden gebezigd, en de ondervinding
„ zal U hebben doen opmerken de mis-
„ slagen, die in voorige Ontwerpen mog-
„ ten hebben plaats gehad. Wy hoopen,
„ door U voorgelicht, U in staat te kun-
„ nen stellen om zodanig een Reglement
„ in te voeren, door hetwelk het draa-
„ gen der Wapenen een aangenaame pligt
„ der Burgeren worde, en ons Land we-
„ der een voorbeeld geeve van een Volk,
„ by 't welk alle Burgers eendragtlyk ge-
„ zind zyn hunne Haardsteden te bescher-
„ men, en door het welke wy de gerust-
„ stellende bewustheid mogen hebben, dat,
„ zo de aangestelde Magten de hulp van
„ den Gewapenden Burger tegen rustver-

CXVII. BOEK. 1798.

„ stoorders behoeven, zy zich veilig daar
„ op zullen kunnen verlaaten.

„ De Krygsmagt van den Staat te Wa-
„ ter en te Lande, is door de Staatsregeling
„ onder uwe beschikking gebragt. Het is
„ onze pligt U in staat te stellen van aan
„ deeze uwe bestemming te kunnen vol-
„ doen. Het is zeker een der onaange-
„ naamste gewaarwordingen van eenen
„ Wetgeever, die de stem van zyn ge-
„ weeten gehoor geeft, wanneer hy zich
„ voor oogen stelt de noodzaaklykheid om
„ van een Volk, dat reeds zo veele op-
„ offeringen gedaan heeft, nog meer op-
„ offeringen te moeten vraagen; maar wan-
„ neer hy de bewustheid heeft, dat de-
„ zelve noodzaaklyk zyn, gevoelt hy, dat
„ het zynen pligt is, die opofferingen te
„ verlangen.

„ Het *Bataafsche* Volk heeft, ten allen
„ tyde, getoond overtuigd te zyn, dat
„ zy, die de teugels van het Bewind in
„ handen hadden, geen onvergeeflyker
„ misdaad konden begaan, dan wanneer
„ zy de Zeemagt verwaarloosden en daar
„ door ons Gemeenebest dat geen deeden
„ verliezen, dat geschikst was ons het
„ aanzien, voor 't welk wy berekend zyn,
„ te bezorgen. Het *Bataafsche* Volk ge-
„ voelt de noodzaaklykheid om eene be-
„ hoorelyke Landmagt te onderhouden.
„ Dit alles zullen wy in 't oog houden
„ en onze raadpleegingen, om U de be-
„ noodigde Gelden te bezorgen, en het

„ ge-

Digitized by Google

„ gebruik, dat gy van die Gelden zult maaken, zal onze Landgenooten overtuigen, dat hun Geld niet verſpild wordt. — Onze Vlooten zullen medewerken om eenmaal de Vryheid der Zeeën op onwrikbaare gronden te vestigen, en het Gouvernement, dat onze welvaard ſteeds met zulk eenen afgunſtigen nayver heeft beſchouwd, zal eenmaal door de magtige Republiek en haare Bondgenooten, ook door onze medewerking, tot reden worden gebragt. — Onze Krygsmagt te Lande zal ons beveiligen voor aanſlagen, welke mogten worden voorgenomen, en den Landman gerustheid geeven, dat zyne akkers niet aan de verderflyke gevolgen des Oorlogs zullen worden blootgeſteld.

„ Het belangryk vak der Buitenlandſche Betrekkingen is by de Staatsregeling aan U toevertrouwd. De Staatkunde vordert, dat die tedere belangen door eenige uitgeleezene Mannen worden behandeld, en 's Volks Vertegenwoordigers alleen gekend worden, wanneer het Volk of zich door een Tractaat verbindt, of, met zyn goed en bloed, tot herkryging zyner geſchondene regten, zou moeten in de breſſe ſpringen.

„ De *Bataaſſche* Trouw is, in alle tyden, door alle Volken, geëerbiedigd geworden. Zy zal uwe leidſtar zyn in alle uwe gedraagingen. Overtuigd dat

Digitized by Google

CXVII. BOEK.

1798.

„ onze belangens de naauwste vereeniging „ vorderen met onzen magtigen en getrouwen Bondgenoot, zal deeze overtuiging in alle uwe werkzaamheden „ doorstraalen, en het *Fransch* Gouvernement zal langs hoe meer de zekerheid „ erkennen, dat het welbegreepen belang „ der beide Republieken één is. Te verlicht om niet te erkennen hoe verderflyk het steeds voor ons geweest is, een „ al te uitgebreide rol in *Europa* te willen speelen, zult gy U bepaalen binnen den kring, welke ons waar belang „ aftekent. En zo gy niet bewust waart „ wat het belang en het verlangen van „ het *Bataafsche* Volk vorderen, dan „ zoudt gy zulks in de Staatsregeling zien „ uitgedrukt, wanneer de zorgvuldigste „ Eerbiediging van het Regt der Volken „ en de naauwste Vereeniging met de „ *Fransche* Republiek worden aanbevolen.

„ Dan ik merk dat ik veel te lang zoude uitweiden, byaldien ik van alle de „ middelen wilde spreeken, welke de „ Staatsregeling onder uw bereik stelt om „ het nut uwer Medeburgeren te bevorderen. — Maar, hoe zult Gy, Leden „ van het Uitvoerend Bewind, hoe zullen wy door het Volk benoemd om hetzelve te vertegenwoordigen, aan het „ groot oogmerk onzer bestemming beantwoorden, byaldien wy niet gezamenlyk „ bewerken, dat de Partyschappen op onzen Vaderlandschen grond, niet meer „ gevonden worden. Wy, die den wil

„ van

„ van het Volk verklaaren; Gy, die den wil van het Volk ten uitvoer brengt, wy moeten gezamenlyk het voorbeeld geeven van eene waarlyk broederlyke vereeniging. De Staatsregeling kent maar twee Partyen, zy die dezelve handhaaven, en zy die dezelve willen ondermynen. Deeze laatften zult Gy beteugelen, en zo daar nieuwe Wetten toe noodig waren, zal het onze pligt zyn U in ftaat te ftellen, den uitgedrukten wil des Volks te handhaaven.

CXVII. BOEK.

1798.

„ De Staatsregeling kent niet als *Stadhoudersgezinden*, de zodanigen, welke, zo lang 'er een Stadhouder was, of het lot van ons Vaderland onzeker, die waardigheid ale nuttig befchouwden; maar alleen de zodanigen, welke den laatften Stadhouder, op zynen verlaaten Zetel, terug zouden willen brengen. — De Staatsregeling kent niet als *Federalisten* de zodanigen, welke ter goeder trouwe, hebben gemeend, dat het veranderen van het Bondgenootfchaplyk Beftuur, in een Beftuur, op Eenheid gegrond, onregtvaardig of fchadelyk zou zyn; maar alleen de zodanigen, welke het één *Bataaffche* Volk weder tot onderfcheidene Volken zouden willen brengen. — De Staatsregeling kent geene *Ariftocraaten* dan de zodanigen, welke zouden verlangen dat hun Wil en niet de Wet gevolgd wierd; dat iets anders dan deugd en bekwaamheden, mitsgaders bepaalingen door de

CXVII. BOEK.

1798.

„ Wetten vastgesteld, de keuzen zouden „ regelen. — De Staatsregeling kent niet „ als *Anarchisten* de zodanigen, welke, „ vóór dat het *Bataaffsche* Volk zich een „ Grondwet hadt gegeeven, ter goeder „ trouwe, hebben gemeend, dat buiten- „ gewoone middelen wel eens by de hand „ moesten genomen worden, om grooter „ onheilen voor te komen; maar alleen „ de zodanigen, welke de Grondwet om „ ver zouden willen werpen, het gezag „ der wettig aangestelde Magten met voe- „ ten treeden, en, veel al onder den be- „ drieglykften fchyn, alleen hun eigen „ voordeel beoogen.

„ De zodanigen, welker hart of ver- „ ftand geheel bedorven is, zal het Uit- „ voerend Bewind, gerugfteund door het „ Vertegenwoordigend Lichaam, beteuge- „ len, en de Regter zal de Schuldigen „ ftraffen. Wy mogen ons verheugen, „ dat onze Omwending niet is bevlekt „ geworden door fchanddaaden, die an- „ dere Omwendingen hebben vergezeld; „ maar wy kunnen niet ontkennen, dat „ 'er ongeregeldheden hebben plaats ge- „ had, dat 'er onregtvaardigheden ge- „ pleegd zyn. —— Indien zommigen on- „ zer geleden hebben, dan zullen wy het „ voorbeeld geeven van alle gedaane ver- „ ongelykingen grootmoedig te vergee- „ ten. —— De kalmte, die zo noodig is „ voor ons gefolterd Vaderland, vordert, „ dat niet meer onderzogt worde, welke „ de gevoelens der Burgeren geweest zyn;

„ maar

„ maar of zy welmeenend zullen mede-
„ werken tot inftandhouding der thans in
„ werking gebragte Staatsregeling. De
„ handhaaving van de Staatsregeling is de
„ wil van het *Bataafsche* Volk, en de
„ twee Hoogfte Magten, door hetzelve
„ aangefteld, zullen zyn wil eerbiedigen.

„ Welaan dan, Burgers! gaat uwe werk-
„ zaamheden beginnen, de Leden van het
„ Vertegenwoordigend Lichaam hebben
„ zich allen plegtig verbonden om de
„ Staatsregeling te handhaaven, zy zullen
„ hunne beloften geftand doen; het Ver-
„ tegenwoordigend Lichaam mag, het zal
„ geen inbreuk op de Staatsregeling ge-
„ doogen, het zal een voorbeeld geeven
„ van deszelfs onderwerping aan 's Volks
„ wil, door zich nimmer in te laaten in
„ dat geen, wat door het Volk aan U is
„ opgedraagen, en verwagt van U dezelf-
„ de naauwgezetheid.

„ Het zou zeker eene aangenaame ge-
„ waarwording zyn voor de Eerfte Ka-
„ mer van het Vertegenwoordigend Lich-
„ haam, in uwe tegenwoordigheid werk-
„ zaam te zyn; dan de Staatsregeling ver-
„ biedt het. Vertoeft dan niet langer de
„ taak U opgelegd, aan te vangen, en
„ voegt Uwe by myne, by onzer aller
„ vuurigfte bede, dat de Beftuurder van
„ het Geheelal onze vereenigde poogingen
„ zegene en het *Bataafsche* Volk gelukkig
„ doe zyn!"

VAN HASSELT voegde den Voorzitter en der Vergaderinge op deeze Aanfpraak dit — *VAN HASSELTS wederwoord.*

XXVII. BOEK. 1798. dit welpasſend Antwoord toe; „ Burger President! Burgers Vertegenwoordigers! Ja, 't gelukkig oogenblik is eindelyk daar, waar in het *Bataafſche* Volk zyn Regt, zo ſchandelyk vertreeden, herſteld — en zich in het bezit zyner Vryheid en Regten gevestigd ziet, waar in het, naa den ſchitterendſten zegepraal over een Beſtuur, 't welk zyne Staatsregeling in de geboorte, te vernietigen dagt, door zyne vrye keuze, Wetgeevers heeft daargeſteld, die het vertegenwoordigen, waar in die Wetgeevers den wil van het Volk, in de daarſtelling van de Uitvoerende Magt volbragten — een Bewind hetwelk in dit oogenblik, voor 't oog van geheel het *Bataafſche* Volk gereed ſtaat om het moeilyk werk, hetzelve opgelegd, in handen te neemen.

„ Wy, door de Vertegenwoordigers des *Bataafſchen* Volks verkoozen om deeze zo allergewigtigſten post te torſchen, wy afkeerig van de ſchitterende en zo zeer glibberige loopbaan, welke wy, ondanks ons zelven, en over de puinhoopen van de dierbaarſte genoegens onzes leevens, moeten betreeden — wy zyn, ja! wel doordrongen van al dat gevoel, hetwelk een zo zeer vereerend vertrouwen als deeze keuze, op ons gevallen, aan den dag legt; maar ook huiverig, by de enkele beſchouwing, niet van den rustloozen arbeid; maar van het ongewoone, het belangryke van denzelven, van den tegenſtand der in-

„ wen-

„ wendige belangen van 's Volks geluk, CXVII.
„ en den misdaadigen geest der Factien, BOEK.
„ welke zo dikwyls de beste bedoelingen
„ voor 't heil van het Vaderland verlam- 1798.
„ de en vrugtloos maakte, en die, on-
„ danks de vereeniging der braaven, op
„ verſtand en deugd, op gezonde Staat-
„ kunde en de heilige beginzelen eener
„ edele Revolutie gegrond, niet ophoudt,
„ met zynen vergiftigen adem, alles te
„ beſmetten, wat hem kan bereiken.

„ Dan, Burgers Wetgeevers! hier ver-
„ troost ons het denkbeeld, het *Bataaf-*
„ *ſche* Volk verbondt zich, by een Maat-
„ ſchaplyk Verdrag, gaf zich eenen Staats-
„ regel, en die te ſchenden, of te ver-
„ lammen, is de hoogſte misdaad, is ſchen-
„ nis van de Majeſteit des Volks. ——
„ Dit Verdrag, deezen Staatsregel, in alle
„ deszelfs deelen, te volgen, is de hoog-
„ ſte pligt van allen, en de volbrenging
„ van deezen zal het ſchild zyn, 't welk
„ ons tegen het woelen der Factien, te-
„ gen alle dreigende gevaaren, zal bedek-
„ ken. —— In deezen zyn de grenzen
„ der onderſcheide Hoogſte Magten afge-
„ tekend, en de zorg, dat die nimmer
„ worden vermengd, zal het *Bataaſſche*
„ Volk ten waarborg ſtrekken voor zyne
„ Vryheid, voor zyne Regten.

„ Dan, Burgers Vertegenwoordigers! die
„ ſcheiding, wy weeten het, dit is ook
„ Ulieder denkwyze, die ſcheiding moet
„ nimmer den rampzaligen geest van na-
„ yver voeden, die eene ſchadelyke bot-
„ zing

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798.

„ zing der Magten, de ſcheuring van het „ *Bataafſche* Volk zelve ten gevolge zou „ hebben. — Neen! de handhaavers van „ 's Volks belangen behooren nimmer vyan-„ den te zyn. Het geluk, de welvaart „ van het algemeen moet beſtendig en al-„ leen hunne bedoeling zyn, hunne har-„ ten ten naauwſten vereenigen; en door „ dit voorbeeld opgewekt, zal ook het „ *Bataafſche* Volk worden aangevuurd tot „ hartlyke ongeveinsde vereeniging. — „ Deeze zal egter nooit, dan allengs kun-„ nen worden daargeſteld. Ingewortelde „ vooroordeelen, gevestigde neigingen, laa-„ ten zich door geenen enkelen ſchok „ uitrooijen, en alleen de vestiging eener „ vereeniging, op de zuivere grondbegin-„ zelen onzer Revolutie, kan dezelve aan „ de groote en geheiligde zaak des Va-„ derlands dienstbaar en heilzaam doen „ zyn; zonder dit zou eene te vergedree-„ vene toegeevenheid misdaadig worden, „ en de zaak der Vryheid zelve doen „ verlooren gaan.

„ Het *Bataafſche* Volk vereenige zich „ dus om zyne Conſtitutie; de Hooge „ Magten geeven hier van het voorbeeld, „ en het Vaderland zal gered zyn. Het „ moge nog eenen korten tyd worſtelen „ met de tegenheden en rampſpoeden, „ aan het lot van den Oorlog onvermy-„ delyk verbonden, en het *Bataafſche* „ Volk nog verpligt zyn tot opofferingen, „ de tevredenheid zal met den Vrede en „ rust, in den boezem des Volks, op

„ nieuw

Digitized by Google

„ nieuw haaren zetel vestigen, en deeze CXVII. BOEK. 1798.
„ aan 't zelve, die veerkragt en werk-
„ zaamheid wedergeeven, die de beste
„ dryfveer voor den bloei en welvaard
„ der Staaten is. — Het Vaderland zal
„ daar in het middel vinden om zynen ou-
„ den luister te herneemen, en van de
„ Volken der Wereld zich te doen eer-
„ biedigen; daar onze magtige Bondge-
„ noote, met een oog van genoegen, ons
„ geluk aanſchouwende, den dag zal ze-
„ genen, welke ons aan de Rede en het
„ Regt wedergaf. Belangryk zullen wy
„ dan voor haar zyn; haar ſcherpziende
„ oog, haar alles doordringende kennis,
„ haare door zo groote gebeurtenisſen
„ geoefende wysheid, zullen dan haar
„ overtuigen, dat de *Bataafſche* Repu-
„ bliek voor haar van gewigt kan zyn.

„ En nu, Burgers Wetgeevers! wy
„ aanvaarden in dit oogenblik plegtig,
„ voor het oog van geheel het *Bataaf-*
„ *ſche* Volk, de moeilyke taak ons opge-
„ legd. — Wy gevoelen al het druk-
„ kende van dezelve, en Gylieden weet
„ en het *Bataafſche* Volk weete, dat wy,
„ door den nood gedrongen dit doen;
„ maar ook van dit oogenblik beſchou-
„ wen wy ons als geheel de eigendom
„ van dat Volk en de Slaaven der Wet. —
„ Het belang van het Vaderland zal alleen
„ en ſtandvastig ons doel, en de Wet
„ onze Beheerſcheresſe zyn; waar zy ge-
„ biedt kunnen wy niets dan haar, en
„ aan haar zal en moet, al wat *Bataaf*

„ is

CXVII. BOEK. 1798.

„ is onderworpen zyn — Wy verfoeijen
„ allen willekeurig gezag — Wy eerbie-
„ digen en beminnen de Vryheid; maar
„ wy kennen geen anderen steun der waa-
„ re Vryheid, dan de Slaverny der Wet-
„ ten.

„ Belooning is onze bedoeling, ja!
„ maar wy kennen, wy zoeken geene an-
„ dere belooning, dan aan het heil van het
„ Vaderland met vrugt gearbeid te heb-
„ ben — Deeze belooning is ook een-
„ maal de Uwe Burgers Vertegenwoor-
„ digers! Onze voldoening zy eenmaal
„ de hartlyke verklaaring van alle *Bataa-*
„ *yen, wy zyn gelukkig; wy zyn waarlyk*
„ *Vry!*"

Zittingneeming des Uitvoerenden Bewinds.

Naa het eindigen deezer beide Aanspraaken vervulde de leevendigste toejuichingen de Vergaderzaal: onder dezelve verlieten de Burgers, tot de waardigheid voor hun bestemd ingehuldigd, de Vergadering, begaven zich na het *Oude Hof*, en vaardigden van daar eenen Berigtbrief aan de nog zittende Vergadering af, met kundschap, dat zy zich, als het UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK, gevestigd en gevormd en tot eerste Voorzitter den Burger A. W. HOETH, agtervolgens het Voorschrift der Staatsregeling, verkoozen hadden (*).

VAN HOOFF in

Om de nog openstaande plaats van den Burger HETTEMA, wiens grond van bedan-

(*) *Dagverb. van het Vert. Lichaam*, II. D. bl. 162. 194-197.

Digitized by Google

R. Vinkeles. sculp.

Digitized by Google

Digitized by Google

danken voor den post voldoende bevonden was, aan te vullen, bragt de Eerste Kamer, by eene derde herstemming, het Drietal uit op de Burgers J. F. R. van Hooff, M. van der Goes en Reinier van Spaan. 't Zelve ter Tweede Kamer overgebragt zynde viel op van Hooff het lot der verkiezinge, en was hier mede dit gewigtig werk ten einde gebragt. Hy werd, op de vastgestelde wyze ingehuldigd (*).

CXVII. BOEK. 1798.

De Staatsregeling hieldt in, dat de Leden van het Uitvoerend Bewind by den anderen in één Huis zouden moeten worden gehuisvest; dan de Gezinnen der vyf Leden te talryk zynde om op het *Oude Hof*, daar toe bestemd, den intrek te neemen, was 'er eene Voordragt, om een Huis van de Burgeresse Fagel, voor den Burger de la Croix gehuurd, doch niet betrokken, ook ter huisvesting te nemen. Dit stuk bleef lang hangen.

Het ongelyk lot der geweezene Leden des Uitvoerenden Bewinds.

De aanstelling deezes nieuwen Uitvoerenden Bewinds wendt onze aandagt op het lot der Persoonen, die het vernietigde uitmaakten; een lot zeer ongelyk. Twee hunner, WildErick en Fokker zagen wy, naa eene zeer korte hegtenis, daar uit ontslaagen en tot Leden des Intermediairen Wetgeevenden Lichaams benoemd (†). Van Langen is als gevangen

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 317. 322. 383. 426.

(†) Zie hier boven bl. 24 en 35.

CXVII. BOEK. 1798. gen weggeleid, VREEDE en FYNJE dit lot der gevangenneeming ontkomen (*). Deezer twee laatsten gedraaging was zeer onderscheiden.

Vertoogschrift van VREEDE.

De Burger VREEDE leverde een Vertoogschrift by het Vertegenwoordigend Lichaam in, van eenen zeer opmerklyken inhoud. By 't zelve gaf hy te verstaan, dat, schoon hy, zints de Omwenteling van Twaalf Juny, zich verwyderd en schuil gehouden hadt, zulks niet ontstondt uit een voorneemen om zich te willen onttrekken aan zodanig een Onderzoek als het belang des Vaderlands van hem zou kunnen vorderen, veel min om daar door eene Verantwoording zyner daaden en verrigtingen te ontduiken, tot beide verklaarde hy zich gehouden en ten vollen bereid. Te minder schroom hadt hy daar voor, in zyne ziel overtuigd zynde als een eerlyk Man gehandeld te hebben; vry kende hy zich van euveldaaden, die in 't hart den oorsprong hadden; in tegendeel droeg hy de gerustheid met zich van in de hem aanbetrouwde Post zich zodanig gedraagen te hebben, dat, hy voor GOD en Menschen, zich met een gerust geweeten durfde vertoonen. — Tot nog was hem geen wettig blyk voorgekomen, dat zyn Persoon werd opgeëischt of gevorderd; hierom hadt hy gemeend niet te misdoen, met zich, voor een tyd, af te zonderen; ten einde de eerste hitte, die al-

(*) Zie hier boven bl. 23.

alle Omwentelingen vergezelt, te laaten voorbygaan, en zyn Persoon te beveiligen voor alle onaangenaamheden, die uit de omstandigheden van het oogenblik, maar niet uit de natuur der zaake, zouden zyn voortgevloeid. Te eerder was hy hier toe overgegaan, daar hem, van ter zyde was voorgekomen, dat het Intermediair Uitvoerend Bewind, kort naa de Omwenteling aan de Municipaliteiten eene aanschryving zou gedaan hebben, die ten gevolge naa zich zou kunnen sleepen, dat, indien hy zich op den Vaderlandschen grond, vertoonde, gevangenneeming zyn lot zou weezen, en hy zich aan de onaangenaamheden, die zulks vergezelden, niet wilde blootstellen. —— Uit deezen hoofde vondt hy zich thans in de hoogstonaangenaame omstandigheden, dat hy, met de volkomenste onschuld in zyn hart, zonder eenig Besluit, ten zynen laste, te kennen, met de volste bereidvaardigheid om zich te verantwoorden, zich egter, door de gevolgen eener Politieke Dispositie, als een Banneling moest beschouwen, en ook in de daad was.

Naa het in werking brengen der Staatsregeling, en het ophouden van alle Revolutionaire onderneemingen, wagtte hy van de regtvaardigheid der Representanten, dat zy hem niet langer in dien toestand zouden laaten verblyven; maar zodanige middelen daarstellen, waar door hy zyn bezwaar, in 't kort, zou zien opgeheeven, zich vleijende, dat het Intermediair Uit-

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. voerend Bewind, en in de verandering der tydsomstandigheden, en in zynen goeden wil, om zich te verantwoorden, alle redenen zal zien uit den weg geruimd, welke hetzelve zouden hebben kunnen beweegen tot het neemen van politieke voorzieningen tegen zyn persoon.

Te meer zag VREEDE, gelyk hy betuigde, zich genoodzaakt om op eene spoedige voorziening te moeten aandringen; naardemaal aan zyn lot het lot zyner acht onmondige Kinderen naauwer dan ooit verbonden was; aangezien hy het voor zich en hun zo allertreffendst ongeluk hadt moeten ondervinden, dat zyne Huisvrouw, de trouwhartigste Moeder van haare geliefde Panden, zedert zyne afweezigheid, onder den last der zorgen en verdrietlykheden bezweeken, door den dood van hem was afgerukt geworden, en zyne ongelukkige Kinderen zich zedert, zonder eenig toevoorzigt, bevonden.

Ten blyke van zyne volkomene bereidvaardigheid om zich pligtschuldig te verantwoorden, hadt hy eene Memorie vervaardigd, met oogmerk om dezelve aan dit Stuk te voegen; dan hier mede verwylde VREEDE, ter oorzaake van het verneemen der ingediende Memorie tot Justificatie door het Intermediair Uitvoerend Bewind overgeleverd: niet om in een wederleggenden tweestryd te treeden, maar of dezelve ook tot aanvulling zou kunnen dienen. — Ten slot betuigt hy, naa eene twintigjaarige volyverige en onafgebrookene deel-

deelneeming aan de Publieke belangen des Vaderlands, na rust te verlangen, en geenzins genegen te zyn om zich in eenige nieuwe moeilykheden in te wikkelen; alleen wenschte hy, door een getrouwe voordragt zyner verrigtingen, in de door hem bekleedde Post, te doen wat hy oordeelde aan zich zelven en der Natie schuldig te zyn, in stilte en rust tot de zynen weder te keeren, om zyne huislyke belangen en die zyner Kinderen te bezorgen.

CXVII. BOEK. 1798.

Verslag hier op van 's Lands Advocaaten.

Naa weinig over- en wederspraaks werd dit stuk aan het Intermediair Uitvoerend Bewind verzonden. Om in deezen allen schyn van partydigheid te vermyden, stelden zy 't zelve in handen van 's Lands Advocaaten. Deezen betuigden, door het ontbreeken van de stukken ter volledige kennis van de omstandigheden tot de Omwenteling van den *Twaalfden Juny* betrekkelyk, onmogelyk deswegen een volledigen raadslag te kunnen uitbrengen. Alleen meenden zy te kunnen en te moeten voordraagen, hoedanig, volgens den inhoud der Staatsregeling, omtrent VREEDE, zyne terugkomst en verantwoording aanbiedende, en diens verder verzoek, zou behooren gehandeld te worden. Woordlyk was die raadslag van deezen inhoud, „ dat door het Uitvoerend Bewind zou „ kunnen worden geadviseerd, dat de „ Eerste Kamer van het Vertegenwoordi„ gend Lichaam des *Bataafschen* Volks „ zou

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* I. D. bl. 160.

CXVII. BOEK. —— 1798. „ zou kunnen resolveeren of decreteeren, „ dat aan PIETER VREEDE wordt vrygelaaten om zich weder binnen deeze Republiek, en te zyner Woonplaats te „ begeeven, en zich te zyner Verantwoording aan te bieden; mitsgaders op het „ verzorgen van zyne huislyke belangens „ en zyne Kinderen orders te stellen, zonder dat hy, binnen den tyd van ééne „ maand, terug komende, uit hoofde van „ eenige Anterieure Politieke Voorzieningen of Orders, (als in dit geval ingetrokken en buiten effect gesteld wordende,) zal worden gearresteerd en geapprehendeerd — des egter, dat daar „ door geene præjudicie zal worden toegebragt aan zodanige verzoeken of Procedures, als de bevoegde Publieke Aanklaager R. O. zou mogen vermeenen „ van of voor den Competenten Regter, „ tegen den Requestrant, langs den weg „ van Justitie, te kunnen en te moeten „ doen of entameeren; noch aan zodanig „ eene Dispositie, als daar op, by den „ Competenten Regter, mogt worden verleend, behoudens egter ook daar tegen „ des Requestrants Defensie, alles ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling: en blyvende ook onverlet aan „ het Uitvoerend Bewind, en den Agent „ van Politie, om, nopens de gedraagingen van den Requestrant, naa zyne terugkomst, zodanig opzigt en precautie „ te neemen, en naar exigentie van zaaken, zodanige voorzieningen te doen,

„ als

„ als bevonden zal worden te behooren, CVIII. BOEK.
„ en noodzaaklyk te zyn, en dat in het
„ verder verzoek van den Requestrant
„ niet kan worden getreeden." —— Het 1798.
Uitvoerend Bewind, 't welk reeds het Intermediaire vervangen hadt, schreef de Eerste Kamer, by toezending van dit stuk, aan, dat het zich met dit besluit van 's Lands Advocaaten vereenigde (*).

Oordeel der Eerste Kamer.

Men oordeelde en de Brief en het Verslag, ter Eerste Kamer, belangryk genoeg om gedrukt en in handen van de Leden Vitringa, Schluiter en de Witt gesteld te worden. Hun Verslag kwam hier op neder, om Vreede vry en onverlet te laaten om binnen de Republiek, en tot zyne Woonplaats terug te keeren, zonder dat hy, mits ten spoedigsten en uiterlyk binnen veertien dagen terug komende, uit hoofde van eenige vroegere politieke voorzieninge, zou kunnen worden gevat en vastgehouden; als welke, in dat geval, voor vervallen gehouden werd; nogthans met dien verstande, dat, indien 'er, in het vervolg, termen zouden mogen gevonden worden, om, overeenkomstig en naar het voorschrift der Staatsregeling zyn Persoon in verzekering te neemen, daar tegen uit die vrylaating geene gevolgen zouden kunnen worden getrokken, en dat in het verder Verzoek niet kon worden getreeden.

Eenigen wilden de zaak terstond afdoen, an-

(*) *Dagverh van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 161. 314. 316.

CXVII. BOEK. 1798 anderen die uitstellen, en het Verslag doen drukken. Dit laatste woog over. By de beraadslagingen lieten VAN GALEN, STEYN PARVE en APPELIUS zich zeer ongunstig over hetzelve hooren. VITRINGA's verdeediging van het Verslag, en VERBEEKS tusschenspraak vermogten weinig. Eenigen wilden VREEDE tot het Uitvoerend Bewind, anderen tot de Staatsregeling verzonden hebben: voor dit laatste verklaarde zich de meerderheid (*).

Verantwoording van VREEDE. De Verantwoording van VREEDE, van welke hy, by de eerste vervoeging ter Vergaderinge gewaagde (†), kwam eerlang daar ter tafel. Hebben wy, in ons laatstvoorgaande Boek, een en andermaal van de Memorie der Vyf Agenten, ter toelichting van het voorgevallene, gesprooken, zyn wy ter nadere vermelding van dit stuk, hier boven, wedergekeerd (§), wy mogen dit Geschrift van VREEDE niet onvermeld voorby treeden. Niet alleen diende hy het in; doch gaf het afzonderlyk in druk (**), en voldeedt daar door aan 't verlangen van Vrienden, Vyanden en Onvooringenomenen. Elk kende VREE-

DE

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 389. 406–411.

(†) Zie hier boven bl. 164.

(§) Zie hier boven bl. 109.

(**) Te *Leyden* by H. COSTER en C. H. TRAP uitgegeeven onder den tytel *Verantwoording van* PIETER VREEDE, *Lid van het voormaalig Uitvoerend Bewind, aan de Bataafsche Natie en aan haare Vertegenwoordigers, ingegeeven by de Eerste Kamer der Wetgeevende Vergadering den* 9 *Oct.* 1798.

DE voor den man, in ſtaat om meesterlyk de pen te voeren; geen vondt zich in zyne verwagting bedroogen, ſchoon zeer verſchillende aandoeningen by het doorbladeren en bepeinzen gevoelende. Lieden, die geenzins onder de Vrienden van dien Burger te rangſchikken vielen, hielden deeze Verdeediging voor een Meesterſtuk in zyne ſoort.

CXVII. BOEK.

1798.

In drie Hoofdafdeelingen onderſcheidt VREEDE dit Verdeedigſchrift. De *eerſte* behelst eene Verantwoording van zyn gedrag, en daar het veel, zeer veel aankomt op het begrip van 't geen den Twee en twintigſten van January was bepaald, is hy zeer breedvoerig in dit, op eene wyze hem en zyner Partye ten voordeeligſte te ontwikkelen. — De *tweede* beſtaat in eene Beantwoording der Beſchuldigingen van *Heerschzugt* en *Verkragting* van het Volksregt — als mede dat hy, nevens zyne Medeleden van het Uitvoerend Bewind, een *Schrikbewind* zou hebben ingevoerd — dat zy den Amptshonger zouden gevoed hebben, — ook tragt hy de aantygingen van *Geldverſpilling*, *Geldroof* en *Ontrouw* af te weeren. In alle deeze komt veel belangryks voor, en niet weinig, waar over men zich moet verbaazen. Te uitvoerig is het hier tot ophaalen en het vergelyken met het ſtuk der Vyf Agenten te treeden. Iets egter mogen wy niet nalaaten hier aan te duiden, en wel met VREEDES eigene woorden; „ Veel," ſchryft hy, „ ja bykans alles zal nederkomen op

 „ het

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. „ het waare begrip van 't geen op den „ Twee en twintigsten January is vastge- „ steld. Myns inziens, zyn de vernieti- „ ging van het Federalisme, en het daar- „ stellen eener onbegrensde Eenheid, en „ wat dies meer zy, de gelukkige gevol- „ gen van dien heuchlyken Dag; maar „ de waare grondbedoeling was het doen „ ophouden van een Staatsbestuur, dat, „ door eene zamenvoeging van de ver- „ schillende Partyen, waar uit het be- „ stondt, verlamd was, en aan de groote „ bedoelingen, waarom het was zamenge- „ steld, niet kon beantwoorden. De waa- „ re bedoeling was, de Republikeinsche „ of Revolutionaire Party over alle an- „ dere Partyen den boventoon te geeven; „ of liever *alleen* waare en energique Re- „ publikeinen in het Bewind te stellen, „ waar door, zo zy anders wys en met „ de noodige gemaatigdheid het Bewind „ voerden, orde, eenstemmigheid, en een „ vast Gouvernement, moest voortko- „ men, dat aan de hoop en verwagting „ aller Vrienden van Vaderland en Vry- „ heid kon beantwoorden. De geest, waar „ in de Staatsregeling is ontworpen, be- „ vestigt, zo ik meen, alzins deeze stel- „ ling. 't Is egter mogelyk, dat ik hier „ in dwaale, en dan zyn voorzeker alle „ myne daaden en handelingen, die op „ deezen grondslag gebouwd zyn, beris- „ pelyk; maar te vergeefsch zal men naa „ een spoor zoeken, dat ik tegen myn be- „ ter weeten gehandeld en gedwaald heb.

„ Ik

„ Ik heb tot de toebereiding van den
„ Twee en twintigſten January niet werk-
„ zaam geweest. Lang te vooren lag ik
„ ziek te *Tilburg*, en ik kwam niet voor
„ den Een en twintigſten met een ziek
„ lichaam in den *Haag*, waar alles tot dit
„ groote werk reeds gereed lag. — Dan,
„ ſchoon daar aan de hand niet gehad heb-
„ bende, was ik egter een yverig Voor-
„ ſtander van dien Dag, in den zin zo
„ als ik hem beſchouwe, in het vaste
„ vertrouwen ſtaande, dat hy het geluk
„ des *Bataafſchen* Volks zou aanbrengen
„ en voltooijen. —— Het is mogelyk dat
„ ik ook hier in dwaale. Het is mogelyk
„ dat een ander Systhema, het is moge-
„ lyk dat het thans bovendryvend Systhe-
„ ma, dit heilryk doel beter bereike, en
„ onder den invloed van hetzelve, het
„ waaragtig heil der Natie tot een hoo-
„ ger trap worde opgedreeven. —— Dee-
„ ze uitkomst zal ik rustig afwagten. Ie-
„ der voetſtap, die tot dit heuchlyk doel-
„ einde nadert, zal ik zegenen; en, in-
„ dien het einde aan de verwagting zal
„ hebben beantwoord, zal ik de eerſte
„ zyn, om myne vreugde en dankbaar-
„ heid, met een overtuigd gemoed, in 't
„ openbaar, aan den dag te leggen. De
„ liefde des Vaderlands overtreft by my
„ verre myne eigenliefde. Ik zal traanen
„ ſtorten van blydſchap, en het uur ze-
„ genen, waar in ik, overtuigd door de
„ gelukkige uitkomst, zal moeten belyden
„ gedwaald te hebben."

Ten

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. Ten opzigte van zyne schryfwyze in die Verantwoording gehouden, waar in zeker Gevoeligheid den toon gaf, drukte VREEDE zich in deezer voege uit; „ den „ toon der gemaatigdheid zal men overal „ gewaar worden. Ik heb waarheden moe- „ ten zeggen, die op zich zelven hard „ zyn. Ik heb 'er nog meer verzweegen, „ zo dra zy voor anderen haatlyker wa- „ ren, dan nuttig voor myne verdeedi- „ ging. Zo my dan, deezes ondanks, „ egter hier en daar, een nypend woord „ ontsnapt is, zo ik, hier of daar, een uit- „ drukking heb gebezigd, die zou kun- „ nen geagt worden beledigend te zyn, — „ of aanleiding te kunnen geeven tot het „ aankweeken van haat of onrust; zo ik „ hier of daar een sentiment heb ontwik- „ keld en aangedrongen, dat, eigendunk- „ lyk toegepast, tot bedenklyke gevolg- „ trekkingen zou kunnen heenen leiden; „ ik wil geagt hebben, dat zulks alles, „ tegen mynen wil en meening, daar uit „ getrokken wordt, en ik retracteer, van „ nu af aan, alle zodanige woorden en „ uitdrukkingen. — Myn gedrag te ver- „ antwoorden, myne eer te zuiveren, was „ alles wat ik op 't oog hadt. Ik was „ met 's Volks vertrouwen vereerd, in „ eene hooge Post geroepen. Ik kweet „ my, zo ik meen, onberispelyk, en als „ een eerlyk man betaamde, en ik werd, „ op eene veragtlyke wyze, weggejaagd. „ Ik werd, in stukken, die gezag had- „ den, zo regtstreeks, als zydelings, be- „ schul-

Digitized by Google

„ fchuldigd. Ik werd in myne eer ge- CXVII.
„ griefd. Daar zyn geene Zedelyke of BOEK.
„ Burgerlyke Pligten, die my in deezen
„ het zwygen opleggen. Ik zou hier door 1798.
„ misdaadig zyn omtrent my zelven. Maar
„ dat zich niemand, dat myne Vyanden
„ zich niet ontrusten. De onfchuld zoekt
„ geen wraak. Dit betuig ik welmeenend.
„ Ik hèb voor myn byzonder Perfoon op
„ den Twaalfden Juny, niets verlooren:
„ eene ydele Grootheid heeft voor my
„ niets aantrekkelyks. Myn Vaderland
„ te dienen was myn pligt in de post
„ die ik bekleedde; van deezen Pligt ben
„ ik thans ontflaagen. Ik verbeide nu, in
„ den ftillen kring der Burgeren weder-
„ gekeerd, met duizenden welmeenenden,
„ het geluk, dat ons is toegezegd."

Befluit hier op.

Naa de voorleezing van dit Verdeedig fchrift, merkte de Voorzitter APPELIUS aan, dat het de byzondere Verantwoording van VREEDE was, voor zo verre hy Lid van het Beftuur geweest ware, en uit haaren aart niet gefchikt om by de Vergadering in overweeging genomen te worden. — Dat 'er voorts zaaken in behandeld, en gebeurtenisfen in beoordeeld werden, over welke het Vertegenwoordigend Lichaam zich, op de ftelligfte wyze, hadt verklaard, op welke men, zonder Befluiten te herroepen, niet kon terug keeren, en die niet anders, dan afgedaan konden befchouwd worden (*). De Burger VREEDE

(*) Zie hier boven bl. 140.

CXVII. BOEK. 1798.

DE deedt by dit ſtuk geen regtſtreeks verzoek aan het Vertegenwoordigend Lichaam; en kon zich dit Lichaam, om die reden, over de verdienſte van hetzelve, en over het gedrag van VREEDE, (aan welken gelyke aanſpraak als zyne Medeburgers op de voordeelen der Staatsregeling zo ontegenzeggelyk was toegekend,) niet uitlaaten. Op deeze gronden ſtelde hy voor, de Verantwoording van VREEDE te verklaaren voor een Stuk, 't welk geen onderwerp der overweeginge van de Vergadering kon opleveren. Eenſtemmig hier mede viel het beſluit (*).

FYNJE levert een ſtuk in, waar by hy verklaart in *'s Hage* te zullen komen.

De Burger FYNJE gaf, by een ter Eerſte Kamer ingediend Geſchrift, te verſtaan, dat hy, naa alle listige aanzoeken, beloften en bedreigingen, alle ſtrekkende om hem een Post, uit naam der Natie aan hem toevertrouwd, in een tydſtip van gevaar, vrywillig te laaten vaaren, eindelyk daar van, door Militair Geweld, feitlyk en wederregtlyk ontzet zynde, volgens het natuurlyk regt van Zelfbehoud, zich aan de woede zyner Vyanden hadt weeten te onttrekken. — Dat hy, in zyne ſchuilplaats, zyne eer en goeden naam, hem dierbaarder dan alles, op de vuilaartigſte wyze, ziende aangerand, reikhalsde na het oogenblik, dat hy aan zyn eigen brandend verlangen, om zich van den onverdienden blaam te zuiveren, en aan zyne duure verpligting om zich voor het *Bataaſſche* Volk

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D bl. 867.

Volk te verantwoorden, zou kunnen voldoen; dan het geen hy ongeraaden vondt, zo lang de Leden van het zogenaamd Uitvoerend Bewind, en de deelgenooten van derzelver raadpleegingen en handelingen, het door hun aangemaatigd gezag in handen hadden. — Dat hy, naa het in werking brengen der Staatsregeling, en den overgang van het Bestuur in andere handen, dit oogenblik meende daar te zien, en alzo, onbeschroomd, steunende op zyne onschuld en volkomenlyk vertrouwende de Eerlykheid van hun, die deeze Staatsregeling zo plegtig bezwooren hadden, besloten hadt zich weder na *'s Haage* te begeeven, waar van hy zich verpligt rekende de Vergadering onverwyld te moeten verwittigen. — Dat hy vermeende de gelegenheid tot eene openlyke en plegtige Verantwoording te mogen vorderen, uit naam der *Bataaffche* Natie, die het regt en belang hadt, om, naa zo lang overstelpt geweest te zyn met beschuldigingen tegen den Man, wien zy eens met haar vertrouwen vereerde, ook eenmaal deszelfs Verdeediging te hooren, waar van hy vertrouwde, dat de eindelyke uitslag zyne Vyanden beschaamen, en een gedeelte der Natie uit de dooling en bedwelming, waar in men haar gebragt hadt, terug zou brengen. — Daarom was het, dat hy de Burgers Representanten, uit hoofde van hunne Waardigheid, wel eerbiediglyk verzogt, maar ook tevens, uit hoofde van die zelfde Waardigheid, van hun

CXVII. BOEK. 1798. hun verwagtte, dat zy, in hunne wysheid, de geschikste middelen zouden beraamen en daarstellen, ten einde aan het Volk, door hun vertegenwoordigd, en den beledigden Man, wiens zaak eene Volkszaak geworden was, dit geheiligd regt ten spoedigsten mogt wedervaaren (*).

Welk eene aandoening zulks ter Vergadering baarde. Zulk een onverwagt Stuk, het voorneemen en de verwagting eens stoutmoedigen Mans aanduidende, hoorde de Vergadering met verbaasdheid. De Voorzitter scheen 'er mede verlegen. VAN GALEN, dien wy meermaalen doortastende maatregelen hoorden aanraaden, schoon met STEIN PARVE en anderen instemmende, om dit stuk in handen van het Uitvoerend Bewind te stellen, als 't welk wel zou weeten hoedanige maatregelen in die zaak zouden behooren genomen te worden, zou anderzins voor zich zelven van gevoelen geweest zyn, om het geheel buiten beraadslaaging te houden: „ want," voegde hy 'er nevens, „ wy worden, in deeze „ Vergadering geobrueerd, met en moeten „ een gedeelte van onzen tyd opofferen „ aan eene menigte van Adresfen en Re„ questen van dien aart, die met zo veel „ stoutheids als onbeschaamdheids te dee„ zer Vergaderinge worden ingeleverd — „ het wordt meer dan tyd, dat wy tegen „ zodanige Adresfen, die tot niets anders „ kunnen strekken, dan om voor het oog der

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 272.

„ der Natie eene zekere vertooning te „ maaken, om den geest van tweedragt „ aan te ſtooken, en op eene Contra- „ revolutie hoop te doen voeden, effica- „ cieuſe maatregelen te neemen." Die maatregelen zouden, zyns agtens, moeten beſtaan in alle die ſtukken buiten beraadſlaaging te houden: als dan zouden zy zeker agterblyven, en anderzins dezelve zodanig vermenigvuldigen, dat men het grootſte gedeelte des Nationaalen tyds daar aan zou verſpillen. Zyn daar op gegrond voorſtel, om over dit ingediend ſtuk niet te beraadſlagen, en het tot bericht aan het Uitvoerend Bewind toe te ſchikken, werd gevolgd.

In hegtenis genomen Geſchillen over den Regter.

Het Uitvoerend Bewind verſtendigde, binnen kort, de Eerſte Kamer, dat hetzelve, op bekomen kundſchap van FYNJES oponthoud in *'s Gravenhaage*, ingevolge van den gegeeven last des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, om hem te doen vatten, ter oorzaake, zo men meende, van verregaand vermoeden van malverſatie ten aanziene van 's Lands penningen en andere ſtrafbaare bedryven, hem in burgerlyke bewaaring hadt doen brengen. Dewyl 'er nog geen Nationaal Gerigtshof beſtondt, verlangde het Uitvoerend Bewind, van het Vertegenwoordigend Lichhaam te mogen weeten voor welken Regter de Burger FYNJE moest te regt geſteld worden (*). — Een hier op uitgebragt

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 319. 335. 398.

Digitized by Google

CVII. BOEK. 1798.

bragt Verslag hieldt in, dat het Hof van Justitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* zo om de inwooning van den Burger FYNJE in den *Haage*, als uit hoofde van den aart des misdaads hem ten laste gelegd, en dewyl 'er geen Nationaal Gerichtshof voor handen was, in deezen de bevoegde Regter zou weezen. Dit ontmoette ter Tweede Kamer bedenklykheden, van verschillenden aart. Eene zo klein mogelyke meerderheid besliste egter overeenkomstig dit voorstel.

Verschillende gevoelens over den Regter, voor welken VAN LANGEN zou moeten gesteld worden.

Het eenig Lid des afgezetten Uitvoerenden Bewinds, VAN LANGEN, dien wy onmiddelyk zagen wegvoeren (*), werd beschuldigd in zyn post, 's Lands geld, tot zyn byzonder nut, gebruikt te hebben (†). Naardemaal een Nationaal Gerigtshof nog niet was vastgesteld; ontstondt 'er twyfel voor welk een Regtbank de zaak van VAN LANGEN moest dienen. Ter Eerste Kamer viel, naa veele onderhandelingen, het besluit om aan den Burger VAN LANGEN te zyner keuze over te laaten, of hy voor de *Leydsche* Regtbank; dan voor het Hof van Justitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland* zou behooren te regt te staan. Dit ontmoette ter Tweede Kamer zeer veel tegenspraaks, ervaarene Regtsgeleerden verschilden, en 't besluit was het onbekragtigd terug-zen-

(*) Zie hier boven bl. 23.

(†) Zie de *Memorie der Leden van het Uitvoerend Bewind* bl. 17 en de Bylagen.

Digitized by Google

zenden aan de Eerfte Kamer. By nadere beraadflagingen werd het Hof van Juftitie der voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland* voor den bevoegden Regter in deezen met de meerderheid van ééne ftem verklaard (*).

CXVII. BOEK.

1798.

Onder de op den Twaalfden Juny in verzekering genomene Perfoonen bevondt zich ROSEVELT CATEAU, dien wy zo memenigwerven zeer fterke taal hoorden voeren. Hy vervoegde zich, reeds op den eerften van Oogstmaand, met een Verzoekfchrift by 't Landsbeftuur, om, uit aanmerking van onderfcheidene Artykelen der Staatsregeling, ten fpoedigften, het genot zyner Vryheid te mogen genieten. Een en ander der Leden drongen op het onverwyld afdoen deezer zaake aan.

ROSEVELT CATEAU vordert zyn ontflag.

Het Stuk in handen des Intermediair Uitvoerenden Bewinds gefteld zynde, hieldt het antwoord eene verdeediging in van het ten dien tyde, in bewaaring ftellen eeniger Perfoonen. Te zonderling, om niet over te neemen, is het algemeene oogpunt waar uit zy dit hun bedryf wilden befchouwd hebben. — „ Op het
„ leevendigst de rampen gevoelende, waar
„ mede ons, door verdeeldheid, ongelukkig
„ Vaderland op den oever van deszelfs
„ ondergang te worstelen hadt, was fteeds
„ ons éénigfte oogmerk en onze vuurig-
„ fte wensch, om de menigvuldige Par-
„ tyen

Oordeel des Int. Uitv. Bewinds.

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichb.* II. D. bl. 171. 188. 191. 207. 247. 250. 253. 272. 288.

CXVII. BOEK. 1798.

„ tyen in ons Vaderland in ééns te vernietigen. — Wy waren tevens, door „ eene droevige ondervinding van byna „ zes maanden overtuigd, hoe weinig „ Arresten en Perfooneele Vervolgingen „ gefchikt waren om de Verdeeldheden te „ doen vergeeten, tot het uit den weg „ ruimen van welke de *Twee en twintigfte* „ *January* gefchikt werd geoordeeld, en „ hoe zeer wy dit, op den *Twaalfden Juny* te eener zyde gevoelden, wisten wy „ ook ter andere zyde, dat, wanneer wy „ ons niet van eenige voornaame Hoofden der *Anarchisten* verzekerden, zulks „ alleen aan lafheid en gebrek van energie zou worden toegefchreeven: een „ denkbeeld, 't geen, tot volvoering onzer oogmerken, zo fchadelyk was, dat „ wy liever, voor eenigen tyd, by weinigen voor *onregtvaardig* wilden gehouden worden, dan door een halve maatregel den Vaderlandfchen Grond van „ nog verfchriklyker gebeurtenisfen het „ tooneel laaten worden." — Naa ROSEVELT CATEAU als een hoofdbewerker der *Anarchisten* afgefchetst, en van de woelingen der Lieden, die zy van zynen ftempel keurden, in 't breede gefprooken te hebben, oordeelden zy het Ontflag deezes Mans te moeten ontraaden: dewyl de veiligheid van den Staat daar door gevaar liep, immers wanneer zulks gefchiedde vóór de Inhuldiging van het, volgens de Staatsregeling gekoozen Uitvoerend Bewind, zich meer dan ooit overtuigd houden-

Digitized by Google

dende; „ dat wanneer men aan menfchen, „ die niet dan rampen, uit misdaadige be- „ ginzelen, willen berokkenen, en daar toe „ geene middelen, hoe ook genaamd, ont- „ zien, ontflag verleende, het Vaderland „ niet te behouden was." CXVII. BOEK. 1798.

Diens nadere vervoeging.

Juist ten zelfden dage van het indienen deezes Raadflags kwam ter Vergaderinge eene tweede en dringender Vervoeging van dien tot verdere bewaaring door het Intermediair Beftuur verweezen Burger, zich beklaagende over zyne langduurige en tegen de Staatsregeling ftrydige gevangenneeming, met de hoogstgaande onaangenaamheden en groote kosten gepaard. — En de Raadflag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds, en dit nader Adres werden gefteld in handen van COUPERUS en verdere Gelastigden tot het werk van *Twaalf Juny.*

Verzoekfchriften van B. BOSCH en L. C. VONCK.

Middelerwyle was 'er ter Vergaderinge ingezonden een Verzoekfchrift van de Burgers B. BOSCH en L. C. VONCK, te gader zich beklaagende over hunne gevangenneeming en overbrenging na 't *Huis in 't Bosch:* eene handelwyze waar uit zy befluiten moesten, „dat het *Bataaffche* Volk, „ in plaats van de uitwerkzels eener daargeftelde Staatsregeling te genieten, zich „ onder de beheering van een *Militair* „ *Gouvernement* gebragt zag." — Op een hoogen en ftraffen toon klonk dit ftuk, onder anderen fpraaken zy; „ De Vertooners, die zich het regt voorbehouden, „ om tegen hun, die ten hunnen aan-

 „ zien

CXVII. BOEK. 1798.

„ zien de Staatsregeling van het *Bataafsche* Volk, zo ontegenzeggelyk blykbaar „ geschonden hebben, en by voortduu- „ ring blyven schenden, zodanig te han- „ delen, als zy, ingevolge het regt, aan „ hun door de Staatsregeling toegekend, „ vermeenen zullen te behooren — ver- „ zoeken thans alleen aan Ulieden, die „ tot handhaavers der Staatsregeling ge- „ steld zyt, dat Gylieden hun, volgens Ar- „ tykel XXVI en XXXIII der Algemeene „ Grondbeginzelen van gemelde Staatsre- „ geling, uit hunne Detensie ontslaat, en „ aan hunne Familien en Naastbestaanden „ wedergeeft, of, binnen vier en twintig „ uuren, voor hunnen bevoegden Regter, „ doet te regt stellen — dit verzoeken — „ dit vorderen — dit eischen zy, als *Bataafsche* Burgers, die, offschoon niet vry „ zynde, egter de faculteit hebben, dat „ zy hunne stemmen tot in uwe Raad- „ zaal kunnen doen opgaan, om de Wet, „ waar onder zy leeven, en niet anders „ dan de Wet, in te roepen — zy willen „ noch gratie, noch toegeevenheid — „ Neen Burgers Vertegenwoordigers! zy „ eischen de stipste handhaaving van de „ Letter der Wet; naardien zy hunne „ Vervolgers noch vreezen, noch ont- „ zien; maar veel eer vrymoedig uittar- „ ten, om met hunne beschuldigingen „ voor den dag te komen."

Daar

(*) *Dagverb. van het Vert. Lichaam* II. D. N. 80 76—79.

Daar op laaten zy volgen een reeks van hunne Vaderlandlievende Bedryven, zints den Jaare MDCCLXXXV, bovenal in het bewerken der Omwenteling des Jaars MDCCXCV, en hoe zy, in de Eerſte en Tweede Nationaale Vergadering, gezeten en deel gehad hadden in de voornaamſte en Volkbehaagenſte bedryven — Zy vorderden, dat hunne haaters met hunne beſchuldigingen te voorſchyn kwamen — „ met beſchuldigingen," gelyk zy zich uitdrukten, „ niet beſtaande in brommen- „ de woorden, waar van de kragt mis- „ ſchien alleen te zoeken zou zyn, in de „ uitwerkzelen eener onbegrensde wraak- „ zugt; maar in de zodanige, welk meer „ dan een enkelen graad van loutere ver- „ moedens met zich brengen, en niet rus- „ ten op de ylvaardige denkbeelden van „ zulke Etres, die Schimmen formeeren, „ om de hun in den weg ſtaande Lichaa- „ men te verſchrikken, en, ware het mo- „ gelyk, over hoop te werpen — op dui- „ delyk gearticuleerde daadzaaken, welke „ voor een geregtlyk onderzoek vatbaar „ zyn. — Wy ſommeeren een ieder, „ wie hy ook zy, deeze te berde te bren- „ gen. — Wy vreezen niets en kunnen „ niets vreezen, daar wy ons niets mis- „ daadigs bewust, en op de gronden der „ *Bataaſſche* Staatsregeling, volkomen „ overtuigd zyn, dat voortaan geene des- „ potieke magtſpreuken, geene zogenaam- „ de eigendunklyke politieke voorzienin- „ gen; maar regtvaardigheid en waarheid

CXVII. BOEK.

1798.

XXVII. BOEK. 1798.

„ over de waarde, over de daaden, en over „ het lot van den *Bataafschen* Burger zul„ len beslisfen."

Wat der ter Vergadering voorviel.

Een voordragt, met zo veel schamperheids als zelfvertrouwen vervuld, baarde veel opziens. De Voorzitter VAN DE KASTEELE vondt het zeer moeilyk, om, by het onderzoek der ingekomene Stukken te beoordeelen in hoe verre Verzoekschriften, welker inhoud taxatoir voor de Hoogste Magt scheen te zyn, een punt van beraadslaaging behoorden uit te maaken. Hy stelde daarom voor dit Stuk aan het Intermediair Bewind toe te schikken. Een en ander der Volksvertegenwoordigeren verklaarden zich daar tegen; doch dit voorstel ging door, met de bepaling om spoedig te dienen van bericht.

Uitgebragt Verslag des Int. Uitv. Bewinds, ook over ROSEVELT CATEAU.

Dit bericht daagde spoedig op, en hieldt in, dat alle redenen voor eene langer volduuring van het in bewaaring houden der Burgeren BOSCH en VONCK ophoudende, deezen zouden kunnen worden ontslaagen; dit ontslag strekte zich tevens uit tot den Burger ROSEVELT CATEAU; dan wilden zy, dat 'er aanschryving zou geschieden aan het Plaatslyk Bestuur, waar deeze Burgers zich ter woon begaven, om op hun gedrag het naauwkeurigst toevoorzigt te houden.

De Eerste Kamer keurt de slaking goed.

Niet lang verwylden COUPERUS, nevens diens medegelastigden, op dit stuk, en tevens op het ingediende van ROSEVELT CATEAU, een verslag uit te brengen. Zy verklaarden de Vergadering niet te zullen

las-

Digitized by Google

lastig vallen met nutlooze aanmerkingen over den toon, die voornaamlyk in een der Verzoekschriften heerschte, noch beslissen of de styl en inhoud daar van de waare merktekenen droeg van die manlyke bedaardheid en vastheid van geest, de onafscheidelyke gezelinnen van een kalm geweeten. Zy oordeelden het der Vergaderinge meer waardig zich tot de zaak zelve te bepaalen, zonder te blyven staan op de uitdrukkingen, welke men tot aandrang van het Verzoek, geoordeeld hadt te moeten gebruiken.

Blykens het bericht des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds hadt hetzelve zich in de volstrekste noodzaaklykheid bevonden om zommige Burgers, welke 't oordeelde, als voornaame Hoofden der *Anarchisten*, te moeten beschouwen, in verzekering te moeten neemen, en zo lang in bewaaring te houden, tot dat de Aanstelling of Benoeming van een Constitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam en Uitvoerend Bewind, de Staatsregeling, ten deezen opzigte, in volkome werking zou hebben gebragt. Het eerste was geschied en het laatste kort aanstaande: weshalven de redenen tot een langer gevangenhouding geheel ophielden. Hier mede stemden de Verslagdoeners in, aan het Uitvoerend Bewind overlaatende het neemen van zodanige maatregelen ten deezen opzigte, als het tot behoud van de veiligheid van den Staat, en de bewaaring

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798.

der rust, ingevolge van het voorschrift der Staatsregeling, onvermydelyk zou vinden.

Men toonde zich gereed om eenstemmig daar mede te besluiten. De benaaming van *Anarchisten*, in de voordragt gebruikt, en uit den Raadslag des Intermediairen Uitvoerenden Bewinds ontleend, wekte op nieuw den yver van DE SONNEVILLE en VAN BENNEKOM, die zich daar door beledigd rekenden, het hoonend vonden, en gelyk aan de benaaming van *Robesperiaan* in *Frankryk*, 't geen hun onwaardig zou maaken om als Lid der Vergaderinge, de belangen des *Bataafschen* Volks, voor een gedeelte, mede aan hun toevertrouwd, waar te neemen. Naa eenige redenwisselingen deswegen viel het besluit der Eerste Kamer overeenkomstig dit Verslag (*).

Het voorgevallene deswegen ter Tweede Kamer, en besluit tot slaaking.

De Stukken tot deezer Gevangenen zaak betrekkelyk, met het beslootene ter Eerste Kamer, in de Tweede Kamer ingebragt en geleezen zynde, wekte de benaaming van *Anarchisten* aldaar de aanmerking van HOITSMA. Waren ROSEVELT CATEAU, BOSCH en VONCK Hoofden der *Anarchisten*, hadden de Leden des Intermediairen Bewinds daar voor deugdlyke bewyzen in handen, dan mogten zy niet in vryheid gesteld, maar moesten in strenge bewaaring ge-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 59—61. 162. 182. 186.

gehouden worden. — QUESNEL geraakte in volle drift; hy kon zyne verwondering niet verbergen, over de gebruikte uitdrukkingen. waren de drie gemelde Burgers *Anarchisten*, „ dan," zeide hy, „ ben ik „ mede een *Anarchist*, en niet waardig „ in deeze Vergadering Zitting te hebben — dan zyn alle Leden van het „ voormaalig Wetgeevend Lichaam *Anarchisten* — dan kan het de Natie niet „ onverschillig zyn, dat wy, met nog andere Leden uit het voormaalig Wetgeevend Lichaam, hier Zitting hebben — „ en ik begeer my terstond in Arrest te „ begeeven, tot dat deeze zaak zal uitgemaakt zyn. Ik beroep my op allen, „ die my kennen. en myn gedrag, zo „ als Lid van het Collegie der Justitie te „ *Delft* en als Lid van de voorige Nationaale Vergaderingen, hebben kunnen „ beoordeelen, in welken tyd ik, in alle „ myne betrekkingen, niet vermeen eenige „ redenen gegeeven te hebben, om my „ als *Anarchist* in verdenking te brengen.— „ Ik geloof niet dat de Persoonen van „ het Intermediair Uitvoerend Bewind boven de Wet verheeven zyn, en dus onbeweezen hunne gezegden daar maar zo „ ter neder mogen stellen. Ik eisch, dat zy „ hunne gezegden met deugdlyke bewyzen zullen staaven — dat vordert de zaak „ van het Volk, en de eer deezer Vergadering." —— Naa eenige tot bedaaren aanraadende tusschenspraak, viel het besluit ter bekragtiging, en dus tot slaaking dier

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. C. L. VAN BEYMA beklaagt zich over zyne gevangenhouding. Ontslaagen.

dier in bewaaring gestelde Burgeren (*).

C. L. VAN BEYMA beklaagde zich ter Vergaderinge, op een hem eigen toon, over zyne gevangenneeming, op den Twee en twintigsten van Louwmaand, en de behandeling hem voorts aangedaan, welke hem byna zeven maanden van zyne persooneele vryheid ontzette. Hy haalde zyne veelvuldige, vergeefsch afgeloopene, poogingen ter slaaking op, ondanks de verklaaring, welke het Intermediair Uitvoerend Bewind van zyne onschuld gegeeven hadt, en de onregtvaardigheid om hem niet onverwyld in vryheid te herstellen, openlyk en met ronde woorden erkend; daar het Intermediair Wetgeevend Lichaam de loslaating bevolen hadt uit eene gevangenis, die het openlyk verklaarde als een uitwerkzel van Partyschap te beschouwen, bleef hy van zyne persooneele Vryheid, strydig met de Grondregelen der Staatsregeling beroofd. Volgens deeze vorderde hy behandeld en aan den bevoegden Regter overgeleverd te worden. Hy vroeg geen ontslag, by wyze van *Gratie*, maar *Regt*. — Dit stuk, den elfden van Oogstmaand in handen van het Intermediair Uitvoerend Bewind gesteld, om 'er, binnen de kortstmogelyken tyd, op te berichten, hadt ten gevolge, dat het gemelde Bewind twee dagen laater kundschap ter Eerste Kamer inzondt, dat die Burger reeds ontslaagen was, en dat dienvolgens het door hem ge-

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 206.

gedaan verzoek voor vervallen behoorde gehouden te worden. Eenstemmig hier mede luidde het besluit (*).

CXVII. BOEK.

1798.

Blauws Verklaaring wegens zyne tegenwoordige begrippen.

De Burger J. Blauw, dien wy, zints de groote Omwenteling des Jaars MDCCXCV, in zo veelvuldige betrekkingen, zo hier als in *Parys* en elders buiten den Lande, ontmoet hebben, gaf, naa het nederleggen zyner Bediening als Buitengewoon Gezant aan het Hof van *Weenen*, het Uitvoerend Bewind te verstaan, dat hy, zints de gebeurtenis van Twaalf Juny, zich van alle Staatsbelangen onthouden hadt, met een kort verslag van alle zyne verrigtingen in de onderscheidene Staatsbetrekkingen. Opmerkenswaardig is het slot door hem daar aan gehegt. „ Heb ik, „ Burgers Directeurs! intusschen zodanig „ gedagt, gehandeld en geschreeven in 't „ midden der Staatsberoeringen, ik agt „ my aan myn Vaderland, aan myzelven, „ aan myne Eere, aan myne Staatkundi- „ ge gevoelens, verpligt, in het openbaar, „ te verklaaren, dat ik, naa dat alle stuk- „ ken, die betrekking hebben tot den „ dag van *Twaalf Juny*, door my be- „ daardlyk zyn geleezen en overwoogen, „ naa dat ik byzonder onder het ooge „ gekreegen heb de Depeche van het In- „ constitutioneele Bewind, aan den Mi- „ nis-

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 127 en 162. Men slaa na 't geen wy, wegens de slaaking der andere Staatsgevangenen van 11 January vermeld hebben hier boven bl. 66. *Aant.*

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798.

„ nister BUYS geschreeven (*), waar in „ de Leden van dat Bewind liever de „ Hoofden van een zogenaamde uitsluitende Factie, dan de eerste Magtspersoonen van een vry en deugdzaam „ Volk begeerden te zyn, dat ik, zeg ik, „ my volkomen overtuigd heb, dat de „ Revolutie van *Twaalf Juny*, voor 's Lands „ waare Vryheid, rust en zekerheid, ten „ allerhoogsten noodzaaklyk was, en dat „ dezelve moet aangezien en gehouden „ worden als een gevolg van de gebeurtenis van *Twee en twintig January*, welke ik op alle mogelyke wyzen heb tragten voor te komen. — Ik maak, dieshalven, nog minder zwaarigheid te verklaaren, dat ik het tydstip, waar op het „ Volk plegtig is opgeroepen geworden „ om, op eene wettige wyze, deszelfs Representanten te verkiezen, als een allergelukkigst en gezegendst Evenement „ voor de *Bataafsche* Natie heb beschouwd, „ en dat ik my, met alle waare Vrienden „ der Vryheid verblyde, dat op de puinhoopen van onwilligheid, onregtvaardigheid, willekeur, heerschzugt, wanorde, dwaasheid en regeeringloosheid, „ gevestigd is een Constitutioneel Wetgeevend Lichaam, en een Uitvoerend „ Bewind, welke, in derzelver hoog Bestuur, een rigtsnoer schynen aangenomen „ te

(*) Men vindt deezen merkwaardigen Brief in de *Memorie van het Intermediair Uitvoerend Bewind* Bylage No. 26. bl. 178.

„ te hebben, alle verdere politieke Actien „ en Reactien te ſtuiten, en welker Staatkunde gegrond is op gemaatigdheid, „ regtvaardigheid, orde, eenvoudigheid, „ rust en vrede (*).”

CXVIII. BOEK. 1798.

Gerugten, wegens eene bedoelde Heromwenteling liepen 'er, van tyd tot tyd, door den Lande, zedert de laatstvoorgevallene, dezelve groeiden aan en ſcheenen allengskens meer gronds te bekomen; althans het Uitvoerend Bewindt zondt, den één en twintigſten van Slachtmaand, ter Eerſte Kamer eenen Brief, by welken het te kennen gaf, zints eenigen tyd, niet te hebben kunnen nalaaten op te merken, dat zy, wier ryk een einde hadt, toen het Conſtitutioneel Bewind een aanvang nam, niet ſtilzaten, en hunne poogingen aanwendden om het gevestigd Beſtuur om te keeren. Geſprekken daar toe ſtrekkende werden in menigte gevoerd; Dagpapieren hielpen hier in mede, waar in het gevestigd Landsbeſtuur, op het haatlykst, werd afgeſchilderd. — „ Men zag op eens,” naar luid van dit ſchryven, „ uit alle oor„ den van ons Vaderland de Anarchisten „ byeen ſnellen, en niet alleen heimlyk, „ maar openbaar, het misdaadig gevoelen „ koesteren, *dat de tyd naderde, waar op* „ *het wettig aangeſteld gezag ſtondt omverre* „ *geworpen te worden.*” — Zendelingen be-

Brief van het Uitv. Bewind, wegens eene bedoelde Staatsomwenteling, en gevangenneeming eeniger Perſoonen.

(*) *Mr.* J. BLAUW *aan het Uitvoerend Bewind der Bataafſche Republiek.* In den *Haage* by I. VAN CLEEF 1798.

CXVII. BOEK. 1798.

bevonden zich te *Parys*, 't geen ten blyke ftrekte, dat men van vreemden invloed heul verwagtte; en was men vermetel genoeg om van onzen grooten en magtigen Bondgenoot, de hoonende gedagten te voeden, *dat* Frankryk *in ftaat zou zyn om deszelfs grootheid en roem te bezwalken, door van het regt van den Sterkften een onedelmoedig gebruik te maaken.* — De onbefchaamdheid was eindelyk zo verre gekomen, dat zy zelfs, aan de zyde van het Wetgeevend Lichaam en het Uitvoerend Bewind, niet fchroomde haare verderflyke oogmerken byna openlyk te fmeeden.

Door Voorzigtigheid en Staatkunde bekende het Uitvoerend Bewind, dat het de handen gebonden vondt om de Vergadering alle de byzonderheden bekend te maaken, van de oogmerken, welke 'er werden gekoesterd, van de gevaaren, welke het algemeen belang en de veiligheid van den Staat dreigden; hoe men beraadflaagde tot het bewerken van den val des Conftitutioneelen Vertegenwoordigenden Lichaams, en van het Uitvoerend Bewind, tot wederopbouwing van de verbryzelde Zetels der Onderdrukking en van het Schrikbewind, op de puinhoopen van der Burgeren heil. Wraakzugt zogt voldoening.

Ten bewyze, dat dit Bewind zich in deezen door geene fchrikbeelden hadt laaten ontrusten, beriep het zich op de ontvouwingen deswegen gedaan aan Gelastigden

den der Vergaderinge, tot het beraamen van zodanige maatregelen van Wetgeeving als de nood des Vaderlands vorderde. — Dit alleen gaven zy te verstaan, van wegen het *Fransch* Gouvernement ontvangen te hebben, „ dat *Brabantsche* Militairen, met Uitgeweekene *Hollandsche* Officieren vereenigd, bevel hadden ontvangen, om zich vermomd op den *Bataafschen* grond te begeeven, en, zich by de onvergenoegden tegen de tegenwoordige Orde van zaaken voegende, en, van hunnen ondedreeven yver gebruik maakende, hunne bezoldigde en omgekogte handen te leenen, om den gesmeeden aanslag wel te doen gelukken."

Voorts gaf dit Bewind te verstaan, dat de Zamenzweering ontdekt was, en dat eenige Persoonen, verdagt daar aan deel te hebben, in hunne handen waren (*). De Agent van Inwendige Politie, door 't zelve gevolmagtigd, om zich van hun meester te maaken, welke zich onledig hielden, om in Nagtvergaderingen en geheime Byeenkomsten, op verschillende plaatzen, hunne plannen te smeeden, hadt zulks volbragt. De overweeging van het gevaar, 't welk de openbaare veiligheid dreigde, hadt hun verpligt tot het neemen van deezen maatregel; zy zouden verder voortgaan om alle verdagte Persoonen, volgens het voorschrift der Staatsregeling, te behande-

(*) Met naame A. Voogd, F. W. M. Ruysch, P. van Groeneveld en A. Meyer.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. delen. *Zy verzogten*, by deeze kennisgeeving, te mogen weeten, aan welken Regter zy de, in dit geval, in verzekering genomene Persoonen, hadden over te geeven.

Uitgebragt Verslag op dit schryven. Geene geringe ontroering beving de Vergadering op het hooren leezen diens Briefs. Deeze in handen van VERBEEK, WERNER en VAN ROYEN gesteld zynde, om 'er, 's volgenden daags, een Verslag op uit te brengen, kwam 't zelve hier op neder, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden om het *Bataafsche* Volk, by eene gepaste Proclamatie, van de gelukkige ontdekking deezer snoode Zamenzweering tegen de Vryheid en Veiligheid van den Staat kennis te geeven, en te redden uit dien staat van onzekerheid en billyke bekommering, waar in hetzelve door de woelingen van kwalykgezinde Persoonen, zedert eenige weeken, was gebragt geworden. Met uitnoodiging aan ieder *Bataafsch* Burger, om, wat hy van de Zamenzweering mogt weeten, zulks te ontdekken, met belofte van strafloosheid aan de zodanigen, die daar aan deel zouden mogen gehad hebben, en daar van terug keerden. Zy die des kennis mogten draagen, en 'er geen berigt van deeden, zou men aanmerken als begunstigers en aanhangers dier Zamenzweeringe, en anderen ten voorbeelde straffen. De strengste Straffen aan den Lyve, of, naar bevind van zaaken, met den Dood, zouden de zodanigen te wagten staan, die regtstreeks of zydelings, daar aan deel zouden genomen hebben.

Ver-

Digitized by Google

Verder wilden zy het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd hebben om, ter verdere opſpeuring der Zamenzweeringe, en tot ontdekking en beteugeling van de Hoofden en Deelneemers, alle zodanige buitengewoone maatregels te neemen en daar te ſtellen, als zy, tot behoud en redding van den Staat, noodig zouden oordeelen.

CXVII. BOEK. 1798.

En eindelyk, dat de Perſoonen, door het Uitvoerend Bewind, reeds als verdagt aan deeze Zamenzweering deel gehad te hebben, in hegtenis genomen, voor den Hove van Juſtitie van de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, als hun Competenten Regter, (mits daar voor termen zynde,) zouden moeten worden te regt geſteld.

Overwegingen en Beſluit daar op.

Eenige weinige aanmerkingen werden 'er in 't midden gebragt; doch allen ſtemden in de groote hoofdzaak met het Verſlag overeen. De magtverleening aan het Uitvoerend Bewind, in dit geval, trok byzonder de aandagt. De Sonneville wilde 'er bygevoegd hebben, „ doch alles „ met inagtneeming der Staatsregeling." — Van Galen oordeelde dit byvoegzel onnoodig, en was van gevoelen, „ dat, in „ revolutionaire tyden, zo als 'er volgens „ het bericht van het Uitvoerend Bewind „ voor handen zouden zyn, ook Revolutionaire Maatregelen konden genomen „ worden; dat de Vergadering niet verpligt was door Conſtitutioneele middelen zodanige Perſoonen in de hand te

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. „ werken, die, met de Vryheid in den „ mond, agter het masker der Staatsrege„ linge, het Vaderland zogten het onderst „ boven te keeren. In zulk een tydſtip „ hieldt de Conſtitutie op te werken, en „ moest de Vergadering, het Uitvoerend „ Bewind zulks noodig oordeelende, door „ gepaste middelen, op deszelfs voordragt, „ tot het weder in werking brengen van „ die Conſtitutie in ſtaat ſtellen." — COUPERUS merkte op, dat men hier over uitweidende, zich van de groote hoofdzaak verwyderde. Het was, zyns oordeels, de pligt van het Uitvoerend Bewind, voor de veiligheid van den Staat te zorgen, en de pligt van het Vertegenwoordigend Lichhaam, dat Bewind daar toe in ſtaat te ſtellen, zonder nu reeds vooraf angstvallig op te ſpooren, of, in deeze of geene mogelyke gevallen, de Staatsregeling zou kunnen worden uit het oog verlooren, zou dat onderzoek dan eerst te paſſe komen, wanneer het gedrag van het Uitvoerend Bewind genoegzaamen grond daar toe mogt geeven. De thans aangekundigde omſtandigheden vorderden van de Vergadering de ſpoedigſte maatregelen; verzuim of uitſtel van de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams zou gegronde aanleiding geeven tot de beſchuldiging, dat terwyl hetzelve *den tyd met raadpleegen verſpilde, het Vaderland verlooren ging.* — Deeze raadſlag vondt zo veel byvals, dat men, zonder verdere overweeging, het voorgedraagene beſluit omhelsde.

Naauw-

CXVII. BOEK. 1798. Bekendmaaking dat HOITSMA zich in het gezelschap der Gevatten bevonden hadt.

Naauwlyks was dit ſtuk bepaald, of POMPE VAN MEERDERVOORT verzogt vryheid tot het doen eens voorſtels betrekkelyk tot de zaak, welke de Vergadering duslang onledig hieldt. Hy beklom het ſpreekgeſtoelte, en gaf te verſtaan, hoe het Uitvoerend Bewind, by de kennisgeeving van het in hegtenis neemen eeniger verdagte Perſoonen, teffens vermeld hadt, dat, in het gezelſchap der gevatten zich bevonden hadt de Burger Repreſentant HOITSMA, Lid van de Tweede Kamer; doch dat het bevonden hebbende dat 'er een Repreſentant in dat gezelſchap tegenwoordig geweest was, deezen onmiddelyk hadt doen ontſlaan: om dat 'er geen grond van vermoeden tegen hem was. POMPE VAN MEERDERVOORT liet zich uit over de Vrywaaring by de Staatsregeling aan de Leden des Vertegenwoordigenden Lichhaams verleend; dan het Uitvoerend Bewind hadt, zyns oordeels, ten onregte hier uit vermeend, dat het een Lid des Vertegenwoordigenden Lichaams niet in verzekering mogt houden. De Burger HOITSMA moest volkomen gezuiverd worden van de blaam, welke, uit dien hoofde, geagt zou kunnen worden hem aan te kleeven, of in tegendeel beſchuldigd, onder vrylaating van perſoonlyke Verantwoording. Op deeze gronden, en dat het geheele Vertegenwoordigend Lichaam onteerd zou weezen, indien 'er ſchyn van vermoeden overbleef, dat 'er zich vyan-

CXVII. BOEK. 1798. den van de tegenwoordige orde van zaaken in deszelfs midden bevonden, oordeelde hy noodig het benoemen eener Commisfie, om met het Uitvoerend Bewind in onderhandeling te treeden, en te verneemen of, en zo ja, in hoe verre, de Burger Reprefentant HOITSMA zich in dat gezelfchap van gevatte Burgers bevonden hebbende, zou kunnen begreepen worden onder eenig gegrond vermoeden te zyn gevallen, van mede deel gehad te hebben aan zulke rustverftoorende bedoelingen, als waarom het Uitvoerend Bewind gemeend hadt, dat gezelfchap Burgers, ten dien tyde, in verzekering te moeten neemen: met kennisgeeving, dat het de wil der Vergaderinge was den fchyn des kwaads zelfs, zo 'er die mogt beftaan, uit hun midden te weeren, en hierom het kwaad zelve in zyne diepfte fchuilplaatzen te willen opfpeuren: ten welken einde het Vertegenwoordigend Lichaam, op der Leden vlekloosheid den meesten prys ftellende, verwagtte, dat zodanige onderrigtingen of vermoedens door het Uitvoerend Bewind aan deeze Commisfie zouden worden gegeeven, als waar mede eenig Lid van het Vertegenwoordigend Lichaam zou kunnen geagt worden gecompromitteerd te zyn.

Zo veel tegen- en voorfpraaks ontmoette dit voorftel, dat by hoofdlyke ftemming in handen eener Commisfie gefteld werd, om de Vergadering met derzelver raadflag te dienen, of het een ftuk van be-

beraadslaaging kon uitmaaken, *ja* dan *neen* (*).

CXVII. BOEK. 1798. Hoitsma zelve brengt dit stuk ter Tweede Kamer.

Middelerwyl bragt Hoitsma zelve de zaak, hem betreffende, ter Tweede Kamer, eene Aanklagte doende tegen den Agent van Inwendige Politie, den Burger la Pierre, door hem beschreeven als pligt en verpligting vergeeten hebbende, daar hy een Vertegenwoordiger des *Bataafschen* Volks, tegen de hem toegezegde Vrywaaring, door eigendunklyken wil, op eene gewelddaadige wyze, ondanks zyne tegenverklaaring en beroep op het Ampt, 't geen hy bekleedde, tegen de Staatsregeling, door dit bedryf openlyk geschonden en verbrooken, in verzekering genomen, en daar in twee uuren gehouden hadt, met alle die voorzorgen, welke men omtrent in verzekering genomenen draagt.

Deeze Representant, doorgaans gewoon zich zeer sterk, en met een vloed van woorden, uit te drukken, het omtrent hem gebeurde voorgedraagen hebbende, vervolgde woordlyk; „ En ziet daar, Burgers „ Representanten! eenen nieuwen weg „ geopend om de Leden der Wetgeevende „ de Vergadering, om de Vertegenwoordigers des Volks, te beletten, aan hunne „ verpligting te voldoen — en elusoir gemaakt alle de voorzieningen, welke, „ by de Staatsregeling, zo wyslyk daar „ tegen zyn ingericht en vastgesteld: want „ dit is onbetwistbaar, dat het geen by „ één

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 189—198.

CXVII. BOEK. — 1798.

„ één uwer Leden gebeuren kan, kan „ immers by het grootfte gedeelte van de- „ zelven plaats hebben — Ziet daar Bur- „ gers Reprefentanten! een ander middel, „ dan het geen op den *rampvollen Twaalf-* „ *den Juny* gebezigd is om het Vertegen- „ woordigend Lichaam te ontzielen; en „ dit was het, dat, naa ryp overleg, my „ gedrongen heeft, deeze zo verre uit- „ ziende Schenddaad, deeze zo gevaar- „ volle verbreeking van het Regt ons als „ Volksvertegenwoordigers toegekend, en „ aan my, uw Medelid uitgeoefend, niet „ voor Ulieden verborgen te houden: om „ dat daar door de onderneeming van een „ zyne magt en gezag overfchrydenden „ Agent niet worde gevierd; maar dezel- „ ve terug gebragt binnen die paalen, „ in welke de Staatsregeling dezelve be- „ perkt heeft."

Ten deezen einde ftelde HOITSMA voor het benoemen eener Commisfie om deeze zo belangryke, gewigtige en door de geheele *Bataaffche* Republiek zo veel gerugtsmaakende zaak te onderzoeken; en, met terhandftelling van de noodige bescheiden tot deeze zaak behoorende, de Vergadering te dienen met eenen raadflag op welk eene wyze, ingevolge van de Staatsregeling, de verdere inbreuk en fchadelyke gevolgen van dit fchadelyk voorbeeld zou moeten worden voorgekomen. — De Voorzitter E. M. VAN BEYMA bragt, naa eene korte woordwisfeling, in omvraage, of de Vergadering kon goedvinden,

den, dit Voorstel Commisforiaal te maaken, en te onderzoeken, *of*, en zo *ja*, in hoe verre het een punt van beraadslaaging voor deeze Kamer kon uitmaaken. Het besluit was hier mede eenstemmig, en kreegen de Burgers VAN LENNEP, AUFFMORTH en BUSCH die zaak in handen (*).

CXVII. BOEK. 1798.

DeTweede Kamer bekragtigt het besluit der Eerste.

Naauwlyks was die zaak zo verre afgehandeld of de Voorzitter deelde der Tweede Kamer mede het Besluit ter Eerste Kamer genomen, wegens de dreigende Omwenteling, en de gevatte Persoonen (†). Schoon LINTHORST de zaak van het uiterste belang keurde, en schoon hy vermoeden koesterde, dat de Opstand in het voormaalig *Brabant*, ook zynen wortel hadt in de *Bataafsche* Republiek, het hem verbaazend voorkwam, dat de gevatte Persoonen daar van deelgenooten zouden weezen. Hy maakte daarom groote zwaarigheid by Proclamatie des den Volke kennis te geeven; ook hadt hy zyne bedenking, wegens den Voorslag des Regtbanks. Hy verklaarde zich tegen het bekragtigen des Besluits. — HOITSMA gaf zyne verbaazing te kennen over de aangevoerde daadzaaken in den Brieve des Uitvoerenden Bewinds, en wel voornaamlyk; dat de in hegtenis genomene Persoonen deelgenooten zouden weezen van de Oproerelingen in *Brabant*; deelgenooten van hun, die

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 205.
(†) Zie hier boven bl. 193.

CXVII. BOEK. 1798.

die de Vryheid den hartader tragten af te fteeken, en het Despotisme weder ten throon te voeren, dat, indien men gelukkig genoeg geweest was zodanige weezens magtig te worden, dezelve niet te fpoedig, en van hunne verfoeilyke misdaad overtuigd wordende, niet te ftreng, konden geftraft worden. GOVERS en QUESNEL maakten zwaarigheid in het doen der Afkondiginge. Anderen als HUBER en BACOT ftemden met den Voorflag in, en naa weinig overweegings werd het Befluit der Eerfte Kamer door de Tweede bekragtigd.

Proclamatie deswegen.

De Proclamatie aan het *Bataaffche* Volk gefchiedde. Lang was dezelve, breed werd 'er in ftilgeftaan op de Verlosfing den Twaalfden Juny deezes Jaars den Lande aangebragt; en hoe het in verzekering neemen van eenige Perfoonen, verdagt aan eene Zamenzweering, ftrekkende om het Schrikbewind weder op te richten, diende ter voorkoming van dit Volksonheil. Van het gedreigde en tevens ontdekte gevaar gaven zy den Volke kennis, maalden 't zelve met de ontzettendfte kleuren, en eindigde met een klemmende voordragt der middelen, welke reeds aan het Vertegenwoordigend Lichaam waren opgegeeven, op welks last de vermaaningen en bedreigingen gefchiedden (*).

De

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 236. Vergelyk hier boven bl. 194. De geheele Proclamatie is voorhanden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1082—1090.

Digitized by Google

De Gelastigden ter Eerste Kamer, om op het voorgedraagene van POMPE VAN MEERDERVOORT verslag te doen (*), neigden tot eene geheele verwerping van dien voorslag: dan, hangende hunne raadpleegingen, vernamen zy het voorstel door HOITSMA in de Tweede Kamer gedaan; een voorstel waar in zy zodanige uitdrukkingen vonden, die, in verband met de thans plaats hebbende omstandigheden en gebeurtenissen beschouwd, de uiterste aandagt van geheel het Vertegenwoordigend Lichaam, en inzonderheid de ernstigste raadpleegingen dier Kamer, van welke de Burger HOITSMA Lid was, moesten opwekken. Verzekerd dat deeze zaak daar in bewerkinge was, oordeelde de Commissie, dat het met de gesteldheid deezes onderwerps, en niet de betrekking, die de Twee Kamers van één Lichaam onderling moesten in agt neemen, en met het belang in dit geheele stuk voor het Vaderland, meest overeenkwam, den uitslag der raadpleegingen dier Kamer, tot welke de Burger HOITSMA meer onmiddelyk behoorde, af te wagten; ten einde met meer klaarheids over deeze geheele zaak, welke hoe lang hoe meer van eene ernstige natuur scheen te worden, te kunnen oordeelen. Dan zou blyken of het voorstel van POMPE VAN MEERDERVOORT, of een ander, nader deswegen voorgedraagen, zou behooren te geschieden. Voor als nog oor-

CXVII. BOEK.

1798.

De Eerste Kamer houdt het daar voor, dat als nog het Stuk wegens HOITSMA te dier Kamer niet behoorde.

(*) Zie hier boven bl. 201.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798

oordeelde zy, behoorde het geen onderwerp van raadpleeging voor deeze Vergadering op te leveren. — Eenstemmig hier mede viel het besluit (*).

De Tweede Kamer oordeelt dat het ter Eerste Kamer behoorde.

Van dit besluit werd de Tweede Kamer verwittigd by het uitgebragt Verslag op het voorstel van HOITSMA, 't welk eenigzins ter verontschuldiging van LA PIERRE strekte, en niet onopgemerkt liet, hoe bevreemdend het inkwam, dat die Representant den dag van *Twaalf Juny* met den naam van een *rampvollen dag* bestempelde. Dan luidde de raadslag, dat, al waren alle de punten in HOITSMAS' Verslag voorkomende, gegrond, en het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, in zyn persoon geschonden, hy dan nog tot het verkrygen der gevorderde Eervergoeding, zich niet aan de Tweede; maar aan de Eerste Kamer, hadt moeten vervoegen. Uit welken hoofde men van gevoelen was, dat dit Voorstel, immers voor als nog, geen stuk van beraadslaaging voor de Tweede Kamer behoorde uit te maaken (†).

Beraadslaaging ter Tweede Kamer op het Verslag.

De beraadslaagingen op dit stuk voor eene korte wyl uitgesteld zynde, ontving de Eerste Kamer bericht van het Uitvoerend Bewind, dat het zich wederom verpligt gevonden hadt eenige Persoonen te doen vatten, als verdagt van deel gehad te hebben in de Zamenzweering (§). —

By

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 228.
(†) *Ald.* bl. 245.
(§) *Ald.* bl. 277.

By het beraadslagen ter Tweede Kamer op 't gemelde Verslag was het te voorzien, dat alles niet zagtlyk zou afloopen. ONDORP was tegen het Verslag, zo als het lag, uit hoofde van het gebrekkige der berichten. — LINTHORST betoonde voor de vermeende Zamenzweering weinig vreeze te hebben, en stelde dit vermoeden als belachlyk voor; dan, eens de Zamenzweering als daadlyk gesteld, kon, uit de tegenwoordigheid van HOITSMA in dat gezelschap geen gevolg getrokken worden, dat hy tot de Zamenzweerders behoorde. LA PIERRE was te verre gegaan. De zaak zelve betrof beide de Kamers, en was hy dus van oordeel, dat men wel den Burger HOITSMA, met zyne aanklagten, zou kunnen verwyzen na de Eerste Kamer, om zodanig eene voldoening te erlangen, als hy meende in deezen, op de gronden door hem aangevoerd, te kunnen vorderen; doch, indien onverhoopt de Eerste Kamer deswegen zwaarigheid mogt maaken, en zyn verzoek van de hand wyzen, dan de Tweede Kamer, de verongelyking een haarer Leden aangedaan, behoorde over te neemen, en die kragt en gezag by te zetten, welke genoegzaam zouden zyn om aan de verzoeken eens Vertegenwoordigers van het *Bataafsche* Volk te voldoen, en intusschen of met medewerking van de Eerste Kamer, of afzonderlyk, aan het Uitvoerend Bewind kennis te geeven, dat het de wil van de Wetgeevende Vergadering, en dus van het

CXVII. BOEK.

1798.

Ba-

XXVII. BOEK. 1798. *Bataafsche* Volk was, dat de Agent van Politie zich voorzigtiglyk zou hebben te onthouden van geen Arresten te doen aan die geenen, die door de Staatsregeling, aan zyne Judicature en aan alle, zelfs civile Arrestatien, waren onttrokken. — Aan de zo zeer stootende uitdrukking, wegens den *Twaalfden Juny* poogde hy een draaglyken zin te geeven; doch oordeelde met dit alles, dat Hoitsma zyn gevoelens over dien Dag wel in zyn pen hadt mogen houden.

Govers was van oordeel dat Hoitsmas voorstel onverwyld een punt van beraadslaaging der Vergadering behoorde uit te maaken, en dat daadlyk van het Uitvoerend Bewind moest gevraagd worden, op welk eene wyze, en volgens welke orders, de in hegtenisneeming van het gezelschap geschied was. Huber, Wentholt en Bannier stemden met het Verslag. Hoitsma zelve, wel bemerkende waar de beraadslagingen op zouden nederkomen, liet zich vry breed uit, waarom hy gemeend hadt zich eerst ter Tweede Kamer te moeten vervoegen; dan daar die Vergadering, tot zyn smert, niet buiten zyne verwagting, zulks anders scheen te begrypen, zo moest hy zich, zyns ondanks, aan haaren wil en uitspraak onderwerpen, „ bewust zynde," gelyk hy 'er woordlyk byvoegde, „ dat, zo lang als regt en regtvaardigheid golden, waar aan hy niet „ mogt twyfelen, het *Bataafsche* Volk zou „ weeten, dat deeze in de handelwys, „ den

„ den Burger Reprefentant DIRK HOITS- „ MA aangedaan, waren gefchonden, en „ dezelve zou weeten dat middel, om die „ gefchondene Regten, zo niet helaas! te „ kunnen herftellen, egter alle gepaste „ poogingen daar toe zou zoeken in 't „ werk te ftellen." — Naa de fterkfte betuigingen van zyne betoonde en hem nog byblyvende Vaderlandsgezindheid uitgeboezemd te hebben, verwierp hy het Verflag, 't geen egter met zestien tegen acht ftemmen de goedkeuring der Vergadering wegdroeg (*). Dit zo veel gerugtsmaakend geval, met zo veel fchrooms behandeld, geraakte welhaast geheel in flaap.

CXVII. BOEK. 1798.

Voorflag eener Amnestie door den Franfchen Gezant.

Terwyl men dus bezig was met het in verzekering neemen van verdagte Zamengezwoorenen tot het daarftellen eener Tegenomwentelinge, ontving het Uitvoerend Bewind fchryven van LOMBARD DE LANGRES, Gezant van de *Franfche* by de *Bataaffche* Republiek, behelzende een aandrang, om, eene edelmoedige vergiffenis en in vergetelheidftelling van alle misdaaden, by gelegenheid der Staatsomwentelinge en op grond van eene verfchillende denkwyze omtrent Staatkundige onderwerpen, gepleegd: byzonder ftrekkende om, onder zekere voorzorgen en bepaalingen, eene algemeene Amnestie te verleenen voor alle Revolutionaire misdryven en excesfen, en daar onder dezelve met naame

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 293—303.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. me te begrypen de Burgers S. J. VAN LANGEN en W. FYNJE (*).

1798. Uitgebragt Verslag. De Leden der Eerste Kamer APPELIUS, VAN HALL, VAN HAEFTEN, WERNER en VAN LEYDEN, in wier handen deeze zaak gesteld was, die met de Hoven van Justitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, en met het Uitvoerend Bewind, ingevolge eener bekomen Volmagt, des geraadpleegd hadden, bragten een zeer uitgewerkten raadslag uit, wegens deezen in de daad moeilyken last, hun opgelegd. By meer algemeene bedenkingen over 't geen, zo op geheel bespiegelende gronden, als uit de ondervinding, tegen het verleenen van Amnestie kon worden bygebragt, voeren zy aan wat voor

(*) Eerstgemelde was by de Omwenteling gevat, zie hier boven bl. 23. Laatstgemelde hadt zich in 's *Haage* vervoegd en was daar in hegtenis genomen, zie hier boven bl. 177. Volgens het getuigenis der Vrouwe van een gevangen Cipiers Knegt hadden die beide gevangenen Briefwisseling gehouden met hunne Vrouwen, strekkende om by den *Franschen* Minister hunne loslaating te bewerken. *Dagverb. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 489. Wegens deeze in hegtenis genomen Cipiers Knegt, WICHARD PETERSEN, werd een voorstel te zyner slaakinge in 't volgend Jaar gedaan. *Dagverb. van het Verteg. Lichaam* III. D. bl. 1146. Een voor hem gunstig uitgebragt Verslag vondt zo veel wederspraaks, dat het verworpen en ter verzagting besloten werd. *Ald.* IV D. bl. 367 en 374. Men kwam 'er eindelyk toe om hem van de openbaare Geesseling en Gevangenhouding te ontslaan, en het by de Uitbanning voor twintig agtereenvolgende jaaren te laaten berusten. *Ald.* bl. 508.

Digitized by Google

voor dezelve pleit, en wel byzonder in het tegenwoordige geval, prys ftellende op het zo ftellig gedaan aanzoek van het *Fransch* Gemeenebest, dit, door eene langduurige ondervinding geleeraard, deszelfs verdwaalde Leden, meer dan éénss, door daaden van vergetelheid en vergiffenis, tot zich hadt geroepen, en 't welk deszelfs ernftig verlangen te kennen gaf, dat ook wy, door zulk eene daad, een nieuwe fteun aan ons Conftitutioneel aanweezen zouden geeven. Om die redenen ftelden zy voor het aankondigen van eene Algemeene Amnestie voor alle Misdryven en Excesfen tot den *Een en dertigften July* deezes Jaars, of de Eerfte Zitting van het wettig verkoozen Vertegenwoordigend Lichaam gepleegd, en zulks in zo verre deeze misdryven en excesfen aan een verfchillende denkwyze over Staatkundige onderwerpen, den oorfprong verfchuldigd waren, en zonder deeze verfchillende denkwyze niet zouden bedreeven zyn, noch hebben kunnen bedreeven worden; alleen bleeven daar van uitgezonderd zodanige Aanhangers van het Stadhouderlyk Beftuur, omtrent welken het *Bataaffche* Volk gemeend hadt, by het aanneemen der Staatsregeling, te moeten voorzien; mitsgaders die geenen, welke reeds, wegens hunne misdryven, waren gevonnisd, en omtrent welken zich het Vertegenwoordigend Lichaam, huns bedunkens, eene byzondere dispofitie, naar de omftandigheden van ieder geval, zou behooren voor te behouden.

CXVII. BOEK.
1798.

Digitized by Google

CXVII. BOEK. 1798. Verder meenden de Verslagdoeners te moeten aanraaden het doen eindigen van zommige Politieke Bewaaringen, welke omtrent eenige Persoonen, tot nu toe, gerekt en door den aandrang der omstandigheden alleen gewettigd, in de Constitutioneele Orde van zaaken een einde moesten vinden; gelyk mede dat de verschillende schokken, geduurende de laatste jaaren ondervonden, gelegenheid hadden gegeeven dat veele Persoonen in Publikatien, Proclamatien, Decreeten en andere Politieke stukken, het zy in algemeene bewoordingen, het zy over meer afzonderlyke daadzaaken, waren beschuldigd geworden, welke geenzins allen op gelyken voet behoorden te worden behandeld, en voor welken in het algemeen de schyn van in eene Amnestie te worden begreepen, in de daad beledigend zou zyn. Omtrent deeze hadden zy eene byzondere voorziening noodig gekeurd.

Zo veel over de Amnestie in 't algemeen voorgedraagen hebbende, kwamen zy tot het neteliger geval, de Burgers VAN LANGEN en FYNJE betreffende. Ten aanziene deezer Gevangenen hadden zy het bericht en bedenkingen verzogt van den Hove van Justitie over de voormaalige Gewesten van *Holland* en *Zeeland*, over den staat der Procedures en den aart der misdaaden aan deeze Burgers ten laste gelegd, deeze verkreegen en aandagtig overwoogen. Over dit stuk handelden zy in 't breede met het Uitvoerend Bewind, en

haa

naa alle deeze onderzoekingen en beraadslagingen kwamen zy eindelyk tot het besluit, dat de Vergadering volkomen bevoegd was om beide deeze Gevangenen, des noods, by een byzonder besluit, onder de Amnestie te begrypen, en dat dezelve, tot bevordering van de waare belangen des Lands, en volgens de regelen eener gezonde Staatkunde daar toe behoorde te besluiten. Veele redenen voeren zy aan voor deezen raadslag, de dringendste ontleenende van *Frankryks* Tusschenspraake.

CXVII. BOEK. 1798.

Hier aan hegten de Verslagdoeners de vermelding van de voorzorgen en bepaalingen, welken zy begreepen, dat by het daarstellen der Amnestie behooren gevoegd te worden, ter handhaaving van de tegenwoordige Constitutioneele Orde van zaaken, en voorkoming van allen inbreuk op dezelve.

Zeer breed was de voorgestelde Proclamatie aan den Volke. Naa een tafereel der jongste Staatsomwentelingen en onlusten daar mede gepaard, opgehangen, de *Federalisten*, *Stadhoudersgezinden*, *Aristocraten* en *Anarchisten* afgemaald en aangeduid te hebben, hoe alle de woelingen en onderneemingen door het invoeren der Constitutioneele Orde van zaaken een einde genomen hadden, vraagen zy in die Proclamatie den Volke, „ zouden wy thans „ geen gebruik maaken van de magt, „ welke gy ons hebt aanbetrouwd, om ons „ billyk en grootmoedig omtrent het voorledene, regtvaardig omtrent het tegen-

CXVII. BOEK. 1798. „ woordige, en voorzigtig omtrent het „ toekomende te betoonen? Om dus de „ daarstelling eener Constitutioneele Orde „ van zaaken, door eene voorzigtige ver- „ eeniging van gestrengheid en zagtmoe- „ digheid, by ieder beminnaar van zyn „ Vaderland, in zegening te doen zyn."

Zich verzekert houdende van 's Volks goedkeuring, laaten zy een zeer onderscheiden opgave volgen van de Persoonen tot welke deeze Amnestie zich uitstrekte. — In een afzonderlyk Artykel werd het Uitvoerend Bewind bevolen, „ den Hove „ van Justitie over de voormaalige Ge- „ westen *Holland* en *Zeeland* aan te schry- „ ven en te gelasten, om alle Procedu- „ res, aanhangig tegen de Burgers STE- „ PHANUS JACOBUS VAN LANGEN en WY- „ BO FYNJE, als begreepen in de Amnes- „ tie, buiten werking te brengen, en de- „ zelve, binnen den tyd van driemaal vier „ en twintig uuren, naa dat des Extract „ te hunner kennisse zou zyn gekomen, „ uit hunne Detentie te ontslaan, en de „ tegen hun ontgonne Procedures buiten „ werking te brengen; mitsgaders om „ zich, ten hunnen opzigte, verder en „ in allen deele, op het naauwkeurigste „ te gedraagen naar het bepaalde in de „ Amnestie."

Aanmerkingen daar op van REMMERS. De vervaardiging van dit Staatsstuk hadt veel moeite gekost; twee volle dagen was men in een Committé Generaal bezig geweest, met het voor en tegen te wikken en te weegen. Dan ter Eerste Kamer

voor-

Digitized by Google

voorgedraagen, was de aandrift om daar op het woord te hebben, zeer groot. REMMERS kreeg het eerst. Hy ſprak in 't breede over de Amnestie, verleend aan VAN LANGEN, by een geſchrift, op laſt van het Intermediair Uitvoerend Bewind uitgegeeven, en berustende op een verſlag van den Agent van Juſtitie, waar in hy met ronde woorden aan Tydgenooten en Naakomelingſchap aangeklaagd werd als zich met 's Lands Penningen te hebben verrykt; terwyl FYNJE beſchuldigd werd deeze ſchandlyke misdaad ſtilzwygend te hebben aangezien. Hy verklaarde 'er zich ten ſterkſten tegen.

CXVII. BOEK. 1798.

Van VAN GALEN.

Deeze breedſpraakige voordragt bewoog VAN GALEN, om, ſchoon hy niet ten vollen in het Verſlag hadt ingeſtemd, de Vergadering te herinneren aan het Committé Generaal, waar dit ſtuk reeds het volle beſlag hadt bekomen; hier over nog te willen ſpreeken, zonder dat 'er eenige verandering kon worden gemaakt, was, in zyn oog, niets anders dan in den wind praaten, en tot het Volk te declameeren. Men kon den Nationaalen tyd vry beter beſteeden.

Van DE SONNEVILLE.

De Voorzitter VERBEEK hier op verklaard hebbende, dat, zo wanneer de Leden hun *Ja* of *Neen* met redenen wenschte te omkleeden, hy zulks niet kon beletten; dan verzogt hy allen, zich zo veel mogelyk, te bekorten. DE SONNEVILLE aan het woord zynde, bragt zyne zwaarigheden tegen die ontworpen Amnestie

CXVII. BOEK. 1798.

ter baane. Hy ſchroomde niet, te zeggen en als vast te ſtellen, dat door dezelve eene meerdere verwydering en herinnering, dan eene algemeene vereeniging en vergetelheid, zou te wege gebragt worden; hy noemde dezelve gedeeltlyk een halve maatregel: dewyl zy zich ſlegts uitſtrekte tot den laatſten van July: zulks was met de woorden en zin eener Algemeene Amnestie regtdraads ſtrydig. Naa nog verſcheide aanmerkingen op dit ſtuk gemaakt te hebben, voegde hy 'er ten ſlot by, dat het een maatregel was, die nimmer aan het verlangen en het dringend verzoek of de verwagting van onzen Bondgenoot zou kunnen voldoen: daar toe waren, zyns oordeels, geheele andere maatregelen noodig geweest: waarom hy zyne ſtem tegen het voorgedraagene ſtuk uitbragt.

Van VAN BENNEKOM.

VAN BENNEKOM liet zich, hoe zeer tot eene Algemeene Amnestie geneigd, omtrent dit ſtuk hooren, als, aan de eene zyde, te wyd uitgeſtrekt, en, aan de andere zyde, te bepaald, en dus zonder algemeene ſtrekking. „ Immers," op dat wy 's Mans eigene woorden gebruiken, „ het voorſtel is om te vergeeven, en „ ſpeciaal onder de zo gewilde Amnestie „ te begrypen Perſoonen, welke beſchuldigd zyn van 's Lands penningen verſpild, wat zeg ik? *geſtoolen* te hebben; „ daar men, door deeze Amnestie te bepaalen tot den een en dertigſten July, „ en niet uit te ſtrekken tot den dag der

„ Pu-

„ Publikatie, uitfloot Burgers, die alleen als *verdagt* zyn opgegeeven aan, „ zo men zegt, Zamenzweering en Verraad, van welk eenen aart, fchynt nog „ onbekend. — De eerften wilde ik dan „ eerst onder deeze vergetelheid gebragt „ zien, wanneer dezelve van Landsdievery zyn vrygekend, daar ik my niet „ kan voorftellen regt te hebben om over „ dezulken een Vryfpraak te doen, en de „ anderen wenschte ik daadlyk 'er onder „ begreepen te hebben, ten ware ons gebleeken was, dat zy aan Hoog Verraad „ fchuldig konden worden geoordeeld. — „ Immers Burgers Reprefentanten! welk „ eene mengeling van edelmoedigheid en „ vervolgzugt, zal in dit befluit niet doorftraalen; daar men vergeeft aan Lieden, „ welke befchuldigd zyn tegen het *gansche Volk* misdreeven te hebben, en niet „ aan de zodanigen, die welligt niet anders dan zich tegen *Ons* hebben willen „ verzetten."

CXVII. BOEK. 1798.

Verfchillende gevoelens van verfcheidene.

VAN HALL verklaarde, dat hy, als Medegecommitteerde met het Verflag, en als Lid der Eerfte Kamer met het ten deezen genomen Befluit niet inftemde. — GERELSMA kon zich met de Proclamatie niet vereenigen, noch ook met dat gedeelte des Befluits, 't welk VAN LANGEN en FYNJE onder de Amnestie begreep. — GUILJE hieldt de voorgeflaagene Amnestie als ongefchikt tot het bereiken der einden waar toe dezelve was ingericht.

VAN LEYDEN gaf de reden op waarom

 hy

CXVII. BOEK. 1798.

hy met het Verslag instemde, ook ten opzigte van de Burgers VAN LANGEN en FYNJE; dit deedt VAN FOREEST mede, en VAN HAEFTEN met veel nadruks. APPELIUS onderschraagde dit. Als tegenstreevers lieten zich DAENDELS, LEEMANS, KNIPHORST, GORTER en DE HAAN hooren. — VITRINGA gaf te verstaan, hoe hy in het Committé Generaal zyne bedenkingen hadt ingebragt, welker meesten daar niet in den smaak vielen; dan hy oordeelde zyne byzondere begrippen te moeten opofferen aan het algemeen belang, 't welk de tegenwoordige maatregel noodzaaklyk maakte, en het was alleen uit overtuiging van die noodzaaklykheid, dat hy voor zich zelven vryheid vondt om in het doen der Proclamatie toe te stemmen. — CRAMER verklaarde 'er zich tegen, oordeelende dat de gemoederen door deeze Amnestie meer zouden verwyderd dan wel vereenigd worden.

Overeenkomstig Besluit.

Naa alle deeze bedenkingen voor en tegen gehoord te hebben van de Leden, die het woord vroegen, liet de Voorzitter zich dus hooren. „De Vergadering weet, dat „ ik met alle deelen van het Verslag my „ niet heb kunnen conformeeren. — Dan, „ schoon ik voor my zelven overtuigd „ ben, dat in eene Maatschappy geregtigheid moet worden uitgeoefend, indien „ de Maatschappy niet zal verlooren gaan, „ zo weet ik, aan den anderen kant ook, „ dat de Voorzigtigheid en de Staatkunde „ zomtyds vorderen, dat men Zagtmoe-

„ dig-

„ digheid verkieze boven de ſtrengheid CXVII.
„ der Wet. — Hartlyk wensch ik, dat BOEK.
„ deeze onze pooging, tot heil van het —
„ Gemeenebest daargeſteld, het gewensch- 1798.
„ te oogmerk bereiken moge, om naamlyk, alle Vrienden van Orde te vereenigen rondsom het Altaar der Vryheid. — Laaten wy hier toe onze kragten vereenigen, Burgers Repreſentanten! en dat het opgeheeven Zwaard der Geregtigheid den geenen treffe, die deeze onze bedoeling miskennende, het Vaderland of de Vryheid zou poogen te vermeesteren. — Ik concludeer conform het Rapport."

Van de Spiegel en Bentinck losgelaaten.

De Voorzitterlyke hamerſlag bekragtigde deeze zo belangryke en zo verſchillend ingeziene zaak (*). Onder de veelen thans geſlaakte bevondt zich ook de geweezen Raadpenſionaris van *Holland*, L. P. VAN DE SPIEGEL, die zyn ontſlag niet aannam, dan met een deftig Protest, van, door het gebruik maaken van de gegeevene Amnestie, het regt om hem in hegtenis te neemen en te houden, niet te hebben erkend. Hy verliet het Kasteel van *Woerden*, de laatſte plaats zyner Gevangenisſe, en begaf zich na *Yſſelſtein* (†). — Van zeer goeder hand zyn wy verzekerd, dat VAN DE SPIEGEL, den anders zeer verveelenden tyd zyner Gevangenſchappe, kort-

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* III. D. bl. 375—390.
(†) J. SCHELTEMA *Staatkundig Nederland* III. D. bl. 375—390.

CXVII. BOEK. 1798. kortte, met de Letteroefeningen, die, in vroegeren tyde, de veraangenaaming zyns Leevens uitmaakten; en aan die uit het Bestuur van *Holland*, van tyd tot tyd hemwaards afgevaardigd werden, om te zien hoe de Staatsgevangenen behandeld werden, en of zy iets verlangden, 't geen hun toegestaan kon worden, verklaarde wel voldaan te weezen. — BENTINCK, Lotgenoot van VAN DE SPIEGEL, in de Opsluiting op het Kasteel te *Woerden*, deelde ook, ten deezen dage, in de vrylaating.

Zo min de Loslaatingen, ingevolge der gegeevene Amnestie, ter Vergaderinge eene algemeene goedkeuring vonden, zo min troffen zy die by den Volke aan. By deezen was de vrylaating te ruim opengesteld; by anderen te veel omheind; inzonderheid wat betrof het bepaalde tydsbestek, waar toe dezelve zich uitstrekte.

VA-

Digitized by Google

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

HONDERD ACHTTIENDE BOEK.

INHOUD

Stoffe deezes Boeks. Over de Agentschappen. Departementaale Verdeelingen. Over de Verdeeling in Ringen en Gemeentens. Wegens de Departementaale Gerichtshoven. Bekragtiging ter Tweede Kamer. Voordragt, wegens het vervaardigen van Twee Wetboeken. Aanmerkingen op een voorloopig Verslag. Mannen daar toe benoemd. Het werk aangevangen. Handelingen over de Pynbank. Verslag. Wat deswegen voorviel. Nader overweeging ter Tweede Kamer. Berusten der Eerste Kamer daar in. Genomen besluit deswegen. Voorstel over het draagen van Binnen 's Lands gewerkte Stoffen. Binnen 's Lands gewerkte Goederen tot geschenken by het afscheid van vreemde Gezanten bestemd. Voorstellen tot het weeren des Invoers van vreemde Goederen. Voorbehoedzels daar tegen. Nadere en sterkere bepaalingen aangepreezen. Met de daad daar toe besslooten. Wat des CXVIII. BOEK.

te

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

te Vlissingen bepaald werd. Besluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in Noord-America. Aanzoeken van den Levantschen Handel. Het Octroy der Oost Indische Maatschappy verlengd. Voorgeslaagene vernietiging van het Committé tot de West-Indische zaaken. Het voorgevallene deswegen. Een nieuw Beheer vastgesteld. Onvoldoend verslag, wegens de Instructie verworpen. Het aanneemen der Staatsregeling geeft eene andere wending aan deeze zaak. Wat de Staatsregeling ten opzigte van de Gilden bepaalde. Hoe veel des ter Vergaderinge te doen viel. Handelingen over het Artykel van den vryen Doorvoer. Geschillen deswegen. Hoe beslist. Voorstel om eene Verklaaring van de Kerklyken te vorderen. Een hier op uitgebragt Verslag. Bepaaling der Staatsregeling, wegens de Kerkleeraaren. Verlegenheid deswegen by de Hervormden. Uitgedagte redmiddelen. Bepaalingen wegens de Kerken en Pastoryen. Veelvuldige geschillen daar over, als mede over het Kindergeld der Leeraaren. Wegens de Godsdienst onderscheidings tekens te Groote Broek. Gerustftelling der Academie-Steden door de Staatsregeling. Het Diploma en Zegel der Hoogeschoole te Leyden veranderd. RUHNKENIUS *sterft. Leevensverslag diens Geleerden. Voorstel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen. Gunstig Verslag hier op. Overeenkomstig besluit. Characterschets diens Hoogleeraars. Gesteldheid van de Franeker Hoogeschoole. Daar beraamde Schikkingen. Kweekschool der Roomsch Catholyken te Warmond aangelegd. Het Arty-*

zykel over het Armbestuur verschaft veel onderhandelings. Opgave van het voornaamste deswegen voorgevallene. Opeisching van den staat der Armenkassen. Hoe dit toeging. Andere Bemoeijingen in den Lande daar mede. Verzoekschrift en Verhandelingen daar over. Voordragt der Commissie. Handelingen daar over. Voorstel van APPELIUS. *Eene en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt betreffende.* DE SONNEVILLES *Voorstel wegens de vreemde Krygslieden, verworpen. Voorstel omtrent de Burgerwapening. Wat 'er, ten opzigte van het Reglement gedaan was. Rangschikking der Zeeofficieren. Verzoeken deswegen en Handelingen daar over. Voorstellen de Zeemagt betreffende. Het gehaudelde over de Rangschikking. Den Zeeofficieren geweigerd om gedaane Uitschotten met den Lande te verrekenen. Algemeen Verslag van den staat van 's Lands Geldmiddelen. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen. Voordragt om de gebrekkige Opbrengst te verbeteren. Wat men daar omtrent bepaalde. Geldheffing in Herfstmaand uitgeschreeven. Eene andere Geldheffing. Ongenoegen deswegen. Middelen van Onderzoek daargesteld. Misnoegen hier over. Hoe het zich met het Onderzoek toedroeg. Wat 'er gedaan was omtrent het Plan van Algemeene Belasting.*

CXVIII. BOEK.

Om de Geschiedenis onzes Vaderlands zo volledig, als ons ontworpen plan vorderde, te beschryven, hebben wy doorgaans, naa eene Algemeene Beschouwing van

1798. Stoffe deezes Boeks.

CXVIII. BOEK. 1798. van 's Lands gesteltenisse, ten opzigte van deszelfs betrekkingen tot Buitenlandsche Mogenheden, en het deel, 't welk 't zelve nam in groote Gebeurtenissen op het Staatstooneel gespeeld, ons gezet om byzonderder te overweegen wat, in elk der Gewesten, meest opmerkenswaardig voorviel. De stoffe daar toe nam af by de daarstelling der Nationaale Vergadering, die het middenpunt werd van alle belangryke bedryven, niet alleen het Land in het algemeen, maar ook de byzondere Gewesten betreffende; grootlyks verminderde zulks by het aanneemen der jongste Staatsregeling, waar in de Eenheid zulker wyze was vastgesteld, dat de voorheen *Gewestlyke Heerschappyen*, in enkel *Beheerende Bestuuren* herschaapen waren. Wy zouden dienvolgens, daar wy zo veel boekten van 't geen, ten deezen Jaare, door de *Gewesten*, nu met den naam van *Departementen* bestempeld, by de onderscheidene Kamers inkwam, daar overwoogen, goed- of afgekeurd en aan het Uitvoerend Bewind verzonden en aanbevolen werd, geheel dit plan kunnen laaten vaaren, en ons met het algemeen opgegeevene vergenoegen. Dan, hoe zeer dit ons werk, ten deezen aanziene, bekort, blyft 'er nog het een en ander onvermeld agter, 't geen wy gevoeglyker hier, dan elders plaatzen; om aan het voorgevallene, ten Jaare MDCCXCVIII, den eisch te geeven. Wilden wy tot veele plaatslyke en persoonlyke byzonderheden afdaalen, wy zouden geen einde vinden:

dan

dan veele waren van eenen zo zeer bepaalden aart, en verre van eenen zo algemeenen invloed, dat wy 'er ons niet by hebben op te houden. CXVIII. BOEK. 1798.

Het Uitvoerend Bewind hadt, ter volvoering zyner verfchillende werkzaamheden Agenten noodig. Het Plan hieldt acht Agentfchappen in. Een van Buitenlandfche Betrekkingen — Een van Marine — Een van Oorlog — Een van Finantie — Een van Juftitie — Een van Inwendige Politie en Toezigt op den ftaat van Dyken, Wegen en Wateren — Een van Nationaale Opvoeding, waar onder men begreep de Geneeskundige Staatsregeling, de vorming der Nationaale Zeden, de bevordering van het openbaar Onderwys, als mede van Kunften en Weetenfchappen — Een van Nationaale Oeconomie, zich uitftrekkende tot Koophandel, Zeevaard, Visfcheryen, Fabrieken, Trafieken, Landbouw, en alle andere middelen van beftaan. Ieder Agent was by de Staatsregeling eene Jaarwedde van negen duizend Guldens toegelegd. Derzelver aanftelling ftondt aan het Uitvoerend Bewind, op Inftructien vast te ftellen door het Vertegenwoordigend Lichaam. Over de Agentfchappen.

Een der vroegfte werkzaamheden ter Eerfte Kamer voorgefteld en volbragt, was de benoeming van Leden tot het vervaardigen van Inftructien voor de onderfcheidene Agentfchappen. In elk vak kreegen zodanige Leden de benoeming, die gefchikst en bekwaamst geoordeeld wer- Inftructien voor dezelve.

XVIII. BOEK. 1798.

werden om den Lastbrief op te stellen (*).

De natuur der zaake vorderde eene spoedige inlevering, en waren de meesten, den aart der zaake in aanmerking genomen, vry spoedig daar mede gereed. Onverwyld werden die Ontwerpen ter overweeging genomen; dan het kon niet uitblyven, of op alle, schoon op het een meer op het ander minder, vielen veele aanmerkingen ter Eerste, en vervolgens ter Tweede Kamer, waar door de vaststelling verwylde. De overweegingen, een en ander Agentschap betreffende, hielden langen tyd aan, en bragten, in den loop der onderhandelingen, veele zeer gewigtige en belangryke onderwerpen ter baane, gepaard met bedenkingen en tegenbedenkingen, die van wydverschillenden en zoms strydigen aart, te meermaalen aanleiding gaven tot aanmerkingen, die in de Dagverhaalen voorhanden, ten dien dage, stoffe van veelvuldige aanmerkingen opleverden (†).

Over de Departementaale Verdeeling.

Wel bepaalde de Staatsregeling de Acht Departementen, die de naamen van de Rivieren en Stroomen ontleenden, als van den *Eems*, den *Ouden Ysel*, den *Rhyn*, den *Am-*

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 75.

(†) Veel zouden wy des kunnen bybrengen 't geen nog met genoegen zou geleezen worden; dan wy zouden te wydloopig worden, en wyzen dus onze des nieuwsgierigen Leezer om het voornaamste, met een opslag, te kunnen vinden tot het *Dagverhaal der Handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam*. Wegens het Agentschap der *Buitenlandsche Betrekkingen* II. D. bl 487. 595. — Wegens dat der *Marine* II. D. bl. 806. 912. — Wegens dat van

Digitized by Google

Amstel, *Texel*, de *Delf*, den *Dommel*, de *Schelde* en de *Maas*, en benoemde dezelve tot Hoofdplaatzen *Leeuwaarden*, *Zwolle*, *Arnhem*, *Amsterdam*, *Alkmaar*, *Delft*, *den Bosch* en *Middelburg*, als mede dat ieder deezer *Departementen* verdeeld zou worden in zeven, zo na mogelyk, gelyk bevolkte *Ringen*, en ieder Ring in verschillende *Gemeenten*. Dan de daadlyke verdeeling hadt veel moeite in. Zy werd eener Commissie in handen gesteld, die haare werkzaamheden op de volgende gronden bouwde. —— Eene Ineensmelting der negen voormaalige Gewesten, zo veel zulks, met inagtneeming van den eersten grondregel, doenlyk was — zich geenzins te binden aan de aanstaande Verdeeling in Districten, en de groote Wateren en Hoofdrivieren tot Grenzen der Departementen te neemen. —— Breedvoerig was de voordragt, en droeg blyk van de bekwaamheid der Leden aan welke deeze moeilyke taak was ten deele gevallen. Eene algemeene genoegenneeming was op dien arbeid niet te wagten. Van hier breede onderhandelingen ter Eerste Kamer, door den Voorzitter besloten met de aanmerking, dat zeker in alle ontworpen Plans zich

CXVIII. BOEK.

1798.

van *Oorlog* II. D. bl. 756. 907. — Wegens dat van *Finantie* II. D. bl. 1029. en III. D. bl. 734. 970. — Wegens dat van *Justitie* II. D. bl. 605. 722. 903. — Wegens de *Inwendige Politie* II. D bl. 345. 1052. 1066. 1081. III. D. bl. 885. 996. — Wegens de *Nationaale Opvoeding* II. D. bl. 703. 1041. 1048. — Wegens de *Nationaale Œconomie* III. D. bl. 1169.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798.

zich zwaarigheden en ongelegenheden zouden opdoen, waar in de Staatsregeling onmogelyk hadt kunnen voorzien: dan het was de pligt der Vergaderinge dezelve, zo veel in haar was, te voorkomen. By hoofdlyke ſtemming vereenigde men zich met de gronden door de Commisſie ter Verdeeling opgegeeven (*).

Over de Verdeeling van Ringen en Gemeentens.

Soortgelyke zwaarigheden trof dezelfde Commisſie aan in haaren arbeid om de Districten in Ringen en Gemeentens te verdeelen, wanneer men aan het voorſchrift der Staatsregeling letterlyk zou voldoen. Afwykende daar van was hun ingediend Verſlag. Tegenſpraak bejegende hetzelve; dan het beſluit viel, dat ieder Gemeente uit vyf Grondvergaderingen zou beſtaan; en dat plaatzen, welke meer dan een halven Ring in zich bevatten, of waar van een gedeelte in de reeds bepaalde Verdeeling by eenen anderen Ring zou mogen gevoegd zyn, even als te vooren, maar eene Gemeente zouden uitmaaken (†). — Zulks ontmoette ter Tweede Kamer veel zwaarigheids, lange onderhandelingen waren 'er het gevolg van, en ſcheen het op niet bekragtigen te zullen uitloopen. Dan by nadere behandeling werd het beſluit tot niet bekragtigen ingetrokken, en dien ten gevolge het vastgeſtelde ter Eerſte Kamer bekragtigt (§). Vol-

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 892. 1011. 1020.

(†) *Ald.* III. D. bl. 213. 231.

(§) *Ald.* III. D. bl. 292. 408. 923. 951. 963. 966.

Digitized by Google

Volgens een breed uitgewerkt Verslag zouden de geschikste plaatzen der Departementaale Gerigtshoven zyn, voor het Departement van de *Eems* te *Groningen*; voor dat van den *Ouden Ysfel* te *Deventer*; van den *Rhyn* te *Utrecht*; van den *Amstel* te *Amsterdam*; van *Texel* te *Haarlem*; van de *Delf* in den *Haage*; van de *Dommel* in *den Bosch*; van *Schelde* en *Maas* te *Dordrecht*. De Commissie betuigde ten grondslage van de opgegeevene Plaatzen gelegd te hebben het grootste gemak der gezamenlyke Ingezetenen van elk Departement, en het, zo veel mogelyk, verspreiden der welvaart over alle deelen van ons Gemeenebest. Grondbeginzels, die op zich zelven, aller toestemming verdienden en verwierven; doch verre waren van door de Leden der Vergadering als steeds in 't ooge gehouden aangemerkt te worden. Men oordeelde dat de Uitbrengers des Verslags te veel het oor geleend hadden aan de Verzoekschriften, door een aantal Steden ter Vergaderinge ingediend, die uit verscheiden hoofde, en wel voornaamlyk ter oorzaake van geledene verliezen, by de Omwenteling, of de verschikkingen en verplaatzingen daar uit voortgevloeid, meenden aanspraak te hebben om met een Departementaal Gerigtshof, binnen derzelver muuren, begunstigd te worden. Dit gaf aanleiding tot veele aanmerkingen, als mede tot voordragten van andere dan de door de Commissie aangepreezene Steden. Lang en menigvul-

CXVIII. BOEK.

1798.

Wegens de Departementaale Gerigtshoven.

CXVIII. BOEK. 1798.

dig waren deswegen de beraadslagingen. In veele stak niet het Federalismus, 't geen hier niet te passe kwam; maar een andere meer bepaalden geest van soortgelyken aart, door. Eene voortrekking naamlyk van de Geboortestad of de Stad, waar men, uit zekeren hoofde, eene meerdere betrekking hadt, duidelyk bespeurde. Dit straalde door, zo in de raadslagen over het Plan in 't algemeen, als wanneer men tradt om het, by Departementen, in overweeging te neemen. By elk Departement werden de mededingende Steden, in 't Verslag vermeld, of ook andere, ter baane gebragt, en naa veel over- en wederspraaks, niet geheel vry van schamperheden, aan de stemming onderworpen, by welke de meerderheid, nu grooter dan kleinder, overeenkomstig met de door de Commissie aangepreeze Steden uitviel. Behalven in het Departement van den *Ouden Ysel*, waar *Kampen* en *Meppelt* tegen *Deventer* in de weegschaale werd gelegd, en *Kampen* naa veel tegenkantings, de meerderheid bekwam (*).

Bekragtiging der Tweede Kamer.

Schoon ter Tweede Kamer het besluit viel om het uitgebragte ter Eerste Kamer, niet by *Gerigtshoven*, maar over 't *geheel*, in omvraage te brengen, en dus het wydloopige der aldaar voorgevallene beraadslagingen te vermyden, ontbrak het niet aan Leden, die in een en ander opzigt, met

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 994-998. III. D. bl. 107. 112-122. 132-151.

met de Eerste Kamer niet konden zamenstemmen, daar voor hunne redenen bybragten, en met verwerping van het vastgestelde ter Eerste Kamer hun raadslag besloten. Allen, die het woord gevraagd hadden, voerden het niet; voornaamlyk uit hoofde dat men zag, hoe men, naa lange beraadslagingen, alle gevoelens niet zou kunnen vereenigen: terwyl de onderhandelingen over dit onderwerp van eenen onaangenaamen aart waren, en het belang des Vaderlands eene spoedige afdoening vorderde. By hoofdlyke stemming waren van de drie en twintig Stemmen zestien voor het bekragtigen, en was hier mede deeze zaak afgedaan (*).

CXVIII. BOEK. 1798.

Voordragt wegens het vervaardigen van twee Wetboeken,

Van den vroegsten tyd der Omwentelinge was men bedagt geweest op het doen vervaardigen van Twee Wetboeken, een Burgerlyk en een Lyfstraflyk. Ongelukkig slaagde men niet in de benoeming van daar toe geschikte Mannen; doch daar de meesten voor de op hun gevallene keuze bedankten, bleef dit hoogst heilzaam gekeurd werk steeken, en werd 'er niets van tot stand gebragt (†). —— Dit werk werd weder, ten deezen Jaare, ter hand geslaagen door de Constitueerende Vergadering (§). Dan met derzelver ontbinding en

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 266.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 33-39.

(§) *Dagverb. der Const. Verg.* IX. D. bl. 412. 446. Waar wy de gronden, op welke deeze voordragt steunde, vermeld vinden.

CXVIII. BOEK. 1798. en daarstelling der Kameren van het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks, nam men het weder ter hand, om volgens de Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen voor de Staatsregeiing gevoegd, een Wetboek te vervaardigen zo wel van Burgerlyke als Lyfstraflyke Wetten, te gelyk met de wyze van Regtsvordering, op de gronden door de Staatsregeling verzekerd, en algemeen voor de gansche Republiek.

Aanmerkingen op een voorloopig Verslag. Een voorloopig Verslag werd door VAN DER MEY VAN DER LINDEN uitgebragt. Het kon niet missen of op verscheide deelen diens Voordragts vielen aanmerkingen van meer en min belangryken aart. De voornaamste betroffen, of alle daar toe te benoemene Persoonen *Regtsgeleerden* zouden moeten weezen; dan of 'er ook *Kooplieden* en *Wysgeeren* in plaats zouden vinden. Tot het eerste werd besloten. Over de Daggelden hieldt men lange beraadslagingen. Het werd op twaalf Guldens daags bepaald. Men stelde vast, dat de Leden der Commissien vryheid zouden hebben om eenige Persoonen, der zaake kundig, by zich te mogen neemen, mits daar toe voordragt doende by het Uitvoerend Bewind, aan 't welk de benoeming der Persoonen werd opgedraagen.

Mannen daar toe benoemd. Het Uitvoerend Bewind leverde de benoeming in van zeven Regtsgeleerde Mannen tot het vervaardigen des Burgerlyken Wetboeks, naamlyk JAN BOND, J. WALRAVEN en J. FARGON, alle te *Amsterdam* woon-

woonagtig; H. A. KREET in den *Haag*; REYTZ te *Middelburg*; CRAYVANGER te *Utrecht*; GOCKINGA te *Groningen*. — Om het Lyfstraflyk Wetboek op te stellen benoemde 't zelve de vyf Regtsgeleerden, REUVENS in den *Haage*; J. IN DE BETOUW, te *Nymegen*; CRAS te *Amsterdam*; DE BEVEREN te *Middelburg*; DONKER CURTIUS in den *Bosch*. De Vervaardigers deezer Wetboeken zouden hunne Zitting te *Utrecht* houden.

CXVIII. BOEK.

1798.

Het werk aangevangen.

Wederom scheen het gevaar te loopen, dat de benoemde Leden zich zouden onttrekken; althans eenigen bedankten voor die werkzaame Eerepost, schoon een ruim daggeld opbrengende. Zy dienden op de benoeming hunne zwaarigheden in by het Uitvoerend Bewind. De Burger CRAYVANGER alleen werd, op zyn aanzoek, ontslagen, en in diens plaats P. WIERSMA te *Leeuwaarden* benoemd. Schoon *Utrecht* eerst bepaald was tot de plaats der zamenkomste voor die Wetboekvervaardigeren, werd *Leyden* vervolgens daar toe bestemd, en vingen de benoemde Leden, daar ter Stede, hunne werkzaamheden aan (*).

Handelingen over de Pynbank

Eigenaartig zeker, en noodzaaklyk was het, zo lang die nieuwe Wetboeken, welker vervaardiging niet weinig tyds zou kosten, niet bestonden, de oude te volgen, in zo verre dezelve niet streeden met de

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D bl. 294. 329. 708. 1026. 1063. III. D. bl. 17 en 198.

CXVII. BOEK. 1798. de tegenwoordige orde van zaaken. Over dit ftryden, of niet ftryden, viel meermaalen gefchil. Zeer ftak dit uit in het voorgevallene, ten opzigte van de Pynbank, reeds vóór het aanneemen der Staatsregeling, in onderfcheidene Gewesten, door de toenmaalige Beftuurders, verworpen, en waar omtrent de Staatsregeling uitdruklyk bepaalde, „ *dat de Pynbank, door de* „ *ganfche Republiek, werd afgefchaft.*"

De vraag viel welk eene maatregel nu moest in agt genomen worden, zo wel ten aanziene van de zodanigen, die *vóór* als die *naa* de aanneeming der Staatsregeling in hegtenis waren geraakt, en hun misdaad bleeven ontkennen. De Procureur der Gemeente van *Amfterdam* en vervolgens deszelfs Stedehouder, als mede het Committé van Juftitie te dier Stede, hadden deswegen, zo aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam, als aan het tegenwoordig Conftitutioneel Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataaffchen* Volks, zich met Brieven vervoegd, om wegens deeze zaak, nader onderrigt te worden.

Verflag. Eene Commisfie by de Eerfte Kamer benoemd, bragt een breed verflag uit, daar op nederkomende, dat de Procureur der Gemeente en het Committé van Juftitie te *Amfterdam* zou verzonden worden tot de manier van procedeeren in het voormaalig Gewest van *Holland*, en byzonder binnen de Stad *Amfterdam*, tot nog in gebruik geweest.

Het

Het ontmoette heftige wederspraak van een en ander der Representanten, die tegen de Pynbank uitvoeren als een ysfelyk monster om de dweep- en heerschzugt ten top te doen stygen. Geen verdeediger zeker vondt de Pynbank. Wyd liepen de gevoelens over de thans behandelde byzonderheid uit een. De meerderheid verwierp het uitgebragt Verslag. Dan, volgens het bemiddelend voorstel des Voorzitters, viel het besluit, om, op de aanvraage van *Amsterdam*, te antwoorden, dat men provisioneel in het tot erkentenis brengen van misdaadigers, op den ouden voet hadt voort te gaan; terwyl de Vergadering inmiddels eene Commissie zou benoemen om een raadslag in te leveren over de manier van procedeeren vóór dat het te vervaardigen Nationaal Wetboek zou zyn ingevoerd. De Tweede Kamer bekragtigde dit Besluit.

CXVIII. BOEK. 1798. Wat deswegen voorviel.

Dan was het, te laatstgemelde Kamer, daar mede niet afgedaan. Die Vergadering vondt goed de zaak zelve, met alle de stukken daar toe behoorende, in de handen eeniger Leden te stellen. Het zeer merkwaardig Verslag van de Burgers Representanten DE LEEUW, SICCEMA en VAN LENNEP kwam hier op neder, dat zy zich verpligt vonden te verklaaren, eenstemmig met de Opstellers der Staatsregeling, en den verklaarden wil des *Bataafschen* Volks, van begrip te zyn, dat overeenkomstig met het uitdruklyk Artykel der Burgerlyke en Staatkundige Grondregelen, *de Pynbank, door de gansche Republiek, wordt afgeschaft*, als

Nadere overweegingen ter Tweede Kamer.

CXVIII. BOEK. 1798. als onbestaanbaar met het beginzel van Vryheid en Gelykheid; en dat derhalven het Wetgeevend Lichaam niet meer bevoegd was, de Pynbank, in zyn geheel of ten deele, zelfs voor eenen korten tyd, aan te houden: het Committé van Justitie neemt ook stellig aan, *de Pynbank wordt door de Staatsregeling afgeschaft*; de vraag door 't zelve aan het Wetgeevend Lichaam gedaan, gaat niet gepaard met bedenkingen of een verzoek, om tot de Pynbank voor een tyd te kunnen condemneeren, en daar toe gevolmagtigd te worden; maar wel op eene byzondere Qualificatie, ten einde op Convictie te kunnen regt doen. — Het Wetgeevend Lichaam is buiten de moreele mogelykheid om de Pynbank te doen voortduuren, uit hoofde dat de Wetten, of manier van procedeeren, in zekere Districten, de Confessie der Misdaadigeren vorderen, alvoorens dezelve te kunnen straffen, aangezien het Wetgeevend Lichhaam geene verandering vermag te maaken in de Staatsregeling; maar het is volkomen geregtigd om de Wetten en de manier van Procedeeren, in zo verre, te veranderen als het afschaffen van de Pynbank zulks noodig maakt. — Zy vertrouwden dat de by de Eerste Kamer benoemde Commissie deswegen een genoegzaamen maatregel zou voordraagen; en overweegende, dat, daar de Pynbank door de Staatsregeling werd afgeschaft, het Wetgeevend Lichaam dan ook niet bevoegd is dezelve in zyn geheel, of ten deele, of voor eenen tyd,

tyd, aan te houden, luidde hun raadflag om het Befluit der Eerfte Kamer niet te bekragtigen: overeenkomftig hier mede viel het befluit. — Hier in berustte de Eerfte Kamer (*).

Genomen Befluit deswegen.

De Voorzitter en Raaden in den Hove van Juftitie in de voormaalige Gewesten *Holland* en *Zeeland*, over dit ftuk geraadpleegd, gaven een Concept Reglement, volgens 't welk, by voorraad, en tot dat eene algemeene manier van procedeeren voor de geheele *Bataaffche* Republiek zou zyn ingevoerd, in het voormaalig Gewest *Holland* zou worden geprocedeerd tegen zodanige Gevangenen, die tot geene bekentenis der misdaad of misdaaden, hun door den Publieken Aanklager ten laste gelegd, konden gebragt worden. 't Zelve werd door de Leden, in deeze zaak benoemd, zo gegrond en met de tegenwoordige omftandigheden zo overeenkomftig bevonden, dat zy het als hoogstaanneemenswaarwaardig en eene onverwylde in 't werkftelling aanpreezen. In 't zelve werd vooruit vastgefteld, dat de Pynbank by de Acte van Staatsregeling afgefchaft zynde, de Regter, in geen geval hoegenaamd, ter bekoming van Bekentenis van eenen Befchuldigden, zich zou mogen bedienen van eenig middel, het welk denzelven pyn of ongemak aandeedt, of daar voor, ingevalle van verdere ontkenning, be-

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 199. 232—242. 287. 319.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798.

bevreesd zou maaken. — Ter Eerste Kamer viel het besluit daar mede eenstemmig; de bekragtiging ter Tweede Kamer volgde, en het Uitvoerend Bewind gaf eene daar mede overeenkomstige Publikatie (*).

Voorstel tot het draagen van Binnenlands gewerkte Stoffen.

Voorstellen den Koophandel en Binnenlandsche Fabrieken betreffende hadden veelvuldige maalen het Landsbestuur, zints de Omwenteling, bezig gehouden. Nadruklyke Voorstellen en Vertoogen hoorde men deswegen tet Vergaderinge (†). Men was het Jaar MDCCXCVIII naauwlyks ingetreeden, of ter Vergadering verscheen een Verzoekschrift van *Nederlandsche* Burgers, het herstel der Inlandsche Fabrieken betreffende, en wel byzonder het gebruik maaken van Inlandsche Stoffen, te kennen geevende de verwagting, dat zy zich niet te vergeefsch ter Vergadering vervoegden; maar dat hun voorbeeld, waar by zy zich verbonden hadden om geene andere dan inlandsche Stoffen te draagen, door de Leden der Vergadering zou gevolgd worden. Dit laatste hadt reeds plaats gegreepen, vol-

(*) *Dagverh. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 763. 793. 890. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1018. Het Intermediair Uitvoerend Bewind der *Bataafsche* Republiek hadt aan het Intermediair Wetgeevend Lichhaam des *Bataafschen* Volks deswegen zyne gedagten medegedeeld, te vinden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 539.

(†) Laatstmaal gewaagden wy deswegen in onze *Vaderlandsche Historie* XXXVIII. D. bl. 305. 311. 317. 322.

Digitized by Google

volgens eene verbintenis door de meeste Leden aangegaan (*). CXVIII. BOEK.

Het voorftel om de Gefchenken aan Vreemde Ministers, by derzelver affcheid, gewoonlyk gegeeven, vervolgens te doen beftaan in Goederen hier te land bewerkt, 't zy in Laken, Linnen, Porcelain en dergelyke, ontmoette eene onverwylde goedkeuring, en onmiddelyke volvoering by het vertrek des eerften buitenlandfchen Gezants (†).

1798. Binnenslands gewerkte Goederen ten gefchenke beftemd.

Welhaast vervoegden zich eenige *Bataaffche* Burgers, by gefchrifte, ter Vergaderinge, verfcheide voorftellen behelzende, die zy wenschten, daar in befluiten veranderd te zien: als, dat het Befluit in Herfstmaand des verftreeken Jaars, omtrent de *Britfche* Goederen genomen, ten kragtigften, en zonder oogluiking, zou worden gehandhaafd — dat 'er eene verhoogde Belasting op alle Goederen van buitenslands, zonder uitzondering, dan omtrent onze Bondgenooten, inkomende, zou gelegd worden, tot vermindering van den toevoer van *Duitfche* Manufactuuren, en het vermeerderen van den bloei onzer Fabrieken — Wyders drongen zy aan op de fpoedige vervaardiging van het Nationaal Zegel, waar over reeds veel gehandeld was; om de Winkeliers te verpligten tot het afleggen eener Verklaaring om geene vreem-

Voorftellen tot het weeren van vreemde Goederen.

(*) *Dagverh. van de Tweede Nat. Verg.* VIII. D. bl. 342. IX. D. bl. 97.

(†) *Ald.* VIII. D. bl. 346.

CXVIII. BOEK. 1798.

vreemde voor inlandſche Goederen te verkoopen, als mede de vermindering aller Uitgaande Regten op den uitvoer van binnenlandsch gewerkte Goederen (*).

Grond tot deeze voorſtellen vondt men in de ſlappe uitvoering des Beſluits tegen den Invoer, en dat men het kragtloos maakte door *Engelſche* Goederen langs *Duitschland*, over de *Wadden* en andere plaatzen ten Lande in te voeren; deswegen werd 'er een voorſtel gedaan, om geene *Engelſche* Goederen, hoe genaamd, binnen de Republiek in te laaten, of doortogt te vergunnen, en hun, die op eenigerlei wyze, dit beſluit kragtloos maakten, of zulks ſlegts poogden, met den dood te ſtraffen als Vyanden van het Vaderland (†).

Voorbehoedzels daar tegen.

Dusdanige dringende voorſtellen kreegen ſteun door eenen Brieve van den *Franſchen* Afgezant DE LA CROIX, die niet alleen ten ſterkſten vorderde de ſtipſte naakoming des verbods van alle *Engelſche* Goeren zonder onderſcheid, zelfs de zodanige, die door het maaken van pryzen mogten aangebragt, niet zyn uitgezonderd (§). Men nam, op voordragt van den Commisſaris der *Bataafſche* Republiek te *Elzeneur*, die de kunstgreepen om *Engelſche* Goederen ten Lande in te krygen aanwees, des de verhoedendſte maatregelen (**).

Ne-

(*) *Dagverb. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 54.
(†) *Ald.* bl. 526. (§) *Ald.* bl. 624.
(**) *Ald.* IX. D. bl. 503.

Digitized by Google

1798.

Nadere en sterker bepaalingen aangepreezen.

Netelige gevallen in den Handel deeden de zaak van den Invoer der Goederen uit *Engeland* weder opborrelen, en gaven aanleiding dat deswegen scherpe aanmerkingen ter Vergaderinge gemaakt wierden (*). Het Uitvoerend Bewind, daar tegen waakzaam, vermeldde, dat de rechtstreeksche Handel op *Engeland* zo verre wierd voortgezet, dat dagelyks Schepen, uit dat vyandig Land in onze Havens binnen liepen, en eene menigte van *Britsche* Goederen aanbragten, waarom 't zelve de Vergadering aanmaande, op eene spoedige wyze, tegen dien Invoer voorzieninge te doen, met den voorslag om dezelve, ten voordeele der Natie, verbeurd te verklaaren. — Sterk was de aandrang van een en ander Volksvertegenwoordiger om middelen daar te stellen tot het toebrengen van zo veel mogelyken afbreuk en nadeel aan onzen grootsten Vyand, en met allen ernst de kunstenaaryen en misbruiken, die dagelyks en alleen tot voordeel van enkele persoonen, gepleegd werden, tegen te gaan en daar aan perk te stellen (†).

Een

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 741.

(†) De Representant VAN ROYEN merkte, ter gelegenheid van het indienen deezes Voorstels op, dat zints zeer welnig weeken, tusschen de dertig en veertig Schepen in één der Havens van *Holland* waren binnen geloopen, en 'er nog wel honderd gereed lagen om herwaards te steevenen: dat, schoon deeze gerugten wat overdreeven mogten weezen, het geen twyfel leedt of 'er hadt een steeds aanhoudende schennis der daar tegen gestelde Wetten plaats. *Dagverb. van het Vert. Licbaam* II. D. bl. 891.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

1798. Met de daad daar toe besloten.

Een hier op ingediend Verslag hadt by lange na die sterkte niet, welke veele Leden der Vergadering verlangden. Een nader werd begeerd. By 't zelve werd voorgesteld, dat, naa den één en dertigsten van Wynmaand, geene *Britsche* Manufactuuren, Koopwaaren en Voortbrengzelen, hoe ook genaamd, in de *Bataafsche* Republiek, het zy te Water, het zy te Lande, het zy rechtstreeks uit *Groot Brittanje*, het zy door een omweg, zouden mogen worden ingevoerd, op straffe dat dezelve, ten behoeve van den Lande, zouden worden verbeurd verklaard, en dat zy, die deel hadden aan het rechtstreeks of zydelings invoeren der *Engelsche* Goederen te begunstigen, voor Vyanden des Vaderlands zouden gehouden en als zodanigen gestraft worden. Een breedvoerige lyst der verbodene Goederen was 'er bygevoegd — en werd wyders voorgesteld, dat, naa het eindigen van Wynmaand, geene Schepen, uit *Britsche* Havens komende, het zy rechtstreeks of anderzins, en aldaar gelaaden hebbende, binnen de Republiek, noch in derzelver Havens, zouden worden toegelaaten, op verbeurte der ingelaadene Goederen, ten behoeve der *Bataafsche* Natie. Terwyl, ten opzigte van Neutraale Schepen, met Goederen beladen, welker invoer niet verboden was geweest, deeze straffe geen plaats zou hebben, dan naa den vyftienden van Slachtmaand aanstaande. Goedkeuring droeg dit voorstel ter Eerste Kamer weg,

Digitized by Google

weg, als mede de bekragtiging der Tweede Kamer (*).

CXVIII. BOEK. 1798. Wat deswege te Vlissingen bepaald werd.

De Stad *Vlissingen* stondt, zints de Omwenteling, tot het *Fransche* Gemeenebest in eene andere en nadere betrekking; aldaar oefende laatstgemelde Republiek in de Haven alle Regten van Souverainiteit, gemeenschaplyk met de *Bataafsche* uit; aldaar waren een *Fransche* Ontvanger en Commisen gezonden, tot de ontvangst van Tollen en de uitvoering der Wetten, betreffende het Verbod der *Engelsche* Koopwaaren. By eene schikking hier op gemaakt, luidde het Artykel daar toe betrekkelyk; „ Alle Wetten der *Fransche* „ Republiek, raakende het verbod der „ *Engelsche* Koopwaaren, zullen in de „ Haven en de Stad *Vlissingen* ten uitvoer „ gebragt worden. Het doorzoeken der „ Schepen, tot handhaaving der prohibitive Wetten en van die op de Tollen, „ zal gemeenschaplyk met de *Bataafsche* „ Bedienden, door de *Fransche* Commisen „ geschieden, welke laatsten alleen zullen „ voortgaan, zo de eerste weigeren daar „ aan de hand te leenen. — Alle geschillen over de ingaaring der Regten, „ die by de *Hollandsche* Tollyst bepaald „ zyn, zullen voor de Regtbanken, waar „ *Vlissingen* onder hoort, gebragt worden; „ maar de Regtbanken van het Departement des *Deux Nethes*, zullen oordeelen

„ over

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 915 927.

CXVIII. BOEK. „ over de overtreedingen van de Wetten, „ die de *Engelsche* Koopwaaren verbie- „ den (*)."

1798. Besluit tot het benoemen eens Agents van Commercie in *America.* De verhinderingen den Handel met *Groot-Brittanje* door de Plakaaten in den weg gelegd, door welke, hoe sterk ook, nu en dan werd heen gebrooken, gaf, van tyd tot tyd, meer uitgestrektheids en gewigts aan de Handelgemeenschap met de Vereenigde Staaten van *Noord-America*, wier staag toeneemende Scheepvaard ten bron van rykdom voor die Landen, en van toevoer voor het onze strekte. Het Uitvoerend Bewind gaf der Vergaderinge in overweeging, of het voor den Vaderlandschen Handel niet nuttig zou zyn, by die Staaten, een Agent van Commercie te benoemen, zonder eenige kosten van den Lande, egter op eene billyke tegemoetkoming van diens reiskosten derwaards. Het besloot, hem daar voor twee duizend en vyf honderd Guldens toe te leggen (†).

Aanzoeken van den *Levantschen* Handel. Te meermaalen vervoegden zich de Directeuren van den *Levantschen* Handel by de Hooge Magten des Lands om onderstand; zy deeden het, ten deezen Jaare, by de Constitueerende Vergadering, verzoekende zo veele Penningen te hunner beschikking, het zy by wyze van voorschot, als anderzins, voor het onderhoud der *Levantsche Schaalen*, als de staat van 's Lands

(*) *N Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 149.

(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 60 en 164.

's Lands Finantien zou toelaaten, tot onderſteuning van hun uitgeputte kas, immers en in allen gevalle, by voorraad en uit hoofde van den drang der zaake, zo ſpoedig mogelyk, vyf duizend Guldens. Dit verzoek werd ingewilligd en met dankzegging bevalen zich Directeuren, indien zy weder in nood kwamen, aan de aandagt der Vergadering (*). — Welhaast vonden zy zich in dit geval: daar zy in eenen Brieve aan het Vertegenwoordigend Lichhaam des *Bataafſchen* Volks gerigt, in Wynmaand, de akelige toeſtand affchetſten waar in zich het *Nederlandſche* Conſulaat te *Smirna* bevondt, ingevolge van een vreeslyk oproer 't geen daar ter Stede hadt plaats gegreepen: weshalven zy een ſpoedigen onderſtand daar toe verzogten. Het Uitvoerend Bewind, hoe zeer doordrongen van het gevoel, 't welk het tafereel dier rampen verwekte, bevroedde, dat uit aanmerking van ſchaarschheid aan Geld by den Lande, het onmogelyk was alle de elendigen te hulp te komen. Alleen kon men de zodanigen in aanmerking neemen, die regtſtreeks aan het Conſulaat verknogt waren, en dan nog wel zou men voor een zeker gedeelte in hunne rampen kunnen voorzien; weshalven het voorſloeg hier toe eene ſom van vyftien duizend Guldens te doen verſtrekken (†).

CXVIII. BOEK. 1798.

Het

(*) *Dagv. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 12. 144. 418.
(†) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 1024.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. Het Octroy der O. Ind. Maatsch. verlengd.

Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel en Bezittingen, gaf, met den aanvange deezes Jaars, te kennen, dat het Octroy, voormaals aan de *Oost-Indische* Compagnie verleend, ſtondt te eindigen, weshalven zy daar van volduuring verzogten. De raadſlag luidde om het nog voor één jaar te laaten volduuren, zo 'er door het aanneemen eener vaste Staatsregeling geene Verandering in kwame. — Van tyd tot tyd ontving men gunſtige berichten wegens *Batavia* en het geheele Eiland *Java* in den voorleden Jaare. Het Committé tot den *Oost-Indischen* Handel ſprak niet alleen van gerustſtellende tydingen; maar ook van die een gunſtig uitzigt voor het toekomende opleverden (*).

Voorgeſlaagene vernietiging van het Committé tot de W. I. Zaaken.

Gereezene geſchillen, wegens het Committé van de *West-Indiſche Zaaken*, bleeven, by het einde des voorleden Jaars, hangen (†), dan zy kwamen reeds vroeg in het tegenwoordige weder ter baane. Eene aangeſtelde Commisſie deswegen bragt een Verſlag uit, dat dezelve het beheer van dat Committé zo deerlyk verward, en zo ſlegt ingerigt bevonden hadden, dat het belang der Volkplantingen en van het Gemeenebest, de kragtdaadigſte voorziening vorderden (§). Te deezer oorzaake ſtel-

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 513 en IX. D. bl. 140.

(†) Zie onze *Vad. Hist.* XXXVIII. D. bl. 298-301.

(§) Men ſlaa, wegens de invoering van dat Committé op onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 201 *enz.*

Digitized by Google

ftelde men voor de vernietiging van dit Committé, met en benevens de Stedelyke Kantooren en Departementen, het ontflag der Leden en Ministers, behoudens hunne verantwoordelykheid, met last om, voor eerst, hunne posten te blyven waarneemen. — Wyders dat 'er daadlyk een min omflagtig en kragtigwerkend Beftuur zou worden aangefteld, beftaande uit zeven Perfoonen, geen Kooplieden zynde, het welk te *Amfterdam* vergaderen zou, en eenen altoos aanblyvenden Voorzitter hebben; ten einde daar door aan de werkzaamheden meer klems by te zetten — en eindelyk dat 'er eene Commisfie zou worden benoemd, om, binnen den kortst mogelyken tyd, een voordragt van bekwaame Perfoonen tot dat Beftuur te doen, welk Beftuur alzo tot het Intermediair Bewind over de Volkplantingen van den Staat zou kunnen dienen.

CXVIII. BOEK. — 1798.

Het voorgevallene deswegen.

Een en ander Lid der Vergaderinge was tegen het vlot en vaardig befluiten op een voorftel van zo veel aanbelangs en van zo verren uitzigt. VAN DER HOEVEN, de Uitbrenger des Verflags, drong ten fterkften aan op het afdoen. De Voorzitter MIDDERICH hieldt zich overtuigd van het verkeerd beftuur in deezen gehouden, en dat hy tot het opfchorten der Leden van het Committé wel zou kunnen komen: dan hy verzette zich tegen het plaatzen des Beftuurs te *Amfterdam*. VAN DER HOEVEN klemde het Voorftel ten opzigte van *Amfterdam* aan; en

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. merkte daar by op, dat het Bestuur, naar het nieuwe plan ingericht, een veel geringer aantal van Amptenaaren en Bediendens zou behoeven, zo dat het van negentig tot dertig zou verminderd worden, wel byzonder richtte hy zyne bedenkingen op de kostbaarheid van het tegenwoordig Committé (*).

Nolst, die Lid geweest was van het Committé, waar over de onderhandelingen liepen, erkende, in het Verslag zeer gewigtige waarheden, bevatte zommige weezenlyke bronnen van het verlamd bestuur dier Volkplantingen, of liever van 't geen 'er mede gepaard ging, gevonden te hebben; verzekerde, dat hy zich menigvuldig maalen in de bresse gesteld hadt om die oorzaaken tegen te gaan en te doen ophouden; doch dat hy zich altoos aan de meerderheid zyner Medeleden hadt moeten onderwerpen. Hy bragt veele de zaak toe-

(*) Ingevolge van de Inrichting bestondt het oude Committé uit één en twintig Persoonen, van deezen zouden 'er zich in de voornaamste Handelplaatzen één of meer Leden bevinden. Volgens den Voorslag zouden 'er zich te *Groningen* des noods, twee onthouden; dan, daar was 'er slegts één. Ten deezen opzigte merkte van der Hoeven aan, dat aldaar niets te verrigten viel, dan 's jaarlyks het betaalen van 2400 Guldens aan verscheenen Intressen, en 'er bevondt zich een Lid van het Committé, die daar voor 4000 Guldens 's jaars genoot; daarenboven was 'er een Boekhouder op 600 Guldens en een Boode op 150 Guldens 's jaars. Zo dat 'er, in één jaar, 4750 Guldens werden uitgegeeven, en dat alleen om 2400 Guldens te betaalen. *Dagverh. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 631.

Digitized by Google

toelichtende aanmerkingen te berde, en drong aan, om in dit ſtuk, niet verhaast te werk te gaan. Hier in hadt hy medeſtanders; dan niet genoeg om te keeren, dat de hoofdlyke ſtemming ingeſteld, en by dezelve, overeenkomſtig het Verſlag, beſlooten werd.

CXVIII. BOEK. 1798.

By nader overleg deezer zaake werd bepaald, dat het nieuw Beheer, den naam zou draagen van *Intermediair Bewind over de Colonien van den Staat in de West-Indien, in America en op de Kust van Guinea*, en dat het zyne werkzaamheden, met den eerſten van Grasmaand, zou aanvangen. Ook benoemde men de Leden der Vergaderinge, die eene Inſtructie voor dat nieuwe Beſtuur zouden ontwerpen, en bekwaame Perſoonen voorſtellen. Van die vernietiging, en het in plaats ſtellen eens anderen Bewinds werd eene Publikatie aan den Volke bepaald.

Een nieuw Beheer vastgeſteld.

De Leden met den gemelden dubbelen last bekleed, bragten een Verſlag uit, waar by zy zich, als 't ware, van den zelven ontſloegen, door in 't midden te brengen, dat hun, uit hoofde van verſcheide bedenkingen, was voorgekomen, dat beide de hun opgedraagene ſtukken, aan het Uitvoerend Bewind behoorden, aan 't zelve wilden zy alle de Papieren tot deeze zaak ſtrekkende, en onder anderen ook de Verdeediging van HUBERTUS COURMAN, geweezen Lid van het Committé, verzonden hebben. — Zodanig een Verſlag, ſtrekkende om een opge-

Onvoldoend Verſlag wegens de Inſtructie enz. verworpen.

CXVIII. BOEK.

1798.

gelegden last zich van den halze te schuiven, baarde bevreemding en niet weinig aanmerkingen, en hadden deeze de verwerping ten gevolge.

Het aanneemen der Staatsregeling doet de zaak een andere keer neemen.

Inmiddels viel de goedkeuring van het Ontwerp der Staatsregelinge voor. VAN ZONSBEEK nam hier uit gelegenheid, om, daar de last den Verslagdoeneren opgelegd, die overeenkomst niet hadt met het bepaalde in het door de Vergadering goedgekeurd Plan van Staatsregeling, den tyd, wanneer de nieuwe Commissie haare Zittingen zou beginnen, te verschuiven, en de Leden van het tot nog bestaan hebbend Committé te gelasten, in hunne posten te blyven, tot dat het Ontwerp van Staatsregeling ook door den Volke zou zyn aangenomen, en dat mede, ten deezen opzigte, zou gehandeld worden overeenkomstig het daar by bepaalde. Van zo veel invloeds was dit voorstel, dat eene Publikatie tot verlenging van het Committé tot den *West-Indischen Handel en Bezittingen* daar uit gebooren werd (*). — Schaars waren de berichten uit de nog aan

(*) *Dagverb. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 629. 641—644. 705. IX. D. bl. 63. 73. 162. 226. Het Artykel in de Staatsregeling hieldt in. „ Alle „ onderscheidene Kamers en Departementen van „ den *West-Indischen* Handel, of hoe ook genaamd, „ zyn vernietigd. Alle afzonderlyke Colonien wor„ den terstond onder één Algemeen Bestuur ge„ bragt, en die bewyzen door deeze Vereeniging „ benadeeld te zyn, afgekogt. —— De aanstelling „ der Leden zou door het Uitvoerend Bewind ge„ schieden."

Digitized by Google

aan onzen Staat behoorende Volkplantingen. In Grasmaand mogt zich de Vergadering verblyden over gunstige tydingen uit *Suriname* (*). CXVIII. BOEK. 1798.

De zaak der Gilden hadt te meermaalen, en niet zelden, op eene zeer onaangenaame wyze, eene en andere Vergadering, naa de Omwenteling, bezig gehouden (†). By de thans aangenomene Staatsregeling werden vervallen verklaard alle Gilden, Corporatien of Broederschappen van Neeringen, Ambagten of Fabrieken — als mede dat ieder Burger, in welke eene plaats woonagtig, het regt hadt om zodanige Fabriek of Trafiek op te richten, of zodanig een eerlyk Bedryf aan te vangen, als hy mogt verkiezen. Alleen hadt het Vertegenwoordigend Lichaam te zorgen, voor de verzekering der goede orde, van het gemak en gerief der Ingezetenen.

Wat de Staatsregelingten opzigte van de Gilden bepaalde.

Dit laatste gaf grond aan het eerste zich in gezag gesteld hebbend Uitvoerend Bewind, om deswegen eene Publikatie uit te vaardigen, behelzende eenige maatregelen ter voorkoming van ongelegenheden (§). Nader werd dit belangryk stuk, naa de laatste verandering des Staatsbestuurs, ten deezen Jaare, in overweeging genomen, en in handen eener Commissie gesteld. Deeze sloeg het vernietigen van het

Wat deeser Vergadering voorviel.

(*) *Dagverb. der Const. Verg.* IX. D. bl. 466.

(†) Men zie onder andere onze *Vaderl. Hist*, XXXVII. D. bl. 13 *enz*

(§) *Dagverb. den Handel. van het Vert. Lichaam* I. D. bl. 216.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. het des beslootene door het voormaalig Uitvoerend Bewind voor. Dezelve nam in aanmerking, dat, hoewel de Staatsregeling en het *Bataafsche* Volk, de Gilden voor vervallen verklaarde, egter die zelfde Staatsregeling vorderde, dat dit nimmer, op zodanig eene wyze, zou worden bewerkstelligt, dat de welvaard der Burgeren daar door gevaar liep — dat dit vernietigd verklaaren geenzins insloot het vervallen van alle Plakaaten, Ordonnantien en Keuren daar omtrent gemaakt; doch dezelve integendeel te beschouwen waren als Wetten eener goede Politie, het algemeen belang, of dat eener geheele Gemeente, ten doele hebbend, welker plotslyke buiten werking stelling, niet alleen 's Lands Finantien een geduchten slag zou toebrengen; maar zelfs de Burgers der *Bataafsche* Republiek aan duizenden onaangenaamheden blootstellen, ja niet zelden in leevensgevaar storten; — als mede dat aan het Wetgeevend Lichaam de zorg tot het voorkomen van alle hier uit mogelyk te ontstaane verwarringen, niet alleen vrystondt, doch aan hetzelve, met zo veele woorden, was aanbevolen. —— Het was op deeze gronden, dat de Commissie der Vergaderinge voorsloeg, om, naa voorkomen te hebben, dat door de plotslyke affchaffing der Gilden geene verwarringen en onheilen gebooren werden, door geheel het Gemeenebest een volledig onderzoek te laaten doen na den aart der bestaan hebbende Gilden, als mede na nog in kragt zynde Pla-

Digitized by Google

Plakaaten, Keuren en Ordonnantien deswegen; ten einde daar door voorgelicht, van tyd tot tyd, egter zo fpoedig doenlyk, dezelve door Algemeene Reglementen te doen vervangen; die de goede orde bewaarden, voor het gemak en gerief der Ingezetenen zorgden. — Voorts wilde de Commisfie beflooten hebben, dat ondertusfchen elk Burger, zich met eenige Trafiek of Handteering willende te nederzetten ter plaatze, waar zulks, voor als nog, uit hoofde van eenige Keure of Ordonnantie, ongeoorloofd was, gehouden zou weezen zich deswegen te voorzien van brieven van voorfchryving van het Administratief Beftuur dier plaats, en te vervoegen by de Vergadering des Vertegenwoordigenden Lichaams, ten einde dezelve, ten fpoedigften, ingevolge de Staatsregeling, en overeenkomftig de goede Orde, mogt befchikken. — Eindelyk wilde de Commisfie, dat wel uitdrukkelyk zou verhinderd worden, eenige Fondfen, aan vernietigde Gilden toegekomen hebbende, of onder dezelve berustende, op eenigerlei wyzen, te vervreemden of weerloos te maaken, tot dat daar in door het Vertegenwoordigend Lichaam, volgens billykheid en regtvaardigheid, zou zyn voorzien (*).

CXVIII. BOEK.

1798.

Eer des een befluit gevallen was, kwamen, van veeler wegen Verzoekfchriften van

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 37. 337.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. van Gildens, om by derzelver Gildewetten gehandhaafd te worden. Schoon in de hoofdzaak, het ſtandhouden der Gilden betreffende, van denzelfden aart, werd dit ſtuk in onderſcheidene Gewesten, uit verſchillenden hoofde aangedrongen (*). Een met de gemelde voordragt overeenkomſtig beſluit der beide Kameren verydelde alle deeze pogingen der Gildebroederen (†).

Handelingen over het Artykel van den vryen doorvoer. Omtrent het geſtelde in de Staatsregeling, dat, van derzelver aanneemen af aan, den Doorvoer, Koop en Verkoop, van alle Voortbrengzelen van den Vaderlandſchen Grond, gelyk mede van alle Goederen binnen de Republiek vervaardigd of bewerkt, door en in alle Departementen en Plaatzen, geenerlei belemmering, hoe ook genaamd, zou worden toegebragt, mag men aanmerken, dat algemeene Regels neder te ſchryven, gemaklyk gaat; maar derzelver uitvoering daar te ſtellen, inzonderheid, wanneer ze ſtrydig zyn met voorlang aangenomene en door veelen nog gekoesterde begrippen, en daar mede overeenkomſtige van Ouders op Kinderen, als by erfopvolging, overgegaane bedryven, zeer veel in heeft. Dit bleek, ten deezen aanziene, uit het Verſlag over het in werking brengen deezes beginzels. — In 't zelve merkte men op, dat zulks niet alleen ſpoedig, maar ook ge-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 404. 448. 460. 557. 605.
(†) *Ald.* bl. 669. 736.

Digitized by Google

geregeld en voorzigtig, moest geschieden, met in 't oog houding van de andere Artykelen der Staatsregeling, en in 't byzonder letten op zulke punten, waar in het Finantieweezen van den Staat was betrokken, die niet op eens konden veranderd worden, en van het in te voeren Nieuw Finantieel Stelzel afhangen, welke voor als nog op den voorigen voet dienden gelaaten te worden. Inmiddels wilden zy, dat al die belemmeringen daadlyk werden opgeheeven, welke uit het vernietigde Fedralisme gebooren, de begunstiging van het eene gedeelte des Gemeenebests boven het andere ten gevolge hadden. Op deezen grond werd voorgesteld, om, van nu voortaan, als vernietigd te beschouwen allen verbod van in- en doorvoer, het welk voorheen in zommige der voormaalige Gewesten mogt hebben plaats gehad, ten aanzien van zoodanige Goederen, uit eenig ander der voormaalige Gewesten komende, die aan geenerlei Landsbelastingen onderhevig waren; — als mede allen verbod van Uitvoer van zodanige Goederen, 't geen in zommige der voormaalige Gewesten, nog stand mogt grypen. — Dat alle belemmering en bezwaar op den doorvoer van aan Impost onderhevige Goederen, naa verloop van drie maanden naa het bekragtigen deezes Besluits, geheel en al zou opgeheeven zyn, egter onder voorzorg en zodanige bepaalingen, als nader, tot voorkoming van Sluikerijen, zouden worden gemaakt. — Dat de plaatsheb-

CXVIII. BOEK. 1798.

hebbende Wetten omtrent uit- in- en doorvoer in de voormaalige Gewesten, mitsgaders omtrent den vervoer in ieder derzelven, voor zo verre daarin ten deezen geene verandering gemaakt was, voor eerst zouden blyven op den tegenwoordigen voet, tot dat deswegen algemeene of byzondere schikkingen zouden daargesteld zyn. Om deeze schikkingen te beraamen gaf de Commissie eenige raadgeevingen aan de hand (*).

Geschillen deswegens.

Het kon niet uitblyven of dus een Verslag zou, by de nadere overweeging, zich aan veele aanmerkingen blootgesteld vinden; en zelfs heftige tegenspraak, ontmoeten. Van laatstgemelden aart was het geen GULJE in 't midden bragt. Hy merkte aan, dat by het Reglement, waar op de Eerste Nationaale Vergadering was zamengeroepen, de vaste tyd bepaald was, wanneer de Gewesten elkander geene verhinderingen meer zouden mogen stellen in het vry doorvoeren van derzelver Voortbrengselen; dan dat deeze bepaalingen, door den Federalistischen Geest, zodanig tegengewerkt werden, dat 'er niets van kwam — dan thands, voer hy voort, hadden wy eene Staatsregel, die met zo veele woorden de toen reeds bedoelde Vryheid inhieldt. Een Artykel 't welk duizenden Ingezetenen van dit Gemeenebest bewoogen hadt, om de Staatsregeling met genoegen en vertrouwen aan te neemen,

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 466 enz.

men; het zou diensvolgens niet anders dan aan het grootſte gedeelte der Natie ten hoogſten onaangenaam zyn, te hooren van vertraaging en verhindering. Het kwam hem voor dat dit Verſlag ſtrekte tot het nog doen voortduuren van die belemmeringen en beletzelen, welke onder het Federalistisch Beſtuur plaats hadden; waarom hy niet kon toeſtemmen in het Verſlag, 't geen ook SCHEFFER en DOELEMAN als ſtrydig met den letter der Staatsregeling keurden. — De Inleveraar APPELIUS verdeedigde het Verſlag op verſcheide aangevalle punten. DE SONNAVILLE hieldt het ſtrydig met de Staatsregeling, aan dien moest voldaan worden, der Vergadering ſchoot geene andere keuze over, men moest alle die beletzelen daadlyk doen ophouden; dan om gevaaren van Sluikeryen, en andere zwaarigheden, te voorkomen, wilde hy een nader Verſlag. — VAN GALEN, was het met DE SONNAVILLE volkomen eens, dat de Staatsregeling, in alle leden en deelen, moest agtervolgd worden; dan hier deeden zich twee Artykelen op in de Staatsregeling rechtſtreeks met elkander ſtrydig. Het eene wilde, dat alle belemmeringen op den in- door- en uitvoer, terſtond naa het aanneemen der Staatsregeling, zouden worden opgeheeven; het ander, dat 'er geen belastingen zouden worden afgeſchaft vóór dat 'er nieuwe waren in plaats geſteld. Het eerſte zou niets dan verwarringen in het Finantieele veroorzaaken, dan volgens het

CXVIII. BOEK. 1798. het tweede, werden de belemmeringen allengskens opgeheeven, en de zaaken in orde gehouden: daar aan gaf hy de voorkeuze volgens den regel, dat men van twee kwaaden het minste moet kiezen.

Hoe beslist. VAN DE KASTEELE zogt aan te toonen, dat 'er geen strydigheid altoos plaats hadt, dat een ander Artykel de voornoemde strydigheid wegnam (*): als waar uit bleek, dat de Staatsregeling zelve geene belastingen affschafte; maar die affschaffing het Vertegenwoordigend Lichaam aanbeval, als mede dat die Affschaffing niet plotzeling mogt geschieden; maar allengskens en naar maate 'er nieuwe Belastingen werden ingevoerd. Dit tydstip beleefden wy nog niet. Het gemelde onderscheid was in het Verslag zyns oordeels zeer zorgvuldig in agt genomen, en de gegeeven raadslag overeenkomstig met het oogmerk der Staatsregeling zodanig ingericht om toch, zo spoedig mogelyk, aan den doorvoer meer vryheids te geeven. De midden-

(*) VAN DE KASTEELE haalde het CCLI. Artykel aan, „ dat het *Vertegenwoordigend Lichaam* „ alle voorgaande Belastingen zal affschaffen; *naar* „ *maate* het nieuwe Stelzel van algemeene Belas„ tingen, in werking wordt gebragt en genoeg„ zaam bevonden — dat het Nieuwe Stelzel ui„ terlyk binnen twee Jaaren naa het aanneemen „ der Staatsregeling zou worden ingevoerd; *als* „ *wanneer* het Vertegenwoordigend Lichaam alle „ voorige Belastingen, tot hier toe geheeven, zo „ verre dezelve, ingevolge den hier voor gemaak„ te bepaalingen, niet gecontinueerd zyn, zal „ doen ophouden."

Digitized by Google

denweg by het Verslag tusschen twee uitersten ingeslaagen, deedt hetzelve omhelzen. Gelyk het ook de goedkeuring van de meerderheid der Vergadering wegdroeg (*).

CXVIII. BOEK. 1798.

Voorstel om de Kerklyken een Verklaaring af te vorderen.

Op eene ernstige aanmaaning van den Minister der *Fransche* Republiek DE LA CROIX om den *Franschen* Emigranten, en alle Gedeporteerde Priesters, inzonderheid die van het voormaalig *Belgie*, overeenkomstig met het Alliantie-Tractaat, het Verblyf hier te Lande te ontzeggen; daar hetzelve, als ten hoogsten schadelyk voor de Vryheid moest beschouwd worden, was deswegen in Sprokkelmaand, een zeer sterk Besluit genomen (†). Hoogst werd dit door den Burger VAN DER HOEVEN toegejuichd, als geschikt om kragtiger, dan alle voormaalige Publikatien deswegen, van onzen Vaderlandschen Grond te verwyderen de Pesten der Maatschappy, die steeds werkten en zamenspanden tot ondermyning en vernieling van de groote en zuivere grondbeginzelen, thans door alle weldenkenden omhelsd. Dan hy oordeelde dat hier mede slegts half werk gedaan was, en dat voorts van ons moesten verwyderd worden, allen, die door hunnen bekenden invloed, en openlyk verklaarde, allerschadelykste gevoelens, de gemoederen van anderen, ten aanziene van het Staatkundi-

(*) *Dagverb. van het Vert. Ligh.* II. D. bl. 549-556.
(†) *Dagv. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 555.

CXVIII. BOEK. 1798.

dige, konden verpesten. Geen Persoonen, verklaarde hy, werden 'er gevonden, die op 's Volks geest meerderen invloed hadden, dan die in Kerklyke bediening geplaatst waren. Onder deezen ontbrak het niet aan de zodanigen, die een onbepaalden afkeer hadden van de tegenwoordige Orde van zaaken. Hier om floeg hy voor om allen, die een openlyke Kerklyke Bediening bekleedden, plegtig te laaten zweeren en tekenen, een onveranderlyken afkeer van het Stadhouderschap, Aristocratie, Federalismus en Regeringloosheid te hebben: en dat zy, die mogten weigeren deeze belofte af te leggen, daadlyk het Grondgebied van deeze Republiek zouden moeten verlaaten (*).

Een hier op uitgebragt Verslag.

De Leden, in wier handen dit Voorstel gelaaten was, oordeelden, dat de zogenaamde Geestlyke Persoonen, wanneer zy met de tegenwoordige Orde van zaaken niet instemden, wel als hoogst gevaarlyk voor het Maatschappelyk geluk te beschouwen waren, en dus, by weigering van het afleggen en ondertekenen dier Verklaaringe, daadlyk uit hunne Posten en Bedieningen moesten ontslagen worden, en gelast zich als stille en vreedzaame Inwoon-

(*) *Dagverh. van de Const. Verg.* VIII. D. bl. 569. Men herinnere zich hier wat wegens eene Verklaaring den Kerklyken afgevorderd, in den Jaare 1796 plaats greep, zie onze *Vaderl. Hist.* XXXV. D. bl. 219.

Digitized by Google

woonders te gedraagen; dan waren zy van begrip, dat eene daadlyke Verbanning buiten de Republiek, de paalen van billykheid en regtvaardigheid eenigzins zou schynen te overschryden, en dus teffens daar door het bedoelde oogmerk niet zou worden bereikt, om het Gemeenebest van schadelyken invloed te zuiveren: dewyl de schrik om verbannen te worden, zommigen en misschien veelen, tot het doen der Verklaaringe zou overhaalen, welke zy anders zouden weigeren. Egter waren zy van begrip, dat, wanneer deeze weigerende en uit hunne Posten ontzette en van hunne Bedieningen verstoote Leeraars van agteren bevonden werden, of by monde, of by geschrifte, hunnen schadelyken invloed te hebben willen doen werken, het regtvaardig en noodzaaklyk was de zulken, als Oproermaakers, naar de gestrengheid der Wetten, te doen straffen. Onder deeze bepaling wilden zy de gemelde Verklaaring afgevorderd hebben. — Nadere overweeging oordeelde men dit Verslag waardig; ten welken einde het gedrukt en vervolgens aan de Orde van den dag gesteld zou worden (*). — Hier van is niets gekomen. Daar de Aanneeming der Staatsregeling, zo kort volgde, en aan alles eene andere wending gaf (†).

XXVIII. BOEK. 1798.

Het

(*) *Dagverb. van de Const. Verg.* IX. D. bl. 542.
(†) De indiening deezes Verslags geschiedde den 4 April.

CXVIII. BOEK.

1798.

Bepaaling der Staatsregeling wegens de Kerkleeraaren.

Het teder ſtuk van den Godsdienst, met alles wat tot die hoogst belangryke zaak betrekking heeft, hadt de Nationaale Vergadering, een en andermaal, en zeer in 't breede, bezig gehouden (*). De thans aangenomene Staatsregeling bepaalde, dat de Gemeenten der voormaals Heerſchende Kerk, geduurende de eerstkomende *drie Jaaren*, naa de aanneeming, de gewoone Tractementen van derzelver Leeraaren, by wyze van Penſioen, uit 's Lands Kas, zou-

(*) Voornaamlyk by gelegenheid der behandelinge des Voorſtels, 'er zal geen Heerſchende Godsdienst zyn. Zie onze *Vaderl Hiſt.* XXXV. D. bl. 76. 86-132. Als mede by het vermelden der poogingen der Hervormden naa het ſcheiden van Kerk en Staat. *Aid* XXXVII. D. bl. 312. — Byzonder was, ter Vergaderinge van het Provintiaal Beſtuur van *Holland*, naa de verwerping des eerſten Plans eener Staatsregeling, veel voorgevallen, het betaalen van Leeraaren der Gereformeerde Kerke betreffende. De Voorzitter A. Loosjes *Pz.* deedt een Voordragt, wegens de Betaalingen aan de Leeraaren van het Gereformeerd Kerkgenootſchap. By gelegenheid van een daar op uitgebragt Verſlag, hieldt hy ter Vergaderinge, een breed, ſchriftlyk Vertoog, behelzende de gronden en beweegredenen, die hem tot het doen deezes Voorſtels aanleiding hadden gegeeven, mitsgaders zyn gevoelen, volgens welke deeze zaak tot een gewenscht einde zou kunnen gebragt worden.

Wegens de bezoldiging der Kerkleeraaren hadt hy (voorbehoudens de veranderingen dien aangaande door eene algemeene Conſtitutie te maaken,) voorgeſteld, dat de Leeraars van het voorheen bevoorregt Kerkgenootſchap, zich als goede Burgers gedraagende, *acht Jaaren*, naa het te neemen Decreet, het gewoon 's Lands Tractement en Kindergeld zouden blyven genieten; egter met dien ver-

zouden blyven genieten: ten einde dezelve, in dien tusschentyd, de noodige schikkingen zouden maaken op derzelver bezolding. — Tot zo lange werd ook aan dezelve Gemeenten het zo genaamd Kindergeld voor derzelver Leeraars toegeweezen. — Alle Leeraars, Hoogleeraars, en derzelver Weduwen op den eersten van Louwmaand MDCCXCVIII gepensioneerd zynde, bleeven de hun toegelegde Pensioenen, geduurende hun leeven, genieten:

CXVIII. BOEK.

1798.

verstande, dat 'er geene Leeraars, voor de zodanigen die stierven of uit den dienst traden, op koste van den Lande, in derzelver plaats, zouden worden beroepen — Hy verdeedigde zyn Voorstel van daadlyk, naa het te neemen Decreet, het verleenen van Emeritaten aan Leeraars of Persioenen aan derzelver Weduwen, te doen ophouden. Op welk laatste hy egter niet sterk aandrong.

Het oorspronglyk Voorstel in de openbaare Papieren geplaatst, veroorzaakte onder de Geestlykheid deezes Kerkgenootschaps, en by veele Leden, geene geringe aandoening. Voorstellen van schavergoeding, of verplaatzing in eenen anderen stand, werden 'er uit gebooren. — De *Beverwykſche* Kerkleeraar J. WIGERI, gaf, by een breed Verzoekschrift, te kennen, wel ten vollen overtuigd te zyn van de regtvaardigheid der oogmerken van den Burger LOOSJES: maar dat hy zo veele redenen vondt tegen den inhoud diens voorstels, zo in 't algemeen, als ten opzigte van zommige byzondere Kerken, en vooral van die van *Beverwyk*, dat hy oordeelde dezelve der Vergadering te moeten onder 't oog brengen. — Zie dit alles omstandig in de *Decreeten van de Vergadering van het Provintiaal Bestuur van Holland*, van 21 Dec. 1797, bl 419, en van 19 Jan. 1798, bl. 1071, 1074 en 1115.

CXVIII. BOEK. 1798. ten: mits zy aan het Bewind der Plaatze, alwaar zy woonden, deeden blyken, geene zes honderd Guldens jaarlyks inkomen te hebben, buiten het gemelde Penſioen en bewyzen toonden van hunne verknogtheid aan de tegenwoordige orde van zaaken. — Alle Geestlyke Goederen en Fondſen, waar uit te vooren de Tractementen of Penſioenen van Leeraaren of Hoogleeraaren der voormaals Heerſchende Kerk betaald werden, waren Nationaal verklaard; om daar uit eerstlyk de nog blyvende Tractementen en Penſioenen te blyven voldoen: en daar naa tot een vast Fonds te worden aangelegd voor de Nationaale Opvoeding, en ter bezorging der Behoeftigen: blyvende nogthans onverlet de aanſpraak welke eenig Lichaam of Gemeente daar op mogt maaken, en met de noodige bewyzen voorzien, aan het Vertegenwoordigend Lichaam ter beſlisſing zou moeten inleveren. — Voorts werden alle andere Kerklyke Goederen, door vrywillge Gift, Erfmaaking, Inzameling of Aankoop, by eenig Kerkgenootſchap verkreegen, als het wettig eigendom der Bezitteren erkend, en als zodanig aan hun verzekerd.

Verlegenheid deswegen by de Hervormden. Voor de Leeraaren der Hervormde Gemeente, die voorheen by het dreigen van dusdanig een ſlag, zich vereenigd en vrugtloos een drieledig Voorſtel gedaan hadden; een Voorſtel door eene menigte van eensluidende Adresſen vergeefsch onder-

derfteund (*), was die flag treffend. Zy begreepen dat met nieuwe vervoegingen, de belangen van hunne Kerk en Godsdienstleere, aan de Volksvertegenwoordigers voor te draagen, vrugtlooze arbeid zou weezen. Zulks dompelde hun, bovenal met betrekking tot het bezoldigen der Leeraaren, in de uiterfte verlegenheid. Zy befchouwden dit Staatsbefluit als een bron van de fchroomlykfte twisten en gevaarlykfte beroeringen, boven al te vreezen: dewyl het verfchil in denkwyze over het Staatkundige zeer veel invloeds fcheen te zullen hebben op derzelver verpligting tot het inftandhouden van den Openbaaren Eerdienst. Veelen kwamen 'er met ronde woorden openlyk voor uit, dat zy niets wilden bydraagen ter bezoldiging van Leeraaren, die anders dan zy in het Staatkundige dagten.

CXVIII. BOEK. 1798.

Het eerfte waar op de hooge nood het Genootfchap der Hervormden deedt bedagt worden, was het oprichten van één algemeen of meer byzondere Fondfen voor alle Gemeentens in de *Bataaffche* Republiek. Verfchillend dagt men over de algemeenheid van dit Fonds over het geheele Gemeenebest, of het daarftellen van een byzonder over elk Gewest. Elk deezer begrippen hadt zyn voor en tegen. Men werd te raade dat 'er byzondere Fondfen, in elke Gemeente, tot ftand zouden

Uitgedagte Redmiddelen.

(*) YPEY *Kerklyke Gefchiedenis van de* XVIII *Eeuw* VI. D. bl. 72.

CXVIII. BOEK. 1798. den gebragt worden, om ze vervolgens gewestlyk of ook ten laatſten over het geheele Gemeenebest te vereenigen. Het ontbrak niet aan ontwerpen ten deezen einde, noch ook aan twisten, wiens ontwerp men zou volgen. Inmiddels maakte men in alle, althans in de meeste Gereformeerde Gemeenten in ons Vaderland, een aanvang met inzamelingen. Zommige Leeraaas deeden, ten deezen einde, opwekkende Redenvoeringen; anderen poogden in opzettelyk daar toe vervaardigde kleine geſchriften, de milddaadigheid in dit geval, op te wekken. Het oprichten van dusdanige Fondſen werd bewerkſtelligd, door daadlyke inzamelingen en vrywillige inſchryvingen. Daarenboven werden 'er Synodaale, Claſſikaale en Gemeentlyke Commiſſien aangeſteld, aan welke het beſtuur over het dus inſtandhouden van den Openbaaren Godsdienst kon worden toevertrouwd, die, ten meesten voordeele, de ingezamelde gelden aan Nationaale of Gewestlyke Schuldbrieven beſteedden (*). In deezer voege zag men den grondſlag gelegd om in de behoeften van het Hervormd Kerkgenootſchap, zo ten opzigte van deszelfs byzondere als algemeene belangen, te kunnen voorzien. Dusdanige Inzamelingen waren op veele plaatzen zeer ongelyk, zelfs betrekkelyk, en op eenige gering. Ondanks alle aanſpooringen, bleeven veeler beurzen geſlooten,

(*) Ypey als boven bl. 73 enz.

ten, en wrogten daar toe gewislyk mede de tydsomstandigheden, en de uitgeputheid van veelen, door de vroegere en steeds standhoudende opbrengsten aan den Lande. CXVIII. BOEK. 1798.

Dan, hoe het hier mede ook geschaapen stondt, daar het Gereformeerde Kerkgenootschap, zo sterk in Leden, en de aanzienlykste en vermogendsten in den Lande, onder zich telde, gaf dit hoope, dat men, op den gelegden grond, voortgaande, het doel der instandhouding ten vollen zou bereiken, om zelve, even zeer als andere Kerkgenootschappen, die van den Lande, zints de Hervorming, niets getrokken hadden, voor eigen onderhoud te zorgen (*).

Bepaalingen wegens de Kerken en Pastoryen.

Dit stondt aan dit Kerkgenootschap zelve. Zo geheel hing het daar van niet af, 't geen de Staatsregeling vastselde ten opzigte van de Kerkgebouwen en Pastoryhuizen — deeze alle zouden, voor zo verre zy door aanbouw, uit de afzonderlyke Kas der Gemeente, geene wettige en byzondere eigendommen waren, worden overgelaaten aan de beschikking van ieder Plaatslyk Bewind om deswegen tusschen de Kerkgenootschappen eenig vergelyk te treffen, en wel binnen de eerste zes maanden

(*) Aan deeze billyke verwagting beantwoordde de uitkomst niet: want, by het aanmerkelyk naderen van het tydperk der ophouding van de betaaling uit 's Lands Kas, waren de aangelegde Fondsen op verre na niet toereikende om de noodige kosten goed te maaken. Zie YPEY *Kerklyke Gesch. van de* XVIII *Eeuw* VI. D. bl. 77.

XVIII. BOEK. 1798.

den naa de aanneeming der Staatsregeling. De grondflag van dit vergelyk was, op iedere Plaats het grootst aantal van Leden der onderfcheidene Kerkgenootfchappen, het geen alzo de betrekkelyke meerderheid der zielen uitmaakte. — Hetzelve zou de voorkeus hebben omtrent de naasting eener Plaatslyke Kerk en Pastory, onder bepaling egter, naa gedaane begrooting der gebouwen, van eene maatige uitkeering, het zy in ééns of op onderfcheide tyden aan de andere Kerkgemeenten, naar evenredigheid van derzelver Leden, welke alle door deeze bepaling, werden gehouden voor altyd afftand gedaan te hebben van gemelde aanfpraak. — De alzo genaaste Kerken en Pastoryen bleeven, ten allen tyde, in 't bezit en onder de beheering, en het onderhoud dier Kerkgemeenten, aan welke dezelve, ingevolge van de voorgaande onderlinge overeenkomst, waren toegeweezen. — De Toorens, aan de Kerkgebouwen gehegt, benevens de Klokken met derzelver huizingen, waren verklaard de Eigendommen te zyn der Burgerlyke Gemeente, ftaande ten allen tyde onder derzelver beheer en onderhoud.

Veelvuldige Gefchillen deswegen.

Wel te voorzien was het dat dit bepaalde omtrent de Kerkgebouwen en Pastoryen, niet vlot en vaardig, zonder gefchillen, zou afloopen, hierom ftelde de Staatsregeling vast, dat de Gefchillen, over dit een en ander ontftaande, door het Vertegenwoordigend Lichaam zouden beflist wor-

worden. Van hier de bykans ontelbaare Vervoegingen met wederzydſche klagten en bezwaaren, byzonder hoogklinkende uit *Bataafsch Brabant*. Eindloos, om zo te ſpreeken, zou het weezen, die alle met de des voorgevallene onderhandelingen te boeken (*). De Sectengeest liet zich by die gelegenheden, niet zelden, op een onzagten toon, hooren. Eenige gevallen waren van eenen ingewikkelden aart en vorderden een eer beraaden overleg dan vlotte beſlisſing. Zo was het onder andere met de Kerkgebouwen te *Utrecht* (†), te *Leyden* (§) en te *Amſterdam* (**).

Geſchillen over het Kindergeld der Leeraaren.

In zeer korte woorden waren de *Additioneele Artykelen* der Staatsregeling begreepen. Van dien aart was inzonderheid het tweede, waar by aan de Gemeenten der voormaals heerſchende Kerk het zogenoemde *Kindergeld*, voor derzelver Leeraaren werd toegeweezen. Men hadt bedenking of hetzelve zou volduuren dan ophouden voor de Emeriti, Weduwen en Voogden over Minderjaarigen, aan welke 't zelve, voorheen, even als aan de daadlyk dienstdoende Predikanten, was toegelegd

(*) De Dagverhaalen der Vergadering van dien tyd zyn des vol; de liefhebbers en naſpeurders dier geſchillen verwyzen wy onder andere na het *Dagverb. der Handel. van het Verteg. Lichaam* II. D. bl. 124. 181. 751. 985. 1010. 1021. 1066. III. D. bl. 6. 172.

(†) *Ald.* bl. 418.

(§) *Ald* bl. 499.

(**) *Ald.* bl. 988. 1059. 1075.

CXVIII. BOEK. 1798. legd tot derzelver meerderjaarigheid, of gevestigden Staat? —— In een uitgebreid Verslag, erkende men, hoe volgens de strikte letter, de Staatsregeling niet wilde, dat iemand het gewoone Kindergeld langer trok, dan alleen de Gemeente voor hunne dienstdoende Leeraaren; doch, daar de Staatsregeling gewoon was kort te zyn, dat 'er meer reden was om aan arme Weduwen en onmondige Weezen, het Kindergeld toe te kennen, dan aan Leeraaren nog in werklyken dienst; dat het Kindergeld by de Emeriti als een gedeelte was van hun Jaargeld, hun, voor hun leeven, onder zekere bepaalingen toegestaan was — dat de Staatsregeling niet kon gewild hebben, om Weduwen en Weezen plotzeling te berooven van een onderstand, dien zy, zonder geheele ruine, niet konden ontbeeren. Op deezen grond twyfelde zy in geenen deele, of 'er zou een gunstig besluit omtrent die Voorwerpen moeten vallen, en zy, in de betaaling van het Kindergeld, met de dienstdoende Predikanten worden gelyk gesteld.

Tegenspreekers en Verdeedigers vondt deeze Voorslag, en werd dezelve met meerderheid van Stemmen verworpen. — Even 't zelfde trof de voordragt, omtrent het School- en Academie-geld aan de Predikanten, derzelver Weduwen en Emeriti beloofd voor Kinderen tot de Academiestudien bevorderd. —— Gunstiger viel het uit met de voordragt der betaaling van Schoolmeesteren. Dan het voorstel om

om de Krankbezoekers, Kosters en Voorzangers der voormaals Heerschende Kerk de drie eerstkomende jaaren uit 's Lands Kas te betaalen, vondt heftige wederspraak en werd afgestemd (*).

CXVIII. BOEK. 1798.

Wegens de Gezindheid onderscheidende tekens te *Grootenbroek*.

Niet alleen stukken van aanbelang hielden de Vergadering wegens den zin en meening, als mede ten aanziene van het uitwendig volbrengen der bepaalingen, in de Burgerlyke en Staatkundige Grondregels, onledig, geringere werden 'er voorgebragt. Een derzelven, tot den Godsdienst betrekkelyk gemaakt, willen wy vermelden als een plaatslyk Volksgebruik betreffende, 't geen onderscheiden gewyzigd, misschien ook wel elders stand greep. De Municipaliteit der Stede *Grootenbroek*, in het voormaalig *Noord Holland*, gaf der Vergadering te verstaan, dat aldaar onder de *Roomschgezinden* een gebruik plaats hadt, om boven de deuren hunner huizen een Kruis te zetten, met de letters J. H. S. (*Jesus Hominum Salvator*) als mede, dat Burgers van dat Kerkgenootschap, by het overlyden en geduurende het boven aarde staan van een hunner Huisgenooten, voor de huisdeur een zwart Kruis nederzetteden; terwyl de Ingezetenen van *Gereformeerde* Godsdienstbelydenisse, by sterfgevallen, een Teken met zwarte Linten daar aan voor de deuren werd opgehangen. Eenigen daar ter Stede hielden dit bedryf stry-

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 341 en 456—463.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798.

ſtrydig met twee Artykelen voor de Staatsregeling geplaatst (*) en uit dien hoofde ongeoorloofd, terwyl anderen van gevoelen waren dat zulks eeniglyk ſtrekte ter aanduiding van de Gezindheid aan welke Bewooners waren toegedaan; en dus zonder tegen die Artykels te ſtryden, den loop mogt hebben. —— De begrippen van eenige Leden der Vergaderinge waren des verdeeld. Voorziening wilden zommigen daar omtrent gedaan hebben; anderen oordeelden dat de aangevoerde Artykels van geene toepasſing altoos in dat geval waren, en keurden het onnoodig dat de Vergadering deswegen, by eene byzondere Wet, zou voorzien; terwyl nog anderen van gevoelen waren, dat dit geen ſtuk van raadpleeging voor de Vergadering kon uitmaaken, en dat zelfs door het Uitvoerend Bewind hier in niets kon worden gedaan. Aan dat Bewind wilde de Voorzitter VAN LEYDEN het verzonden hebben, en overeenkomſtig hier mede viel het beſluit (†).

Gerustſtelling der Academieſte-

Groote ongerustheid hadt de Academieſteden in ons Vaderland aangegreepen by de beraadſlagingen en beſluiten, ſtrekkende

(*) Naamlyk het XXII en XXIII Art., inhoudende, „ De gemeenſchaplyke Godsdienstoefening „ wordt verrigt binnen daar toe beſtemde Gebouwen.' — „ Niemand zal met eenig Ordes-kleed „ of Teken van eenig Kerklyk Genootſchap, buiten zyn Kerkgebouw verſchynen."

(†) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 279.

de om *Leyden* tot de Nationaale Hoogeschool te bestemmen, met agterstelling van alle de andere (*). Byzonder hadt *Utrecht* uitgestooken in het beweeren van het Regt tot eene Hoogeschool te dier Stede (†). Het Gemeente Bestuur aldaar ging de Constitueerende Vergadering aan, met verzoek, dat, by het aanstaande Plan van Staatsregeling, hunne Stad niet mogt beroofd worden van haar Regt tot eene Hoogeschool; maar, nevens die van *Leyden*, en andere plaatzen, de onpartydige bescherming der Vergadering mogt ondervinden (§). Het korte Artykel in de goedgekeurde en aangenomene Staatsregeling, schonk die met eene Hoogeschool bevoorregte Steden, geene geringe maate van gerustftelling. Volgens 't zelve bleeven alle openbaare Instituten, ter bevordering in de Weetenschappen, by de aanneeming der Staatsregeling aanweezig, voortduuren op denzelfden voet, tot dat daar omtrent door het Uitvoerend Bewind, eenig voorstel van verandering aan het Vertegenwoordigend Lichaam gedaan, door hetzelve zou worden goedgekeurd.

den, door de Staatsregeling.

De Staatsomwenteling hadt eene eigenaartige verandering in de bewoordingen van de *Diplomata* der *Leydsche* Academie te wege gebragt (**), den ouden naam des

De Diploma en het Zegel der *Leydsche* Acade-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 315. en breeder XXXIX. D. bl. 27 *enz.*

(†) Zie onze *Vaderl Hist.* XXXIX. D. bl. 33.

(§) *Dagverb. der Const, Verg.* IX. D. bl. 44.

(**) De woorden, *Qua propter potestate nobis ab*

CXVIII. BOEK. — 1798. mie veranderd.

des Prinsen van *Oranje* en der Staaten van *Holland* en *Zeeland* uitgewischt, en dien des *Volks van Holland* in ftede gefteld. De tegenwoordige orde van zaaken verboodt die Gewestlyke onderfcheiding, en wettigde eene verandering, die van den *Hoogften Raad des Bataaffchen Volks* deedt fpreeken (*). — Ter gelegenheid van die, ter Vergadering goedgekeurde verandering werd 'er eene voorgefteld betrekkelyk het Groot Zegel dier Hoogefchoole. Bevreemding moest het baaren, dat dit Zegel nog pronkte met het Wapen van den geweezen Stadhouder. Men oordeelde het meer dan tyd, daar men zich reeds in het *vierde* jaar bevondt der verlosfinge van het Stadhouderlyk Despotisme, en het *eerfte* der vernietiging van de Ariftocratie en het Federalisme, en van de Herftelling der Vryheid, het veragtlyk Wapen van den Prins van *Oranje* te vernietigen, en dat, in plaatze van 't zelve, zou worden gebruikt het Nationaal Zegel; doch met deeze verandering, dat op dit Zegel, in plaats van de *Vryheid*, geplaatst zou worden

ab Excellentisfimo Principe Guielmo Nasfoviæ Hollandiæ ac Zeelandiæ Gubernatore nec non ab illuftribus ac potentibus Hollandiæ Zeelandiæque Ordinibus concesfe &c. waren aldus veranderd, *Quam ob rem nos, pro potestate nobis a delegatis Populi Hollandici confirmata &c.* Vergelyk onze *Vaderl. Hist.* XXXIII D. bl. 239.

(*) De thans in plaats geftelde woorden luidden, *Quam ob rem nos pro potestate nobis a fuprema Senatu Populi Batavi potestate &c.*

R. Vinkeles sculp.

Digitized by Google

Digitized by Google

den *Pallas* of *Minerva*, de Godin der *Wys-* CXVIII. BOEK. 1798.
heid, met het opschrift *Sigillum Academiæ*
Leydensis. Deeze verandering droeg desgelyks de goedkeuring der Vergadering weg, en werd van het een en ander aan den Rector en Senaat van 's Lands Hoogeschool te *Leyden* het noodig bericht gezonden, vervolgens greepen die veranderingen stand (*).

De *Leydsche* Hoogeschool leedt, ten Ruhnkeniussterft. deezen Jaare, den dertienden van Bloeimaand, een groot verlies, door den dood des gryzen Hoogleeraars DAVID RUHNKENIUS (†). Veel gaat den *Nederlanderen* naa, met hoe veel gronds of regts, staat ons hier niet te onderzoeken, dat zy Letterverdiensten geenzins op den rechten prys schatten, en den Naam der Letterkundigen niet vereeren. Het tegendeel nogthans bleek by het Sterfgeval diens vyf en zeventig jaarigen Geleerden, en verdriet het ons geenzins, eenigermaate breedvoerig van deezen Man, en het ten zynen opzigte van 's Lands wegen verrigtte te spreeken. Wy vinden ons daar toe in staat gesteld door de schoone opgave van 's Mans Character en Verdiensten, in eene Vervoeging der Curatoren van 's Lands Hoogeschoole te *Leyden*, aan het Vertegenwoordigend Lichaam des *Bataafschen* Volks

(*) *Dagverb. der Const. Verg.* IX. D. bl. 50 en 146.

(†) *Algem. Konst- en Letterbode* IX. D. bl. 162. RUHNKENIUS was den 2 Jan. 1723 te *Strip*, eene Stad van *Pommeren*, gebooren.

CXVIII. BOEK. Volks. Wy neemen het hoofdzaaklyk, en, van wegen de fraayheid des voordragts, veelal woordlyk over.

1798. Leevensverslag van dien Geleerden. Het vak van RUHNKENIUS was *Griek-sche* en *Latynsche* Letteren, Geschied- Oudheid en Oordeelkunde. Hy muntte zo zeer uit in ieder tak deezer Weetenschappen, dat het scheen als of hy voor dezelve gebooren was. De zeldzaamste Geleerdheid ging in deezen Man vereenigd, met zodanige schranderheid, scherpzinnigheid, zuiverheid, cierlykheid en bevalligheid van *Latynschen* styl, dat hy, ten dien aanziene, zyns gelyken niet hadt in gansch *Europa.* Ja 's Mans Schriften verspreidden zulk een heerlyk licht over de geleerde Wereld, zy bevorderden den voortgang der Litteratuur dermaate, dat met RUHNKENIUS een nieuw tydvak derzelven eenen aanvang nam. Zyn licht scheen een halve Eeuw. — Gelukkig voor de Republiek hadt hy zich nedergezet in *Leyden*, waar hy in den Jaare MDCCXLIV kwam. Doch daar hy zich met veelvuldigen letterarbeid bezig hieldt, en byzonder onderwys aan leergierige Jongelingen gaf, leedt het tot den Jaare MDCCLVII eer hy tot Lector in de *Grieksche* Letteren werd aangesteld, ter ondersteuning zyns Leermeesters HEMSTERHUIS. Meermaalen werd hy na vreemde Academien beroepen, dan de uitlokkendste aanbiedingen konden hem niet overhaalen om *Nederland* en *Leyden* te verlaaten.

Niet onerkend bleef deeze verkleefdheid,

niet

Digitized by Google

niet over 't hoofd gezien zyne veelvuldige en groote Letterverdienften, waar van een groot twintigtal voortreffelyke Werken, met welke hy de geleerde Wereld verrykte, getuigenis draagen. Met den Jaare MDCCLXI werd hy bevorderd tot gewoon Hoogleeraar in de Welfpreekenheid, Historien en Oudheden. Vakken door hem met luiter bekleed, en die, met de oordeelkundige uitbreiding der Academifche Boekery, de hoofdbezigheden uitmaakten, waar aan hy zyn werkzaamheden zo geheel als voorbeeldig en allergelukkigst befteedde.

Van de Vaderlandschgezindheid van RUHNKENIUS wordt, in dien Voordragt, op deeze aanpryzende wyze gefprooken, als eene foort van lof, die Curatoren oordeelden niet te mogen verzwygen. — „ RUHNKENIUS was, reeds in zyne jonge „ jaaren, aan de zuivere leere van Gelyk„ heid en Vryheid toegedaan, en geen „ wonder, de geftadige beoefening der „ oude *Griekfche* en *Romeinfche* Schryve„ ren en Historien hadt het edel vuur „ van Vryheidsliefde en Republikainisme „ in zyn hart ontftooken, en aangewak„ kerd. Welke een leevendig deel ftelde „ de Man in de Omwending van ons Va„ derland! Hy was een yverig Patriot, „ een warm Vriend der goede zaak des „ Volks, en allen, die hem van naby ge„ kend hebben, getuigen volmondig, dat „ 's Mans gefprekken, handel en wandel, „ nooit een ander doel hadden, dan aan„ kweeking van het heilig vuur voor Vry-

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

1798.

„ heid en Vaderland; Uitbreiding van „ zodanige kundigheden, waar in die edele drift haar beste vordeel vindt, en „ aanbeveeling van die Burgerlyke Deugden, zonder welke het Patriottismus „ niets is dan klank en ſchaduw."

Waare Geleerdheid en groote verdienſten maakten de ſchat uit deezes Hoogleeraars; tydlyke middelen bezat hy genoegzaame geene; zyne inkomſteu konden naauwlyks, de behoeften van zyn huis goedmaaken. Te beklaagen was het, dat zyne bezoldiging niet geëvenredigd kon weezen aan zyne zeldzaame verdienſten. — Ingevolge hier van bevondt zich zyne nagebleevene Familie in niets minder dan ruime omſtandigheden, en deeze beſtondt uit eene ongelukkige Weduwe, die blind en ſpraakloos was, en uit twee Dogters, wier oudſte haaren waardigen Vader, tot het einde zyner dagen, hulp en byſtand verſchafte; doch waar van de jongſte mede het onwaardeerbaar gebruik der oogen derven moest.

Voorſtel om 's Mans Boekery voor de Academie over te neemen.

In het ongelukkig lot dier naaste Bloedverwanten des verdienstlyken Hoogleeraars, wilden de Bezorgers van *Leydens* Hoogeſchool voorzien. Daadlyken onderſtand in geld, door geen daadlyken wederdienst opgewoogen, te vraagen, liet de bekende uitgeputte ſtaat van 's Lands Geldmiddelen niet toe. Dan zy hadden eene ſchikking beraamd, dien zy vertrouwden, dat het Landsbeſtuur niet zou misbillyken. Zy ſchatten de uitneemende Boekery, de eenige

ge Nalaatenschap des Overledenen, ryk in zeldzaame Boeken en Afschriften, elders niet voorhanden, en onuitgegeevene stukken van den geleerden RUHNKENIUS zelve. Deeze Letterschat onverdeeld te behouden zou tot luister en nut van *Leydens* Hoogeschool strekken. En hadden de Erfgenaamen zich niet ongenegen betoond tot het aangaan eener verbintenisse, dat Curatoren de geheele Verzameling der gedrukte en ongedrukte Boeken, mitsgaders der Letterkundige Handschriften, door RUHNKENIUS nagelaaten, zouden overneemen ten behoeve der Universiteits Bibliotheek; terwyl 's Hoogleeraars Weduwe en twee Dogters, hoofd voor hoofd, uit de kas der Universiteit eene Jaarwedde zouden genieten van vyf honderd Guldens. Deeze Jaarwedde zou gerekend worden ingegaan te zyn met den dag van 's Mans dood, en duuren leevenslang. By het afsterven van één der drie hoofden zou de geheele som drie honderd Guldens verminderd worden, en de eenig overblyvende ten laatste eene lyfrente genieten van één duizend Guldens.

CXVIII. BOEK.

1798.

Gelyk op deeze wyze gezorgd zou worden tegen gebrek der Naastbestaanden van eenen Man, op wien de Universiteit eeuwig roem zou draagen, zo vonden zich de Verzorgers der Hoogeschoole geenzins bezwaard met den prys, gesteld tegenover de waarde der zeldzaame Boek- en Schriftverzameling. Dan wenschten zy, vóór het aangaan van dergelyk eene verbintenis, het

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. — 1798.

goedvinden des Vertegenwoordigenden Lichaams te verstaan; ten welken einde zy het belang der Universiteit, en de nooddruft der naaste Bloedverwanten des overleden Hoogleeraars, der Vergaderinge aanbevolen, niet twyfelende aan derzelver vereerende goedkeuring (*).

Gunstig Verslag.

De Representanten VAN ROYEN, LUBLINK *de Jonge* en VAN HOOGSTRATEN kreegen dit stuk in handen, en last om met het Uitvoerend Bewind deswegen te spreeken. Het uitgebragt Verslag was meer dan een weerklank des voorstels, het weidde uit in den dankbaaren lof des Overledenen, die Egtgenoot en Kinderen, met stille gerustheid, vertrouwde aan eene Natie, op welker deugd hy kon staat maaken, en door die gedagte bemoedigd, met eene den Wyzen betaamende gelaatenheid, gestorven was. Met vuur drongen zy het voorstel aan, en gaven te verstaan, hoe het Uitvoerend Bewind geene de minste bedenking maakte om het als alleraanneemelykst te beschouwen; daar het alle vertraaging om in hetzelve te treeden als een verlies aanmerkte, en mogten zy, uit naam van dat Bewind, de Vergadering tot eene in allen deele overeenkomstige toestemming aanraaden (†).

Overeenkomstig besluit.

Naa eenige over- en wederspraak by de behandeling des uitgebragten verslags, niet

(*) *Dagverh. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 361.
(†) *Ibid.* bl. 468.

niet ontstaande uit twyfel aan 's Mans verdiensten, en de billykheid der ondersteuninge van de ongelukkig nagebleevene; maar uit hoofde, dat de Staatsregeling het uitstrekken van eenige belooning van verdiensten tot de Weduwen en Kinderen verboodt, werd, met behoorelyke inagtneeming van de noodige veranderingen des te maaken, overeenkomstig het voorstel besllooten (*). CXVIII. BOEK. 1798.

Wy weerhouden ons niet, daar het ten cieraad onzer Geschiedenisse strekt, uit het onder aangehaalde Leeven deezes Geleerden Mans nog dit weinige te ontleenen. RUHNKENIUS was, door de natuur, zodanig gevormd, dat zyn verstand met de grootste gemaklykheid de zaaken kon bevatten, welke natuurlyke aanleg het hoofdbeginzel zo van alle zyne verstandelyke begaafdheden als van zyne zeden en zielshoedanigheden was. Zyne zintuigen waren alle, en inzonderheid de beide edelste, het gezigt en gehoor, zeer scherp en werk- Characterschets diens Mans.

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 520. Regt is aan 's Mans nagedagtenis gedaan, door zynen Amptgenoot WYTTENBACH. Men leeze het alleszins schoone Stuk, getyteld, *Vita* DAVIDIS RUHNKENII, *auctore* DANIELE WYTTENBACHII. *Lugd. Bat. & Amstel. apud* A. & J. HONKOOP & P. DEN HENGST 1799. In de *Algem. Konst- en Letterbode* XIII. D. I. Stuk bl. 163 vindt de *Nederduitsche* Leezer des een breed Uittrekzel. — Terwyl wy dit schryven (1807) ontvangen wy DAVIDIS RUHNKENII *Opuscula Oratoria, Philologica Critica, nunc primum conjunctim edita. Lugd. Bat. apud* S. & J. LUCHTMANS.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. werkzaam. Beiden hadt hy door oefening, het eerste door de teken- en het ander door de toonkunst veredeld en verhoogd. Zyn geest was uitermaate vlug en leevendig, wordende door de voorwerpen buiten hem terstond bewoogen, den indruk daar van met de grootste duidelykheid en sterkte ontvangende. Van daar ontstond eene wonderbaare vlugheid en bekwaamheid tot het aanleeren en bevatten van eene menigte van zaaken, en eene uitneemende getrouwheid in het bewaaren van het eenmaal geleerde. In sterkte van geheugen werd hy door weinigen overtroffen, 't welk hy boven dien, door het naauwkeurig houden van aantekeningen, te hulp kwam. Deeze gaven, door eene uitneemende juistheid van oordeel en vlugheid van vernuft ondersteund, moesten natuurlyk eene weergalooze voortreffelykheid van verstandige vermogens te wege brengen. De laatstgemelde gaven van oordeel en vernuft kwamen hem voornaamlyk als Criticus te stade.

De vereeniging van zo veele natuurlyke bekwaamheden ging vergezeld van eene zo uitgebreide Geleerdheid, als waar op weinigen roemen kunnen. Alleruitgebreidst was zyne beleezenheid in *Grieksche* en *Romeinsche* Schryvers, gedrukte en ongedrukte. Deeze stelde, met het houden van aantekeningen, hem in staat ter behandeling van elk onderwerp de *Grieksche* en *Latynsche* Letterkunde raakende. Voorts hadt hy zich den geest van de voornaamste

ſte Schryveren der Oudheid, door een geduurige leezing zodanig eigen gemaakt, dat hy het geen aan elk hunner toebehoorde, hoe zeer onder vreemde ſtukken en byvoegzelen verborgen, ten naauwkeurigſten wist te onderkennen. Daarenboven hadt hy nog eene byzondere verdienſte, om naamlyk eenen zo zuiveren en cierlyken *Latynſchen* ſtyl te ſchryven, dat hy, ten deezen aanziene, met de besten der Ouden verdient gelyk geſteld te worden. De zamenvoeging van zo veele natuurlyke en verkreegene gaven en kundigheden, deedt hem de regtmaatigſte aanſpraak verwerven op den eerſten rang onder de Opbouwers der Oude Letterkunde, die zints de herleeving der Weetenſchappen, gebloeid hebben.

In andere Weetenſchappen, als de Wysbegeerte, Regtsgeleerdheid en Oosterſche Taalen, hadt hy, in zyne jeugd, zich min of meer geoefend; dan die oefeningen, in ryper jaaren, niet voortgezet. De vrugten daar van waren egter voor hem niet geheel verlooren, gelyk onder andere blykt uit die juistheid van denken en voordragt, in zyne ſchriften uitblinkende, welke als de vrugt van zyne vroegere beoefening der Wiskunde beſchouwd moet worden. In zyne Werken naamlyk heerschte eene aangenaame klaarheid van voorſtelling, eene naauwkeurige uiteenzetting der gedagten, en eene al het vreemde en overtollige affnydende juistheid, welke niet weinig tot derzelver bevalligheid bydraagen.

Digitized by Google

XVIII BOEK. 1798.

Dat fyn gevoel, die onvervalschte fmaak voor het fchoone en bevallige, waar mede de Natuur hem begiftigd en welke hy, door oefening, zo zeer hadt aangekweekt, ftrekte zich by hem, reeds vroeg, ook tot het zedelyk fchoone en lofwaardige uit, en boezemde hem, voor al wat Deugd genoemd mag worden, de vuurigfte hoogagting in. Inzonderheid verdient Opregtheid onder zyne hoofddeugden geteld te worden. Van alle list, bedrog en flinksheid was hy ten uiterften afkeerig. Zyn gelaad en zyne woorden ftemden, met de gevoelens van zyn hart, ten vollen overeen. Alle gemaaktheid en veinzery ftondt hem ten fterkften tegen, en van daar was hy even afkeerig van een voorkomen van wysheid en geleerdheid aan te neemen, als van het gevoel zyner eigene verdienften, door betuigingen eener valfche nederigheid, te verloochenen. Beledigingen hem zelven bejegend, droeg hy geduldig en grootmoedig, zich tot vergiffenis van dezelve fpoedig gereed toonende; maar omtrent die, welke aan andere groote Mannen werden aangedaan, was hy ten uiterften gevoelig, en deedt hy die gevoeligheid den belediger ten duidelykften blyken. — In zyne vriendfchap was hy zeer getrouw en ftandvastig, en ten allen tyde bereid, om hun, die in dezelve deelden, met raad en daad, by te ftaan. In 't algemeen was hy zeer gereed om verdienften, zo veel in hem was, te bevorderen, en jonge Geleerden hebben hier

van

van de gewenschte vrugten gesmaakt. CXVIII. BOEK. 1798.

In den gemeenzaamen ommegang was hy zeer aangenaam en gulhartig. Gaarne deelde hy in de genoegens der gezelligheid, zich daar by, naar de vatbaarheden en den smaak van anderen, wonder weetende te schikken, en by ongeleerden allen vertoon van geleerdheid vermydende. — Zyn meest geliefde uitspanning was de Jagt, aan welke hy, tot het laatst zyns leevens, een goed deel van zynen ledigen tyd toewydde. Ook bleef de toonkunst voor hem eene geliefkoosde verlustiging.

Voorts was RUHNKENIUS voor de zynen een liefhebbend Egtgenoot en tederhartig Vader. De zwaare rampen, welke zyn huislyk geluk verbitterden, droeg hy met eene stille gelaatenheid, en wist zich daar onder, op de best mogelyke wyze, te troosten. Ook bragten de kommerlyke vooruitzigten omtrent het lot der zynen, naa zyn overlyden, geene moedlooze neerslagtigheid by hem te weeg; maar van natuure meer geneigd om zich het gunstigste, dan het ongunstigste, voor te stellen, bleef hy steeds een ingewikkeld vertrouwen, op eene gelukkige wending van zaaken, koesteren. — Uit de schikkingen ten voordeele dier ongelukkigen gemaakt, door ons boven vermeld, blykt, dat zyn vertrouwen in deezen niet ydel geweest is.

Van het deerlyk verval, waar in *Frieslands* Academie te *Franeker* gedompeld was, van de poogingen tot herstel, als mede van Gesteldheid der *Franeker* Hooge-schoole.

CXVIII. BOEK. 1798. van de moeite, welke men zich gaf om die Stad eene Academie-Stad te doen blyven, toen derzelver lot, ten dien opzigte, waggelend ſtondt, hebben wy, op zyn tyd, gewaagd (*). Ten deezen Jaare gaf het Adminiſtratief Beſtuur van dat Gewest ſchriftlyk aan de Conſtitueerende Vergadering te verſtaan, dat, daar de algemeene Verlichting een der eerſte zorge van het Beſtuur behoorde uit te maaken, zy het ook als hunne grootſte verpligting hadden geoordeeld, voor de Hoogeſchool, in hun Gewest te zorgen; gevolglyk hadden zy de noodige Hoogleeraars aangeſteld, uitgenomen in de Godgeleerdheid. Dit te doen oordeelden zy ſtrydig met de Gelykheid; ten ware elk Godsdienſtig Genootſchap aldaar een Hoogleeraar zondt. Het verzogt, daar de Staatsregeling toen nog onder handen was, dat de *Franeker* Hoogeſchool onder den rang der *Bataafſche* Academien mogt worden gerangſchikt. —— Ten tyde deezes Voordragts was de Staatsregeling nog in bewerking, en men wagtte met des een raadſlag uit te brengen, tot dat over dit deel der Staatsregeling zou geraadpleegd worden (†).

In-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XXXIII. D. bl. 246. XXXIX. D. bl. 30—40.

(†) *Dagverh. der Conſt. Verg.* VIII. D bl. 562. In Slachtmaand des voorleden Jaars was de Herſtelling der *Franeker* Hoogeſchoole met veel omſlags gevierd. Eene breede beſchryving daar van is voor handen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1797. bl. 1442. Wegens de Beroepinge van nieuwe Hoogleeraaren

en

Inmiddels bleeven Curatoren der *Friesche* Academie niet ſtilzitten om den bloei en luister van de Hoogeſchoole te *Franeker*, eenigermaate te doen herleeven. Zy beraamden ſchikkingen tot aanmoediging van zodanige Jongelingen, of wel derzelver Ouderen, die met den goeden wil en lust, geen genoegzaam vermogen paarden om de beoefening van Wetenſchappen en Geleerdheid behoorelyk voort te zetten. Hier toe diende eene Proclamatie in Grasmaand uitgevaardigd, het genomen beſluit der Academie bekend maakende, dat aan twee en veertig min vermogende Jongelingen, zonder onderſcheid van Godsdienſtige gevoelens, aan de *Franeker* Hoogeſchool, hunne Letteroefeningen voortzettende, uit 's Lands Kas, 's jaarlyks honderd Guldens zouden geſchonken worden. Van deeze twee en veertig Jongelingen zouden één en twintig, mits de *Latynſche* taal magtig, zich in alle nutte Weetenſchappen kunnen bekwaam maaken: terwyl de overige door die ſchikking bevoor-

CXVIII. BOEK.

1798.

Daar beraamde ſchikkingen.

en derzelver Staatlyke aanvaarding hunner Posten vinden wy een Verhaal in de *N. Alg. Konst- en Letterbode* voor 1798 bl. 1 enz. Het Provintiaal Beſtuur hadt, ten opzigte van de twee daar zynde Hoogleeraaren in de Godgeleerdheid beſlooten, dat zy zouden aanblyven tot dat, by het goedkeuren en invoeren eener Staatsregeling, het daar by bepaalde, omtrent de Theologiſche Faculteit, in daadlyke werking zou worden gebragt. Zie dit alles in de *Algem. Konst- en Letterbode*, IX D. bl. 1 enz.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 238.

CXVIII. BOEK. 1798.

voorregte Jongelingen, tot het Schoolwezen zouden worden opgeleid, om naa hunne Academietyd, den Schooldienst, binnen deeze Republiek, te kunnen waarneemen. —— Langs deezen weg poogde men de Academie van *Franeker* in den rang te doen ſtaan van die Hoogeſchoolen, van welke de laatere tyden zouden kunnen zeggen: „ *Zy* waren de echte „ Kweekſchoolen van Deugd en Wys- „ heid; zy ſchonken ons de beste Steun- „ pylaaren van het Vaderland, de beste „ Voorſtanders van waare Vryheid en „ Volksgeluk!"

Kweekſchool der *Roomsch Catholyken* te *Warmond* aangelegd.

De aangenomene Staatsregeling ſchonk den *Roomsch Catholyken* hier te Lande de bevoegdheid, om een Kweekſchool van Godgeleerdheid, in het *Bataafsch* Gemeenebest, opterichten. Te *Warmond* by *Leyden* boodt zich een Geſticht aan met vertimmering daar toe bekwaam te maaken. Dan zo tot de aankoop, als het verveardigen en nog meer tot het verder onderhoud, werd een aanzienlyke ſom gelds vereischt. Om de *Roomsch Catholyken* tot eene ruime mededeeling, ten deezen einde optewekken, diende een rondgaande Brief van den Aartspriester H. F. TEN HULSCHER, aan de Ingezetenen van zyn Diſtrict. Het kwam tot ſtand (*).

VAN ZWINDEN en AE-

Gelykvormigheid van Maaten en Gewigten in te voeren viel in het Plan van het *Fransch* Gouvernement, het deedt aan ons

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 1049.

Digitized by Google

Digitized by Google

ons Landsbestuur den Voorslag om daar toe mede te werken, en uit ons Vaderland bekwaame Mannen naar *Parys* te schikken. Het Intermediair Uitvoerend Bewind benoemde daar toe J. H. VAN SWINDEN, Hoogleeraar in de Natuurkunde aan de Doorlugtige School te *Amsterdam*, en den Wiskundigen H. AENEAE, op een daggeld van twaalf Gulden, buiten de Reiskosten, mede den Lande in rekening te brengen. Op gelyken voet werd hun betaaling toegezegd voor de kosten in het vak hunner Bezendinge te maaken. Zy werden daarenboven verzogt en gevolmagtigd om van den tyd, die hun van de werkzaamheden hunner eigenlyke Zending mogt overschieten, een zodanig gebruik te maaken, tot het opdoen en verzamelen van zulke weetenschaplyke kundigheden en waarneemingen als waar van zy zouden vermeenen, dat de toepassing, ten eenigen tyde, voor den bloei en welvaard van het *Bataafsche* Gemeenebest, nuttig en heilzaam zou kunnen zyn: ten dien einde werd aan hun vrygelaaten eene geringe som, voor 's Lands rekening, te mogen besteeden; even zo mogten zy Werktuigen, Modellen, Boeken of Tekeningen koopen, die voor eene geringe of niet zeer aanmerkenswaardige pryzen, verkrygbaar waren. Niet meer dan twee duizend Guldens mogten zy tot deeze einden besteeden (*).

CXVIII. BOEK.

1798.

Neae na *Parys*.

Meer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1798, bl. 527.

CXVIII. BOEK.

1798. Het Art. over het Armbestuur verschaft veel onderhandelings.

Meermaalen gaf de kortheid, waarmede de Staatsregeling zich uitdrukte, gelegenheid tot verschillende begrippen, onderscheidene uitleggingen, en niet zelden tot langduurige en veelvuldige raadpleegingen ter Vergaderinge, waar uit eigenaartig ontstondt, dat deswegen vervoegingen, van verscheidenerlei aart, by het Landsbestuur opdaagden. Onder deeze korte voorstellen stak uit de *Bepaaling*, „ Het Ver„ tegenwoordigend Lichaam regelt, bin„ nen zes maanden, naa deszelfs eerste „ Zitting, by eene duidelyke Wet, het Ar„ menbestuur over de geheele Republiek."

Opgave van het voornaamste des voorgevallen.

Reeds by den aanvange der gewigtige werkzaamheden werd 'er eene Commissie benoemd, ter beraaming van dit groot Ontwerp. Deeze gevoelde welhaast het moeilyke van die taak, het verbaazend omslagtige van dien arbeid, en de noodzaaklykheid van onmiddelyk onvermoeide poogingen aan te wenden, om, vooral binnen den zo naauw bepaalden tyd, daaraan te voldoen. *Zy* vondt reden om zich te beklaagen, over de onduidelykheid en onnaauwkeurigheid des voorschrifts des wegen in de Staatsregeling. De bezwaaren daar uit ontstaande en die een slagboom aan de werkzaamheden der Commissie zetten, droeg dezelve der Vergaderinge omstandig voor — Met die Voordragt was de Vergadering niet voldaan. Dezelve vorderde een meer stelligen Raadslag (*).

Dee-

(*) *Dagv. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 436 – 440.

Digitized by Google

1798.

Opeisching van den staat der Armenkassen.

Deezen diende de Commissie, naa weinig tydverloops in, en behelsde de voordragt van een Besluit, dat het Uitvoerend Bewind zou gelast worden de Administrative Bestuuren, in de byzondere Gewesten, aan te schryven, om van alle Armbestuuren en Kerkgenootschappen binnen de *Bataafsche* Republiek, van welke Gezindheid ook, uiterlyk binnen den tyd van een maand, naa het ontvangen dier aanschryvinge, der Vergaderinge te doen toekomen eene naauwkeurige Opgaave van den staat en gesteldheid van alle zodanige Fondsen, Directien en Schikkingen, als tot onderhoud der Armen en het Armenweezen eenige betrekking hadden. Onder uitdruklyke verklaaring dat deeze Opgave zou geschieden, zonder eenige inbreuke op het Regt, 't welk ieder Kerkgenootschap vermeende te bezitten, als blyvende 't zelve onbeslist tot zoo lang de Vergadering zich deswegen nader hadt verklaard — Dat voorgeslagen Besluit droeg de goedkeuring weg (*).

Hoe dit toeging.

Die voorbereidzels, tot het verwerven van de vereischte kundigheden omtrent den staat en gesteldheid der Armenkassen en wat tot het Armenweezen in 't algemeen betrekking hadt, op gezag des Landsbestuurs verzameld, werden te werk gesteld. De Commissie, tot dit omslagtig werk benoemd, ontving een aantal Brieven van zodanige Corporatien of Persoo-

(*) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl 622.

soonen, die, te goeder trouwe, vermeenden niet onder de zodanigen te behooren, van welken de Opgave kon gevorderd worden, of door blykbaar gezogte voorwendzels dezelve poogden te ontwyken. Men stelde voor, die Corporatien en Persoonen door het Uitvoerend Bewind te doen aanschryven, om aan de letter des Bestuurs te voldoen (*). Eerlang mogt de *Commissie* de Vergadering *verzekeren*, dat, door het grootste gedeelte der Corporatien, hoewel niet ten gewenschten tyde, egter op eene volvaardige wyze, was beantwoord (†).

Andere bewegingen in den Lande daar omtrent.

Het was intusschen ter Vergaderzaale van het Landbestuur alleen niet dat men dit algemeen belangryk onderwerp behandelde; het was de Commissie alleen niet die hier in werkzaam was. Het twyfelagtige en korte des Voorschrifts in de Staatsregeling opgegeeven, 't welk zo veel stofs tot raadpleegingen ter Vergaderzaale verschafte, deedt een vloed van Verzoekschriften derwaards heenen stroomen. Meer uitgewerkte Stukken waren de arbeid van schrandere Mannen in den Lande, die het noodig oordeelden, de stelling, in de Staatsregeling begreepen, van onderscheide kanten te beschouwen, om aan het duistere licht en aan het twyfelagtige zekerheid by te zetten.

Alle

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam*, III. D. bl. 100.

(†) *Ald.* bl. 871.

Digitized by Google

Alle deeze Verzoekschriften, benevens de uitgebreider Stukken, op welke dezelve grootendeels gebouwd waren en ter wier ondersteuning zy dienden, werden de Commissie in handen gesteld. Onder de Geschriften kwamen meest in aanmerking die van den Eerwaarden Burger C. ROGGE te *Leyden;* PONSE te *Geervlied*, en B. VAN REES: dan inzonderheid werd de aandagt der Commissie getrokken door een Stuk aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam gericht, onder den tytel: *De Constitutie nopens het Armbestuur overwogen* (*).

CXVIII. BOEK.

1798.

Verzoekschriften en Verhandelingen daar over.

De Commissie ontleedde dit belangryk Geschrift op eene meer onderscheide wyze voor de Vergadering, met veele bygevoegde overwegingen, die groote en netelige zaak betreffende. Zy meenden reden genoeg bygebragt te hebben, waarom zy, eenpaarig met de algemeene begeerte der Inleveraaren van Verzoekschriften, betrekkelyk het niet *amalgameeren* der verscheidene Armenkassen zich konden

Voordragt der Commissie.

(*) De Voordragt, onder dien tytel, kwam uit *Amsterdam*. De meestal welbekende Naamen der Ondertekenaaren uit onderscheide Kerkgenootschappen, wekten de aandagt. Het was ondertekend door W. DE VOS, F. HOVIUS, J. TEYSSET *Junior*; R. LUBBERTS, Ls. à ROY, A. J. VAN BRIENEN; P. H. MARTINI BUYS, W. J. VAN BRINEN, J. BONDS, J. L. FARJON, D. ARBMAN *Daniëlsz.*; M. STUART, J. D DEIMAN, P. P. CHARLÉ, G. N. RAABE en P. VAN DEN BREGGEN PAAUW. Te Amst. bij *C. Warnaars*, 1798.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. den vereenigen; vooral, en dit was, huns bedunkens, de groote hoofdzaak, waar op alles aankwam, indien zulks niet ſtrydig was met eenig gedeelte van de Staatsregeling; indien dit veel meer met den geheelen geest van dezelve overeen ſtemde, en indien het mogelyk ware, op die gronden, een Ontwerp van Algemeen Armenbeſtuur te vestigen. Zy ſchetſten de buitenſte ommetrekken *van zulk* een Plan, dat *over alle* Armen moest gaan; doch onderſcheiden gewyzigd; werkende over alle Publieke Armen, en meer middelyk omtrent de Armen van onderſcheidene Gezindheden —— Zodanigen Armenbeſtuur moest, ten anderen, overeenſtemmen met de erkende en aangenomene gronden van Een- en Ondeelbaarheid — En eindelyk gegrond zyn op het groote beginzel van Gelykheid. Het Armenbeſtuur, waar van zy de grondtrekken ſchetſten, bepaalde zich niet tot het ontvangen en uitgeeven van Aalmoesſen; maar om waare Armen, onder bevordering van den lichaamlyken en zedelyken welſtand, zo gebruikbaar als mogelyk te maaken, om ook door hun den voorſpoed en den bloei van den Staat te bevorderen. —— Het door hun bedoeld Armenbeſtuur moest niet alleen gaan over het Beheer der Fondſen, over de Bedeeling; maar ook over de Werkzaamheden, den onderſcheiden Arbeid, en het Loon der Armen, en inzonderheid over de Opvoeding der Behoeftige Jeugd, om ook door deeze en andere middelen

zaa-

Digitized by Google

zaaden van deugd en geluk te verspreiden, niet alleen voor de tegenwoordige Maatschappy; maar tevens voor betere Naageslachten (*).

CXVIII. BOEK. 1798.

Handelingen daar over.

Voorbeeldlyk werkzaam betoonde zich deeze Commissie. Hun arbeid werd ter toetze gebragt. Veele der schranderste, en ten aanziene van dit stuk afgerichtste Leden lieten zich, bij de nadere overweeging, hooren. — Eenige Leden verklaarden zich tegen het Verslag, en bragten hunne zwaarigheden en bedenkingen in; anderen wilden het eenigzins anders gewyzigd hebben; slegts twee stemden 'er volkomen mede in. De Voorzitter bragt in omvraage of 'er Leden waren, die wilden, dat de Commissie haare beginzels nader zou ontwikkelen, en daar de Commissie nu overtuigd was, dat de meerderheid der Vergaderinge geenzins eene volkomene Ineensmelting wilde, vermeende hy dat dezelve nu daar in volkomen zou kunnen berusten. — Dit vondt byval by veele Leden.

Voorstel van Appelius.

Onder de Spreekers over dit ontwerp stak Appelius uit, en veelen stemden met hem in. Kortlyk kwamen de door hem opgegeevene gronden hier op neder. — De Armen zyn Kinderen van den Staat, die voor dezelven zorgt. Alle ware behoeftigen hebben aanspraak op Onderstand, zonder onderscheid welk Godsdienstig

(*) *Dagverh. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 871—878.

CXVII. BOEK. 1798. ftig ftelzel zy mogen zyn toegedaan — Geen Kerkgenootfchap of Gemeente kan tot het onderhoud van deszelfs behoeftige Medeleden worden verpligt; mits het flegts afftand doe van de Middelen en Effecten, welke daar toe waren gefchikt. De Maatfchappy is geregtigd tot benadering der Armengoederen van alle Kerkgenootfchappen of Gemeenten, welke het onderhoud hunner *behoeftige* Medeleden niet *geheel* voor eigen rekening neemen — Ieder Kerkgenootfchap of Gemeente heeft een uitfluitend regt op zodanige Goederen en Fondfen, welke tot onderftand van deszelfs behoeftige Medeleden gefchikt zyn. Zo lang een Kerkgenootfchap, of Gemeente, zich met dien onderftand belast kan het regt op die Goederen aan 't zelve niet worden ontkend — De Maatfchappy is bevoegd te zorgen, dat de zaaken deezen aangaande niet kunnen gebragt worden uit haar geheel, noch de Goederen en Effecten, voor de Armen gefchikt, verminderd of verflimmerd. Zy mag en moet tevens zorgen, dat de behandeling der Behoeftigen niet ftryde met de algemeene belangen der Maatfchappy — Deeze beginzels moeten den grondflag uitmaaken van het onmiddelyk en middelyk Beftuur der Maatfchappy over het Armenweezen. Volgens dezelve regelt de Commisfie tot het Armenweezen haare verdere werkzaamheden. *Zy* zorgt daar by vooral, dat niets worde gebragt buiten deszelfs geheel, of oude inrichtingen

gen worden vernietigd, vóór dat het geheel zal hebben kunnen worden overzien, en deszelfs gevolgen berekend — De Commisſie werd daar op verzogt de Grondbeginzels door dezelve voorgeſteld breeder te ontwikkelen; thans uit den loop der Handelingen genoegzaam overtuigd, dat zeer weinige Leden tot de volſtrekte Ineenſmelting der Armenkasſen neigden (*). — Met het verdere deswege voorgevallen te vermelden zouden wy ons tydperk overſchreeden.

CXVIII. BOEK.

1798.

Eene en andere byzonderheid 's Lands Krygsmagt betreffende.

Rang is in het Krygsweezen een allerteederst punt. Van hier de Verzoekſchriften der Generaal Majoors BONHOMME, VAN BOECOP, en VAN ZUYLEN VAN NYEVELD, om in hunnen rang boven de Generaal Major VAN GEURICKE geſteld te worden (†). — De Agent van Oorlog, PYMAN, maakte de Conſtitueerende Vergadering bekend, dat een zyner eerſte zorgen, by het aanvaarden van zyn post geweest zynde, om alle zodanige Officieren in 's Lands Armee dienende, die zich aan eenig wangedrag mogten hebben ſchuldig gemaakt vóór, in, op en naa de Omwenteing des Jaars MDCCLXXXVII, uit dezelve te weeren, en als daar toe door het Uitvoerend Bewind gevolmagtigd, alle Burgers hadt uitgenoodigd om, binnen den

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 1021—1035.

(†) *Dagverb. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX. D. bl. 58.

CXVIII. BOEK. 1798. den tyd van twee maanden, aan hem te zenden alle zodanige aanklagten, over wangedrag of vervolging, met genoegzaame ſtukken en bewyzen geſtaafd (*).

De Sonnavilles Voorſtel wegens de Vreemde Troepen verworpen. Tot nog waren in dienst van den Lande de vyf Battailons van den Prins van Waldek, en twee van den Prins van Saxen-Gotha; tot nog beſtonden de Compagnien der zogenaamde *Amſterdamſche, Groninger* en *Frieſche Gardes.* Troepen die den Lande *'s Jaarlyks* op 641,150 Guldens te ſtaan kwamen. De Repreſentant de Sonnaville, opgehaald hebbende de verbeteringen naa den Twee en twintigſten van January in het *Politieke* daargeſteld, oordeelde, dat het *Militaire* niet uit het oog moest verlooren worden, 't welk, zyns oordeels, voor zeer veele verbeteringen en bezuinigingen vatbaar was, en hoogstnoodzaaklyk voorzieningen vereischte. Byzonder kwam by hem in aanmerking, dat geene Vrye Republiek eenig Krygsvolk in dienst behoorde te hebben en als zodanig te onderhouden, dan die geenen, welke buiten onzen Bondgenoot, alleen aan haar Verbonden waren en aan niemand byzonder verkleefd. — Dat daar en boven het Gemeenebest, ten koste des geheelen Volks, geen Krygsvolk mogt onderhouden alleen ten dienſte van eenige byzonderen Stad of Plaats. Deezer afſchaffing droeg hy voor, en teffens het

(*) *Dagverh. der Handel. van de Conſtit. Verg.* IX D. bl. 165.

Digitized by Google

het oprichten eener halve Achtste Brigade, waar door het Land 's Jaarlyks zou uitwinnen 241,150 Guldens, terwyl daar en boven, door het plaatzen van *Bataaven!* die by de Omwenteling zich te laat hadden aangediend of voorbygegaan en gepensioneerd waren, eene aanmerkelyke uitgaave zou voorkomen worden, en veele verdienstlyke Burgers regt wedervaaren. — Den Voorsteller ontvlugtte niet de aanmerking, welke daar op zou kunnen gemaakt worden, uit hoofde van Contracten met den Vorst van WALDEK en den Prins van SAXEN GOTHA aangegaan: dan hy oordeelde dat die Capitulatien reeds voor lang, van de zyde dier Vorsten, verbrooken was.

De Voorzitter QUESNEL herinnerde de Vergadering, dat reeds, in de Nationaale Vergadering, een voorstel van dien aart omtrent die eigenste vreemde Troepen was gedaan; doch toen verworpen uit hoofde van de verbindtenis, dat althans het *Waldeksche* Krygsvolk tot den Jeare 1813 zou moeten betaald worden, wanneer de aangegaane verbindtenis een einde nam. — Geen byval maar tegenspraak ontmoette dit voorstel; de aanmerkingen van veelen daar tegen waren zo sterk, dat DE SONNAVILLE, betuigdde het voorstel niet uit eigene beweeging gedaan te hebben, doch daar toe aangezogt te zyn door Persoonen, die hy meende met deeze zaak wel bekend te zyn. Naa nog weinig tusschen gespreks nam die Burger

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

1798.

Voorstel wegens de Burger wapening.

zyn Voorstel terugge, aan zich voorbehoudende om een ander, wegens de Reorganisatie der *Duitsche* Troepen te doen (*).

Onder de Landszaaken van wyden omvang en lastigen nasleep behoorde gewis de Burger-wapening. Gansch veel was hier aan, zints de Omwenteling, gedaan (†); doch naar gelange der aangewende werkzaamheden niet veel gevorderd. De dag van Twee *en twintig* January, in zo veele opzigten aanmerkelyk, was ook, ten deezen aanziene, niet onledig. Uit het midden der Vergaderinge werd eene Commisfie van Opperbestuur over de *Bataafsche* Gewapende Burgermagt aangesteld; ten einde de Organisatie door de geheele Republiek niet te doen stilstaan; maar, op een geregelden voet, in werking te houden —— Ook die Commisfie hadt getragt aan het oogmerk der Vergaderinge te voldoen, dan moest betuigen, dat, voor zo verre zy daar in niet mogt geslaagd weezen, zulks niet aan haaren wil; maar aan zo veele tusschenkomende zaaken, met welke zy, en de meeste Leden der Vergaderinge, zich overlaaden vonden, was toe te schryven. Zou de Burger-wapening, dat Bolwerk der Vryheid, met kragt en yver voortgezet, en tot die hoogte, gebragt

(*) *Dagverb. der Handel. van de Constit. Verg.* IX. D. bl. 170—173.

(†) Zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* XXXVII. D. bl. 130, 147 en XXXVIII. D. bl. 252.

Digitized by Google

bragt werden, waar toe men dezelve behoorde op te voeren, dan was het zeker, dat daar aan onafgebrooken moest worden gearbeid, en zulks kon alleen gefchieden door dit omflagtig werk een daar toe alleen gefchikt Lichaam aan te beveelen. — Ingevolge hiervan was het verzoek dier Commisfie, om haare werkzaamheden binnen kort, aan het Uitvoerend Bewind, waar aan, volgens het Ontwerp van Staatsregeling, dezelve behoorden, te mogen overdraagen, met alle de Papieren daar toe betrekkelyk, teffens aanbiedende rekening en verantwoording te doen van de ontvangene en befteede Penningen. Het Befluit viel overeenkomftig dit Voorftel (*).

Wat 'er, ten aanziene van het Reglement, gedaan was.

Die zelfde Commisfie hadt het ontworpen Reglement voor de Gewapende Burgermagt, overgezien. Zy had, zo zy vertrouwde, het voorige gezuiverd van alle die drukkende Ariftocratifche en Federalistifche verwarringen, waar door de lust en yver tot den Burger-wapenhandel geheel werd uitgedoofd. Daar de omftandigheden des Vaderlands het zouden kunnen vorderen, dat de Gewapende Burgerarm, tot 's Lands verdeediging, moest worden gebruikt, hadden zy 'er by gevoegd een Hoofdftuk over de Requifitie, of algemeene verpligting om, in geval van nood, het Vaderland te verdeedigen. — De hernieuwing van dit Reglement

(*) *Dagverb. van de Conft. Verg.* IX. D. bl. 165.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. ment, merkte de Commisſie aan, was geſchied op dien tyd toen zy oordeelden, dat de Organiſatie van de *Bataafſche* Gewapende Burgermagt, niet aan het Uitvoerend Bewind, maar aan eene Commisſie *uit* of door het Wetgeevend of Vertegenwoordigend Lichaam, moest aanbevolen worden. Een gevoelen, 't geen zy tot nog niet geheel konden ter zyde ſtellen: dan, daar, by het Ontwerp van Staatsregeling *die* Organiſatie aan het Uitvoerend Bewind was toevertrouwd, moesten 'er noodwendig die veranderingen in gemaakt worden, welke met dat Ontwerp zamenſtemden. — Het drukken van dit herziene Reglement ſtelde de Vergadering vast, met bepaaling om het vervolgens in overweeging te neemen (*).

Rang tusſchen de Zeeofficieren.

Aan de Repreſentanten AUFFMORTH, BRAND, J. D. VAN LEEUWEN, VAN ALTENA, en VERHEES, was de last opgedraagen, om de Rangen van 's Lands Zeeofficieren te bepaalen. Naa ingenomene onderrigtingen op dit Stuk, oordeelden zy de volgende Rangſchikking te moeten voordraagen. Tot Vice-Admiraals, J. E. RADERS, J. W. DE WINTER, J. SELS, W. VAN DER BEETS en N. RIEMERSMA (†). — Tot Schoutsby

(*) *Dagverh. van de Conſt. Verg.* IX. D. bl. 166.

(†) Wegens diens Verzoekſchriften om in 's Lands dienst geplaatst te worden, waren ter Conſtitueerende Vergaderinge, geene aangenaame onderhandelingen voorgevallen. *Zie Dagverh van de Conſt. Verg.* VIII. D. bl. 377 en 439. Thans werd die Rang

Digitized by Google

by nagt J. A. MEURER, J. A. BLOIS VAN TRESLONG, S. STORY, J. J. WIERTS, P. J. GERVAIS, en J. L. BOSCH (*). CXVIII. BOEK. 1798.

Twee Verzoekschriften tegen die rangschikking waren der Commissie in handen gesteld. Een van den Vice-Admiraal W. VAN DER BEETS, verzoekende in rang hooger te mogen geplaatst worden, boven de Vice-Admiraals SELS en DE WINTER; en een van den Schout by nagt P. J. GERVAIS, strekkende om zyne Commissie als Schout-by-nagt, geantidateerd te hebben, en gelyk gesteld te worden met de Schouts-by-nagt BLOIS VAN TRESLONG en STORY —— Zulks gaf den uitbrengeren dier Rangschikking gelegenheid om zich vry breed uit te laaten over de twee verschillende begrippen; welker eene de Rangen der Officieren wilden geregeld hebben naar den tyd van den Dienst, en welker ander, de Actens van voorigen Dienst daar laatende, de Actens naa de Staatsomwenteling gegeeven alleen van belang, in het tegenwoordig geval rekenden (†). Zy, merkten op, dat hoe zeer

Verzoeken deswegen, en handelingen daar over.

Rang hem opgedraagen, als het blyken zou, dat hy genoegzaame kragten hadt, om daadlyk dienst te kunnen doen, waar van hy thans het Schip van den Schout by nagt BLOIS VAN TRESLONG commandeerende, de proef nam.

(*) Als de laatstgem. uit zyn Krygsgevangenschap te rug kwam. — Deze Rangschikking was in alles zonder nadeel van de eindelyke uitspraak van het onderzoek, dat thans nog omtrent eenige plaats hadt.

(†) Hoe dit daadlyk naa de Omwenteling was toe-

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798. zeer de Rangfchikking, gegrond op de Oudheid van Dienst gewoonlyk heilzaam zy, zulks egter alleen in vreedzaame en kalme tyden kon worden in agt genomen: maar dat zulks niet kon doorgaan in tyden van Oorlog, wanneer het Vaderland van een of meer magtige Vyanden gedreigd wordt, en nog veel minder wanneer by dien Oorlog eene Staatsomwenteling kwam, die eene geheele verandering des Landbe*ftuurs*, en eene andere Orde van zaaken, ten gevolge hadt. In zulk een tydsgewrichte moesten alle bedenkingen voor de redding des Vaderlands agter ftaan, en het Gouvernement niet anders zoeken en in 't oog houden, dan braafheid, kunde, beleid, toereikende lichaamskragten en verknogtheid aan het Bewind. Daar nu allen, in tyden van Oorlog, niet even bekwaam waren, en in dagen van Omwenteling allen niet even vuurig het nieuwe Staatsbeftuur aankleefden, of aan het gevaar der Omwentelinge deel namen, zo was 'et niets eigenaartiger dan dat, in zulk een tyd, geen Ouderdom van Dienst te pasfe kwam; maar alleen de opgemelde hoedanigheden golden.

Voorftellen den Zeedienst betreffende. Dit uitvoerig aangeweezen hebbende, oordeelden zy de voorgedraagene Rangfchikking daar mede ten vollen overeenkomftig. Zy voegden 'er nevens, dat ver-

toegegaan hebben wy geboekt, in onze *Vaderlandfche Historie* XXXII. D. bl. 308. enz.

Digitized by Google

vermids de nood des Vaderlands en de Orde vorderden alle overtollige Uitgaven te vermyden; als mede dat, daar het niet aan de willekeur van den Militair zou ſtaan in die en geen andere Post het Vaderland te dienen, het der Vergaderinge zou voegen te beſluiten — Dat geen Vlag-officier hooger betaald zou worden, dan voor die Post, waarin hy werklyk den Lande diende, Ziekte en Krygsgevangenſchap uitgezonderd — Dat hy, die dienen kon en niet wilde in die Post, waar toe hy door het Landsbeſtuur wordt beſtemd, zou worden afgezet — Dat allen, die wegens ouderdom of volduurende ongemakken, niet meer in ſtaat waren om te dienen, en aan de overige vereischtens op de Penſioenen geſteld voldoen konden, dezelve zouden trekken.

Handelingen over de Rangſchikking.

Geenzins ontbrak het aan tegenſtreevers van dit Verſlag, en wraakers der opgegeevene Rangſchikking. De Repreſentant Beljaart liet zich byzonder en boven allen hooren, en bleek een handhaaver van de oude Rangopvolging te zyn; terwyl zyne aanmerkingen Perſoneel en ſcherp waren en ſtrekten om het Verſlag te doen verwerpen. Het vondt intusſchen een yverigen voorſtander in Nolst, daar Brands en Auffmorth, twee der uitbrengeren des Verſlags, niet in gebreke bleeven, om 't zelve te handhaaven en byzonder tegen Beljaart te verdeedigen.

Naa

CXVIII. BOEK.

1798.

Den Zeeofficieren geweigerd om uitschotten in verrekening te brengen.

Naa deezen ſtryd viel de meerderheid het Verſlag toe (*).

Eenige Zeeofficieren verzogten bevryd te weezen van de Geldheffing: althans dat het der Vergaderinge behaagen mogt hun voor *diligent* te verklaaren, tot dat zy, ieder in hunne betrekking, derzelver agterſtallige Gelden, met de Kostpenningen en Verſchotten, ten dienst van den Lande verſtrekt, zouden ontvangen als mede de voldoening hunner vaste Jaarwedden. —— 's Voorzitters gevoelen, om dit verzoek van de hand te wyzen, daar de Vergadering tot een vasten regel geſteld hadt, om geene vorderingen van byzondere Perſoonen in betaaling op de Heffing aan te neemen, werd door de Vergadering omhelsd (†).

Algemeen Verſlag van den Staat der Lands Geldmiddelen.

Deeze weigering brengt ons tot het vermelden van eene hoogst gewigtige zaak voor den Lande, en zonder welk geen Staatsbeſtuur beſtaan kan, de Geldmiddelen en den Staat van 's Lands Schatkist. Van den aanvange der Omwentelings-geſchiedenisſe af hebben wy, deeze ſnaar roerende, geene andere dan ſchorre en doffe klaagtoonen hooren ſlaan. De Burgers die, op den Twee en twintigſten van Louwmaand de teugels des Landbeſtuurs, in handen namen, vonden het Vaderland, ten deezen opzigte, in eenen zeer bedrukten

(*) *Dagverh. der Conſt. Verg.* IX. D. bl. 206. *enz.*
(†) *Ald.* bl. 236.

Digitized by Google

ten toeſtand. De Heffing van acht ten honderd voor het Zeeweezen in Lente- en Grasmaand opgebragt, kon ten naauwen noode de ſchade, in den Zeeſlag van den elfden van Wynmaand boeten. Ingevolge hier van hadt men ter beheeringe van 's Lands zaaken, by het onvoldoende der gewoone inkomſten, niets anders dan de inkomſten van 't geen overſchoot, uit de voorige Heffingen, in eenige Gewesten nog niet afgeloopen. Dan deeze, hoe ernſtig ook ingevorderd, waren zeer verre van te kunnen ſtrekken om de aanzienlyke gewoone en ſtaag vermeerderende buitengewoone uitgaven te kunnen opweegen. Alle Kasſen werden bykans ten bodem geledigd: dit niet alleen; maar zy vonden zich in de hoogst onaangenaame noodzaaklykheid, om zeer veele onvermydelyke betaalingen, voor den dienst van dit en voorige Jaaren, zo lang mogelyk te verſchuiven; 't geen ſtoffe tot bittere klagten in menigte opleverde. CXVIII. BOEK. 1798.

De Staatsomwenteling, die het Intermediair Wetgeevend Lichaam daarſtelde, nam ten grondregel aan, om ſlegts in de dagelyksch voorkomende en meest dringende nooden te voorzien, en het voorts aan de aanſtaande Wetgeeving over te laaten; terwyl het Intermediair Uitvoerend Bewind begreep dat dit Lichaam met geene raadpleegingen over Finantieele maatregelen behoorde belast te worden. De tyd van deszelfs kortſtondig aanweezen verliep, zonder eenige daadlyke voorzie-

CXVIII. BOEK.

ning omtrent de Geldmiddelen van den Staat daar te ſtellen.

1798. Verklaaring van het Intermediair Uitvoerend Bewind deswegen.

Nogthans hadt dit Bewind, by het eindigen van deszelfs Landbeſtuur, een Brief aan de Vergadering doen toekomen, waar in 't zelve, by den aanvange, deeze betuiging doet. „ Schoon het heffen van „ drukkende Belastingen zeker een der „ onaangenaamſte taaken is aan het Be„ ſtuur der *Maatſchappyen* verknogt, vor„ deren egter dikwerf de omſtandigheden „ zodanige buitengewoone Geldheffingen, „ waar van het drukkende alleenlyk door „ de wyze van derzelver inrichting kan „ worden gemaatigd. En het is in die „ droevige omſtandigheden, dat wy ons „ thans geplaatst vinden, om Ulieden de „ noodige voordragt tot zulk eene buiten„ gemeene Belasting te moeten doen: „ naardien de rampſpoedige dagen, welke „ wy thans beleeven, niet toelaaten, dat „ alle de buitengewoone onkosten, uit de „ gewoone middelen, worden gevonden, „ noch zelfs in de eerſte jaaren, zullen „ kunnen gevonden worden: daar nog „ geen enkele ſchyn van licht door de „ donkere wolken der toekomst heenen „ dringt."

Te regt mogten zy over duisterheid in deezen klaagen; en als gronden van die klagten opgeeven, den ſteeds voortduurenden Oorlog; de aanbetaaling van de nog verſchuldigde Penningen aan de *Franſche* Republiek by het Tractaat van Vrede bepaald; de kosten tot het voeren van den

den Kryg tegen den algemeenen Vyand; de vermeerdering der te betaalene Intressen op de schulden, geduurende deezen Oorlog gemaakt, ten beloope van ruim vyf Millioenen jaarlyks, behalven een aantal geguarandeerde en verschuldigde Aflossingen; hier by kwam eene menigte dringende schulden van voorige jaaren, onder welker wanbetaaling zo veele ongelukkigen zugten, en aan welker voldoening, by alle aan te wendene middelen, veel ligt niet mogelyk zyn zou te denken.

Een voorgeslaagene Belasting verworpen.

Zo veele buitengewoone uitgaven vorderden buitengewoone middelen ter voldoening. 's Lands gewoone inkomsten, in tyden van Vrede, reikten zelfs niet toe om de gewoone uitgaven te kunnen goedmaaken. Alles ten voordeeligste genomen, zou 'er uit de gewoone lasten, van den eersten Juny MDCCXCVIII tot den elfden Mey MDCCXCIX, niet meer dan Tien Millioenen voor den algemeenen dienst van den Lande kunnen gevonden worden, de tegenwoordig voor handen zynde penningen daar onder begreepen; terwyl de behoeften, tot dien tyd toe, zouden bedraagen de som van zes en veertig Millioenen Guldens, zo dat de Uitgaven de Inkomsten zes en dertig Millioenen overtroffen. — Een zeer breedvoerige Voordragt eener Heffing als *Don Gratuit*, by wyze van Quotisatie, over de relative Inkomsten en Verteeringen van alle de Ingezetenen der

Digitized by Google

CXVIII. BOEK. 1798.

Bataafsche Republiek booden zy der Vergadering aan (*).

De Leden benoemd om dit ſtuk te overweegen, vonden het met zo veele zwaarigheden omzet, dat zy voorſtelden het ter zyde te leggen, en het Uitvoerend Bewind aan te ſchryven, om ten ſpoedigſten een ander en min drukkend middel, ter voorzieninge in 's Lands behoeften, voor te draagen. *Dit vondt* ter Vergadering *ingang* (†).

Voordragt om de gebrekkige Opbrengst te verbeteren.

Desgelyks hadt het Intermediair Uitvoerend Bewind, aan het Intermediair Wetgeevend Lichaam zich beklaagd over de hoogst gebrekkige opbrengst van Acht ten Honderd van de Inkomſten der Ingezetenen. Van alle oorden des Gemeenebests verhieven en vermenigvuldigden zich de klagten over die bekorting van het verſchuldigde aan den Lande. Geſtadig deeden zich van alom de gegrondſte vermoedens op, dat zommige der Landgenooten zich, of niet, of ter kwaader trouwe, gekweeten hadden van hunne verpligting; en met den eerſten opſlag zou ieder zich overtuigd vinden, dat de opgebragte Gelden, in de meeste voormaalige Gewesten, op verre na niet bedroegen, 't geen dezelve, naar de minst naauwkeurige berekening, moesten opleveren. Eenigen door onkunde terug gebleevenen, anderen door

(*) *N. Neder. Jaarb.* 1798. bl. 570—593.
(†) *Dagverb. van het Vert. Lich.* II. D. bl. 308.

Digitized by Google

door vrees gedrongen, hadden zich bereid getoond om het verschuldigd aandeel op te brengen; dan de tyd was reeds lang verstreeken, en kon dus, zonder tusschenkomst van het Wetgeevend Lichaam het Uitvoerend Bewind geene toegeeflykheid betoonen. Nogthans zou, door het weder openstellen deezer Heffing, onder de noodige bepaalingen, voor eenige oogenblikken, immers tot dat het Constitutioneel Wetgeevend Lichaam hier in zou kunnen voorzien, 's Lands Schatkist kunnen worden te gemoete gekomen. Ten deezen einde stelde het voor, den nalaatigen, onder zekere voorwaarden, gelegenheid ter opbrengst te geeven: en gaven tevens op het invoeren eener wyze van Onderzoek. Dit stuk verdiende overweeging, en werd ten dien einde in handen eeniger Leden gegeeven (*).

Dit stuk hing nog onafgedaan, toen het Vertegenwoordigend Lichaam bestondt, waar het op nieuw, ter gelegenheid van de handelingen over de Instructie des Agents van Finantie, ter baane kwam, en stoffe tot langwylige raadpleegingen gaf, zo wegens den tyd der betaalinge als de middelen om eene richtige Opbrengst daar te stellen. Ten aanziene van dit laatste viel 'er veel stryds wat te verkiezen was, Militaire Inlegering, of Ingyzeling omtrent de Kwaadwilligen; tot het laatste werd be-

Wat men des bepaalde.

(*) *Dagverh. van het Int. Wetg. Lichaam* II. D. bl. 464.

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

1798.

beslooten; en greep 'er desgelyks verlenging van tyd plaats (*).

Geldheffing in Sept. uitgeschreeven.

Aanhoudend Geldgebrek en steeds meer en meer dringende behoeften drongen het Landsbestuur reeds in Herfstmaand te verordenen het heffen van vyf ten honderd der Inkomsten van alle Ingezetenen, by welke dezelve meer dan zes honderd Guldens en daar boven bedroegen. *Zulks zou strekken op rekening en in mindering van zodanig eene algemeene Heffing, als vervolgens, nog dit Jaar, zou worden ingevoerd* (†).

Eene andere Geldheffing daargesteld.

Niet lang verwylde deeze by voorraad aangekondigde Belasting, waar by het Bewind oordeelde niet voor het waarschynlyk te kort, ten deezen loopenden Jaare, maar ook voor die des volgenden Jaars, te moeten zorgen en daar in voorzien. Hier toe werd eene buitengewoone Heffing van de Inkomsten der Ingezetenen voorgeslaagen, waar van een gedeelte onmiddelyk zou worden opgebragt, en het andere gedeelte by eene opeenvolgende Belasting zou worden gevonden; alles by wyze van een *Don Gratuit*; terwyl voor het waarschynlyk beloop van dit laatste, een bepaald aandeel van eens ieders Goederen en Bezittingen zou worden geheeven; egter niet anders dan by Voorbetaaling,

(*) *Dagverh. van het Vertegenw. Lichaam* II. D. bl. 420. 448. 500. 502. 511.

(†) *Ald.* bl. 602. 631. 632. *N. Nederl. Jaarb.* 1798. bl. 967 *enz.*

Digitized by Google

ling, en om, met eene redelyke Rente, uit de vastgestelde jaarlyksche Belasting op de Inkomsten, te worden terug gegeeven. — By de openbaare voordragt van dit zeer wydloopig stuk, lieten zich de Representanten KRAMER, LEEMANS en VAN DEN BRAAK daar tegen hooren; daar zy het niet gebouwd vonden op de beginzelen van Gelykheid, en het ongeraaden keurden eene Heffing in te voeren, die vyf en twintig jaaren loopen moest. Dan zy roerden te vergeefsch de taal der tegenspreekinge: dewyl in een Committé Generaal de handelingen deswegen geslooten waren: en dus ging deeze Belasting ter Eerste Kamer door: en vondt geen noemenswaardige tegenstand in de Tweede (*).

Ongenoegen deswegen.

Het drukkende van beide deeze Heffingen liep elk in 't oog. Het morrend ongenoegen liet zich daar over allerwegen hooren, en dit vermeerderde by veelen door de bepaalingen daar by gemaakt. Eene herhaalde ondervinding hadt beweezen, dat geen der voorige Heffingen, in een der Gewesten, en althans in die waar het meeste vermogen woonde, aan eene zelfs maatige berekening der Bezittingen hadt beantwoord. Veele, en daar onder sterke middelen hadt men ter hand genomen om de Ingezetenen te dwingen tot een richtigen opbrengst. Te voorzien was het

(*) *Dagverb. van het Vert. Lichaam* III. D. bl. 253. 260. 291.

CXVIII. BOEK.

1798.

Middelen van Onderzoek daargesteld.

het dat die ontduiking en onwil, met het vermeerderen en verzwaaren der Belastingen, eer zou toeneemen dan verminderen.

Men was daarom, by het uitschryven deezer Heffinge, op iets klemmenders bedagt. De voorslag van zommigen, om alle Betaalingen openbaar te maaken, geschiedde zeker zonder de gevolgen in te zien, welke zulks, bovenal ten opzigte van de Heffing op de *Bezittingen*, in handeldryvende *Plaatzen*, onvermydelyk naa zich moest sleepen. Men besloot tot het middel eener bepaalde Quotisatie en tot het benoemen van Commissien tot Onderzoek, ondergeschikt aan de Finantieele Commissien, wat laater ingevoerd, welke laatste, by hooger beroep, over de bekeuringen dier Commissien zouden moeten oordeelen.

Misnoegen deswegen.

Nood zeker gaf dit middel aan de hand; maar het verdubbelde de klagten, en baarde by Lieden, die ter zaake hunner bekende braafheid en gezette, of zelfs ruime opbrengst, een maatregel blykbaar tegen de kwaade betaalers ingericht, hadden behooren goed te keuren, het ergste vermoeden, en zommigen lieten niet naa, openlyk als hun gevoelen aan den dag te leggen, dat het Bestuur, ondanks de beloofde Geheimhouding, den toeleg zou hebben, om langs deezen weg, eene naauwkeurige kennis van de bezittingen der byzondere Ingezetenen te verkrygen. — Dit ging zo verre, dat men, in twee der grootste *Hollandsche* Steden

zeer

Digitized by Google

zeer luide de ongezindheid aan den dag lag om aan de bevelen van het Bestuur, ten aanziene van de Quotisatie Billetten, te voldoen; gelukkig bleef het by woorden.

CXVIII. BOEK. 1798.

Hoe het met dit onderzoek toeging.

De uitvoering van den genomen maatregel, op dat wy dit, te deezer gelegenheid vermelden, als mede de wyze waar op eenige Artykelen der Uitschryvinge waren ingericht, deeden nieuwe klagten gebooren worden, die geenzins allen grond derfden. De Commissien tot Onderzoek waren overal, in verre na niet op dezelfde wyze werkzaam. Terwyl het onderzoek in zommige Districten vry spoedig zyn beslag kreeg, en men in dezelve van zo weinig bekeuringen hoorde, dat 'er een gegrond vermoeden rees als of de Onderzoekers meer de onderhoorigen begunstigd, dan het algemeen belang behartigd zouden hebben. In andere Districten klaagde men over eene ongelooflyke traagheid, welke de Geldopbrengers verdroot, hun in 't onzekere laatende wat lot hun te wagten stondt. In nog andere deelen des Lands gingen luide klagten op over bekeuringen, die, hoe zeer misschien op de letter der Wet gegrond, sterk afstaken by de elders gebruikte toegeeflykheid. — Wyders liet men zyn ongenoegen blyken over de bepaaling van eene gelyke straffe, op geheele wanbetaaling en het niet in agtneemen der voorgeschreeven tydperken van opbrengst. Dit beweerde men te on-

Digitized by Google

CXVIII. BOEK.

1798.

billyker te zyn, daar de Artykelen der Publikatie, uit welke de Strafbepaaling ontleend werd, geenzins die duidelykheid hadden, als men, in dit geval van de Wetgeever mogt verwagten en eifchen. De daar over menigvuldig gedaane klagten verpligtten, in het volgend Jaar, het Vertegenwoordigend Lichaam om, by openbaare Afkondiging, de ftrafwet te verzagten en onderfcheid *te maaken* tusfchen boos *opzet* en waarfchynlyk verzuim. Dan wy moeten hier over niet breeder weezen: wy zouden ons Tydperk te wyd overfchreeden. Alleen merken wy op, dat de handelwyze, ten aanziene deezer Geldheffinge gehouden, eene onbeftendigheid verraadde, welke boven al, ten opzigte van Finantieele maatregelen ten hoogften gevaarlyk is.

Wat 'er gedaan was omtrent een Plan van Algemeene Belasting.

In den aanhef der Publikatie eene Heffing uitfchryvende, waar op zo veel te zeggen en waar over zo veel te doen viel, hadt men, gelyk meermaalen, gefprooken van de gegronde hoope, dat het Finantieel Stelzel deezes Gemeenebests, op Eenheid gegrond, door het invoeren van belastingen, die gelyklyk draagende, op eene vastgaande en eenvoudige wyze, zouden worden ingevorderd, in dit alles verligting zou toebrengen. —— Van vroeg af hadt men daar op bedagt en daar omtrent werkzaam geweest. Door de Commisfie tot het ontwerpen der Staatsregeling waren de Burgers J. HORA SICCAMA en B.

VAN

VAN REES verzogt en gelast tot het vervaardigen van een uitgewerkt Plan van algemeene geëvenredigde Belastingen, naar het betrekkelyk vermogen der Ingezetenen van de Republiek, gegrond op het ſtelzel van volkomen éénheid en ondeelbaarheid des *Bataafſchen* Volks, in deszelfs beſtaan en beſtuur zo na binnen als na buiten, met alles wat noodig was om zodanig een Ontwerp, met de meeste duidelykheid en kragt, daar te ſtellen. Dit ſtuk was, zo wel om aan het verlangen van veele Leden der Vergaderinge te voldoen, als om daar van, ten eenigen tyde, by het beoordeelen van een Plan van Algemeene Belastingen, of andere Finantieele Operatien gebruik te kunnen maaken, volgens beſluit der Eerſte Kamer in Oogstmaand deezes Jaars in druk uitgekomen. Ten deezen opzigte gaf de Repreſentant LEWE in bedenking of dit Verſlag niet zou dienen geſteld te worden in handen van het Uitvoerend Bewind, om daar op, by het ontwerpen van algemeene Belastingen, de noodige aandagt te ſlaan — en wyders, dat, daar het *Bataafſche* Volk, by het ſtuk der Algemeene Belastingen, te veel belangs hadt, dan dat het van een zo gewigtig Verſlag, het eerſte van dien aart, geen kennis zou kunnen bekomen, aan 't zelve eene meerdere openbaarheid diende gegeeven en door den druk voor een ieder verkrygbaar gemaakt te worden. — Dit voorſtel vondt ingang en hadt toeſtemming ten gevolge; dan de bewer-

CXVIII. BOEK. 1798. werking daar van bleef agter wege (*). Wy zullen, in een volgend Jaarvak, die kwaal, welke de fynste deelen van den Staat zo zeer hadt aangegreepen, en die door den loop der zaaken eer verergering, dan beterschap bekwam, op nieuw, en met herhaalde kragten, tegen de geneesmiddelen zien werken. Eene bedroevende ondervinding toonde, als 't ware, de ongeneeslykheid, en hoe, onder andere, zich opeenhoopende ongunstige omstandigheden, daarenboven die kwaal verslimmerden. De ontvouwing hier van behoort tot een volgend Tydvak.

(*) *Dagverb. der Handel. van het Vert. Lichaam* II. D. bl. 682 en 746.

BLAD-

Digitized by Google

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

A.

Digitized by Google

Goe-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

Portrait van	VAN HOOFF . .	bl. 160.
————	RUHNKENIUS . .	272.
————	VAN SWINDEN . .	286.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google